

ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ: ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΘΕΜΑ: Τουρισμός και Τοπική Ανάπτυξη. (Περίπτωση Ν. Χανίων)

Υπεύθυνος Καθηγητής: Αλεξόπουλος Ανδρέας



ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΚΟΥΡΤΗΣ Α.Μ.(2001116)
ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ ΜΑΡΚΟΣ Α.Μ.(2001310)

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ
2005-2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ

ΜΕΡΟΣ Α* : ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

ΣΕΛ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	3
1.1 Η Έννοια της Αειφόρου Ανάπτυξης	4
1.2 Η Έννοια της Ολοκληρωμένης ενδογενούς ανάπτυξης	6
1.3 Τουρισμός και Κοινωνικοοικονομική Ανάπτυξη.....	8
1.4 Οι Επιπτώσεις της Τουριστικής Ανάπτυξης.....	9
1.5 Τουριστική Προσφορά και Ζήτηση.....	10
1.6 Πολιτικές προς Βιώσιμη Ανάπτυξη για το Τουρισμό	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Η ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ ΓΙΑ ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ	14
3.1 Τι είναι Ξενοδοχειακή Βιομηχανία.....	18
3.2 Διάκριση Ξενοδοχείων σε Αστικά – Παραθεριστικά	19
3.3 Περιφερειακή Ανάπτυξη της Ελλάδος και Τουρισμός.....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΑΙ Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	20
4.1 Γενική Έκθεση από Ι.Τ.Ε.Π.....	22
4.1.1 Πρόβλεψη.....	22
4.1.2 Κατανομή των αλλοδαπών τουριστών με κριτήριο το σκοπό ταξιδιού.....	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	24
1 Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα.....	24
2 Ε.Ο.Τ.	25
3 Γενική Γραμματεία Τουρισμού	25
4 Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος.....	26
5 Οργανισμός Τουριστικής Εκπαίδευσης.....	26
6 Υπουργείο Τουρισμού	27
7 Ι.Τ.Ε.Π.	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	29
6.10 Οικοτουρισμός ως Έννοια	30

6.2 Αγροτουριστική Α.Ε Και Αγροτουρισμός	31
6.1.10 Σκοπός	32
6.1.2 Στόχοι	32
6.3 Τουρισμός Περιπέτειας	33
6.4 Σπηλαιολογικός Τουρισμός.....	34
6.5 Οικολογικός Τουρισμός	35
6.6 Ιαματικός Τουρισμός.....	36
6.7 Πολιτιστικός Τουρισμός.....	37
6.7.1 Υποδομές Πολιτιστικού Τουρισμού.....	38
6.8 Θρησκευτικός Τουρισμός.....	38
6.9 Συνεδριακός Τουρισμός	38
6.10 Τουρισμός Υγείας.....	39
6.11 Θαλάσσιος Τουρισμός.....	40
6.11.1 Λιμενική Υποδομή	40
6.11.2 Μαρίνες	41
6.12 Αθλητικός Τουρισμός.....	41
6.13 Ορεινός Τουρισμός.....	42
6.14 Θεραπευτικός Τουρισμός	42
6.15 Γεωτουρισμός.....	43

ΜΕΡΟΣ Β' : ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ

1 Εισαγωγή	45
2 Βασικά Στατιστικά Στοιχεία του Τουρισμού της Κρήτης.....	46
3 Απασχόληση – Μακροοικονομικά Στοιχεία Ν. Χανίων (και περιφέρειας Κρητης)	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΓΕΝΙΚΑ	54
1.2 Κλίμα	56
1.3 Φυσικό Περιβάλλον.....	57
1.4 Κρητική Διατροφή.....	59
1.5 Παράδοση και Κληρονομιά.....	59
1.6 Χώροι φυσικού Κάλλους.....	60
1.7 Τοπικές Γιορτές και Διασκέδαση	63
1.8 Πολιτιστικές και Θρησκευτικές Εκδηλώσεις	64
1.9 Διατροφή και Διασκέδαση.....	65

1.10 Εκδηλώσεις Γνωριμίας με τα Κρητικά Προϊόντα	66
1.11 Πανηγύρια και Γιορτές	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	69
2.1 Τα Χανιά κατά την Αρχαιότητα	69
2.2 Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία.....	70
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΕΣ.....	72
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ	74
5.1 Βυζαντινά	74
5.2 Ενετικά.....	79
5.3 Φυσικά.....	83
5.4 Μινωικά.....	87
5.5 Μουσεία.....	87
5.6 Νεώτερα.....	89
5.7 Ρωμαϊκά.....	92
5.8 Τούρκικα.....	93
5.9 Αρχαιοελληνικά.....	93
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ Ν. ΧΑΝΙΩΝ	96
6.1 Καταδύσεις	97
6.2 Κολύμβηση.....	97
6.3 Κωπηλασία	98
6.4 surfing.....	98
6.5 Ιστιοπλοΐα.....	98
6.6 Yaching.....	98
6.7 Ορειβασία	98
6.8 Αναρριχητικές Διαδρομές.....	99
6.9 Αλεξιπτωτο Πλαγιάς (parapente)	100
6.10 Πεζοπορικές διαδρομές (trekking)	101
6.11 Χιονοσανίδα (snowboard)	102
6.12 Διαδρομές για Οχήματα 4x4.....	103
6.13 Διαδρομές ENDURO.....	103
6.14 Lyching Tours.....	103
6.15 Mountain Bike	103

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΗΜΟΥΣ ΤΟΥ Ν. ΧΑΝΙΩΝ.....	103
Δήμος Ανατολικού Σελίνου.....	103
Δήμος Βουκολιών.....	104
Δήμος Αρμένων.....	105
Δήμος Βάμου.....	106
Δήμος Πλατανιά.....	107
Δήμος Πελεκάνου.....	108
Δήμος Καντάνου.....	109
Δήμος Κίσσαμος.....	110
Δήμος Κολυμβαρίου.....	111
Δήμος Ιναχωρίου.....	111
Δήμος Κρουνεριδας.....	113
Δήμος Μουσούρων.....	114
Δήμος Νέας Κυδωνίας.....	115
Δήμος Σούδας.....	116
Δήμος Σφακιά.....	117
Δήμος Ελευθερίου Βενιζέλου.....	118
Δήμος Χανίων.....	119
Δήμος Ακρωτηρίου.....	119
Δήμος Γεωργιούπολης.....	120
Δήμος Θερισού.....	120
Δήμος Κεραμείων.....	120
Δήμος Μήθυμνης.....	121
Δήμος Φρέ.....	121
Κοινότητα Αση Γωνίας.....	121
Κοινότητα Γαύδου.....	122
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 ΦΟΡΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ	
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	122
8.1 Κέντρο Υποδοχής Επενδυτών (Κ.Υ.Ε)	122
8.2 Οργανισμός Ανάπτυξης Δυτικής Κρήτης (Ο.Α.ΔΥ.Κ).....	124
8.3 Αναπτυξιακή Εταιρεία Ν. Χανίων.....	126
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ	
ΧΑΝΙΩΝ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ	129
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 ΕΡΓΑ ΣΤΟ Ν. ΧΑΝΙΩΝ.....	130

ΜΕΡΟΣ Γ': ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	133
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	141
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	142
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	143
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ (Στατιστικά – Πίνακες).....	144
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ.....	145
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	171

Πλαίσιο Μελέτης

Ο ελληνικός τουρισμός αποτελεί ένα τομέα που συνεισφέρει πολλαπλά στην οικονομία σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Ο πλούσιος εθνικός φυσικός και πολιτιστικός πλούτος, η ποικιλία, το ευχάριστο κλίμα και η φιλοξενία αποτελούν σημαντικά πλεονεκτήματα που εξηγούν εν μέρει την μέχρι τώρα τουριστική ανάπτυξη αλλά και αναδεικνύουν τα σημαντικά περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης του τουρισμού στη χώρα μας.

Ο κλάδος της τουριστικής βιομηχανίας διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στην εγχώρια Κρητική οικονομία. Προσεγγίζοντας το 50% του συνόλου των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Κρητική περιφέρεια αποτελεί παραδοσιακά μια σημαντική πηγή εσόδων και προσφέρει σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες.

Μέσω της παρούσης εργασίας επιδιώκετε να δοθεί όσο πιο δυνατόν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στην συμβολή του τουρισμού στην τοπική ανάπτυξη στο Νομό Χανίων με τη βοήθεια γενικών βασικών εννοιών που θα υποστήριζαν το αντικείμενο της εργασίας. Παρακάτω παρατιθενται αναλυτικά τα περιεχόμενα των κεφαλαίων.

Το Μέρος Α' αποτελείται από 7 κεφάλαια με τις ενότητες τους και παρουσιάζονται βασικές έννοιες όπως εισαγωγή στο τουρισμό, οι επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης, το μέγεθος και η δυναμική του τουριστικού τομέα όπως επίσης και η διαφημιστική δαπάνη για το τουρισμό. Επίσης αναφέρονται και οι φορείς του τουρισμού και στο τέλος του Α' μέρους γίνεται μια εκτενέστερη αναφορά για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Στο Β' Μέρος που αποτελείται από 2 μέρη θα αναφερθούμε γενικά για την περιφέρεια της Κρήτης όπου το μέρος αυτό θα περιέχει Βασικά Στατιστικά Στοιχεία του Τουρισμού της Κρήτης. Επίσης θα αναφερθούμε στο γενικό προφίλ του νομού Χανίων όπως κλίμα διατροφή και διασκέδαση επίσης θα γίνει και μια ιστορική ανάδρομη από την αρχαιότητα έως σήμερα και στην αναφορά των αξιοθέατων που έχει ο νομός Χανίων. Επίσης θα αναφερθούν οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού στο νομό Χανίων και οι δήμοι του νομού Χανίων. Στο τέλος αναφέρονται οι φορείς υποστήριξης προγραμμάτων τοπικής ανάπτυξης.

Στο τελευταίο μέρος γίνεται η αναφορά και ανάλυση του ερωτηματολογίου και τα συμπεράσματα – προτάσεις – επιλογος.

ΜΕΡΟΣ Α΄
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Η σύγχρονη πραγματικότητα και ο έντονος τρόπος ζωής των μεγάλων αστικών κέντρων, ωθεί ένα συνεχώς αυξανόμενο αριθμό ατόμων, στην αναζήτηση ξεκούρασης, αναζωογόνησης καθώς και περιήγησης μέσα από διάφορους ταξιδιωτικούς προορισμούς. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού ¹ ως τουρισμό εννοούμε: το σύνολο των σχέσεων και των φαινομένων που προκύπτουν μέσω του ταξιδιού (σε διεθνές και εγχώριο επίπεδο) και της παραμονής των ατόμων σε κάποιο συγκεκριμένο τόπο παραμονής. Ο τόπος παραμονής για τα άτομα αυτά δεν είναι ο κύριος και ο μόνιμος τόπος κατοικίας αλλά ούτε και ο τόπος εργασίας τους ².

Ιστορικά η ανάγκη για τουρισμό, χρονολογείται από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα και συνδυάστηκε με επισκέψεις σε πολιτιστικούς, εμπορικούς και θρησκευτικούς χώρους καθώς επίσης και σε φυσικά αξιοθέατα. Αρχικά η δυνατότητα για άσκηση τουριστικών δραστηριοτήτων περιοριζόταν μεταξύ εκείνων που ήταν οικονομικά εύρωστοι όμως με το πέρασμα του χρόνου όλο και περισσότεροι άνθρωποι όλων των κοινωνικών και οικονομικών στρωμάτων συμμετείχαν σε τουριστικές δραστηριότητες.

Το φαινόμενο του τουρισμού πρέπει να εξετάζεται ως στοιχείο ενός ευρύτερου συστήματος, στο οποίο υπάρχει μια διαρκής αλληλοεπίδραση μεταξύ των στοιχείων που το συνθέτουν. Τα στοιχεία αυτά είναι κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά που αποτελούν και συγκροτούν το ευρύτερο σύστημα της σύγχρονης κοινωνίας και επιδρούν, επηρεάζουν και επηρεάζονται από τη διαμόρφωσή της. Ο πολιτισμός ενός λαού, οι παραδόσεις, τα έθιμα, το φυσικό περιβάλλον και το τοπίο μιας περιοχής αποτελούν από μόνα τους κίνητρα έλευσης αλλά και παράγοντες σχηματισμού εντυπώσεων για τον επισκέπτη. Ακόμη τα οικονομικά στοιχεία της χώρας παραμονής όπως το Εθνικό Προϊόν, το επίπεδο τιμών, το εισόδημα των απασχολούμενων ατόμων και η συναλλαγματική κίνηση επηρεάζουν και επηρεάζονται από τις τουριστικές δραστηριότητες.

Η Ελλάδα έχει σήμερα το υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης των τελευταίων 20 ετών (4,1% το 2002), που αναμένεται να διατηρηθεί υψηλός για αρκετό καιρό.

Το 70% της τουριστικής δραστηριότητας της χώρας οφείλεται στον διεθνή τουρισμό με περίπου 13 εκατομμύρια αφίξεις. Ο τουρισμός απασχολεί περίπου 8.000 μεγάλες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις με συνολική δυναμικότητα 600.000 κλινών καθώς και άλλες 30.000 μικρές επιχειρήσεις ενοικιαζόμενων δωματίων συνολικής δυναμικότητας 500.000 κλινών. Η τουριστική δραστηριότητα ενεργοποιεί για την υποστήριξή της ακόμη άλλες 55.000 περίπου συναφείς επιχειρήσεις (τουριστικά γραφεία, γραφεία ενοικίασης αυτοκινήτων, σκαφών αναψυχής, εστιατόρια, ξεναγούς). Σε ορισμένες περιοχές της χώρας ο τουρισμός αντιπροσωπεύει μέχρι και το 60% του Α.Ε.Π. Οι τρεις περισσότερο τουριστικές περιφέρειες της χώρας είναι η Κρήτη, το

¹ Ο ορος τουρισμός χρησιμοποιείται πολύ συχνά για να περιγράψει το τομέα των ταξιδιών. Γενικά το ταξίδι είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο το οποίο προκαλεί εικόνες βιωμάτων και εμπειρίες όπως αυτά της περιπέτειας, της φυσικής ηρεμίας, του μυστηρίου, των εξωτικών περιοχών, και της σκληρής πραγματικότητας των επαγγελματικών ταξιδιών.

Νότιο Αιγαίο και τα νησιά του Ιονίου με συμμετοχή που ξεπερνά τα 200 εκατομμύρια ευρώ,συγκεντρώνουν πάνω από το 35% των συνολικών επενδύσεων στον τουριστικό τομέα^{1,2}

Ο τουρισμός αποτελεί μια από τις σημαντικότερες οικονομικές εκφάνσεις κάθε χώρας αλλά και μοχλός ανάπτυξης σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο.Σύμφωνα με τις προβλέψεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού,το 2010 προβλέπεται να επισκεφτούν την Ευρώπη πάνω από 332 εκατομμύρια τουρίστες ενώ η παγκόσμια τουριστική κίνηση θα αυξηθεί άνευ προηγουμένου.Σήμερα ο τουρισμός,συχνά αποκτά την έννοια ενός οργανωμένου και ελεγχόμενου χώρου,όπως για παράδειγμα οι Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης,τα τουριστικά χωριά και άλλα θέρετρα.

Η ραγδαία αύξησή του τουρισμού έχει θετικά αποτελέσματα με την αύξηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος κάθε χώρας,τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και πλήθος συνακόλουθων ωφελειών,είναι όμως υπεύθυνη και για μια σειρά κοινωνικών και φυσικών επιπτώσεων,όπως η ανεπανόρθωτη καταστροφή της φύσης.

Ο τρόπος αντιμετώπισης της τουριστικής ανάπτυξης τις τελευταίες δεκαετίες διαφοροποιήθηκε,και ο νέος όρος που την συνόδευε ήταν "βιώσιμη".Η αντίληψη πηγάζει από την ευαισθητοποίηση των ανθρώπων να χρησιμοποιούν πόρους της φύσης που δεν κινδυνεύουν να εξαντληθούν αλλά και να κληροδοτούν στις επόμενες γενεές ένα περιβάλλον με διαθέσιμο το σύνολο των στοιχείων που το χαρακτηρίζουν.

Οι προορισμοί σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο οφείλουν να λειτουργούν σύμφωνα με τους νόμους της αγοράς για να παραμένουν ανταγωνιστικοί, παράλληλα όμως οι υπεύθυνοι του σχεδιασμού της τουριστικής ανάπτυξης,θα πρέπει να προνοούν για τυχόν αρνητικές παρεμβάσεις στο κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον και μέσα από συντονισμένες δράσεις να προστατεύουν και να διαφυλάσσουν την κληρονομιά κάθε τόπου¹.

1.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (World Commission on Environment and Development's -WCED) έθεσε τον ορισμό της Αειφόρου Ανάπτυξης ως *"την κάλυψη των αναγκών του παρόντος χωρίς να μειριάζεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες"*³.Ο ορισμός αυτός περιέχει την διαδικασία της αλλαγής,στην οποία η εκμετάλλευση των φυσικών πόρων,οι κατευθύνσεις των επενδύσεων και η τεχνολογική εξέλιξη συλλειτουργούν αρμονικά για να αυξήσουν τις τρέχουσες όσο και τις μελλοντικές προσπάθειες για την κάλυψη των ανθρώπινων αναγκών.

Η Αειφορία,λοιπόν αναδείχτηκε μέσα από την ανάγκη για ανάπτυξη και ταυτόχρονη διαφύλαξη των ζωτικών πόρων του περιβάλλοντος και κυρίως της

² Υπουργείο Ανάπτυξης, "Τουρισμός και Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητας"

³ Ηγουμενάκης Ν.-Κραβαρίτης Κ.- Λύτρας Π.,(1998), 'Εισαγωγή στον Τουρισμό', Εκδόσεις Interbooks,Αθήνα.

δυνατότητας για αναννεωσιμότητα των περιβαλλοντικών παροχών που τροφοδοτούν την ίδια την ανάπτυξη.

Η εξάντληση των φυσικών πόρων,σαν αποτέλεσμα της υπερεκμετάλλευσής έφερε τους ανθρώπους μπροστά σε μια ισχυρή συνειδητοποίηση των ορίων φόρτου και της "φέρουσας ικανότητας" της φύσης.

Η ανάγκη για προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς με στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στα γεωγραφικά πλαίσια της Ε.Ε αποτέλεσε ενεργό αντικείμενο των πολιτικών στόχων που σχεδιάστηκαν στα τέλη της δεκαετίας του 1970.Οι αειφόρες πολιτικές ανάπτυξης των τουριστικών δραστηριοτήτων απαιτούν την εφαρμογή των παρακάτω:

- Δημιουργία και καθιέρωση κανόνων ανάλυσης των δυνατοτήτων που παρουσιάζει μια περιοχή ως προς τη δυναμικότητα της για απορρόφηση των επιπτώσεων που έχουν ή θα έχουν οι τουριστικές δραστηριότητες. (επάρκεια σε διευκολύνσεις και υποδομές για να πραγματοποιηθεί μια ορθολογική διαχείριση της ζήτησης).
- Εφαρμογή των κατάλληλων εκπαιδευτικών προγραμμάτων.
- Ενέργειες χορηγούμενες από πλευράς κυβερνήσεων και επιχειρηματιών.
- Ανάπτυξη υπαιθριων και οικολογικών τουριστικών δραστηριοτήτων - νέες ήπιες μορφές ανάπτυξης.
- Ανάπτυξη προϊόντων που στηρίζουν τις τοπικές κοινωνίες.
- Τον προσδιορισμό και την κατανομή των τουριστικών ρευμάτων βάσει του χρόνου και του χώρου.
- Την καθιέρωση από τις εθνικές κυβερνήσεις των μετρήσεων που σχετίζονται με την έννοια του κοινωνικού κόστους και η εφαρμογή δασμών στους παρανομούντες.

Είναι σημαντική η δημιουργία μιας "βιώσιμης" ή "αειφόρας" τουριστικής συνειδησης από τους διαμένοντες,καθώς συμβάλλει θετικά στην καθιέρωση ενός κατάλληλου κλίματος συνεργασίας μεταξύ της τοπικής κοινωνίας και των φορέων διοίκησης.Η ενδυνάμωση της παιδείας σε θέματα τοπικών αναπτυξιακών αναγκών,η διερεύνηση της τεχνογνωσίας σε ευρύτερες ομάδες των τοπικών κοινωνιών μέσω της κατάρτισης καθώς και η συνακόλουθη δυνατότητα αξιοποίησης σε θέματα χρηματοδοτήσεων αποτελούν στοιχεία μιας ευρύτερης προσπάθειας για βιώσιμη στρατηγική ανάπτυξη.

Μια στρατηγική Αειφορίας είναι δύσκολο να εφαρμοστεί σε ένα μεμονωμένο τμήμα της οικονομικής δραστηριότητας,γι'αυτό χρειάζεται να συνδυαστούν και να συνεργαστούν όλα τα εμπλεκόμενα μέρη δηλαδή το άθροισμα όλων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων ώστε να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα.Ωστόσο παρουσιάζεται μια διχογνωμία μεταξύ εκείνων που θεωρούν τα οικολογικά κριτήρια απαραίτητα συστατικά στοιχεία της Αειφορίας και αυτών που θεωρούν την ανθρώπινη πρόοδο σημαντικότερη,την οποία ακολουθεί η ανάγκη για συνέχιση της ανάπτυξης και η μεγιστοποίηση των οικονομικών μεγεθών σε μια αειφόρα βάση.Ο συνδυασμός και των δυο απόψεων αποτελεί την κεντρική ιδέα της βιώσιμης ανάπτυξης.

Ο σχεδιασμός της αειφόρας ανάπτυξης πρέπει να διασφαλίζει μια οικονομική ανάπτυξη με μη εποχικό χαρακτήρα, χωρίς παράλληλα:

- Να αποδυναμώνεται διαχρονικά το τουριστικό προϊόν ή να μην υπάρχει αρμονία συνύπαρξης μεταξύ ανθρώπου και φυσικών στοιχείων.
- Να αλλάζει ο τρόπος ζωής των διαμενόντων ή να παραγκωνίζεται τοπική κουλτούρα της περιοχής.
- Να μην διασφαλίζεται η ποιότητα της προσφοράς σχετικά με την παροχή των κατάλληλων εμπειριών προς τους επισκέπτες ή να προσανατολίζεται η πολιτική αποκλειστικά σε αριθμούς ελευθέρων.

Αξιόλογη σ' αυτή την προσπάθεια είναι και η συνεισφορά των Ευρωπαϊκών Πολιτικών σχετικά με την εδραίωση των βιώσιμων στρατηγικών ανάπτυξης στην ευρωπαϊκή ύπαιθρο μέσα από προγράμματα υποστήριξης για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς των τοπικών κοινοτήτων.

Η προσέλκυση επενδύτων με ισχυρή αποδοχή της περιβαλλοντικής ποιότητας και της αναγκαίας Αειφόρου ανάπτυξης απαιτεί την εκπλήρωση κριτηρίων όπως η διασφάλιση της ποιότητας της υποδομής και υποστήριξη των υπηρεσιών που εξασφαλίζουν την οικονομική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα των τοπικών κοινωνιών και την υψηλή ικανοποίηση των επισκεπτών καθώς και ενέργειες που προστατεύουν το περιβάλλον και την ποιότητα ζωής βάσει μιας βιώσιμης προοπτικής.

Στην Ελλάδα οργανώνεται μια παρόμοια διαδικασία σε ορισμένους πιλοτικούς προορισμούς όπως στα Μαστιχοχώρια της Χίου, στα Αμπελάκια της Θεσσαλίας, στη Μακρυνίτσα Πηλίου, στο Πανόρμο της Τήνου, στο Νυμφαίο Φλώρινας, στην Οία και στο Πάπιγκο της Ηλείου που έχουν γνωρίσει μεγάλη επιτυχία.

1.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΕΝΔΟΓΕΝΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ο όρος ανάπτυξη μπορεί να προσεγγιστεί από διαφορετικές οπτικές γωνίες. Για ένα σύνολο ανθρώπων, πιθανώς να αποτελεί αποτέλεσμα της οικονομικής μεγέθυνσης μιας περιοχής που προκλήθηκε από την θετική μεταβολή οικονομικών μεγεθών, την αύξηση της απασχόλησης συνεισφέρει και του μεγέθους των εισοδημάτων.

Σύμφωνα με άλλους ανάπτυξη μιας περιοχής σημαίνει βελτίωση της ποιότητας ζωής μέσα από παραγωγικές διαδικασίες όπως η επίτευξη ευημερίας ανάμεσα στους κατοίκους, αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος, μείωση της εγκληματικότητας, διεύρυνση νέων τεχνολογιών και πληροφοριών και άρα συμβολή στην γενικότερη πρόοδο. Μια ακόμη εξίσου σημαντική παράμετρο αποτελεί η συμμετοχή των κατοίκων στην λήψη αποφάσεων.

Ο όρος *τοπικό-ή* μπορεί να αναφέρεται σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή ενταγμένη στο διοικητικό έλεγχο ενός δήμου, ενός νομού, μιας Περιφέρειας ή να συσχετίζει μια δραστηριότητα με το συγκεκριμένο χώρο.

Η Ολοκληρωμένη Τοπική Ανάπτυξη αναφέρεται στην διαδικασία εκείνη όπου δημιουργείται ουσιαστική σύνδεση και αλληλοσυνεργασία θεσμών, οργανισμών (Δημοσίου, Ιδιωτικού, Κοινοτικού και Δημοτικού Δικαίου), κοινωνικών φορέων (επαγγελματικές ενώσεις, κάθε είδους σύλλογοι, επιμελητήρια, συνεταιρισμοί)

αλλά και επιχειρηματικών παραγόντων, του τοπικού πληθυσμού και γενικότερα του ανθρώπινου δυναμικού σε απόλυτη συνάρτηση με τους φυσικούς πόρους, τα πολιτιστικά και κοινωνικά στοιχεία, με αποτέλεσμα την επίτευξη και επέκταση της ανάπτυξης.

Έχει πολύ μεγάλη σημασία για μια τοπική κοινωνία να φτάσει σε ένα αποδεκτό επίπεδο ανάπτυξης μέσα από ολοκληρωμένες προσπάθειες. Κινητοποιούνται δομές, λειτουργεί το αίσθημα του κοινού καλού και της αλληλεγγύης, η αποφασιστικότητα ενθαρρύνει την ανάληψη πρωτοβουλιών, ο παραγωγικός ιστός και η τοπική επιχειρηματικότητα ζωντανεύουν.

Η Ολοκληρωμένη Ενδογενής Τοπική Ανάπτυξη ξεκινά από τους ίδιους τους κατοίκους της περιοχής, οι οποίοι παρεμβαίνουν δυναμικά για την επίλυση των προβλημάτων και συμβάλλουν με την άποψή τους στη λήψη αποφάσεων. Το ανθρώπινο δυναμικό μπορεί και οφείλει να είναι μάχιμο μπροστά στον κυκεώνα των εξελίξεων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Η Ολοκληρωμένη Ενδογενής Τοπική Ανάπτυξη στοχεύει:

- Στην αξιοποίηση και προστασία των πόρων του φυσικού περιβάλλοντος (έδαφος, νερό, αέρας, χλωρίδα, πανίδα), με σεβασμό στην ανάπτυξη των περιοχών με μοναδικά φυσικά αξιοθέατα ώστε να αποφευχθεί η υπερεκμετάλλευση τους, λαμβάνοντας υπόψη τον παράγοντα της φέρουσας ικανότητας. Η φέρουσα ικανότητα αναφέρεται στο όριο εκείνο μέχρι το οποίο η όποια επέμβαση στο φυσικό περιβάλλον δεν προκαλεί αρνητικές επιπτώσεις, πέρα όμως από αυτό και αφού ξεπεραστεί, η περιοχή δεν μπορεί να αντέξει άλλη επέμβαση και οδηγούμαστε σε καταστροφικά αποτελέσματα. Αυτή η διαδικασία μπορεί να συμβεί και σε άλλα συστήματα κοινωνικά και πολιτιστικά.
- Στην ισόρροπη ανάπτυξη που διαχέεται σε όλα τα επίπεδα της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Δηλαδή να μετριαστούν οι αποκλίσεις μεταξύ ανεπτυγμένων και καθυστερημένων περιοχών.
- Στην αξιοποίηση των τοπικών παραδόσεων και κληρονομιάς, αναδεικνύοντας εκείνα τα πολιτιστικά στοιχεία (ιστορικά, θρησκευτικά, λαογραφικά, αρχιτεκτονική, τέχνες, μνημεία) που θα αποτελέσουν το κίνητρο για προσέλκυση επισκεπτών.
- Κινητοποίηση της κεντρικής διοίκησης σε επίπεδο επενδύσεων γενικότερα και ειδικότερα στον τομέα του πολιτισμού, αφού μπορεί να καταστεί μακράν το σημαντικότερο πλεονέκτημα μιας περιοχής.
- Στην βελτίωση της επιχειρηματικότητας του τοπικού πληθυσμού μέσα από σεμινάρια κατάρτισης, ενημέρωσης και εκπαίδευσης. Επίσης χάραξη πολιτικής κινήτρων προς ενθάρρυνση του τοπικού επιχειρηματικού πληθυσμού.
- Στην αξιοποίηση του παραγωγικού ανθρώπινου δυναμικού σε διάφορους τομείς της τοπικής οικονομίας, σταδιακή μείωση της ανεργίας στους νέους ανθρώπους και ανάδειξη δεξιοτεχνιών.

- Εδραίωση ενός ολοκληρωμένου πληροφοριακού δικτύου και εισαγωγή νέων τεχνολογιών.

1.3 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Στις περιοχές που ενεργοποιούνται τουριστικές δραστηριότητες παρατηρείται μια γενικότερη ανάπτυξη σε όλα τα επίπεδα της τοπικής ζωής καθώς ο τουρισμός αποτελεί τομέα με κοινωνικό χαρακτήρα, που συμβάλλει στην ψυχική ηρεμία και υγεία των ατόμων, είναι δυνατό να εμφανιστεί με διάφορες μορφές όπως ο τουρισμός υγείας, τουρισμός τρίτης ηλικίας, πολιτιστικός τουρισμός και μια σειρά άλλων διαφορετικών μορφών που επηρεάζουν το κοινωνικό, πολιτιστικό και οικονομικό γίνεσθαι κάθε περιοχής.

Αρχικά πρέπει να τονιστεί η οικονομική ώθηση που δίνει ο τουρισμός στις περιοχές, μέσα από τις υπηρεσίες που προσφέρει (ξενοδοχεία, εστιατόρια, χώροι αναψυχής), προσφέροντας δυνατότητες απασχόλησης στους ντόπιους κατοίκους, τις περισσότερες φορές λειτουργώντας συμπληρωματικά της μόνιμης απασχόλησης και αυξάνοντας το εισόδημά τους συνεπώς και την ποιότητα ζωής. Η τουριστική ανάπτυξη είναι προτιμότερο να είναι διασπαρμένη με πολλές υποδομές μικρής κλίμακας με φιλικό προς το περιβάλλον σχεδιασμό, που θα συμβάλλουν στην ανάδειξη των τοπικών ιδιαιτεροτήτων.

Ένα από τα χαρακτηριστικά του τουρισμού είναι ότι μετατοπίζει τις ωφέλειές του και προς άλλους τομείς της οικονομίας. Αυτό γίνεται αντιληπτό από το γεγονός ότι η αύξηση του βιοτικού επιπέδου μιας περιοχής προκαλεί με τη σειρά της ανάπτυξη της υποδομής, που σημαίνει ότι ο τοπικός πληθυσμός επιθυμεί βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, αντιλαμβάνεται την ανάπτυξη με ένα διαφορετικό τρόπο από πριν και είναι περισσότερο ανοιχτός σε νέες ιδέες.

Η ανταλλαγή δε απόψεων και κουλτούρας με τους επισκέπτες διευρύνει περαιτέρω τους εκπαιδευτικούς και κοινωνικούς ορίζοντες διαμορφώνοντας μια ακόμη βάση για πολιτιστική ανάπτυξη.

Η οικονομική ανάπτυξη δεν είναι ένα θέμα αποκλειστικά ποσοτικό αλλά και ποιοτικό. Η πρόοδος στον οικονομικό τομέα είναι επιθυμητή και αποτελεί απαραίτητο στοιχείο στο ανταγωνιστικό περιβάλλον της σύγχρονης οικονομίας, πλην όμως παρατηρείται και η αυξανόμενη απαίτηση για ποιότητα ζωής και διαφύλαξη των δικαιωμάτων των μελλοντικών γενεών για ανάπτυξη. Γίνεται λοιπόν φανερή η ανάγκη για ένα ολοκληρωμένο σχέδιο ανάπτυξης από τους αρμόδιους φορείς που θα ελέγχουν και θα εποπτεύουν την τουριστική δραστηριότητα.

Οι παράγοντες που εμποδίζουν την επίτευξη της ανάπτυξης είναι:

- Η καταστροφή του φυσικού πλούτου, εξαιτίας πυρκαγιών, υπερβόσκησης και κατασκευής δρόμων και κτηρίων.
- Η ρύπανση των υδάτων λόγω ρίψης απορριμμάτων, χρήση λιπασμάτων, στερεών και υγρών αποβλήτων.
- Η αλόγιστη κατασκευή πυλώνων κινητής τηλεφωνίας κοντά σε οικισμούς.

- Η εγκατάλειψη παραδοσιακών οικισμών και έξοδος προς τα αστικά κέντρα προς εύρεση καλύτερης εργασίας.
- Η χαμηλή ποιότητα παροχής υπηρεσιών και προϊόντων σε όλα τα επίπεδα της τοπικής οικονομίας.
- Η ανεπαρκής υποδομή σε δίκτυα μεταφοράς,σε εγκαταστάσεις και υπηρεσίες.

Η ξενοφοβική και στάση των κατοίκων πολλών περιοχών ακόμα και των αρμόδιων αρχών απέναντι στους επισκέπτες.

- Η έλλειψη τουριστικής νοοτροπίας επιβάλλει την κατάρτιση και εκπαίδευση του πληθυσμού.

1.4 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ο οργανωμένος μαζικός τουρισμός,που κυριαρχεί σήμερα στην Ελλάδα παρά τον όγκο του και τις θετικές του επιπτώσεις,παρουσιάζει και σοβαρά μειονεκτήματα που πηγάζουν από την ίδια την οργανωτική του διάρθρωση όπως:

- Έντονο εποχικό χαρακτήρα,που ταυτίζεται σχεδόν με μια πεντάμηνη-επτάμηνη περίοδο,συμβάλλοντας στην εντατικοποίηση των διαθέσιμων πόρων κάθε τουριστικού προορισμού.Το πρόβλημα αυτό δεν αντιμετωπίζεται μόνο με παροχή ειδικών κινήτρων είτε στους επαγγελματίες του τουρισμού είτε στους τουρίστες-καταναλωτές,αν δεν συνοδεύεται από τη δημιουργία της απαραίτητης προσφοράς για τους εκτός τουριστικής περιόδου μήνες.
- Άνιση γεωγραφική κατανομή της τουριστικής δραστηριότητας και υπερσυγκέντρωση της τουριστικής προσφοράς σε ορισμένες περιοχές της χώρας,με όλα τα συνακόλουθα προβλήματα όπως στροφή της τοπικής οικονομίας σε "μονοκαλλιέργεια",αγορά ευπαθής και εξαρτημένη από διεθνείς συγκυρίες,έξοδος του ενεργού πληθυσμού από τον πρωτογενή τομέα και εγκατάλειψη της γεωργικής γης.
- Η χαμηλή ανταγωνιστικότητα αποτελεί μια από τις βασικές ιδιομορφίες καθώς και η ανάπτυξη έντονων τάσεων αυθαιρέτης οικοδόμησης που αφορά τόσο την παραθεριστική κατοικία όσο και ένα μεγάλο αριθμό παραξενοδοχειακών καταλυμάτων που συχνά δυσχεραίνει τις προσπάθειες αναβάθμισης της τουριστικής προσφοράς των περιοχών και μειώνει τη ζήτηση από μέρους των τουριστών.Η υπερπροσφορά ξενοδοχειακών κλινών (νόμιμων και παράνομων) σε συνδυασμό με το μειονέκτημα της μεγάλης χρονοαπόσπασης από τις πηγές του τουριστικού ρεύματος,οδήγησε το ελληνικό τουριστικό κύκλωμα σε διαρκή συμπίεση των τιμών των υπηρεσιών σε βάρος της ποιότητας.⁴
- Ο τουρισμός μπορεί να αυξήσει το κόστος της γης,της εργασίας, των αγαθών όχι μόνο για τους επισκέπτες που επισκέπτονται μια περιοχή κάποιες φορές σε ένα χρονικό διάστημα αλλά και των μόνιμων κατοίκων που

⁴ Χατζηνικολάου Ε., "Η τουριστική προβολή σε επίπεδο Νομού" Αθήνα.

αναγκάζονται κυριολεκτικά στο όνομα της τουριστικής ανάπτυξης να καταβάλλουν, σχεδόν σε καθημερινή βάση, μεγάλο μέρος του εισοδήματος προς εξασφάλιση των βασικών για την ζωή τους αναγκών.

- Η χαλάρωση των πολιτιστικών στοιχείων που προσδιορίζουν τις τοπικές παραδοσιακές αξίες του εκάστοτε γεωγραφικού σημείου και η διεύδυση νέων αντιλήψεων, ηθών και τάσεων κατά την συναναστροφή με αλλοδαπούς επισκέπτες οδηγούν συχνά στο χάσιμο της παραδοσιακής φιλοξενίας και νοοτροπίας. Πολλές φορές απειλεί την οικογενειακή δομή και αυξάνει την ευπάθεια σε κοινωνικές αλλαγές.

- Η μόλυνση και η καταστροφή του περιβάλλοντος σε ένα προορισμό σχετίζεται με την έλευση μεγάλου αριθμού επισκεπτών αλλά η μεγαλύτερη καταστροφή του συντελείται λόγω της έλλειψης κατάλληλων σχεδίων, πολιτικών και δράσεων που να αποβλέπουν στην προετοιμασία για κάθε προβλεπόμενη προσπάθεια οικονομικής ανάπτυξης.

Ο εντοπισμός των αδυναμιών του ελληνικού τουριστικού προϊόντος μπορεί να γίνει και μέσα από τα εκφρασμένα παράπονα των επισκεπτών. Κατά την τελευταία δεκαετία περιελάμβαναν τα παρακάτω:

- Τιμές
- Ποικιλία
- Οδική υποδομή
- Ποσότητα και ποιότητα καταλυμάτων.
- Συνθήκες υγιεινής.
- Ελλείψεις στην ενοικίαση Ι.Χ επιβατικών αυτοκινήτων.

1.5 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΚΑΙ ΖΗΤΗΣΗ

Οι οικονομικές επιπτώσεις του πλήθους των τουριστικών σχέσεων προσεγγίζονται από την πλευρά της τουριστικής ζήτησης και προσφοράς.

Η ζήτηση ενός αγαθού προέρχεται από τους καταναλωτές. Συνεπώς είναι ανάγκη να μελετηθεί η συμπεριφορά του καταναλωτή και οι περιορισμοί, κάτω από τους οποίους λειτουργεί.

Ο βασικός περιορισμός του καταναλωτή είναι ότι κάθε χρονική περίοδο ή στιγμή, που ζητάει αγαθά, έχει ορισμένους αντικειμενικούς περιορισμούς, ορισμένες επιθυμίες και αντιμετωπίζει ορισμένα δεδομένα της αγοράς. Σύμφωνα με τον νόμο της Ζήτησης, όταν η τιμή ενός αγαθού μειώνεται έχουμε αύξηση της ζητούμενης ποσότητας και αντίστροφα μείωση αυτής όταν η τιμή αυξάνεται. Προσδιοριστικοί παράγοντες της ζήτησης είναι :

- Η ένταση της προτίμησης.
- Η ύπαρξη υποκατάστατων προϊόντων.
- Το χρηματικό ποσό που δαπανά ο καταναλωτής σε σχέση με το εισόδημά του.

Η ζήτηση και η προσφορά επηρεάζονται από τις μεταβολές του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος της εκάστοτε περιοχής. Στο εσωτερικό ανήκουν τα

πλεονεκτήματα και οι αδυναμίες της περιοχής ,οι άνθρωποι,η κοινωνική δομή και συνοχή τους.Ενώ στο εξωτερικό περιβάλλον ανήκουν οι ευκαιρίες και οι απειλές όσα στοιχεία δεν μπορούν να ελεγχθούν άμεσα από την διοίκηση τουρισμού της περιοχής και είναι η ανταγωνιστικότητα,το οικονομικό,πολιτικό , φυσικό,τεχνολογικό και δημογραφικό περιβάλλον.

Το 1999, ο Ε.Ο.Τ ανέθεσε σε μια κοινοπραξία την ανάπτυξη μιας SWOT analysis του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.Τα αποτελέσματα παραθέτονται παρακάτω:

Πλεονεκτήματα:

- Δυνατό τουριστικό προϊόν (γεωγραφία,κλίμα,τρόπος ζωής,τοπία, πολιτισμός,νησιά,φιλοξενία κ.λ.π).
- Καλό επίπεδο επαναλαμβανόμενου τουρισμού.(55% το καλοκαίρι του 1998).
- Καλός βαθμός ικανοποίησης (80% το 1998).
- Καλή προφορική διαφήμιση.
- Λογικά επίπεδα τιμών.
- Προσέλκυση Ευρωπαίων τουριστών που ξοδεύουν περισσότερα χρήματα ανά ημέρα και ταξίδι από άλλους προορισμούς.
- Καλή συγκοινωνιακή διάρθρωση με τις αγορές (κυρίως μέσω τσάρτερ).

Αδυναμίες:

- Ανεπαρκής υποδομή σε αεροδρόμια,λιμάνια,ακτοπλοία και οδικό δίκτυο.
- Ανεπαρκής σύνδεση με την πολιτιστική κληρονομιά (ανεκμετάλλευτοι αρχαιολογικοί χώροι,φτωχό πληροφοριακό υλικό).
- Ελλείψεις στην τουριστική προσφορά (χαμηλή ποιότητα υπηρεσιών, ξενοδοχεία χαμηλών κατηγοριών,ανεκπαιδευτο προσωπικό,χαμηλές προδιαγραφές υγιεινής,έλλειψη επαγγελματισμού).
- Αδυναμία ανάπτυξης σε περιόδους μη αιχμής(Νοέμβριος –Μάρτιος) λόγω ψυχρού κλίματος,έλλειψεων εγκαταστάσεων και υποδομής καθώς και ανεπαρκούς οργανωμένης ζωής στα τουριστικά θέρετρα.
- Αδυναμίες του Ε.Ο.Τ (σχετικά χαμηλοί διαφημιστικοί προϋπολογισμοί,κακή οργάνωση και συντονισμός).
- Άνιση γεωγραφική κατανομή της τουριστικής δραστηριότητας (η πλειονότητα των τουριστών κατευθύνεται προς τα νησιά).

Ευκαιρίες:

- Ολυμπιακοί Αγώνες
- Τρομοκρατικές ενέργειες σε άλλες χώρες
- Προσέλκυση τουριστών από τις χώρες του Ανατολικού Μπλόκ,την Κίνα και την Ιαπωνία.
- Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- Από τις βασικές αγορές-πηγές (Δυτική Ευρώπη και Αμερική) υφίσταται μεγάλος αριθμός πιθανών επισκεπτών.
- Επέκταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Απειλές:

- Το διαρκώς μειούμενο μερίδιο αγοράς της Ελλάδας στις αγορές της Δυτικής Ευρώπης.
- Οι αγορές της Δυτικής Ευρώπης βρίσκονται στο στάδιο ωρίμανσης.
- Ο έντονος ανταγωνισμός (ποιοτική βελτίωση των ανταγωνιστών, νέοι προορισμοί, έντονες προωθητικές ενέργειες)
- Η διακοπή κάποιων κοινοτικών κονδυλίων μετά το 2006.
- Η συνεχώς αυξανόμενη επιρροή των tour-operator.
- Η πίεση για χαμηλότερες τιμές.
- Οι τρομοκρατικές ενέργειες (στην Ελλάδα και στην ευρύτερη περιοχή)
- Η στήριξη σε μεγάλο βαθμό (γύρω στο 45%) σε τουρίστες από Γερμανία και Αγγλία.⁵

Επίσης οι έννοιες της προσφοράς και ζήτησης θα πρέπει να εμπλουτίζονται και από τα εξής στοιχεία: σεβασμός στον επισκέπτη, χρησιμοποίηση οικολογικών υποδομών και εξοικονόμηση ενέργειας. Η έλλειψη συνέπειας στις υπηρεσίες τουρισμού θεωρείται κύριος λόγος για τη δυσαρέσκεια πελατών στον τουριστικό τομέα.

Κάθε τουριστικός προορισμός πρέπει να προσφέρει αξία στον επισκέπτη (άνεση, καθαριότητα, ευκολία μετακινήσεων, γνώση γλώσσας, απευθείας αεροπορική σύνδεση, ασφάλεια και όλα αυτά με ανάλογο κόστος χρηματικό, ενεργειακό και χρονικό. Ο ικανοποιημένος και πιστός επισκέπτης, είναι αυτός που θα ξανάρθει στην περιοχή, θα μιλήσει σε τρίτους για την εμπειρία του (word of mouth) και βέβαια θα αποφέρει κέρδη σ' αυτή.

Μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες και με την δημιουργία των απαραίτητων υποδομών, η Αθήνα έχει την μοναδική ευκαιρία να προσελκύσει ξανά τουρίστες που θα συνδεθούν με την πόλη μέσω των εγκαταστάσεων και του δικτύου υποδομών που έχει δημιουργήσει.

Οι τάσεις που έχουν διαμορφωθεί στον παγκόσμιο τουρισμό είναι οι παρακάτω:

- Αύξηση των επισκεπτών τρίτης ηλικίας.
- Ένταση του ανταγωνισμού σε όλα τα επίπεδα.
- Ευρύτερη χρήση του διαδικτύου.
- Επικράτηση ολιγοπωλίου στους tour-operator και τις αεροπορικές εταιρείες.
- Αυξανόμενη τάση για προορισμούς που θεωρούνται ασφαλείς.

1.6 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΓΙΑ ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Η ενεργοποίηση του ιδιωτικού τομέα μπορεί να συμβάλει αλλά σίγουρα δεν επαρκεί για την επίτευξη μιας βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης. Η αναζήτηση μίας

⁵ Βασιλειάδης Α. Χ., (2003), "Η διοικητική και το μάρκετινγκ των τουριστικών προορισμών, Μια βιώσιμη στρατηγική προσέγγιση των δραστηριοτήτων marketing-management", Αθήνα.

πολιτικής βιώσιμης ανάπτυξης για τον τουρισμό συμπεριλαμβάνει, με σημαντικότατο βασικό μερίδιο ευθύνης, τους κρατικούς και τοπικούς φορείς άσκησης τουριστικής πολιτικής. Σε επίπεδο τουριστικού προορισμού, βασικά στοιχεία της στρατηγικής αποτελούν η θεσμοθέτηση και ο έλεγχος εφαρμογής διαφόρων εργαλείων (ρύθμιση χρήσεων γης, εκτίμηση φέρουσας ικανότητας, ζωνοποίηση και άλλα) από τον πολεοδομικό και χωροταξικό σχεδιασμό και την περιβαλλοντική διαχείριση. Σε εθνικό επίπεδο, η πολιτική για τον τουρισμό εστιάζεται στην ανάγκη ποιοτικής αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος της χώρας με στόχους την άμβλυση της εποχικότητας, τη μεγιστοποίηση των ωφελειών από πλευράς συναλλάγματος, την ανανέωση του τουριστικού προϊόντος και την ανάδειξη και προστασία του περιβάλλοντος ως τουριστικού πόρου. Γενικότερα, η ανάπτυξη και διεύρυνση του τουρισμού προς τις διάφορες μορφές του μπορεί να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις για:

- Ποιοτική αναβάθμιση των προσφερόμενων τουριστικών προϊόντων.
- Διατήρηση της ιδιαίτερης τοπικής φυσιογνωμίας και κουλτούρας.
- Καθοδήγηση της ανάπτυξης και των επενδύσεων του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα σε μια ήπια μορφή τουρισμού που σέβεται το περιβάλλον.

Δυνατότητα ανάπτυξης του τουρισμού σε περιοχές που μέχρι σήμερα δεν έχουν αξιοποιήσει πλήρως τις δυνατότητές τους.

Τελικά, η ανάπτυξη του τουρισμού στο μέλλον φαίνεται να είναι όλο και πιο στενά συνδεδεμένη με γενικότερα θέματα ανάπτυξης ενός τόπου και σε άμεση συνάρτηση με την προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση της φυσικής και πολιτισμικής του κληρονομιάς. Οι πολιτικές σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο θα πρέπει να αναγνωρίσουν την αλληλεξάρτηση τουρισμού και περιβάλλοντος με βάση τις αρχές της ολοκληρωμένης προσέγγισης και στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Η ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ ΓΙΑ ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Η διαφήμιση είναι μια οικονομική δραστηριότητα με σημαντική συμβολή στη διαμόρφωση της κερδοφορίας μιας οικονομικής μονάδας, αφού μπορεί να επηρεάσει τη συμπεριφορά του καταναλωτή. Ειδικός χειρισμός απαιτείται στην περίπτωση του τουριστικού προϊόντος, δεδομένου ότι ως υπηρεσία δεν αποθηκεύεται, ούτε δειγματιζείται, ενώ η αξιολόγηση της ποιότητας και της ποσότητάς του ενέχει πολλά στοιχεία υποκειμενισμού. Ένα άλλο χαρακτηριστικό αυτού του προϊόντος είναι το γεγονός ότι στη διαφήμισή του πρέπει να συμμετέχει ενεργώς η Πολιτεία, διότι αφενός πρόκειται για εθνικό προϊόν, και αφετέρου διότι έτσι επιτυγχάνεται ο συντονισμός των αναγκαίων ενεργειών. Το ελληνικό τουριστικό προϊόν είναι έντασης καλοκαιρινών διακοπών, όπως και εκείνα των κυριότερων ανταγωνιστών του. Τα δυνατά του σημεία είναι η καλή του εικόνα στο εξωτερικό, οι τακτικοί καταναλωτές τους, ο υψηλός βαθμός ικανοποίησής τους, η προφορική του διαφήμιση, κ.ά. Στα

ασθενή του σημεία περιλαμβάνονται τα κενά της υποδομής της χώρας, η δυσκολία περαιτέρω διείσδυσης στις αγορές της Δυτικής Ευρώπης και Αμερικής και η αξιοποίηση των αναδυομένων αγορών προέλευσης, η ανυπαρξία συστηματικού τουριστικού μάρκετινγκ και οι γραφειοκρατικές ακαμψίες του ΕΟΤ. Η μέχρι σήμερα διαφημιστική προβολή του ελληνικού τουριστικού προϊόντος δεν φαίνεται να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των καιρών.

Για να αποκτήσει μονιμότερο χαρακτήρα η παρατηρηθείσα βελτίωση της αποδοτικότητας της διαφήμισης του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, αλλά και για να προσεγγιστεί η υπολογισθείσα αύξηση των εισπράξεων τουριστικού συναλλάγματος, είναι αναγκαία η λήψη ορισμένων μέτρων. Τα κυριότερα εξ αυτών είναι τα ακόλουθα:

- Πρέπει να επιδιωχθεί η αύξηση των τύπων του τουριστικού προϊόντος που προσφέρει η χώρα μας, ώστε να αμβλυνθεί η εποχικότητά του.
- Πρέπει να επιδιωχθεί η καλύτερη αξιοποίηση των ευρωπαϊκών και αμερικανικών υποαγορών.
- Πρέπει να υιοθετηθεί στρατηγική μάρκετινγκ βασισμένη σε συνεχή και συστηματική προβολή του ελληνικού τουριστικού προϊόντος με σταθερό διαφημιστικό μήνυμα (slogan).
- Η διαφημιστική δαπάνη πρέπει να κατανέμεται κατά 50% στη διαφήμιση και κατά το υπόλοιπο 50% στις διάφορες προωθητικές ενέργειες (π.χ. συνεργασία με μεγάλους tour operators).
- Τα στελέχη των δημοσίων υπηρεσιών που ασχολούνται με τον τουρισμό πρέπει να επιλεγούν και να εκπαιδευτούν κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να γίνουν καλοί πωλητές του ελληνικού τουριστικού προϊόντος. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να επανεξεταστεί ο ρόλος των γραφείων εξωτερικού του ΕΟΤ.
- Η έναρξη της διαφημιστικής εκστρατείας πρέπει να γίνεται έγκαιρα και με διετήριζοντα, αφού η έρευνα έδειξε ότι τότε κορυφώνεται η δράση της. (Ο μακροχρόνιος ορίζοντας προσδιορίστηκε σε επταετή).
- Η αποδοτικότητα της διαφημιστικής δαπάνης πρέπει να επιδιώκεται με αύξηση της τουριστικής κίνησης και όχι με τη μείωση των διαφημιστικών δαπανών, και
- Η χρηματοδότηση της διαφημιστικής δαπάνης μπορεί, εν μέρει, να γίνει και από την Τοπική Αυτοδιοίκηση, με τη διάθεση ενός ποσοστού των φορολογικών της εσόδων από την τουριστική δραστηριότητα (π.χ. το 10%). Ο τοπικός, όμως, φόρος πρέπει να γενικευθεί και να μειωθεί ως ποσοστό.⁶

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ

Ο Πίνακας 1 δίνει τα αποτελέσματα της δειγματοληψίας και αφορούν το τα δύο έτη, 2001-2002, της δειγματοληψίας και ξεχωριστά για κάθε έτος. Το μέσοκόστος ταξιδιού ανήλθε στα 1277 ευρώ, με 813 ευρώ να πληρώνονται στη χώραπροέλευσης και 464 ευρώ στην Ελλάδα. Το 2001 οι συνολικές εισπράξεις απόαλλοδαπούς τουρίστες στην Ελλάδα ήταν 1264 ευρώ και το 2002 1294 ευρώ. Το2002 ο

⁶ Κουζέλης Α. Κ. Η διαφημιστική δαπάνη για το τουρισμό έτος 2002(Ι.Τ.Ε.Π.)

πληθωρισμός στην Ελλάδα ήταν περίπου 3,6%. Συνεπώς, σε πραγματικές τιμές του 2001, οι συνολικές εισπράξεις μειώθηκαν από 1264 το 2001 σε 1249 ευρώ το 2002, περί το 1,2%.

Πίνακας 1. Τουριστική Πληρωμή, 2001-2002

(σε ευρώ)

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΛΗΡΩΜΗ 2001-2002			
Περίοδος	Ταξιδιωτική Πληρωμή στον Τόπο Προέλευσης	Ταξιδιωτική Πληρωμή στην Ελλάδα	Συνολικό Κόστος Ταξιδιού
2001	771	493	1264
2002 (σε τρέχουσες τιμές)	851	443	1294
2002 (σταθερές τιμές 2001)	821	428	1249
% Μεταβολής 2002-2001	6,48%	-13,18%	-1,19%
2001-2002 (Μέσος Όρος)	813	464	1277

Πηγή: Ι.Τ.Ε.Π Εκδόσεις (Παπανίκος Γ.Θ.)

Στον Πίνακα 2 δίνονται, για το σύνολο της περιόδου εξέτασης, το συνολικό κόστος του ταξιδιού, σύμφωνα με τις βασικές χώρες προέλευσης των αλλοδαπών τουριστών της Ελλάδος. Η ανάλυση στηρίζεται στο σύνολο της περιόδου του δείγματος που αποτελεί και μία εξομάλυνση για τυχόν συγκυριακές επιδράσεις. Ο Πίνακας 2 δεν διαψεύδει την κοινή αντίληψη ότι οι τουρίστες που προέρχονται από τις ΗΠΑ δαπανούν περισσότερο από κάθε άλλο επισκέπτη. Η πληρωμή στην Ελλάδα είναι υπερδιπλάσια του συνόλου των αλλοδαπών τουριστών. Πάντως, αυτό οφείλεται και στο γεγονός ότι οι τουρίστες από τις ΗΠΑ μένουν περισσότερο στην Ελλάδα. Η μέση διαμονή ενός τουρίστα από τις ΗΠΑ είναι 17,8 μέρες, 5,5 μέρες παραπάνω από το μέσο όρο.

Πίνακας 2. Τουριστική Πληρωμή ανά Κύρια Χώρα Προέλευσης

(σε ευρώ)

Πίνακας 2. Τουριστική Πληρωμή ανά Κύρια Χώρα Προέλευσης (σε ευρώ)						
ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	ΜΕΣΗ ΔΙΑΜΟΝΗ (ΣΕ ΜΕΡΕΣ)	ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΗ ΠΛΗΡΩΜΗ ΣΤΟ ΤΟΠΟ ΠΡΕΛΕΥΣΗΣ	ΤΑΞΗΔΙΩΤΙΚΗ ΠΛΗΡΩΜΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΑΞΙΔΙΟΥ	ΜΕΣΗ ΗΜΕΡΙΣΙΑ ΠΛΗΡΩΜΗ	ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ (%)
Μ.ΒΡΕΤΑΝΙΑ	11,2	699	472	1171	105	-8,30%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	13,7	738	343	1081	79	-5,35%
ΙΤΑΛΙΑ	11,7	790	420	1180	101	-7,60%
ΓΑΛΛΙΑ	10,7	791	420	1211	113	-5,17%
Η.Π.Α.	17,8	1658	977	2635	148	106,34%
ΣΥΝΟΛΟ	12,3	813	464	1277	104	0,00%

Πηγή: Ι.Τ.Ε.Π Εκδόσεις (Παπανικος Γ.Θ.)

Εξίσου σημαντικές είναι και οι διαφοροποιήσεις που παρατηρούνται στις τουριστικές πληρωμές ανά γεωγραφική περιοχή προορισμού στην Ελλάδα. Όπως προκύπτει από τον Πίνακα 3, η Αθήνα είναι η περιοχή προορισμού όπου ο αλλοδαπός τουρίστας πληρώνει τα περισσότερα και έχει μάλιστα τη δεύτερη μεγαλύτερη μέση διαμονή με 13,3 μέρες. Η πληρωμή αυτή αφορά και τις δύο κατηγορίες πληρωμών, στον τόπο προέλευσης (1104 ευρώ) και στην Αθήνα (654 ευρώ). Ανάλογα είναι και τα ποσά για τη Θεσσαλονίκη, με μικρότερο κόστος στη χώρα προέλευσης, που δεναποτελεί έκπληξη, αφού η πόλη δέχεται τουρίστες από γειτονικές χώρες που έχουν μικρότερο κόστος μετακίνησης. Πάντως, η μεγάλη σχετική πληρωμή που πραγματοποιείται στις δύο μεγάλες πόλεις δείχνει τη δυνατότητα που προσφέρουν αυτοί οι δύο προορισμοί για μεγαλύτερη πώληση τουριστικών υπηρεσιών, κυρίως στην κατηγορία των αγορών (ψώνια) και της διασκέδασης. Εξίσου μεγάλο με την Αθήνα είναι και το κόστος ταξιδιού για τις Κυκλάδες με το μεγαλύτερο μέρος της πληρωμής να πραγματοποιείται στον τόπο προέλευσης. Στην Χαλκιδική και στην Κρήτη η μέση πληρωμή που πραγματοποιείται άμεσα στην περιοχή είναι χαμηλότερη του ελληνικού μέσου όρου

Πίνακας 3. Τουριστική Πληρωμή ανά Ελληνική Γεωγραφική Περιοχή

Πίνακας 3. Τουριστική Πληρωμή ανά Ελληνική Γεωγραφική Περιοχή Προορισμού					
ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	ΜΕΣΗ ΔΙΑΜΟΝΗ (ΣΕ ΜΕΡΕΣ)	ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΗ ΠΛΗΡΩΜΗ ΣΤΟ ΤΟΠΟ ΠΡΕΛΕΥΣΗΣ	ΤΑΞΗΔΙΩΤΙΚΗ ΠΛΗΡΩΜΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΑΞΙΔΙΟΥ	ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ (%)
ΑΘΗΝΑ	13,3	1104	654	1758	38%
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	9,6	827	538	1365	7%
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ	12	651	374	1026	-20%
ΡΟΔΟΣ	12,4	765	468	1233	-3%
ΚΡΗΤΗ	12,7	857	449	1306	2%
ΚΥΚΛΑΔΕΣ	11,4	1080	480	1560	22%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	17,7	776	535	1311	3%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	13,5	754	481	1235	-3%
ΣΥΝΟΛΟ	12,3	813	464	1277	0%

Πηγή: Ι.Τ.Ε.Π Εκδόσεις (Παπανικος Γ.Θ.)

Η εικόνα αλλάζει σημαντικά για τις τουριστικές πληρωμές που πραγματοποιούνται στην Ελλάδα από τους ίδιους τους τουρίστες. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα 4, η ημερήσια τουριστική πληρωμή των πελατών της τρίτης κατηγορίας είναι 37,48 ευρώ, έναντι 39 και 39,1 ευρώ των πρώτης και δεύτερης κατηγορίας ξενοδοχείων αντιστοίχα. Την υψηλότερη ημερήσια πληρωμή στην Ελλάδα την έχουν οι τουρίστες των τετάρτης κατηγορίας ξενοδοχείων με μέση πληρωμή τα 46,9 ευρώ, ενώ των πέμπτης κατηγορίας η αντιστοιχη ημερήσια πληρωμή είναι 37,7 ευρώ. Η εξήγηση είναι απλή και έχει να κάνει με τις υπηρεσίες που προσφέρει ένα μεγάλης κατηγορίας ξενοδοχείο τις οποίες ο αλλοδαπός τουρίστας μπορεί να προπληρώνει στη χώρα του, δηλαδή να συμπεριλαμβάνεται στο συνολικό τουριστικό πακέτο, το οποίο προεισπράττεται στη χώρα του.⁷

⁷ Παπανικος Γ.Θ. Οι ελληνικές τουριστικές εισπράξεις έτος 2005 (Ι.Τ.Ε.Π.)

Πίνακας 4. Τουριστική Πληρωμή ανά Κατηγορία Ξενοδοχείου
(σε ευρώ)

Πίνακας 4. Τουριστική Πληρωμή ανά Κατηγορία Ξενοδοχείου						
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΥ	ΜΕΣΗ ΔΙΑΜΟΝΗ (ΣΕ ΜΕΡΕΣ)	ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΗ ΠΛΗΡΩΜΗ ΣΤΟ ΤΟΠΟ ΠΡΕΛΕΥΣΗΣ	ΤΑΞΗΔΙΩΤΙΚΗ ΠΛΗΡΩΜΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΑΞΙΔΙΟΥ	ΜΕΣΗ ΗΜΕΡΙΣΙΑ ΠΛΗΡΩΜΗ	ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ (%)
A	12,1	969	472	1431	118	12,10%
B	12,2	832	477	1309	107	2,50%
Γ	13	764	491	1255	97	-1,80%
Δ	10,1	601	474	1075	106	-15,80%
E	11,6	708	367	1075	93	-15,80%
ΣΥΝΟΛΟ	12,3	813	464	1277	104	0,00%

Πηγή:Ι.Τ.Ε.Π Εκδόσεις (Παπανικος Γ.Θ.)

Πίνακας 5. Τουριστική Πληρωμή Ανάλογα με τον Τρόπο Οργάνωσης του Ταξιδιού

Πίνακας 5. Τουριστική Πληρωμή Ανάλογα με τον Τρόπο Οργάνωσης του Ταξιδιού

ΤΡΟΠΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ	ΜΕΣΗ ΔΙΑΜΟΝΗ (ΣΕ ΜΕΡΕΣ)	ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΗ ΠΛΗΡΩΜΗ ΣΤΟ ΤΟΠΟ ΠΡΕΛΕΥΣΗΣ	ΤΑΞΗΔΙΩΤΙΚΗ ΠΛΗΡΩΜΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΑΞΙΔΙΟΥ	ΜΕΣΗ ΗΜΕΡΙΣΙΑ ΠΛΗΡΩΜΗ	ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ (%)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ
Σ	14,59	722	611	1320	90	3,36%	17,
ΡΑΦΕΙΟ	11,87	870	482	1329	112	4,07%	48,
ΩΜΕΝΟΣ ΤΑΞ.	11,65	796	398	1176	101	-7,90%	28,
Σ ΤΡΟΠΟΣ	12,44	619	487	1211	97	-5,17%	5,
ΛΟ	12,31	813	464	1277	107	0%	

Πηγή:Ι.Τ.Ε.Π Εκδόσεις (Παπανικος Γ.Θ.)

3.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ⁸

Η Ξενοδοχειακή βιομηχανία αποτελεί τμήμα της βιομηχανίας "Τουρισμός"⁹ και χαρακτηρίζεται από τη δυνατότητα της να παρέχει διαμονή – διανυκτερεύση και να

⁸ ΤΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ ΤΩΝ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΡΗ.Δ. ΛΕΩΝΙΔΑΣ Σ. ΧΥΤΗΡΗΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ INTERBOOKS ΑΘΗΝΑ 1996 ΣΕΛ 23

⁹ Μερικοί συγγραφείς αλλά και επαγγελματίες ασχολούμενοι με το τουρισμό χαρακτηρίζουν τη βιομηχανία τουρισμού εναλλακτικά και ως βιομηχανία φιλοξενίας. Κατά την άποψη μας η ταύτιση αυτή δεν είναι ορθή καθ' όσον ο όρος "βιομηχανία φιλοξενίας" είναι ευρύτερος και περιλαμβάνει ως τμήμα του την τουριστική βιομηχανία

προσφέρει στους πελάτες μια σειρά αγαθών (όπως π.χ. τροφή, υπνοδωμάτια, ποτά) και υπηρεσιών (όπως π.χ. κρατήσεις δωματίων, πληροφορίες, καθαριότητα, φροντίδα ασφαλεία). Επειδή αυτά τα αγαθά και οι υπηρεσίες προσφέρονται μαζί τα ξενοδοχεία συχνά χαρακτηρίζονται ως μονάδες που προσφέρουν "εμπειρίες" μάλλον παρά προϊόντα. Είναι αυτός ο συνδυασμός απτών και αυτών που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τα ξενοδοχεία παρέχουν στους πελάτες τους πρόνοια αγαθών και υπηρεσιών που δεν παρέχονται αλλού.

Στην ξενοδοχειακή βιομηχανία λοιπόν ανήκουν όλες εκείνες κτηριακές εγκαταστάσεις στις οποίες προσφέρονται ο συνδυασμός αγαθών υπηρεσιών που αναφερθηκε πιο πάνω και μας είναι γνωστές ως ξενοδοχεία ή μοτέλς ή πανσιόν κ.τ.λ.

Οι εγκαταστάσεις αυτές (που συνήθως αποκαλούνται "τουριστικές εγκαταστάσεις") διακρίνονται σε διάφορες κατηγορίες ανάλογα με το είδος, την έκταση, και το επίπεδο του συνδυασμού αγαθών – υπηρεσιών που προσφέρουν αλλά και ακόμα με το είδος του πελάτη που εξηγηρέτουν κ.α..

3.2 ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ ΣΕ ΑΣΤΙΚΑ – ΠΑΡΑΘΕΡΙΣΤΙΚΑ¹⁰

Αστικά ξενοδοχεία: Προκειται για ξενοδοχεία που βρίσκονται μέσα σε πόλη ή οικισμό στο διοικητικό ή εμπορικό κέντρο κοντά σε αεροδρόμιο ή λιμάνι ή σταθμό υπεραστικών λεοψφρειών ή σιδηροδρομικό σταθμό ή κοντά σε εκπαιδευτικά κέντρα κ.λ.π.

Τα ξενοδοχεία αυτά εξηπυρέτουν ταξιδιωτές ή και τουρίστες για ολιγοήμερη παραμονή ή γενικά άτομα που δεν έχουν μόνιμη κατοικία στην περιοχή όπως π.χ. φοιτητές, υπαλληλοί.

Παραθεριστικά ξενοδοχεία: Ξενοδοχεία που βρίσκονται μέσα σε πόλη σε προαστιό ή οικισμό προηφισταμένο του 1923 ή παραδοσιακό οικισμό σε περιοχή εκτός σχεδίου. Για να χαρακτηριστεί ένα ξενοδοχείο σαν παραθεριστικό δηλαδή να είναι κοντά σε θάλασσα ή σε δάσος ή βουνό για χειμερινά σπορ, περιπατούς, ορειβάσια. Ακόμη να παρουσιάζει ειδικά ενδιαφέροντα δηλαδή να βρίσκεται κοντά σε αρχαιολογικό χώρο ή βιοτόπους ή παραδοσιακά οικιστικά συνολα.

Προορισμός του παραθεριστικού ξενοδοχείου είναι η παραμονή τουριστών – παραθεριστών πέραν των 2-3 ημερών.

3.3 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Το φαινόμενο της άνισης οικονομικής ανάπτυξης διαφόρων περιοχών μιας οικονομίας έχει προ πολλού επισημανθεί, έχουν δε προταθεί διάφορες θεωρίες ερμηνείας του. Αυτές εντάσσονται σε τρεις γενικές κατηγορίες: τις κενσινανές, τις νεοκλασικές και τις κεντροβαρικές. Οι κενσινανές θεωρίες αναλύουν τα φαινόμενα της άνισης περιφερειακής ανάπτυξης δίδοντας έμφαση στον ρόλο της ενεργού ζήτησως. Οι νεοκλασικές θεωρίες περιφερειακής οικονομικής αναλύουν τα

¹⁰ ΤΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ ΤΩΝ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΡΗ.Δ. ΛΕΩΝΙΔΑΣ Σ. ΧΥΤΗΡΗΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΝΤΕΡΒΟΟΚΣ ΑΘΗΝΑ 1996 ΣΕΛ 32

φαινόμενα της άνισης οικονομικής ανάπτυξης δίδοντας έμφαση στο ρόλο τηςπροσφοράς. Τέλος, οι κεντροβαρικές θεωρίες περιφερειακής οικονομικής δίδουν έμφαση στον διαφορετικό βαθμό με τον οποίο κάθε περιφέρεια αξιοποιεί τους πόρους της.

Η ελληνική οικονομία δεν αποτελεί εξαίρεση στο θέμα της άνισης περιφερειακής ανάπτυξης, δεδομένου ότι οι νομοί της εμφάνιζαν ανέκαθεν διαφορετικά επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης. Σε ορισμένες, μάλιστα, περιπτώσεις οι διαφορές αυτές ήταν έντονες. Σε μια προσπάθεια μειώσεως αυτών των ανισοτήτων με παράλληλη ανάπτυξη της οικονομίας, οι ελληνικές κυβερνήσεις από την δεκαετία του 1960 και επέκεινα εκπόνησαν πενταετή προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης. Βασικά στοιχεία αυτών των προγραμμάτων ήταν η μέριμνα για την διενέργεια δημοσίων επενδύσεων σε έργα υποδομής των περιφερειών, ως και η θέσπιση κινήτρων και επιδοτήσεων για την προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων σε επιλεγμένες αγροτικές,βιομηχανικές και τουριστικές δραστηριότητες. Μέχρι το 1981 την χρηματοδότηση των προγραμμάτων ανέλαμβανε αποκλειστικώς ο κρατικός προϋπολογισμός, από του έτους, όμως, εκείνου μεγάλη συμμετοχή έχει και η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω τουΕυρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης. Το εν λόγω Ταμείο χρηματοδοτεί,κυρίως, έργα υποδομής, οι δε εισπράξεις της χώρας μας από τις σχετικές

χρηματοδοτήσεις ανέρχονται, περίπου, στο 20% του συνόλου τωνεισπράξεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση (έτος 1996).¹¹

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΑΙ Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

Η επιχειρηθείσα με την παρούσα ερευνητική προσπάθεια μέτρηση του μεγέθους του τουριστικού τομέα οδήγησε σε αποτελέσματα ιδιαιτέρως ενδιαφέροντα και άκρως αποκαλυπτικά για την συγκριτική ποσοτική σπουδαιότητα του τουρισμού στην ελληνική οικονομία. Τα σημαντικότερα ποσοτικά ευρήματα είναι:

(α) Το αποκτώμενο ετησίως τουριστικό συνάλλαγμα είναι της τάξεως των 9 δισ.\$, με έτος αναφοράς το 1994.

(β) Η τουριστική οικονομία, δηλ. το σύνολο της προστιθεμένης αξίας που δημιουργείται αμέσως ή εμμέσως από την ζήτηση τουριστικού προϊόντος κυμαίνεται σε ποσοστό 18-20% επί του ΑΕΠ.

(γ) Η αντίστοιχη στο ανωτέρω τουριστικό ΑΕΠ απασχόληση ανέρχεται σε 690.000 άτομα (1994).

(δ) Όπως έχει δειχθεί σε άλλη μελέτη, το σύνολο σχεδόν της συντελεσθείσαςκατά τα τελευταία 20-30 έτη βελτιώσεως της κατανομής του περιφερειακού εισοδήματος προκλήθηκε από την τουριστική δραστηριότητα.

¹¹ Παυλόπουλος Π.Γ. – Κουζίλης Α.Κ. Περιφερειακή ανάπτυξη της Ελλάδος και τουρισμός έτος 1998 (Ι.Τ.Ε.Π.)

(ε) Το αποκτώμενο τουριστικό συνάλλαγμα είναι 2,5 φορές μεγαλύτερο από το συνάλλαγμα που εισρέει από τις εξαγωγές βιομηχανικών προϊόντων και 1,8 φορές μεγαλύτερο από το συνάλλαγμα που αποφέρει το σύνολο των εξαγωγών.

Από δυναμικής απόψεως εξεταζόμενη η τουριστική οικονομική δραστηριότητα:

(στ) Από το 3% του ΑΕΠ το 1960 το τουριστικό προϊόν αντιπροσωπεύει σήμερα ποσοστό πολύ κοντά στο 20%.

(ζ) Στην περίοδο 1960-1997 ο τουρισμός συνεισέφερε κατά 21,6% στην αύξηση του ΑΕΠ έναντι 15,4% της βιομηχανίας. Κατά την πιο πρόσφατη περίοδο 1980-97 οι σχετικές συμβολές είναι 53,2% για τον τουρισμό και μόνον 4,6% για την μεταποίηση.

(η) Στην περίοδο 1981-1997 η αύξηση της απασχόλησης στην τουριστική οικονομία ήταν 87,5%, έναντι μείωσης κατά 15% στην μεταποίηση και έναντι αύξησης 9,2% στην συνολική απασχόληση.

Οι ανωτέρω αριθμοί δείχνουν κατά τρόπο που δεν επιδέχεται αμφισβήτηση ότι ο τουρισμός έχει πάρει οριστικά την σκυτάλη ως πρωταγωνιστής στην αναπτυξιακή διαδικασία. Ενόψει δε του φυσικού και πολιτισμικού πλούτου που διαθέτει η χώρα, αλλά και του μεγέθους και της αύξησης της ζήτησης παγκοσμίως, μπορεί να υποστηριχθεί χωρίς καμία υπερβολή, ότι το βασικό εμπόδιο ταχείας και συνεχούς ανάπτυξης του τουριστικού τομέα είναι η ταχύτητα, με την οποία γίνεται αξιοποίηση των πλουσιοπάροχα παρασχεθεισών από την φύση και την ιστορία σχετικών στοιχείων.

Σε αντίθεση με την συγκριτική σπουδαιότητα του τουρισμού υπό αναπτυξιακή έννοια, η κλαδική οικονομική πολιτική υπήρξε μυωπική, ακολουθούσα πρότυπο κλαδικής κατανομής των κρατικών πόρων υπαγορευόμενο από ιδεολογήματα, τα οποία προσβάλλουν βάνανυσα την οικονομική λογική. Όλες οι συγκρίσεις που γίνονται είτε στην κατανομή των τραπεζικών πιστώσεων, στις επιχορηγήσεις και επιδοτήσεις και στην τομεακή κατανομή των κοινοτικών κονδυλίων (3 ΚΠΣ), είτε στην κατανομή των κρατικών πόρων που κατευθύνονται στην δημιουργία της βασικής υποδομής της οικονομίας, καταδεικνύουν την έντονα μεροληπτική υπέρ της μεταποίησης κλαδική πολιτική.

Τα ποσοτικά ευρήματα δείχνουν μονοσήμαντα προς μία κατεύθυνση: την ανάγκη επαναπροσδιορισμού της κλαδικής πολιτικής από μηδενική βάση καθώς και προσαρμογής ορισμένων θεσμών στις ανάγκες της κοινωνίας, όπως αυτές προσδιορίζονται από την δεσπόζουσα θέση του τουρισμού στην οικονομία. Επειδή η κρατική πολιτική δεν έχει απαλλαγεί από το σύνδρομο του αντιπαραγωγικού χαρακτήρα για τον τουρισμό (το τρίτο ΚΠΣ αποτελεί επιβεβαίωση αυτού του ισχυρισμού), αποτελεί ζήτημα ζωτικής σημασίας για τον τουρισμό και την οικονομία να συνειδητοποιήσει και ο ίδιος ο τομέας την δύναμή του: δύναμη που πρέπει να εκφραστεί μέσα από κατάλληλα οργανωτικά σχήματα και αναθεώρηση της νομοθεσίας και των κυβερνητικών πρακτικών σε επίπεδο κοινωνικού διαλόγου.¹²

¹² Παυλοπούλος Π.Γ. το μέγεθος και η δυναμική του τουριστικού τομέα έτος 1999 (Ι.Τ.Ε.Π.)

4.1 ΓΕΝΙΚΑ ΕΚΘΕΣΗ Ι.Τ.Ε.Π.¹³

Η με τα μέχρι τώρα δεδομένα εκτιμώμενη αύξηση της τουριστικής δραστηριότητας μπορεί να μην ανταποκρίνεται στις προσδοκίες αλλά και τις δυνατότητες της χώρας, ενόψει και της εννοϊκής διεθνούς τουριστικής συγκυρίας, ωστόσο, αποτελεί μια πολύ ευχάριστη εξέλιξη στην παρούσα φάση της ελληνικής οικονομίας. Πρέπει, βεβαίως, να τονισθεί ότι η καλή διαφημιστική προσπάθεια δεν αποτελεί επαρκή συνθήκη για μια μεσο-μακροπρόθεσμη ταχύρρυθμη τουριστική ανάπτυξη. Προς τούτο θα απαιτηθεί και σοβαρή αναβάθμιση της ποιότητας σε όλο το φάσμα των τουριστικών δραστηριοτήτων. Η διαφήμιση δεν αποτελεί, ούτε μπορεί να αποτελέσει, υποκατάστατο της ποιότητας. Ούτε η ποιότητα χωρίς προβολή και διαφήμιση μπορεί να αποδώσει το αναμενόμενο αποτέλεσμα. Η διαφήμιση, όσο καλή και αν είναι, θαέχει πενιχρά αποτελέσματα μεσοπροθέσμως, αν δεν συνδυάζεται με καλή και σταθερή ποιότητα. Όπως έχει προκύψει από σχετικές μελέτες, υψηλό ποσοστό των για πρώτη φορά επισκεπτομένων την χώρα μας τουριστών έχει αρυσθεί σχετικές πληροφορίες από φίλους και συγγενείς που έτυχε να έχουν επισκεφθεί την Ελλάδα.

Τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία για τις ανταγωνίστριες χώρες αποκαλύπτουν αρκετά μεγάλες, σε συγκριτικούς όρους, επιδόσεις, αν ληφθεί υπόψη ότι κατά την περίοδο 2000-2004 εξακολούθησαν να αναπτύσσονται τουριστικά – με εξαίρεση ίσως την Ιταλία. Οι Ισπανία, Κροατία και καθ' υπερβολή η Τουρκία πραγματοποίησαν ρυθμούς που κυμαίνονται από 6% (Ισπανία) μέχρι 23% (Τουρκία). Η Πορτογαλία υστέρησε και φαίνεται η αύξηση να κυμαίνεται γύρω στο 4%. Η Ιταλία φαίνεται να ανακάμπτει και αυτή, με ρυθμό επεκτάσεως της τάξεως του 4-5%.

% Μεταβολή Αφίξεων στις Αμεσότερα Ανταγωνίστριες Χώρες

Κροατία	+6%	Ιαν.-Ιούλιος
Τουρκία	+23%	Ιαν.-Σεπτέμβριος
Ισπανία	+6%	Ιαν.-Αύγουστος
Πορτογαλία	+2,7%	(Διαν/σεις) Ιαν.-Αύγουστος
Ιταλία	+4,5%	Ιαν.-Αύγουστος
Ελλάς	+6-6,5%	Εκτίμηση έτους

4.1.1 Πρόβλεψη

Η παρούσα περίοδος είναι πολύ δύσκολη για την διατύπωση προβλέψεων. Η επαπειλούμενη πανδημία γρίπης, αν συντελεσθεί, το αρνητικό της αποτέλεσμα σε τουρισμό και, γενικότερα, σε ανάπτυξη δεν πρόκειται να είναι οριακό. Οι επιπτώσεις θα είναι τόσο σοβαρές, ώστε επί διετία να έχει αποτελέσει ανάμνηση ο θαυμασμός, που, δικαίως, έχει εκφρασθεί για την επιδειχθείσα μέχρι τώρα αντοχή του τουριστικού γίγνεσθαι σε μεγάλης εμβέλειας δυσμενή γεγονότα, όπως τα τρομοκρατικά περιστατικά και οι φυσικές, εν ευρεία εννοία, καταστροφές.

¹³ Ι.Τ.Ε.Π. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ & ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΤΕΥΧΟΣ 20 ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2005

Με παραδοχή καταστροφικής φύσεως, όπως είναι τυχούσα επέλευση ενός γεγονότος όπως το ανωτέρω, δεν θα είχε πολύ νόημα η όποια πρόβλεψη από πλευράς πολιτικής, διότι κατ' ουσία πρόκειται για προσπάθεια αντιμετώπισης των συνεπειών ενός αναπόφευκτου. Επειδή οι σύγχρονες συνθήκες δημόσιας υγείας, οργάνωσης και αλληλεγγύης των κοινωνιών απέναντι σε τέτοιας φύσεως και εκτάσεως φαινόμενα επιτρέπουν σχετική αισιοδοξία, η παραδοχή που υιοθετείται είναι στα πλαίσια μιας αισιόδοξης ενατενίσεως. Ότι δηλ. τελικώς το όλο θέμα θα εκτονωθεί ως πηγή ανησυχίας με μικρές δυσμενείς επιπτώσεις σε δραστηριότητες, όπως είναι ο αλλοδαπός τουρισμός, αλλά σε κάποιο βαθμό και ο εσωτερικός.

Οι παράγοντες που λογικά θα λειτουργήσουν, ώστε και το 2006 να είναι ένα καλό τουριστικό έτος για την Ελλάδα, είναι αρκετοί. Εν πρώτοις, η παγκόσμια ανάπτυξη και ιδιαιτέρως η, έστω και περιορισμένη, ανάκαμψη στις χώρες της ΕΕ, θα εξακολουθήσει να προκαλεί αυξημένη ζήτηση για τουριστικές υπηρεσίες. Δεύτερον, η πρόσφατη εμπειρία από τρομοκρατικά φαινόμενα μειώνει δραματικά τις πιθανότητες σοβαρών δυσμενών επιπτώσεων στον τουρισμό από ενδεχόμενο παρόμοιο συμβάν. Τρίτον, οι ευμενείς επιπτώσεις από την ασκηθείσα πολιτική προβολής και διαφημίσεως της χώρας, η οποία ασφαλώς θα έχει συνέχεια, οι αρκετά μειωμένες ενδείξεις εμφανίσεως συμπεριφορών δυσφημιστικών για το ελληνικό τουριστικό προϊόν, καθώς και η προσδοκώμενη έμφαση της τουριστικής πολιτικής στην αναβάθμιση της ποιότητας, προδιαθέτουν για την υιοθέτηση αισιόδοξης προοπτικής για τον ελληνικό τουρισμό. Ιδιαιτέρως, τονίζεται η δραστηριοποίηση της πολιτικής σε περιοχές της Ευρώπης, με τεράστιο απόθεμα μη εκδηλωθείσας εισέτι τουριστικής ζήτησεως, οι οποίες αξιοποιούμενες είναι ικανές να δώσουν ορατή ώθηση στον τουρισμό μας. Πρέπει σχετικώς να υπογραμμισθεί, ότι η Τουρκία δέχεται ετησίως άνω των 2,5 εκατ. επισκεπτών από την ΚΑΚ, και κυρίως από την Ρωσία, όταν το αντίστοιχο μέγεθος στην χώρα μας είναι της τάξεως των 150-200 χιλιάδων, τμήμα των οποίων, ενδεχομένως όχι ευκαταφρόνητο, αφορούν σε ταξίδια προσωρινών μεταναστών που αναζητούν εργασία στην Ελλάδα. Τέταρτον, η σε ευρεία έκταση συγκράτηση των τιμών στα καταλύματα, ανεξάρτητα και πέρα απόπιθανές δυσμενείς επιπτώσεις στην κερδοφορία, αλλά ακόμη και στην επιβίωση των σχετικών επιχειρήσεων, συμβάλλει στην αντιμετώπιση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος που απολαμβάνουν προς το παρόν οι μεσογειακοί δολαριακοί προορισμοί. Πέμπτον, η πολύ πιθανή αύξηση των επιτοκίων στις ΗΠΑ, αλλά και η μειωμένη αναπτυξιακή δυναμική της ευρωπαϊκής οικονομίας σε σύγκριση με τις ΗΠΑ, είναι πολύ πιθανό να ενδυναμώσουν περαιτέρω το δολάριο, με συνέπεια να καταστήσουν τον ευρωπαϊκό προορισμό περισσότερο προσφιλή στους αμερικανούς, η ανά άτομο τουριστική δαπάνη των οποίων είναι πολύ μεγαλύτερη εκείνης των λοιπών επισκεπτών. Έκτον, η κατά πολλούς εκτίμηση για διακριτή επιτάχυνση της αναπτύξεως της γερμανικής οικονομίας, μειζονος πηγής προελεύσεως για την Ελλάδα, είναι εύλογο να προκαλέσει αυξημένη ροή τουριστών προς την Ελλάδα.

4.1.2 Κατανομή των Αλλοδαπών Τουριστών με Κριτήριο τον Σκοπό του Ταξιδιού

Όπως και στην περίπτωση των μέσων μεταφοράς, τα ευχερώς διαθέσιμα στοιχεία για την ταξιδιωτική συμπεριφορά όσον αφορά στον σκοπό καλύπτουν περίοδο 10 ετών(1990-2000) και αναφέρονται στο σύνολο του παγκόσμιου αλλοδαπού τουρισμού. Η κατά περιοχή και σκοπό κατανομή έχει ένα σημείο χρονικής αναφοράς: το έτος 2001.

Οι προκύπτουσες διαπιστώσεις είναι:

(α) Σε παγκόσμιο επίπεδο ο κύριος όγκος των αλλοδαπών τουριστών ταξιδεύει με κύριο σκοπό την αναψυχή, αν και το ποσοστό αυτό μειώνεται διαχρονικά, όπως τουλάχιστον αποκαλύπτουν τα στοιχεία της περιόδου 1990-2000. Το 1990 το 62% των αλλοδαπών τουριστών είχε ως κίνητρο ταξιδιού την αναψυχή. Το ποσοστό αυτό σημείωσε σημαντική μείωση κατά την δεκαετία 1990-2000 και διαμορφώθηκε σε 54% το 2000.

(β) Η ανωτέρω τάση είναι εύλογη και συνδέεται με πολλούς παράγοντες, όπως είναι η ωρίμανση του μέσου τουρίστα από την σωρευόμενη ταξιδιωτική εμπειρία, η τάση αυξήσεως του επαγγελματικού τουρισμού, συνεπεία της προϊούσας παγκοσμιοποίησεως και σε πείσμα των τεχνολογικών εξελίξεων. Ομοίως, η αύξηση της αγοραστικής δυνάμεως επιτρέπει την πραγματοποίηση επισκέψεων σε συγγενείς και φίλους ή αναζήτηση πιο προηγμένων συνθηκών αντιμετώπισεως προβλημάτων υγείας κ.ο.κ. (V.F.R.). Πράγματι, παρατηρείται μεγάλη αύξηση των μεριδίων των επαγγελματικών ταξιδιών από 12,7% το 1990 σε 19% το 2000, και των ταξιδιών¹⁴ για άλλους σκοπούς (V.F.R.) (εκτός του σκοπού αναψυχής) από 16,3% σε 22,5%.

(γ) Το υψηλότερο ποσοστό για αναψυχή παρατηρείται στην Αφρική (59,3%) και το χαμηλότερο στην Μ. Ανατολή, Αμερική⁷ και Ευρώπη βρίσκονται κάπου στο μέσον, γεγονός που εξηγείται εν μέρει από το συγκριτικά υψηλότερο ποσοστό υπερπόντιων τουριστών που δέχονται.

(δ) Η Ευρώπη εμφανίζεται ως η περισσότερο ισορροπημένη περιοχή από απόψεως κατανομής των τουριστών, με βάση τον σκοπό του ταξιδιού. Αυτό οφείλεται πιθανώς

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΚΥΡΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1. Τα Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα

Τα ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΑΚΙΝΗΤΑ Α.Ε. (ΕΤΑ) είναι η μεγάλη εταιρία αξιοποίησης της δημόσιας τουριστικής περιουσίας. Είναι η ανώνυμη εταιρία που διαχειρίζεται και αξιοποιεί τη δημόσια τουριστική περιουσία, κυριότητας του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού, συμβάλλοντας κατ' αυτόν τον τρόπο στην

¹⁴ Είναι σωστό να δώσουμε έναν ορισμό για το τι είναι "ταξίδι": είναι μια πλατιά έννοια που περιλαμβάνει τον όρο "τουρισμός" και σχετίζεται με την μετακίνηση ανθρώπων και για λόγους πέρα από το να κάνουν τουρισμό έτσι όπως σήμερα γίνεται αντίληπτος. (οι μεταναστες οι πολιτικοί πρόσφυγες οι εξερευνητές οι στρατιώτες είναι ταξιδιώτες αλλά δεν είναι τουρίστες)

αναβάθμιση και διαφοροποίηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος. Στη σημερινή της μορφή υφίσταται από το έτος 2000, όταν με τον νόμο 2837/2000 περιήλθε στη διοίκηση και διαχείρισή της το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων του ΕΟΤ. Βασικός στόχος της ΕΤΑ είναι η βέλτιστη αξιοποίηση του χαρτοφυλακίου ακινήτων της Δημόσιας Τουριστικής Περιουσίας με χρήση όλων των σύγχρονων χρηματοοικονομικών εργαλείων και με τελικό στόχο τη μεγιστοποίηση της αξίας του.

2. Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού¹⁵

Κύριος σκοπός του ΕΟΤ (άρθρο 1 παρ. 3 Ν. 2160/93) είναι “η οργάνωση ανάπτυξη και προώθηση του Τουρισμού στην Ελλάδα, με την αξιοποίηση όλων των υφισταμένων δυνατοτήτων της χώρας”. Σύμφωνα με την πρόσφατη αυτή διάταξη, ο ΕΟΤ καθίσταται ο κύριος φορέας εισήγησης της τουριστικής πολιτικής και υλοποίησής της, με τις ακόλουθες “σφαιρές” δραστηριοτήτων / αρμοδιοτήτων:

1. Υποβάλλει προτάσεις στην Κυβέρνηση για τη χάραξη της τουριστικής πολιτικής.
2. Υλοποιεί την τουριστική πολιτική που χαράσσει η Κυβέρνηση.
3. Συντονίζει τις ενέργειες των συναρμόδιων φορέων για την εξυπηρέτηση των τουριστικών σκοπών.
4. Μελετά, εκτελεί και εποπτεύει έργα τουριστικής υποδομής και ανάπτυξης και καταρτίζει σχετικά προγράμματα περιλαμβανομένης της τουριστικής αξιοποίησης λουτροπόλεων και ιαματικών πηγών.
5. Καταρτίζει και εκτελεί το πρόγραμμα τουριστικής προβολής της χώρας στο εσωτερικό και εξωτερικό και μεριμνά για την ανάπτυξη τουριστικής συνειδήσης.
6. Κατασκευάζει και εκμεταλλεύεται κάθε κατηγορίας τουριστικές εγκαταστάσεις και άλλες εγκαταστάσεις τουριστικής υποδομής.
7. Έχει την ευθύνη της τουριστικής επιμόρφωσης.
8. Εποπτεύει και ελέγχει τις τουριστικές εγκαταστάσεις και δραστηριότητες οποιασδήποτε κατηγορίας.
9. Ενισχύει δημόσιες υπηρεσίες, οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) και φυσικά ή νομικά πρόσωπα, των οποίων οι ενέργειες αποβλέπουν στην προώθηση των στόχων του Ε.Ο.Τ.
10. Αναλαμβάνει κάθε άλλη δραστηριότητα ή ενέργεια που αποβλέπει στην οργάνωση, ανάπτυξη και προώθηση του τουρισμού.

3. Γενική Γραμματεία Τουρισμού

Η Γενική Γραμματεία είναι αρμόδια για την παρακολούθηση του Νομοθετικού έργου στον Τουρισμό και των προγραμμάτων του Κ.Π.Σ., για την απορρόφηση των

¹⁵ www.gnto.gr

αρμοδιοτήτων από τον Ε.Ο.Τ., όπως ο έλεγχος σήματος αδειοδότησης Τουριστικών και άλλων επιχειρήσεων. Έτσι η Τουριστική Πολιτική και η Τουριστική Ανάπτυξη, δύο στοιχεία αλληλένδετα, ενοποιούνται ξεπερνώντας το σημερινό διαχωρισμό ο οποίος οφείλεται στη διάσπαση του αντικείμενου της Γενικής Γραμματείας Τουρισμού και του ΕΟΤ. Συνεπώς, ενισχύεται η λειτουργία των Περιφερειακών Διευθύνσεων Τουρισμού και ο συντονισμός τους με την Κεντρική Διοίκηση ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (Ε.Ο.Τ.).

Με προτάσεις της, εξάλλου, επιχειρείται η αναμόρφωση της λειτουργίας του ήδη υφιστάμενου Ν.Π.Δ.Δ. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση των Ν.Π.Δ.Δ. όπου από τον ιδρυτικό Νόμο 343 του ΕΟΤ, διατηρείται μέρος των αρμοδιοτήτων του, (άρθρο 2. παρ. α, β, γ, δ, στ, ζ) και προστίθενται και άλλες αρμοδιότητες. Δηλαδή περιλαμβάνονται: Α. Προβολή και Διαφήμιση Marketing, Δημόσιες Σχέσεις – P.R. (σε εσωτερικό και εξωτερικό), Γραφεία Εξωτερικού του Οργανισμού, HELLAS SAT (Σύμβαση Μακροχρόνια). Β. Μελέτες και Έρευνες Εξειλιξις Τουριστικής

4. Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος

- λειτουργεί από το 1935 ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
- είναι νομοθετημένος σύμβουλος της Πολιτείας σε θέματα τουρισμού
- έχει εκ του νόμου ως μέλη όλα τα ξενοδοχειακά καταλύματα της χώρας
- διοικείται από Διοικητικό Συμβούλιο αιρετών αντιπροσώπων των ξενοδοχείων όλης της χώρας και εκπροσώπων του κράτους είναι μέλος της Συνομοσπονδίας των Εθνικών Ενώσεων Ξενοδοχίας και Εστίασης των κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Hotrec).

ΤΟΜΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

- μελέτη, υπόδειξη και εφαρμογή κάθε μέτρου που συντελεί στην ανάπτυξη της ξενοδοχειακής βιομηχανίας της χώρας
- συμβουλευτική στήριξη όλων των μελών του σε θέματα οικονομικά, νομικά και κοινωνικά
- εκπόνηση μελετών παροχή πληροφοριών και στατιστικών δελτίων
- χορήγηση συντάξεων
- έκδοση και δωρεάν διανομή σε όλα τα μέλη του μηνιαίου ενημερωτικού δελτίου "ΞΕΝΙΑ"
- έκδοση του ετήσιου Οδηγού των Ελληνικών Ξενοδοχείων
- συμμετοχή σε διεθνείς τουριστικές εκθέσεις

5. Οργανισμός Τουριστικής Εκπαίδευσης ¹⁶

Ο Οργανισμός Τουριστικής Εκπαίδευσης & Κατάρτισης αποτελεί τον εξειδικευμένο κρατικό φορέα παροχής τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην

¹⁶ www.otek.edu.gr

Ελλάδα. Έχει τη μορφή του Ν.Π.Δ.Δ και εποπτεύεται από το Υπουργείο Ανάπτυξης. Η νέα μορφή των Σχολών σηματοδοτεί και το σύγχρονο ρόλο τους για την αναδιοργάνωση και τον εκσυγχρονισμό της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στη χώρα μας και τη δημιουργία ενός σύγχρονου συστήματος πιστοποίησης των επαγγελματικών προσόντων στον τουριστικό τομέα.

Στόχοι της πολιτικής του Ο.Τ.Ε.Κ. είναι:

- Η συστηματική παρακολούθηση των συνθηκών που διαμορφώνονται στην αγορά εργασίας και η προσαρμογή του εκπαιδευτικού έργου στις ανάγκες της αγοράς αυτής.
- Η διαμόρφωση τομεακής πολιτικής τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με ενιαία πρότυπα και υψηλή ποιότητα.
- Η εξυπηρέτηση των στόχων της τουριστικής πολιτικής για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος και τη δυναμική ανάπτυξη των τουριστικών επιχειρήσεων.
- Η διασύνδεση της εκπαίδευσης με την παραγωγή και η αύξηση της απορρόφησης των αποφοίτων των Σχολών Τουριστικής Εκπαίδευσης.
- Η ενίσχυση της συνεργασίας σε εθνικό και διεθνικό επίπεδο με τους τουριστικούς και τους εκπαιδευτικούς φορείς.

6. Υπουργείο Τουρισμού

Το Υπουργείο Τουρισμού έχει ως στόχο τη χάραξη της τουριστικής πολιτικής, το σχεδιασμό της ανάπτυξης και τον καταρτισμό προγραμμάτων μέσα στα πλαίσια της γενικότερης κυβερνητικής πολιτικής καθώς και την επιδίωξή τους με την προώθηση των αναγκαίων θεσμικών μέτρων και άλλων ρυθμίσεων, με την κατάρτιση βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων προγραμμάτων τουριστικής ανάπτυξης και την παροχή κατευθύνσεων προς τους καθ' ύλη αρμόδιους φορείς για την υλοποίησή τους.

Επίσης, εισηγείται προς τα αρμόδια κυβερνητικά όργανα τα αναγκαία μέτρα και τις ενέργειες για την αποτελεσματική λειτουργία του τουριστικού τομέα.

Ταυτόχρονα παρεμβαίνει προς τα αρμόδια Υπουργεία, τους κρατικούς και άλλους φορείς για την εναρμόνιση των πολιτικών που επηρεάζουν τον τουρισμό και τον συντονισμό των δράσεων με στόχο την υποβοήθηση της τουριστικής ανάπτυξης και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού της χώρας.

Ένας ακόμη στόχος του είναι η εποπτεία, η υποστήριξη και ο συντονισμός των εποπτευόμενων νομικών προσώπων και η εναρμόνιση των ενεργειών τους προς ενιαία κατεύθυνση για την αποτελεσματική υλοποίηση των επιδιώξεων της τουριστικής πολιτικής. Αποβλέπει, εξάλλου, στη συνεργασία και στην υποστήριξη άλλων φορέων με αρμοδιότητες στον τομέα του τουρισμού και στη μέριμνα για την ενιαία εφαρμογή των αρμοδιοτήτων αυτών.

Ακόμη, προχωρά στην έρευνα και στη μελέτη των επιπτώσεων του Τουρισμού στην Εθνική Οικονομία και στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας, καθώς

και των όρων ανταγωνισμού στη διεθνή τουριστική αγορά με σκοπό τον τεκμηριωμένο προσδιορισμό της τουριστικής πολιτικής. Αποτελεί το βασικό εκπρόσωπο της χώρας στις διακρατικές σχέσεις που αφορούν στον τουρισμό. Κατά αυτό τον τρόπο προωθεί τις ελληνικές θέσεις στον τομέα του τουρισμού προς τα αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τους άλλους Διεθνείς Οργανισμούς.

Επιπλέον, η προεργασία και σύνταξη των διμερών και διεθνών συμβάσεων και συμφωνιών τουριστικής συνεργασίας, καθώς και η μέριμνα για την εξασφάλιση κοινοτικών πόρων και την παρακολούθηση της απορρόφησής τους, αποτελούν αρμοδιότητές του. Συν τοις άλλοις προχωρά στον καθορισμό της πολιτικής τουριστικής εκπαίδευσης για τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού και στη γνωμοδότηση προς αρμόδια Υπουργεία για ιδιωτικές επενδύσεις στον τομέα του τουρισμού.

7. Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ)¹⁷

Το **Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ)** είναι μη κερδοσκοπικό σωματείο, που ιδρύθηκε τον Ιούλιο του 1996 με πρωτοβουλία του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος και άλλων φορέων που δραστηριοποιούνται στο χώρο του τουρισμού, και έχει ως κύριο σκοπό τη μελέτη του τουριστικού τομέα στην Ελλάδα και σε άλλες ανταγωνιστικές χώρες. Ειδικότερα στοχεύει στην:

- Εκπόνηση επιστημονικών μελετών που αφορούν στα προβλήματα της ελληνικής τουριστικής οικονομίας, αλλά και της οικονομίας γενικότερα, και διατύπωση προτάσεων και λύσεων που θα συμβάλουν στην ανάπτυξη τόσο του τουριστικού τομέα, όσο και της ελληνικής οικονομίας.
- Παρακολούθηση των εθνικών και διεθνών οικονομικών εξελίξεων και εξέταση των πιθανών επιπτώσεων που έχουν στον τουριστικό τομέα.
- Εκπόνηση μελετών για τα διαρθρωτικά προβλήματα της οικονομίας (θεσμικά, τεχνικά, οικονομικά προβλήματα κ.τ.λ.).
- Εκπόνηση μελετών βιωσιμότητας για τουριστικές επιχειρήσεις.
- Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς κρατικούς φορείς που εμπλέκονται στον τουριστικό τομέα.
- Διοργάνωση προγραμμάτων μεταπτυχιακής έρευνας.
- Διοργάνωση διεθνών τουριστικών συνεδρίων.
- Αρωγή του έργου του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδας.

Το **ΙΤΕΠ** επιτυγχάνει τους σκοπούς του με κάθε νόμιμο μέσο που διαθέτει, και ειδικότερα:

- Με την πλήρη ή μερική απασχόληση εξειδικευμένου προσωπικού.
- Με την αποστολή στο εξωτερικό αποφοίτων ελληνικών πανεπιστημίων για να κάνουν μεταπτυχιακές σπουδές σε τουριστικά θέματα.

¹⁷ www.itep.gr

- Με την προκήρυξη βραβείων για τη συγγραφή μελετών σε ειδικά θέματα τουριστικού ενδιαφέροντος.
- Με τη συνεργασία με άλλα ελληνικά και ξένα ιδρύματα.
- Με την οργάνωση εξειδικευμένης βιβλιοθήκης και βάσης πληροφοριών.

Με την έκδοση ειδικών μελετών, καθώς και μιας εξαμηνιαίας έκθεσης για τον τουρισμό και την οικονομία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Όλο και περισσότερο κατακτούν έδαφος στον τομέα του τουρισμού οι εναλλακτικές προτάσεις τουρισμού που έχει να προσφέρει κάθε χώρα στους επισκέπτες της. Και σε αυτόν τον τομέα, η Ελλάδα με τις εναλλαγές της μορφολογίας, των κλιματολογικών συνθηκών αλλά και με την απαραίτητη υποδομή κερδίζει τις εντυπώσεις αλλά και τα θετικά σχόλια όσων την επισκέπτονται. Σημαντικός παράγοντας για την προώθηση του εναλλακτικού τουρισμού είναι η δυνατότητα που μας δίνει, μέσα από αυτές τις μορφές τουρισμού να γνωρίσουμε καλύτερα τις ομορφιές της Ελληνικής φύσης και να ζήσουμε κάποιες ώρες ή μέρες σ' ένα μοναδικό περιβάλλον.

Εξάλλου, περισσότερο από άλλες οικονομικές δραστηριότητες ο τουρισμός συνδέεται άμεσα με το περιβάλλον, το οποίο επηρεάζει ευθέως όπως και επηρεάζεται από αυτό. Πρόκειται για μια αμφίδρομη σχέση, ορατή με άμεσες και μακροχρόνιες επιπτώσεις. Κάθε επιστροφή λοιπόν στις εναλλακτικές μορφές του έχει θετικό αντίκτυπο στο περιβάλλον της χώρας μας και στη διατήρηση του πλούτου του. Παράλληλα ο εναλλακτικός τουρισμός, συμβάλει με διάφορους τρόπους στην τοπική ανάπτυξη, όχι μόνο με την ενεργοποίηση του δυναμικού κάθε περιοχής αλλά και με την ενίσχυση των τοπικών επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Έτσι, παράλληλα με την εκρηκτική ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στη χώρα μας υπάρχει ήδη μια ζωνρή δραστηριοποίηση για την ανάπτυξη και τη βελτίωση της σχετικής υποδομής.

Πλεονεκτήματα, δυνατότητες και προτάσεις

Με τον όρο εναλλακτικές μορφές τουρισμού, εννοούμε διάφορες δραστηριότητες στις οποίες μπορεί ο ενδιαφερόμενος να συμμετέχει ομαδικά ή προσωπικά. Η συμμετοχή σε εναλλακτικές δραστηριότητες προσφέρεται για να γνωρίσει κανείς τα βουνά, τις κοιλάδες, τα απότομα φαράγγια, τα ορμητικά ποτάμια, τις ήρεμες λίμνες, τα διεθνή ορειβατικά μονοπάτια και παράλληλα τα ιστορικά της μνημεία και τους αρχαιολογικούς χώρους των διαφόρων περιοχών της Ελλάδας. Όλες οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι λίγο ως πολύ "φιλικές" προς το περιβάλλον. Ένα ακόμη όφελος είναι ότι σχεδόν όλοι οι φυσικοί χώροι όπου πραγματοποιούνται οι δραστηριότητες αυτές προστατεύονται διακριτικά με την ανάδειξη του φυσικού τοπίου, των παραδοσιακών οικισμών, την προστασία της χλωρίδας και της πανίδας της περιοχής συμβάλλοντας στο να διατηρούνται οι περιβαλλοντικές ισορροπίες.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού χαρακτηρίζονται από την ποικιλία που προσαρμόζεται στις προτιμήσεις και την οικονομική δυνατότητα κάθε επισκέπτη. Συνδυάζουν φυσική άσκηση, δράση, τόλμη, θάρρος και σεβασμό στη φύση. Απαραίτητες επίσης είναι σε αρκετές περιπτώσεις οι τεχνικές γνώσεις, καθώς και η σωστή οργάνωση και εξοπλισμός. Σήμερα στην Ελλάδα υπάρχουν ήδη αρκετοί σύλλογοι με ειδικά προγράμματα και εξειδικευμένο προσωπικό, όπου μπορεί να απευθυνθεί κάθε ενδιαφερόμενος.

6.1 Ο Οικοτουρισμός ως Έννοια

Ο οικοτουρισμός ως έννοια δεν έχει σαφή ορισμό. Με την ευκαιρία του Διεθνούς Έτους Οικοτουρισμού -το έτος 2002 - ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (Π.Ο.Τ.), χρησιμοποίησε την έννοια «οικοτουρισμός» για να καλύψει «όλες τις μορφές τουρισμού όπου το βασικό κίνητρο του τουρίστα είναι η παρατήρηση και η εκτίμηση της φύσης, και που είναι μορφές που προκαλούν τις ελάχιστες επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον και την πολιτιστική κληρονομιά».

Έτσι, πολλά και διαφορετικά είδη εναλλακτικού τουρισμού, που αντιστοιχούν σε πολύ διαφορετικές καταστάσεις τουρισμού και συνδέονται με την φύση, «αγροτουρισμός», «πράσινος τουρισμός», «οικολογικός τουρισμός», «φυσιολατρικός τουρισμός», «ορεινός τουρισμός», «αθλητικός τουρισμός», «τουρισμός περιπέτειας» κτλ. θα μπορούσαν να ενταχθούν στην κατηγορία του «οικοτουρισμού». Ο οικοτουρισμός είναι ένας νέος κλάδος που γνωρίζει δυναμική ανάπτυξη σε παγκόσμιο επίπεδο.

Τα χωριά είναι προνομιακός χώρος για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού. Περιορίζεται στην ανάπτυξη μικρής κλίμακας τουριστικών εγκαταστάσεων που ανήκουν στους ίδιους τους κατοίκους τους. Τα τουριστικά προϊόντα αυτών των δραστηριοτήτων θεωρούνται τοπικά, αφού η πρωτοβουλία και διαχείρισή τους ανήκει κατά κύριο λόγο στους ανθρώπους μιας "περιοχής"

Τα χωριά είναι προνομιακός χώρος για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού. Περιορίζεται στην ανάπτυξη μικρής κλίμακας τουριστικών εγκαταστάσεων που

ανήκουν στους ίδιους τους κατοίκους τους. Τα τουριστικά προϊόντα αυτών των δραστηριοτήτων θεωρούνται τοπικά, αφού η πρωτοβουλία και διαχειρισή τους ανήκει κατά κύριο λόγο στους ανθρώπους μιας "περιοχής".

Ο «οικοτουρισμός στα χωριά» είναι η δραστηριότητα που αναπτύσσεται από τους απασχολούμενους κύρια στην γεωργία σε οικογενειακές ή συνεταιριστικές τουριστικές μονάδες, με σκοπό την ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος και της τοπικής οικονομίας, τόσο από την εκμετάλλευση των τουριστικών καταλυμάτων, όσο και από την τροφοδοσία των τουριστικών μονάδων με προϊόντα τοπικής παραγωγής.

Ο τουρισμός στον αγροτικό χώρο αντιπροσωπεύει για τους γεωργούς ένα από τα λίγα μέσα για διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων τους και για καλύτερη αξιοποίηση της παραγωγής και της κληρονομιάς τους. Ως οικονομική δραστηριότητα, αποτελεί παράγοντα επιβίωσης και ανάπτυξης. Ως εκ τούτου η σημασία του είναι ουσιώδης για τον αγροτικό κόσμο και για την περιοχή μας.

Ο τουρισμός στα χωριά περιλαμβάνει ένα εύρος δραστηριοτήτων που αφορούν την φύση και την αγροτική ζωή. Το είδος αυτό του τουρισμού είναι οργανωμένο στη βάση μικρών ομάδων τουριστών που κατά κανόνα εξυπηρετούνται από τοπικές επιχειρήσεις. Προσφέρει πρόσθετες ευκαιρίες απασχόλησης και εισοδήματος στις τοπικές κοινωνίες, ενώ συμβάλλει και στην προστασία και ανάδειξη των τοπικών φυσικών και πολιτισμικών πόρων, που αποτελούν και τη βάση αυτού του είδους τουρισμού.

Ο μαζικός τουρισμός, -λόγω της υπερ-συγκέντρωσης ανθρώπινων δραστηριοτήτων που επιφέρει στο χώρο,- είναι η δραστηριότητα που αλλάζει βαθμιαία την λειτουργία της φύσης, καταναλώνει τους μη ανανεώσιμους φυσικούς πόρους, μειώνει την βιοποικιλότητα, μετατρέπει τα τοπία, επεκτείνει τις αστικές ζώνες και παράγει σημαντικά φορτία αποβλήτων. **Ο μαζικός τουρισμός με την υπερ-ανάπτυξή του και με την άναρχη ανάπτυξή του απαξιώνει «το έδαφος που πατάει» και βαθμιαία αυτοκαταργείται χάνοντας το δυναμισμό του.**

Η Κρήτη είναι τουριστικός προορισμός των Ευρωπαίων και κυριαρχείται από τον μαζικό τουρισμό. Ο οικοτουρισμός ακόμα δεν είναι ισχυρή, διακριτή και ανεξάρτητη μορφή τουρισμού. Χρησιμοποιεί ως επί το πλείστον την οργάνωση και την υποδομή του μαζικού τουρισμού και των μεγάλων ευρωπαϊκών πρακτορείων (ειδικά των μέσων μεταφοράς) και συμβιώνει συμπληρωματικά μαζί του.

6.2 Αγροτουρισμός

Η Ελλάδα, μια χώρα με πολύμορφο φυσικό περιβάλλον και μακρόχρονες αγροτικές παραδόσεις, παρουσιάζει τεράστια πλεονεκτήματα όσον αφορά στην αγροτουριστική αξιοποίηση. Αν και τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει αρκετές προσπάθειες προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης αγροτουριστικού προϊόντος, οι απόπειρες αυτές είναι μεμονωμένες και ανεπαρκώς προβεβλημένες. Έτσι δεν έχουν συμβάλει στην δημιουργία ενός εθνικού αγροτουριστικού προϊόντος. Σύγχρονα φαινόμενα, όπως η κρίση του μαζικού τουρισμού στην Ευρώπη, η αναζήτηση από τους τουρίστες

προορισμών με αναλλοίωτα χαρακτηριστικά, και προσωποποιημένων υπηρεσιών, η διάχυση της τουριστικής κίνησης στον χρόνο και η μείωση του χρόνου παραμονής των τουριστών, δημιουργούν ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Δεν είναι τυχαίο ότι παραδοσιακοί τουριστικοί προορισμοί όπως η Ισπανία, η Γαλλία και η Ιταλία έχουν ήδη στραφεί προς την διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος τους, ενισχύοντας και προβάλλοντας εναλλακτικές μορφές τουρισμού, έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των σύγχρονων τουριστών. Στο περιβάλλον αυτό ο ελληνικός αγροτουρισμός οφείλει να παρουσιάσει διαφοροποιημένο προϊόν, υπηρεσίες υψηλού επιπέδου και να αξιοποιήσει τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που μέχρι σήμερα έμεναν στο περιθώριο. Στο πλαίσιο αυτό, η «Αγροτουριστική Α.Ε.» στοχεύει, μέσα από τις πιλοτικές δράσεις της, στη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών ώστε σε συνδυασμό με τις πρωτοβουλίες του ιδιωτικού τομέα, να καθιερωθεί ο Αγροτουρισμός ως μία εναλλακτική τουριστική δραστηριότητα και ένας διακριτός και επιτυχημένος κλάδος της τουριστικής οικονομίας της χώρας.

6.2.1 Ο Σκοπός

Γενικός σκοπός της ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ είναι η συντονισμένη στήριξη των προσπαθειών για την καθιέρωση του αγροτουρισμού στην ελληνική επικράτεια ως ποιοτικού, εναλλακτικού τουριστικού προϊόντος, με κύριους τομείς δράσης την προώθηση προτύπων επενδύσεων, την καθιέρωση προδιαγραφών, τη δημιουργία δικτύων προβολής και προώθησης. Παράλληλα, η ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ προσπαθεί να καλύψει άτυπα αλλά ενεργά το κενό ενός εθνικού φορέα συντονισμού για τον τουρισμό της υπαίθρου.

6.2.2 Στόχοι

Οι στόχοι της εταιρείας για τη δημιουργία ενός σύγχρονου, ανταγωνιστικού τουριστικού προϊόντος ήπιας μορφής στην ελληνική ύπαιθρο είναι οι εξής:

Καταγραφή

Να καταγράψει και να αξιολογήσει την υπάρχουσα κατάσταση σε υποδομές και πόρους, προκειμένου να διαπιστωθούν τα πλεονεκτήματα, οι ευκαιρίες αλλά και οι ανάγκες τόσο σε οργανωτικό όσο και σε θεσμικό επίπεδο.

Προβολή

Να προβάλλει με τους πλέον σύγχρονους μηχανισμούς, το αγροτουριστικό προϊόν της χώρας, δίνοντας την ευκαιρία στους επιχειρηματίες του χώρου να αποκτήσουν επαφή με το ευρύ φάσμα της τουριστικής ζήτησης τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

Ενημέρωση

Να ενημερώσει και να κατατοπίσει όλους όσους ενδιαφέρονται για την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην ύπαιθρο, είτε πρόκειται για ταξιδιώτες είτε για επιχειρηματίες που ενδιαφέρονται να δραστηριοποιηθούν στον τομέα αυτό

Προώθηση της ποιότητας

Αναγνωρίζοντας τη σημασία της ποιότητας σε σχέση με την ανταγωνιστικότητα των τουριστικών υπηρεσιών, και ιδιαίτερα όταν πρόκειται για μικρές επιχειρήσεις σε σχετικά άγνωστους προορισμούς, η ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ στοχεύει στην όσο το δυνατόν ευρύτερη διάδοση της πιστοποίησης της ποιότητας, ως ένα από τα σημαντικότερα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα του τουριστικού προϊόντος της Ελληνικής υπαιθρου.

Υποστήριξη

Να παρέχει την απαιτούμενη στήριξη στους δυνητικούς επενδυτές, όσον αφορά στις ευκαιρίες ενίσχυσης που παρουσιάζονται, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο οι μελλοντικές επενδύσεις θα καταστούν βιώσιμες και ανταγωνιστικές στον ανερχόμενο τομέα των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην Ελλάδα.

Εκπαίδευση

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών και τη ζήτηση της αγοράς, η ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ δημιουργεί μια ολοκληρωμένη εκπαιδευτική πρόταση για τους εμπλεκόμενους στον τουρισμό στην ύπαιθρο, κάθε ηλικίας και ειδικότητας, έτσι ώστε να δημιουργηθούν σχέσεις και δίκτυα ικανά να συνδέσουν την εκπαίδευση με την απασχόληση.

Θεσμικό πλαίσιο

Να προωθήσει τις θεσμικές αλλαγές που είναι απαραίτητες στη χώρα μας ώστε ο Αγροτουρισμός και οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού να ενταχθούν σε ένα εξειδικευμένο νομικό πλαίσιο το οποίο θα ενσωματώνει τις ιδιαιτερότητές τους, θα αντικατοπτρίζει τον πολυδιάστατο χαρακτήρα τους και θα διευκολύνει την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας σε αυτόν τον τομέα.

6.3 Τουρισμός Περιπέτειας¹⁸

Rafting: Περιπέτεια με κατάβαση ποταμών με φουσκωτή βάρκα. Ομαδικό σπορ που χρειάζεται "πλήρωμα" από έξι έως δέκα άτομα. Monocraft αντιθέτως είναι η κατάβαση ποταμού με φουσκωτή βάρκα για ένα μόνο άτομο.

Καυακποταμού: Κατάβαση των ορμητικών ποταμών με μονοθέσιο σκάφος, ευέλικτο στα αφρισμένα νερά.

CanoeKajak: "Κουπι" μέσα σε λίμνες και ήρεμα ποτάμια, με διαθέσιμα σκάφη για μαγικές βόλτες, αλλά και μυστήριο και εξερευνήσεις στενών περασμάτων.

Monoraft Κατάβαση ποταμού με μονοθέσιο φουσκωτό σκάφος. Επαγγελματίας οδηγός ποταμού συνοδεύει 5-6 monoraft.

• **Hot-Dog** Κατάβαση ποταμού με διαθέσιμα φουσκωτά σκάφη. Επαγγελματίας οδηγός ποταμού συνοδεύει 6-8 σκάφη

HydroSpeed Κατάβαση ποταμού με ειδική σανίδα, δίνοντας ώθηση με το σώμα μας. Επαγγελματίας οδηγός ποταμού συνοδεύει 4-6 σκάφη

¹⁸www.trekking.gr

ΒΟΥΝΟ

Σπηλαιολογία Ξενάγηση και εξερεύνηση σπηλαίων και ορυχείων υπο την καθοδήγηση έμπειρων σπηλαιολόγων.

Rappel Κατάβαση απότομων βράχων, μικρού και μεγάλου υψόμετρου με τη χρήση αναρριχητικού εξοπλισμού.

Canyonig: Βαδίζοντας και με τη βοήθεια σχοινιών, επιτυγχάνεται η ανάβαση φαραγγίων και καταρρακτών.

Αναρρίγηση: Λέγεται η ανάβαση σε βράχους και αναρριχητικά πεδία.

Trekking: Για όσους διαθέτουν αντοχή, λατρεύουν το μυστήριο και τις εξερευνήσεις. Πεζοπορία σε μονοπάτια, χωματόδρομους και καλντερίμια μέσα από παρθένα - πυκνά δάση και εγκαταλειμμένα χωριά.

Ski&Snowboard: Κλασικό σκι και cross country πάνω στις κατάλευκες πλαγιές των βουνών της Ελλάδας. Παιχνίδια μπορείτε να κάνετε και με το snowboard, γλιστρώντας στο κατάλευκο χιόνι. Υπάρχουν σχολές σκι, καταφύγια και ορεινά καταφύγια για τη διαμονή σας κοντά στα χιονοδρομικά κέντρα.

JeePSafari: Διάσχιση ορεινών διαδρομών με ιδιόκτητο ή νοικιασμένο 4x4.

MountainBike: Ορειβατικό ποδήλατο με 21 ταχύτητες και ανατομική κατασκευή γι' αυτούς που αγαπούν τα δύσκολα.

Ιππασία: Είναι οι επιχειρήσεις εκείνες ιπποστασιών ίππων άθλησης ή ιππασίας και οι οποίες υλοποιούν προγράμματα εκμάθησης ιππασίας ή ιππικών περιηγήσεων τουριστών, ομαδικά η ατομικά ανεξάρτητα από χρονική διάρκεια. Στα κέντρα αυτά, μπορούν να συμπεριληφθούν και καταλύματα, κέντρα αναψυχής κλπ.

ΑΕΡΑΣ

UltraLight: Απογειωθείτε κυριολεκτικά σαν ελεύθερο πουλι μόνος ή με παρέα, στο διαθέσιμο δελταπλάνο.

Parapente: Θα πετάξετε πάνω από τις πλαγιές με αλεξίπτωτο.

ΘΑΛΑΣΣΑ

Windserfing: Για όσους διαθέτουν δύναμη, αντοχή και αγάπη για περιπέτεια στη θάλασσα προσφέρεται η ιστιοσανίδα.

Yachting: Μικρά και μεγαλύτερα επανδρωμένα ή μη σκάφη, όπου ναυλώνονται για διάφορους σκοπούς και δραστηριότητες με ειδικά ναυλοσύμφωνα

Catamaran: Ιστιοπλοΐα με διαθέσιμο σκάφος με δύο πλωτήρες.

Καταδύσεις: Εξερευνήσεις με ειδικό εξοπλισμό και σύνεργα, στον υπέροχο κόσμο της θάλασσας και του βυθού. Έχετε υπόψη σας ότι οι καταδύσεις επιτρέπονται σε ορισμένες μόνο περιοχές της Ελλάδας.

ZodiacCruise: Φουσκωτά σκάφη με μηχανές σας μεταφέρουν σε απομακρυσμένες παραλίες.

6.4 Σπηλαιολογικός τουρισμός

Η ανάπτυξη του σπηλαιολογικού τουρισμού είναι μια ακόμη μορφή εναλλακτικού

τουρισμού που τα τελευταία χρόνια έχει γίνει δημοφιλής, όχι μόνο χάρη στο σπηλαιολογικό πλούτο της χώρας μας αλλά κυρίως χάρη στην αξιοποίησή του. Τα ελληνικά βουνά είναι πλούσια σε διαβρώσεις των εδαφών τους που σχηματίζουν τα γνωστά μας σπήλαια ενώ υπάρχουν επίσης αρκετά και ενδιαφέροντα θαλάσσια σπήλαια. Τα πετρώματα και οι ιδιαίτερες συνθήκες που οδήγησαν στη δημιουργία τους έχουν συνεισφέρει στο να δημιουργηθούν μέσα στα σπήλαια μικροί θησαυροί τέχνης σε σπάνιους συνδυασμούς διακόσμου και φυσικής ομορφιάς. Σε συνδυασμό μάλιστα με το αρχαιολογικό ενδιαφέρον -αφού τα σπήλαια τράβηξαν από πολύ νωρίς το ενδιαφέρον του ανθρώπινου είδους ως τόποι κατοικίας και λατρείας- ο σπηλαιολογικός τουρισμός παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον και ζήτηση.

6.5 Οικολογικός τουρισμός

Η Ελλάδα διαθέτει ιδιαίτερα πλούσιο και ποικίλο φυσικό περιβάλλον, καθώς παρά τη μικρή της έκταση παρουσιάζει σπάνια γεωμορφολογία με έντονες αντιθέσεις και πολλές περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας. Χιλιάδες δαντελωτές ακτές, επιβλητικά βουνά, σπήλαια και φαράγγια, λίμνες, ποτάμια, βιότοποι εξαιρετικής ομορφιάς και μοναδικά οικοσυστήματα «προικίζουν» την ελληνική γη με εντυπωσιακά τοπία, τα οποία σε συνδυασμό με το ήπιο κλίμα της χώρας, καθιστούν την Ελλάδα ιδανικό προορισμό για τους λάτρεις του οικολογικού-εναλλακτικού τουρισμού. Επισκεπτόμενος διάφορες περιοχές της χώρας, ο φυσιολάτρης περιηγητής έχει την ευκαιρία:

- να περιπλανηθεί στα αισθητικά δάση ή να εξερευνήσει τους εθνικούς δρυμούς όχι μόνο στην ορεινή ενδοχώρα αλλά και σε ορισμένα νησιά ή κοντά σε ποταμούς και σε λίμνες
- να απολαύσει τα υπέροχα μνημεία της φύσης, τα φαράγγια, τα σπήλαια και τους καταρράκτες
- να παρατηρήσει και να θαυμάσει τα σπάνια είδη πουλιών που φωλιάζουν ή καταφεύγουν στα παράκτια οικοσυστήματα και τους υγρότοπους (βραχώδεις ακτές, αμμώδεις παραλίες, αμμοθίνες, «δέλτα» ποταμών, λίμνες, έλη, αλίπεδα κ.α.)
- να μελετήσει την εξαιρετική ποικιλία της χλωρίδας στην ελληνική ύπαιθρο
- να επισκεφθεί τα μοναδικά θαλάσσια πάρκα της Αλοννήσου και της Ζακύνθου, όπου βρίσκουν, αντιστοιχα, καταφύγιο δύο προστατευόμενα είδη, η μεσογειακή φώκια μονάχους-μονάχους και η θαλάσσια χελώνα, καρέτα-καρέτα.
- να συμμετάσχει σε δραστηριότητες extreme sport (κανόε-καγιάκ, rafting, monopraft, hydrospeed, canyoning, ποδήλατο βουνού κ.α.), που τα τελευταία χρόνια γνωρίζουν θεαματική άνοδο στην Ελλάδα
- τέλος, να διαμείνει σε πρότυπες αγροτουριστικές μονάδες, που αναπτύσσονται σε όλη την επικράτεια και δίνουν τη δυνατότητα στον επισκέπτη να γνωρίσει την τοπική αρχιτεκτονική, πολιτισμική και γαστρονομική παράδοση, αλλά και τα προϊόντα, τις αγροτικές ασχολίες και την καθημερινή ζωή των κατοίκων κάθε περιοχής. Οι επισκέπτες των οικολογικά ευαίσθητων περιοχών οφείλουν να τηρούν προσεκτικά τις απαιτήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος από τη ρύπανση, την αποφυγή

κάθε ενόχλησης των φυσικών βιοτόπων και διατάραξης της ισορροπίας των οικοσυστημάτων. Πληροφορίες για το πώς μπορείτε να επισκεφθείτε προστατευόμενες περιοχές και να συμμετέχετε σε ειδικά προγράμματα, παρέχουν τα διάφορα τοπικά κέντρα πληροφόρησης, η τοπική αυτοδιοίκηση, καθώς και ειδικευμένα γραφεία.

6.6 Ιαματικός τουρισμός

Η φύση εκτός από σπάνια τοπία και ιδιαίτερες φυσικές ομορφιές, «χάρισε» στην Ελλάδα και πηγές με σημαντικές θεραπευτικές ιδιότητες. Τα ιαματικά λουτρά αποτελούν μέρος του εθνικού πλούτου της χώρας, ενώ οι θεραπευτικές τους ιδιότητες ήταν γνωστές, ήδη, από τους αρχαίους χρόνους. Οι ιαματικοί φυσικοί πόροι είναι διάσπαρτοι στην ελληνική επικράτεια, ενώ τα νερά των συγκεκριμένων πηγών διαφέρουν από τα συνηθισμένα, είτε λόγω της υψηλής τους θερμοκρασίας είτε λόγω της παρουσίας σπάνιων δραστικών συστατικών. Τα νερά αυτά χαρακτηρίζονται ως μεταλλικά εξαιτίας της θερμοκρασίας ή της γενικής τους χημικής σύστασης. Εκτός από τις ψυχρές μεταλλικές πηγές υπάρχουν και οι θερμοπηγές, με τις οποίες οικοδομήθηκε ένας κλάδος θεραπευτικής αγωγής, η ιαματική υδροθεραπεία (θερμαλισμός).

Η γεωγραφική κατανομή των πηγών δεν είναι τυχαία, καθώς συνδέεται είτε με τεκτονικά γεγονότα, είτε με ηφαιστειακές δραστηριότητες. Η υδροθεραπεία είναι ιδιαίτερα σημαντική για την αντιμετώπιση πολλαπλών παθήσεων, όπως είναι τα αρθρικά και οι ρευματοπάθειες, και διακρίνεται σε δύο είδη: -την εσωτερική, η οποία περιλαμβάνει την **ποσιθεραπεία** (πόση ιαματικών νερών), **εισπνοθεραπεία** (εισπνοή των αερίων ή των σταγονιδίων των μεταλλικών νερών) και τις **πλύσεις** (στοματικές, ρινικές, γυναικολογικές)

-την εξωτερική, η οποία περιλαμβάνει τα **λουτρά**, τις **καταιωνίσεις** (για ορισμένο χρόνο το σώμα δέχεται το θερμομεταλλικό νερό, που έρχεται με ψηλή ή χαμηλή πίεση) τις **υδρομαλάξεις** (το σώμα δέχεται την πίεση του νερού), την **υδροκινησιοθεραπεία** (συνδυασμός λουτροθεραπείας και κινησιοθεραπείας, όσο το σώμα βρίσκεται στο νερό) και την **πηλοθεραπεία** (εφαρμογή πηλού, που έχει «ωριμάσει», σε σημεία του σώματος με διάφορες παθήσεις).

Για την ανάπτυξη του ιαματικού τουρισμού και γενικότερα, του τουρισμού υγείας, λειτουργούν ήδη δύο κέντρα θαλασσοθεραπείας στην Κρήτη, εφοδιασμένα με το ειδικό σήμα λειτουργίας του Ε.Ο.Τ. και είναι υπό κατασκευή άλλα δύο. Σε αυτήν την κατηγορία τουριστικής υποδομής περιλαμβάνονται, επίσης, τα 14 υδροθεραπευτήρια (ιδιοκτησίας Ε.Ο.Τ.), στα οποία εξυπηρετούνται ετησίως περί τα 100.000 άτομα, με 1.400.000 θεραπευτικές αγωγές (λούσεις, κλπ.) καθώς και δεκάδες άλλες ιαματικές πηγές που λειτουργούν από τοπικούς φορείς και προσφέρουν στους επισκέπτες σύγχρονες υπηρεσίες υψηλών προδιαγραφών.

6.7 Πολιτιστικός Τουρισμός

Όταν μιλάμε για τον τουρισμό έχουμε, συνήθως, στο μυαλό μας τον ήλιο και τη θάλασσα. Και θεωρούμε αυτονόητο πως, επιπλέον, πολλοί ενδιαφέρονται να δουν τα αξιοθέατα της περιοχής, κάποιους αρχαιολογικούς χώρους και τα μουσεία που υπάρχουν εκεί κοντά.

Είναι το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που επικεντρώνονται γύρω από τα μνημεία πολιτισμού και πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι διάφοροι με οποιοδήποτε τρόπο ασχολούμενοι με τον Ελληνικό Τουρισμό, δεν παραλείπουν σε κάθε ευκαιρία να αναφέρονται στον πολιτιστικό τουρισμό στο οποίο αποδίδεται το συγκριτικό μας πλεονέκτημα έναντι άλλων χωρών που υποδέχονται τουριστικό ρεύμα. Η άκρατη και η εντατική εμπορική εκμετάλλευση των αρχαιολογικών χώρων, των μουσείων σχετικής κληρονομιάς έχει το κίνδυνο της βλάβης στα μνημεία και την πολιτιστική μας κληρονομιά. Από την άλλη πλευρά, πολιτιστικοί θησαυροί αποτελούν στοιχείο γνώσης και παιδείας για τους Έλληνες αλλά και για την ευρύτερη ανθρωπότητα.

Αυτή η έννοια του τουρισμού, που βρίσκεται στο μυαλό των περισσότερων τουριστικών επιχειρηματιών, έχει προέλθει από τις εξής κυρίως αιτίες:

–Το μεγάλο ρεύμα τουριστών που ήρθε στη χώρα μας τις δεκαετίες του '70 και του '80 προερχόταν από τη Βόρεια Ευρώπη. Ήταν άνθρωποι που ανακάλυπταν τον ζεστό ήλιο και τη γαλάζια θάλασσα, δηλαδή αυτά που έλειπαν από τις χώρες τους. Όταν, λοιπόν, η Ευρώπη άρχισε να συνέρχεται από τις καταστροφές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και οι πολίτες είχαν τη χρονική και οικονομική δυνατότητα των διακοπών, άρχισαν να κατεβαίνουν στις χώρες του Νότου – χώρες με πολύ χαμηλή ανάπτυξη και υποδομή, σχεδόν πρωτόγονες. Ήξεραν πως δεν μπορούσαν να έχουν άλλες απαιτήσεις από ένα χαμόγελο, μια ζεστή φιλοξενία, μια χωριάτικη σαλάτα και μια φέτα καρπούζι – και αυτά τα έβρισκαν (και μάλιστα σε πολύ χαμηλές τιμές, ιδιαίτερα με τη συναλλαγματική ισοτιμία των νομισμάτων τους).

–Η μακραίωνη πολιτιστική ιστορία της χώρας μας έχει αφήσει παντού τα ίχνη της. Δεν υπάρχει τόπος που να μην έχει κάτι σημαντικό να αναδείξει – από την προϊστορία μέχρι τον μεσαίωνα, καθώς και τον λαϊκό πολιτισμό των νεώτερων χρόνων. Μας φαίνεται αυτονόητο το γεγονός ότι όπου κι αν γυρίσεις θα δεις στοιχεία παλιότερων πολιτισμών – κι αυτό δεν μας κάνει καμιά εντύπωση. (Μερικές φορές απορούμε κιόλας για το ενδιαφέρον των τουριστών σε μερικές «πέτρες»).

–Η ανάπτυξη του εσωτερικού τουρισμού, με την άνοδο του βιοτικού επιπέδου των Ελλήνων, προσανατολίστηκε (σε πολύ μεγάλο βαθμό) σε μη πολιτιστικά στοιχεία: στο μπάνιο στη θάλασσα, στην ηλιοθεραπεία και στο φαγητό (παράλληλα με την αυθαίρετη δόμηση των «εξοχικών» και την καταστροφή ή μόλυνση του περιβάλλοντος).

6.7.1 Οι υποδομές του πολιτιστικού τουρισμού

Η ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού δεν μπορεί να γίνει απλώς με πρωτοβουλία κάποιων τουριστικών επιχειρηματιών που σχεδιάζουν μεμονωμένες δραστηριότητες. Απαιτεί τη συνεργασία του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα σε τοπική βάση. Απαιτεί έναν οργανωμένο σχεδιασμό από την κοινότητα με ενεργοποίηση όλων των τοπικών παραγόντων. Ο σχεδιασμός αυτός, όμως, μπορεί και πρέπει να ενισχυθεί κεντρικά με κύριους φορείς τον ΕΟΤ και το Υπουργείο Πολιτισμού, ιδιαίτερα στην παραγωγή πολιτιστικών τουριστικών προϊόντων.

Βασικά εργαλεία για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού είναι οι νέες τεχνολογίες. Με σχετικά μικρό κόστος μπορούν να χρησιμοποιηθούν πολύ αποτελεσματικά σε όλα τα στάδια του σχεδιασμού: από την προβολή του τόπου για την προσέλκυση τουριστών μέχρι την παρουσίαση της πολιτιστικής κληρονομιάς και μέχρι την κατασκευή πολιτιστικών τουριστικών προϊόντων.

6.8 Θρησκευτικός τουρισμός

Τα μνημεία της ελληνικής ορθοδοξίας είναι αναπόσπαστο τμήμα της εθνικής κληρονομιάς και αποτελούν αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών. Οι βυζαντινές και οι μεταβυζαντινές εκκλησίες με την αξιόλογη εικονογράφησή τους, τα ψηφιδωτά, τις τοιχογραφίες και τις σπάνιες εικόνες τους, οι επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί, τα ξωκλήσια και τα προσκυνήματα της υπαίθρου, τα μοναστήρια, τα μετόχια και οι σκήτες, η μοναδική μοναστική πολιτεία του Αγίου Όρους και τα μοναστήρια των Μετεώρων (Θεσσαλία), μαρτυρούν την επίμονη προσήλωση στις παραδόσεις και τη στενή και μακραίωνη διασύνδεση της τέχνης με τη θρησκευτική λατρεία. Σε πολλές περιοχές της χώρας, ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να συναντήσει, επίσης, κτίσματα και μνημεία λατρείας διαφορετικών δογμάτων και θρησκειών, που συνυπάρχουν σε ένα διαρκή διάλογο, αναδεικνύοντας το σπάνιο ιστορικό και πολιτισμικό παλίμψηστο του ελληνικού χώρου.

6.9 Συνεδριακός τουρισμός

Η ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού αποτελεί μια από τις προτεραιότητες του ελληνικού τουρισμού. Η ανάδειξη και προβολή του συνεδριακού τουρισμού και των ταξιδιών κινήτρων θεωρείται, πλέον, διεθνώς, από τις αναπτυσσόμενες μορφές τουρισμού. Για το λόγο αυτό κατέχει περίοπτη θέση στον συνολικό σχεδιασμό και την τουριστική στρατηγική. Η Ελλάδα έχει δυνατότητες για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού. Υπάρχουν στις μεγάλες τουριστικές περιοχές σημαντικά συνεδριακά κέντρα και δημιουργούνται ολοένα και περισσότερα. Βεβαίως γίνονται προσπάθειες ώστε να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα στον τομέα του συνεδριακού τουρισμού, με την βελτίωση των συνθηκών στις αερομεταφορές (αεροδρόμιο Σπάτων, ενίσχυση των υπηρεσιών και της υποδομής στα μεγάλα και μικρά

αεροδρόμια της χώρας κ.ά.) και με την δημιουργία μεγάλων συνεδριακών κέντρων, με επίκεντρο την Αθήνα. Οι περισσότερες οργανωμένες ξενοδοχειακές μονάδες, που βρίσκονται στις ανεπτυγμένες, τουριστικά, περιοχές, έχουν τους χώρους και παρέχουν τις αναγκαίες εξυπηρετήσεις για την οργάνωση μικρών και μεσαίων συνεδρίων.

Το υπουργείο Ανάπτυξης και ο ΕΟΤ, στο πλαίσιο της προώθησης και ανάπτυξης ειδικών μορφών τουρισμού, έχουν αναλάβει συγκεκριμένες δράσεις. Για τον συνεδριακό τουρισμό και ειδικότερα για την ίδρυση αμιγών συνεδριακών κέντρων, προβλέπονται τα υψηλότερα κίνητρα μέσω του νέου Αναπτυξιακού Νόμου (Ν 2601/98) σε σχέση με τις υπόλοιπες παραγωγικές επενδύσεις. Ακόμη έχουν ενταχθεί δράσεις υπέρ του συνεδριακού τουρισμού στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Τουρισμός-Πολιτισμός, ενώ προβάλλεται και διαφημίζεται η Ελλάδα στο εξωτερικό ως συνεδριακός προορισμός, προωθείται η εκπαίδευση του προσωπικού για την υποστήριξη των συνεδριακών δραστηριοτήτων.

Από την πλευρά του ιδιωτικού τομέα πραγματοποιούνται σημαντικές επενδύσεις για την δημιουργία συνεδριακών χώρων. Αναμένονται και νέες επιχειρηματικές κινήσεις και προς την κατεύθυνση αυτή, με δεδομένο ότι ο συνεδριακός τουρισμός έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα, όπως η διπλάσια, κατά κεφαλή, απόδοση εσόδων σε σύγκριση με τον μαζικό τουρισμό, ο συνδυασμός των συνεδρίων με την περιήγηση αξιοθέατων και ιδίως αρχαιολογικών χώρων και μνημείων, κ.ά., που συμπληρώνουν την τουριστική προσφορά. Να σημειωθεί, επίσης και το συνεδριακό κέντρο που ετοιμάζεται στο Μέγαρο Μουσικής. Αλλά και στην περιφέρεια υπάρχουν ξενοδοχειακές μονάδες με αξιόλογα συνεδριακά κέντρα, όπως στην Ρόδο, Κρήτη, Κέρκυρα, ενώ σημαντικό είναι και το συνεδριακό κέντρο στην Κω, που μπορεί να φιλοξενήσει 5.000 συνέδρους. Όλα αυτά μας κάνουν αισιόδοξους πως σε λίγα χρόνια και με έντονη προσπάθεια, η Ελλάδα μπορεί να γίνει η χώρα των συνεδρίων, δίνοντας μια ποιοτική διάσταση στον τουρισμό της. Με τον τρόπο αυτό θα δημιουργηθούν καλύτερες προοπτικές στις παραδοσιακές τουριστικές περιοχές και στις πόλεις, όπως η Αθήνα, αλλά, ταυτόχρονα, θα «κινητοποιηθούν» και οι λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές διαβλέποντας τα σημαντικά οφέλη που προσφέρει ο συνεδριακός τουρισμός.

6.10 Τουρισμός Υγείας

"Ο Τουρισμός Υγείας, η προσπάθεια δηλαδή ενός τόπου να προσελκύσει τουρίστες με την ανάπτυξη υπηρεσιών και εγκαταστάσεων υγείας παράλληλα και επιπρόσθετα με το κύριο τουριστικό προϊόν, συμβάλλει στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και στην διατήρηση της απασχόλησης σε υψηλά επίπεδα κατά την διάρκεια των χειμερινών μηνών, απευθύνεται δε σε ηλικίες και άτομα υψηλού εισοδηματικού επιπέδου.

Πρόσφατες πανεπιστημιακές μελέτες επισημαίνουν ότι η Ελλάδα διαθέτει τις καλύτερες περιβαλλοντικές και κλιματολογικές συνθήκες για την ανάπτυξη Τουρισμού Υγείας και υποδεικνύουν αρκετές περιοχές της χώρας, που διαθέτουν ήδη μεγάλο μέρος της υποδομής, που απαιτείται όπως ικανό αριθμό κατάλληλων

ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων (spa-resorts), πανεπιστημιακό νοσοκομείο, ύπαρξη εκπαιδευμένου προσωπικού στην παροχή τέτοιων υπηρεσιών κλπ.

6.11 Θαλάσσιος Τουρισμός

Ο Τουρισμός είναι για την Ελλάδα η κύρια εξαγωγική πλουτοπαραγωγική βιομηχανία και όλοιο γνωρίζουμε καλά αυτό.

Ο Θαλάσσιος Τουρισμός είναι ένα μεγάλο τμήμα της βιομηχανίας αυτής και λειτουργεί αλληλεπιδραστικά και σαν τροφοδότης σε άλλες κατηγορίες. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία αριθμεί 3.413 σκάφη. Ο στόλος αυτός είναι μακράν ο μεγαλύτερος και νεότερος παγκοσμίως.

Από Εθνικής πλευράς, ο Θαλάσσιος Τουρισμός βοηθά στην διατήρηση της συνοχής της Νησιωτικής Ελλάδας και μεταφέρει την Ελληνική Σημαία και στην τελευταία νησίδα.

Δυστυχώς όμως, στο 3ο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης δεν έγινε καμία αναφορά για τον Θαλάσσιο Τουρισμό. Η Πολιτεία φαίνεται να αγνοεί και την ύπαρξη ακόμα του κλάδου αυτής τουριστικής βιομηχανίας.

Το Σωματείο Ιδιοκτητών Τουριστικών Επαγγελματιών Σκαφών Άνευ Πληρώματος (ΣΙΤΕΣΑΠ) εκπροσωπεί περίπου 400 μέλη πλοιοκτήτες πλέον των 700 τουριστικών σκαφών άνευ πληρώματος. Τα μέλη μας με τον στόλο τους αποτελούν το πλέον δραστήριο τμήμα εξυπηρέτησης του Θαλάσσιου Τουρισμού.

Δυνατότητες Ανάπτυξης

Στο ερώτημα αν υπάρχει περιθώριο ανάπτυξης και πόσο είναι αυτό, η γνώμη μας είναι ότι το περιθώριο ανάπτυξης είναι τεράστιο. Οι θάλασσές μας και οι παραλίες προσφέρονται. Εφ' όσον συντρέξουν οι προϋποθέσεις της καλύτερης υποδομής και της έντονης και αποτελεσματικής προώθησης, πιστεύουμε ότι ακόμα και ο τριπλασιασμός του Θαλάσσιου Τουρισμού είναι ένας ρεαλιστικός στόχος. Ο τόπος το «σηκώνει». Μένει σε εμάς να το οργανώσουμε, να το αναπτύξουμε και να το προωθήσουμε.

6.11.1 Λιμενική υποδομή

- Τα λιμάνια, οι μαρίνες και τα καταφύγια δεν επαρκούν. Οι Τουρίστες όσο καλά και αν περνούν κατά την διάρκεια της ημέρας, βρίσκονται συνεχώς με το άγχος αν θα βρουν μια ασφαλή θέση για να καταφύγουν. Είναι πια ο κανόνας ότι τα λιμάνια στα νησιά μέχρι τις 2 το μεσημέρι έχουν γεμίσει με αποτέλεσμα όσοι έρχονται αργότερα να μην βρίσκουν θέση και να διαπληκτίζονται για να δέσουν επάνω σε άλλους ή να αναγκάζονται να φύγουν. Δυστυχώς είναι πολλοί οι πελάτες μας που έχουν σταματήσει να έρχονται στην Ελλάδα ακριβώς γι αυτό, προτιμώντας άλλες χώρες που δεν έχουν τις ομορφιές της δικής μας, αλλά η υποδομή τους τους εγγυάται διακοπές χωρίς άγχος.+ Χρειάζεται λοιπόν να κατασκευαστούν πολλές μικρές μαρίνες ή λιμάνια ή καταφύγια περιφερειακά και κοντά στους τουριστικούς

πόλους έλξης. Ο Τουρίστας πρέπει να νοιώθει σιγουριά, ότι όταν και όποτε το θελήσει, θα βρει σε εύλογη απόσταση ένα ασφαλές καταφύγιο, στο οποίο θα είναι και καλοδεχόμενος. Στα κέντρα από τα οποία εκκινεί ο Θαλάσσιος Τουρισμός όπως Αθήνα, Κέρκυρα, Ρόδος κλπ. θα πρέπει να υπάρχει από μια αν είναι δυνατόν μεγάλη μαρίνα, ώστε να αποφεύγεται η πολυδιάσπαση των υπηρεσιών και της υποδομής εξυπηρέτησης του στόλου και των πελατών. Όπου αυτό δεν είναι δυνατόν, μπορεί να δημιουργηθούν γειτονικές μεγάλες μαρίνες. Πχ, η μαρίνα Αλιμου με την μελλοντική μαρίνα Αγ. Κοσμά θα μπορέσουν να αποτελέσουν ένα λειτουργικό σύνολο. Είναι πολύ σημαντικό να γίνει διαχωρισμός, των μαρίνων που φιλοξενούν μόνιμα επαγγελματικά τουριστικά σκάφη και εκείνων που φιλοξενούν ιδιωτικά

6.11.2 Μαρίνες

- Η υποδομή των μαρίνων είναι από έλλιπής μέχρι απαράδεκτη. Ειδικά η μαρίνα Αλιμου που είναι ο υποδοχέας του μεγαλύτερου μέρους του Θαλάσσιου Τουρισμού παρουσιάζει άσχημη εικόνα λόγω κακής συντήρησης, φύλαξης και καθαριότητας. Την αίσθηση προχειρότητας εντείνει η έλλειψη θέσεων και η εξυπηρέτηση των σκαφών σε ντάνες. Υπάρχει ακόμα έλλειψη επαρκών επισκευαστικών χώρων. Δεν υπάρχει ιατρείο στις μεγάλες μαρίνες. Δεν υπάρχει επαρκής συγκοινωνιακή κάλυψη.

6.12 Αθλητικός Τουρισμός

Ξεκινώντας με μια χρονολογική ανασκόπηση παρατηρούμε ότι από το 1960 ως σήμερα σημειώθηκαν σημαντικές τάσεις εξειδίκευσης και ανάπτυξης στο χώρο του τουρισμού και παράλληλα του αθλητισμού. Οι δυο αυτοί τομείς εξελίχθηκαν στις πιο κερδοφόρες βιομηχανίες του παγκόσμιου οικονομικού στερεώματος.

Συνδυάζοντας δυο από τις πλέον δημοφιλείς δραστηριότητες ο αθλητικός τουρισμός κατάφερε να προσελκύσει σημαντικό αριθμό ενδιαφερομένων αποκτώντας την αντίστοιχη οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική σημασία. Παράλληλα, οι παραγωγοί της τουριστικής βιομηχανίας οι οποίοι ανέκαθεν αναζητούσαν νέους τομείς επέκτασης των δραστηριοτήτων τους διέκριναν νωρίς τα οικονομικά κυρίως οφέλη του αθλητικού τουρισμού και προχώρησαν σε σημαντικές επενδύσεις. Ως συνέπεια, ο αθλητικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από γοργό ρυθμό ανάπτυξης, μεγάλες δυνατότητες εξέλιξης και από το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που δημιουργεί σε όλους τους εμπλεκόμενους στο τουριστικό κύκλωμα, παραγωγούς και καταναλωτές.

Πολλοί συγγραφείς ορίζουν την έννοια του **αθλητικού τουρισμού** ως όλες τις μορφές ενεργητικής και παθητικής ανάμιξης σε αθλητικές δραστηριότητες όπου η συμμετοχή είναι τυχαία ή οργανωμένη και γίνεται για επαγγελματικούς ή μη λόγους με προϋπόθεση τη μετακίνηση μακριά από τον τόπο διαμονής και εργασίας.

Είναι φανερό ότι ο αθλητικός τουρισμός αποτελεί ένα ιδιαίτερα σύνθετο και ευρύ φαινόμενο. Για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού υπάρχει η ανάγκη για διευρυμένη υψηλής ποιότητας υποδομή σε διάφορους τομείς υποστήριξης, οι οποίοι είναι το φυσικό περιβάλλον, οι υπηρεσίες, η διασκέδαση, οι μεταφορές, το τεχνητό περιβάλλον, η στέγαση, η πολιτιστική κληρονομιά, οι οργανισμοί και οι κατασκευασμένες διευκολύνσεις.

Στην Ελλάδα ο αθλητικός τουρισμός δεν υφίσταται ως θεσμοθετημένο γνωστικό αντικείμενο. Έτσι δεν υπάρχουν σπουδές αθλητικού τουρισμού πολύ περισσότερο δεν υφίστανται μεταπτυχιακά προγράμματα. Στα Ελληνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα υπάρχουν μαθήματα σχετικά με τον αθλητικό τουρισμό ή ειδικότητες.

6.13 Ορεινός Τουρισμός

Τα Δασικά Χωριά, με την έννοια των απλών καταλυμάτων σε ορεινές απόμακρες δασικές περιοχές, που προορίζονται για τους επισκέπτες του βουνού και του δάσους και παρέχουν απλές διευκολύνσεις σε όσους θέλουν να γνωρίσουν τον ορεινό χώρο με τα μεγάλα δάση και το εξαιρετο τοπίο, είναι μια ιδέα που πλανάται στους κόλπους της Δασικής Υπηρεσίας εδώ και 10-15 χρόνια χωρίς να υλοποιηθεί μέχρι σήμερα.

Ο όρος Δασικό Χωριό έχει χρησιμοποιηθεί και παλιότερα, αλλά με την έννοια ενός συνόλου απλών κτιριακών εγκαταστάσεων σε απόμακρα παραγωγικά δασικά συγκροτήματα, που προορίζονται να εξυπηρετήσουν τους εργαζόμενους στο δάσος (υλοτόμους, δασικούς υπαλλήλους, φύλακες κλπ). Τέτοιες λυόμενες ξυλοκατασκευές ή μόνιμες λιθόκτιστες δασικές εγκαταστάσεις, έγιναν σε αρκετά ελληνικά δάση, μικρότερες ή μεγαλύτερες ανάλογα με την έκταση και τον κύκλο των δασικών εργασιών σε κάθε δασικό σύμπλεγμα. Επίσης ο όρος «δασικό χωριό» χρησιμοποιήθηκε και για τις μόνιμες κτιριακές εγκαταστάσεις στο Πανεπιστημιακό Δάσος Πετρουλίου, που σχεδιάστηκαν από το μεγάλο αρχιτέκτονα Δημ. Πικιώνη και λειτουργούν ακόμα για τη διαμονή των φοιτητών της Δασολογικής Σχολής που ασκούνται πρακτικά κατά τη θερινή περίοδο.

Τα Δασικά χωριά θα μπορούσαν να ενταχθούν στα έργα δασικής αναψυχής, αφού με αυτά επιδιώκεται η προσφορά, σε αστικούς κυρίως πληθυσμούς, υγιεινού περιβάλλοντος, ηρεμίας, απομόνωσης, αισθητικής απόλαυσης του τοπίου, και γνωριμίας με το φυσικό περιβάλλον από το οποίο έχουν αποκοπεί.

Η υπηρεσία είχε προγραμματίσει για τα έτη 1998 - 1999 την δημιουργία ένδεκα (11) δασικών χωριών σε διάφορες περιοχές της χώρας, εκ των οποίων τα πέντε προβλέπεται να λειτουργήσουν σύντομα.

6.14 Θεραπευτικός Τουρισμός

Ο Θεραπευτικός Τουρισμός είναι μια επιλεκτική μορφή τουρισμού με σημαντικά οικονομικά πλεονεκτήματα. Είναι η μορφή τουρισμού που υφίσταται τις λιγότερες

αρνητικές επιδράσεις από τυχόν δυσμενείς συγκυρίες και μπορεί να δώσει δωδεκάμηνη τουριστική περίοδο. Για την ανάπτυξη του ιαματικού τουρισμού και γενικότερα, του τουρισμού υγείας, λειτουργούν ήδη 2 κέντρα θαλασσοθεραπείας στην Κρήτη εφοδιασμένα με το ειδικό σήμα λειτουργίας του ΕΟΤ και είναι υπό κατασκευή άλλα δύο. Η Ελλάδα είναι πλούσια σε ιαματικές πηγές με νερά που έχουν ποικίλη φυσικοχημική σύσταση και ενδείκνυται για εφαρμογή στη σύγχρονή φυσική υδροθεραπεία. Σε όλες τις ιαματικές πηγές που λειτουργούν στην Ελλάδα συναντάται μόνο η μορφή της θεραπείας δηλαδή τα κέντρα που λειτουργούν είναι κέντρα ιαματικού τουρισμού και όχι κέντρα τουρισμού υγείας.

6.15 Γεωτουρισμός

Ο γεωτουρισμός θεωρείται μια νέα μορφή πολιτιστικο-περιβαλλοντικού τουρισμού, που μπορεί να αναπτυχθεί σε περιοχές που διαθέτουν σημαντικά γεωλογικά μνημεία, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν πόλο προσέλκυσης τουριστών ειδικού ενδιαφέροντος. Κύριος στόχος του είναι η σύνδεση των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος με τη γεωλογική κληρονομιά κάθε τόπου, τα πολιτιστικά μνημεία και τις παραδόσεις του. Η ανάπτυξη του γεωτουρισμού απαιτεί τη δημιουργία των απαραίτητων υποδομών (ενημερωτικά περίπτερα, σήμανση διαδρομών, δημιουργία κέντρων περιβαλλοντικής ενημέρωσης) καθώς και παραγωγή γεωτουριστικών προϊόντων (ενημερωτικοί οδηγοί, αναμνηστικά είδη κ.τ.λ.)

ΜΕΡΟΣ Β'
ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ ΤΟ
ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ

1. Εισαγωγή

Η λεκάνη της Μεσογείου αποτελεί τον τόπο που ξεκίνησε το σύγχρονο φαινόμενο της πρόσκαιρης μετακίνησης των ατόμων για αναψυχή. Σήμερα το 1/3 του ετήσιου αριθμού των τουριστικών αφιξεων παγκοσμίως κινείται στο χώρο της Μεσογείου. Μέσα σε αυτό το τουριστικό χώρο «κολυμπάει» η Κρήτη που δίκαια χαρακτηρίζεται ως το «αεροπλανοφόρο της Μεσογείου». Η απόσταση της από την Ευρώπη (100 Km), από την Ασία (175 Km) και από την Αφρική (300 Km) την καθιστά ως ένα ιδιαίτερο προορισμό. Η Κρήτη είναι το πέμπτο μεγαλύτερο νησί της «γηραιάς» θάλασσας, με έκταση 8.261 Km.

Δεν είναι τυχαίο ότι από την Κρήτη ξεκίνησε η μεταπολεμική μορφή του τουρισμού σε όλη την Ελλάδα, όταν το 1964 κατασκευάστηκε στον Άγιο Νικόλαο Λασιθίου το πρώτο ξενοδοχειακό συγκρότημα. Όπως, δεν είναι τυχαίο ότι η Κρήτη καταλαμβάνει μια από τις δημοφιλέστερες θέσεις στις προτιμήσεις των ξένων επισκεπτών. Βασικός παράγοντας της έως τώρα τουριστικής ανάπτυξης της Μεγαλονήσου θεωρείται η γεωμορφολογία της. Η εξαιρετικά πλούσια εναλλαγή τοπίων (πεδιάδες, λόφους, βουνά, οροπέδια, φαράγγια, χείμαρρους, σπήλαια, αμμουδιές, ακρωτήρια, όρμους, φυσικά λιμάνια κ.α.) τα οποία συνδυάζοντας ιδανικά βουνό και θάλασσα, αποτελούν σαφείς πόλους έλξης, επιδρώντας άμεσα και θετικά στην ψυχολογία των υποψηφίων τουριστών, βοηθώντας τους να εξουδετερώσουν την ένταση του σύγχρονου τρόπου ζωής.

Δεν είναι όμως, μόνο η γεωμορφολογία που της δίνει ένα συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι άλλων προορισμών, αλλά και η συνύπαρξη αρχαιολογικών μνημείων που το πέρασμα διαφορετικών πολιτισμών άφησε να κείτονται στην κρητική γη. Η Κνωσός, η Φαιστός, η Γόρτυνα, η Ζάκρος κ.α. αποτελούν αδιάψευστους μάρτυρες της προϊστορικής, κλασικής, ελληνιστικής, ρωμαϊκής, βυζαντινής, φράγκικης και τουρκικής περιόδου κατοχής. Σε όλα τα παραπάνω έρχεται να προστεθεί το σημαντικότερο ίσως πλεονέκτημα, αυτό του φιλόξενου και ανυπότακτου κρητικού πνεύματος που καθιστά την Κρήτη ως την «ναυαρχίδα του Ελληνικού τουρισμού».

2. Βασικά Στατιστικά Στοιχεία του Τουρισμού της Κρήτης¹⁹

Η Κρήτη σήμερα διαθέτει σημαντικές, μεγάλες, υψηλών τάξεων ξενοδοχειακές μονάδες, όπως φαίνεται από τον πίνακα 1. Το μερίδιο των μονάδων πολυτελείας και Α τάξης στο σύνολο των ξενοδοχείων ήταν 14,5% το 2002, αλλά το αντίστοιχο μερίδιο στο σύνολο των κλινών ήταν 39,1%, γεγονός που δείχνει ότι το μέσο μέγεθος των μονάδων αυτών είναι μεγαλύτερο από το σύνολο των ξενοδοχείων της Κρήτης. Το 1999 τα μερίδια κλινών των τεσσάρων Νομών είχαν διαμορφωθεί ως ακολούθως:

Ν. Ηρακλείου 46%

Ν. Λασιθίου 17%

Ν. Ρεθύμνης 19%

Ν. Χανίων 17,8%

Χαρακτηριστικό επίσης είναι ότι το 2002 το 68% των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών πραγματοποιούνται σε ξενοδοχεία πολυτελείας (13,92%) και Α τάξης (54,31%).

Πίνακας 1: Το Ξενοδοχειακό Δυναμικό της Κρήτης: 2002

Τάξη	Μονάδες	Κλίνες	Μέσο Μέγεθος*
ΑΑ	21	10.247	488
Α	177	36.947	209
Β	284	27.880	98
Γ	728	40.492	56
Δ&Ε	156	5.100	33
Σύνολο	1.366	120.666	88
Πηγή: Περιφέρεια Κρήτης (2003)			*κλίνες ανά μονάδα

Οι συνολικές διανυκτερεύσεις τουριστών στην Κρήτη παρέμειναν σχεδόν στάσιμες μεταξύ 2000 και 2002, σε περίπου 12 εκ. διανυκτερεύσεις, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον πίνακα 2. Ωστόσο, έχει σημειωθεί κάμψη έναντι του 1999, όταν ανήλθαν σε 13,1 εκ.. Τη μερίδα του λέοντος κατέχει ο νομός Ηρακλείου τόσο για τις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών, όσο και για τις διανυκτερεύσεις ημεδαπών όπως καταγράφονται στους πίνακες 3 και 4 αντίστοιχα. Επίσης, στον πίνακα 2 παρατηρείται ότι την τριετία 1998-00 τη δεύτερη θέση σε διανυκτερεύσεις αλλοδαπών καταλαμβάνει το Ρέθυμνο ακολουθούμενα από τα Χανιά και το Λασιθί. Κατάταξη που αντιστρέφεται τη διετία 2001-02 για το νομό Χανίων και Ρεθύμνου. Ενώ, όσο αφορά την κατάταξη των νομών από τις διανυκτερεύσεις ημεδαπών για όλη τη πενταετία 1998-02 η κατάταξη παραμένει η ίδια με το Ηράκλειο να κατέχει την πρώτη θέση και να ακολουθούν τα Χανιά, το Λασιθί και το Ρέθυμνο που παρά το γεγονός ότι κατέχει την τελευταία θέση στην τουριστική κατάταξη των νομών τα τελευταία δύο χρόνια παρουσιάζει μια ικανοποιητική αύξηση των ημεδαπών διανυκτερεύσεων (Πίνακας 4).

¹⁹ www.agis-net.gr

Πίνακας 2: Οι Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών και Ημεδαπών στην Κρήτη

Έτος	Διανυκτερεύσεις	% Μεταβολή
1998	11.830.707	2,9
1999	13.116.526	10,9
2000	12.457.367	-5,0
2001	12.579.897	1,0
2002	12.206.133	-3,0

Πηγή: ΕΟΤ και Περιφέρεια Κρήτης (2003)

Πίνακας 3: Οι Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών κατά Νομό

Νομός	1998	1999	2000	2001	2002
Χανίων	1.780.763	2.058.706	1.982.430	2.388.243	2.052.486
Ρεθύμνης	1.992.442	2.239.607	2.055.892	2.015.480	2.125.359
Ηρακλείου	5.437.006	5.913.645	5.756.873	5.496.907	5.368.667
Λασιθίου	1.780.079	2.038.519	1.846.506	1.771.283	1.780.222
Σύνολο	10.990.290	12.250.477	11.641.701	11.671.913	11.326.222

Πηγή: ΕΟΤ και Περιφέρεια Κρήτης (2003)

Πίνακας 4: Οι Διανυκτερεύσεις Ημεδαπών κατά Νομό

Νομός	1998	1999	2000	2001	2002
Χανίων	283.122	296.134	263.278	308.246	286.432
Ρεθύμνης	90.115	83.326	88.399	120.626	110.473
Ηρακλείου	349.457	361.586	332.542	342.903	346.161
Λασιθίου	117.723	125.003	131.447	136.209	136.845
Σύνολο	840.417	866.049	815.666	907.984	879.911

Πηγή: ΕΟΤ και Περιφέρεια Κρήτης (2003)

Η συντριπτική πλειονότητα των διανυκτερεύσεων αφορά τους αλλοδαπούς τουρίστες, το ποσοστό συμμετοχής των οποίων, στο σύνολο των διανυκτερεύσεων, κυμάνθηκε περί το 93% την τελευταία πενταετία. Μικρή ωστόσο, είναι η συμμετοχή της Κρήτης στο μερίδιο του εσωτερικού τουρισμού σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα όπως καταγράφεται στον πίνακα 5 για το έτος 2000. Σε πανελλαδικό επίπεδο το 1/4 των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών στην Ελλάδα αντιστοιχεί στην Κρήτη, ενώ όσο αφορά της διανυκτερεύσεις των ημεδαπών η Κρήτη κατέχει το 1/20 περίπου της εγχώριας αγοράς.

Πίνακας 5: Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία (2000)

	ΚΡΗΤΗ	%ΚΡΗΤΗ	% ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ	ΕΛΛΑΔΑ	% ΕΛΛΑΔΑ
Ημεδαποί	815.666	6,55%	5,44%	14.983.243	24,32%
Αλλοδαποί	11.641.701	93,45%	24,96%	46.636.293	75,68%
Σύνολο	12.457.367	100%	20,22%	61.619.536	100%

Πηγή: Περιφέρεια Κρήτης (2003)

Όσο αφορά την πληρότητα των καταλυμάτων για την περίοδο 2000-02, σύμφωνα με τον πίνακα 6, παρατηρείται μια φθίνουσα πορεία σε ότι αφορά την πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων, με το νομό Χανίων να εμφανίζει τη μεγαλύτερη σταθερότητα.

Πίνακας 6: Πληρότητα καταλυμάτων 2000 - 2002

	2000	2001	2002
Ν. Ηρακλείου	83,28	76,01	77,08
Ν. Λασιθίου	72,98	66,63	65,77
Ν. Ρεθύμνης	86,07	79,01	77,33
Ν. Χανίων	73,14	77,10	73,43
ΚΡΗΤΗ	79,94	75,12	74,41

Πηγή: Περιφέρεια Κρήτης (2003)

Παρόλα αυτά η Κρήτη διατηρεί τα υψηλότερα ποσοστά πληρότητας σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα με μέσο ποσοστό πληρότητας 63,46%.

Ο μεγαλύτερος αριθμός τουριστικών αφίξεων στην Κρήτη πραγματοποιείται από: Γερμανία, Μ. Βρετανία, Σκανδιναβία, Γαλλία και Ολλανδία ενώ, στον πίνακα 7 καταγράφονται τα ποσοστά αφίξεων CHARTERS στα δύο μεγάλα αεροδρόμια της Κρήτης.

Πίνακας 7: Αφίξεις CHARTERS στα αεροδρόμια Ηρακλείου και Χανίων (2002)

ΓΕΡΜΑΝΙΑ	25.79%
Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ	17.85%
ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΑ	17.15%
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	6.79%
ΓΑΛΛΙΑ	8.00%
ΑΥΣΤΡΙΑ	3.76%
ΒΕΛΓΙΟ- ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	4.01%
ΕΛΒΕΤΙΑ	2.41%
ΙΤΑΛΙΑ	3.51%
ΛΟΙΠΕΣ ΧΩΡΕΣ	3.55%
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ	7.18%

Πηγή: Περιφέρεια Κρήτης (2002)

Από τα παραπάνω στατιστικά στοιχεία γίνεται αντιληπτό ότι ο τουρισμός αποτελεί σημαντικό πυλώνα της Κρητικής οικονομίας διαχέοντας την επιρροή του στο σύνολο της τοπικής κοινωνίας. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια το κοινωνικό-ψυχολογικό υπόβαθρο των νέων απαιτήσεων του σύγχρονου τουρίστα έχει διαφοροποιηθεί, με αποτέλεσμα να μην καλύπτει τις ανάγκες απασχόλησης και διασκέδασης του από τις ήδη υπάρχουσες ειδικές τουριστικές υποδομές συγκριτικά με τις κύριες ανταγωνίστριες χώρες. Στον πίνακα 8 παρουσιάζονται μερικές από τις ειδικές τουριστικές υποδομές σε Ελλάδα και Κρήτη σε σχέση με τις βασικές ανταγωνίστριες χώρες.

Πίνακας 8: Ειδικές τουριστικές υποδομές σε Ελλάδα και ανταγωνίστριες χώρες

Τουριστική υποστηρικτική υποδομή	Ελλάδα	Κρήτη	Ισπανία	Τουρκία	Κύπρος	Πορτογαλία	Αίγυπτος
Συνεδριακά Κέντρα	9	3	46	6	2	44	1
Γήπεδα Γκολφ	4	1	254	10	2	55	11
Κέντρα θαλασ/πείας	5	3	89	31	5	42	2
Χιονοδρομικά κέντρα	19	0	28	17	1	1	
Καζίνο	8	0	29	29		11	18

Πηγή: Περιφέρεια Κρήτης (2002)

Από το πίνακα 8 διαπιστώνεται μεγάλη υστέρηση της Ελλάδας αλλά και ειδικά της Κρήτης σε ότι αφορά τις ειδικές τουριστικές υποδομές συγκριτικά με τις κύριες ανταγωνίστριες χώρες. Το γεγονός αυτό έχει οδηγήσει την Ελλάδα στην τελευταία θέση κατάταξης σε ότι αφορά τον τουρισμό εκτός σεζόν, όπως φαίνεται και στον πίνακα 9.

Πίνακας 9: Ποσοστό τουριστικών αφίξεων κατά το 5μηνο Νοεμβρίου 1999 Μαρτίου 2000

ΧΩΡΑ	% ΑΦΙΞΕΩΝ
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	28,95
ΙΣΠΑΝΙΑ	25,84
ΤΟΥΡΚΙΑ	20,54
ΚΥΠΡΟΣ	19,12
ΕΛΛΑΔΑ	10,03

Πηγή: Περιφέρεια Κρήτης (2001)

Γίνεται επομένως, άμεσα αντιληπτό ότι η έλλειψη ειδικών υποδομών είναι αυτή που έχει οδηγήσει το 88% (πηγή: Euromonitor,2004) των αφίξεων στην Ελλάδα να πραγματοποιείται κατά το διάστημα Ιουνίου-Σεπτεμβρίου ενώ, σε άλλες ανταγωνίστριες χώρες με χειρότερες κλιματολογικές συνθήκες, όπως η Πορτογαλία, να έχουν αρκετά υψηλότερα ποσοστά σε περιόδους εκτός σαιζόν.

3. Απασχόληση – Μακροοικονομικά Στοιχεία Ν. Χανίων (και Περιφέρειας Κρήτης)

Στο κεφαλαίο αυτό θα γίνει μια αναφορά σε κάποια μακροοικονομικά στοιχεία και στην απασχόληση στα ξενοδοχεία και εστιατόρια στο νομό Χανίων και γενικώς στη περιφέρεια Κρήτης με συγκρίσεις.

Μερικά από τα μακροοικονομικά στοιχεία είναι:

- Σύνολο επιχειρήσεων και ο τζίρος τους (2001 – 2002) αναφορά στην περιφέρεια Κρήτης
- Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία στην περιφέρεια Κρήτης
- Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. στη περιφέρεια Κρήτης
- Α.Ε.Π. και
- Κατά κεφαλήν ακαθάριστη προστιθέμενη αξία

Στο πίνακα 1 αναφέρονται όλοι οι κλάδοι συνολικά με τα ποσά στη περιφέρεια Κρήτης. Στη δεύτερη στήλη αναφέρονται τα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια. Στο Ν. Χανίων διατίθενται για όλους τους κλάδους 56.419 απασχολούμενοι ενώ για τα εστιατόρια 4.698 απασχολούμενους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 Απασχολούμενοι κατά φύλο, και ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας (Τουρισμός).

Σύνολο Ελλάδος, περιφέρειες και νομοί.

Απογραφή πληθυσμού της 18ης Μαρτίου 2001

Ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας				
	Συνολικά οι Κλάδοι	Ξενοδοχεία και εστιατόρια		
Φύλο	Σύνολο		Ποσοστό Συνολικά όλων των κλάδων (με βάση το σύνολο Ελλάδος)	Ποσοστό για Ξε Εστιατ. (με βάση το σύνολο Ελλάδος)
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	4.102.091	234.325		
Άρρενες	2.597.021	135.683	63,31%	57,90
Θήλειες	1.505.070	98.642	36,69%	42,10
ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ	56.419	4.698	1,38%	2,00
Άρρενες	36.470	2.409	0,89%	1,03
Θήλειες	19.949	2.289	0,49%	0,98

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε. (Προσωπική επεξεργασία δεδομένων)

Στο πίνακα 2 βλέπουμε την ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε εκατομμύρια ευρώ όπου ο Ν. Χανίων καταλαμβάνει την τρίτη θέση στην περιφέρεια Κρήτης και το 2001 και το 2002 με 131,85 εκ. ευρώ και 134,81 εκ. ευρώ αντίστοιχα με μια αύξηση 3 εκ. ευρώ περίπου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά περιφέρεια, νομό και κλάδο, έτους 2001*

Σε εκατομμύρια ευρώ. Σε τρέχουσες τιμές

Κλάδοι	Ξενοδοχεία και εστιατόρια 2001	Ποσοστό 2001(με βάση το σύνολο Ελλάδος)	Ξενοδοχεία και εστιατόρια 2002	Ποσοστό 2002(με βάση το σύνολο Ελλάδος)
Περιφέρεια και νομοί				
Ελλάς	8.845		9.599	
Κρήτη	851,55	9,63%	891,09	9,28%
Ηράκλειο	427,22	4,83%	457,36	4,76%
Λασιθι	154,90	1,75%	158,36	1,65%
Ρέθυμνο	137,58	1,56%	140,56	1,46%
Χανιά	131,85	1,49%	134,81	1,40%

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε. (Προσωπική επεξεργασία δεδομένων)

Στο πίνακα 3 αναφέρεται το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. σε ευρώ όπου ο Ν Χανίων από το 1995 έως το 2002 έχει μια συνεχή αύξηση περίπου 5000 ευρώ στην περίοδο 1995 - 2002.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 Κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια και νομό

Σε ευρώ. Σε τρέχουσες τιμές

Έτη								
Περιφέρεια και νομοί	1995	1996	1997	1998	1999	2000*	2001*	2002*
Σύνολο Ελλάδος	7.516	8.203	9.023	9.762	10.355	11.147	11.995	12.878
Κρήτη	7.395	8.293	8.985	9.616	10.304	10.850	11.574	12.482
Ηράκλειο	7.486	8.364	8.593	9.157	9.774	10.312	11.043	11.882
Λασιθι	7.837	8.659	10.342	11.079	11.813	12.598	13.622	14.826
Ρέθυμνο	6.653	7.305	9.134	9.811	10.453	11.006	11.847	12.863
Χανιά	7.375	8.482	8.983	9.664	10.494	10.930	11.428	12.270

Σημείωση: Χρησιμοποιήθηκε ο υπολογιζόμενος πληθυσμός στις 30/6 κάθε έτους.

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε. (Προσωπική επεξεργασία δεδομένων)

Στο πίνακα 4 αναφέρεται το Α.Ε.Π. σε εκ. ευρώ όπου από το 1995 έως και το 2002 έχει συνεχή αύξηση στο Α.Ε.Π. που βρίσκεται στη δεύτερη θέση στους συνολικά 4 νομούς της περιφέρειας Κρήτης πίσω από το Ν. Ηρακλείου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια και νομό

Σε εκατομμύρια ευρώ. Σε τρέχουσες τιμές

Έτη								
Περιφέρεια και νομοί	1995	1996	1997	1998	1999	2000*	2001*	2002*
Σύνολο Ελλάδος	79.927	87.851	97.235	105.773	112.686	121.701	131.341	141.502
Κρήτη	4.198	4.757	5.204	5.619	6.067	6.427	6.889	7.460
Ηράκλειο	2.099	2.367	2.452	2.632	2.827	2.996	3.221	3.482
Λασιθι	571	637	768	830	891	953	1.031	1.122
Ρέθυμνο	492	548	696	757	816	866	937	1.021
Χανιά	1.036	1.204	1.288	1.400	1.534	1.613	1.700	1.836

Σημείωση: Η κατανομή του FISIM, των φόρων και των επιδοτήσεων έγινε με βάση τη διάρθρωση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας ανά περιφέρεια

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε. (Προσωπική επεξεργασία δεδομένων)

Στο πίνακα 5 έχουμε το κατά κεφαλήν ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε ευρώ που το 1995 έως και το 2002 ο Ν. Χανίων έχει μια αύξηση περίπου 4 εκ. ευρώ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5 Κατά κεφαλή Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία

Σε ευρώ. Σε τρέχουσες τιμές

Έτη								
Περιφέρεια και νομοί	1995	1996	1997	1998	1999	2000*	2001*	2002*
Σύνολο Ελλάδος	6.945	7.533	8.231	8.929	9.356	10.063	10.891	11.621
Κρήτη	6.833	7.615	8.196	8.795	9.311	9.795	10.509	11.263
Ηράκλειο	6.918	7.681	7.839	8.376	8.833	9.309	10.027	10.722
Λασιθι	7.241	7.951	9.434	10.133	10.670	11.372	12.368	13.378
Ρέθυμνο	6.148	6.709	8.332	8.974	9.449	9.935	10.757	11.607
Χανιά	6.815	7.789	8.195	8.840	9.481	9.867	10.376	11.072

Σημείωση: Χρησιμοποιήθηκε ο υπολογιζόμενος πληθυσμός στις 30/6 κάθε έτους.

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε. (Προσωπική επεξεργασία δεδομένων)

Τέλος στους πίνακες 6 και 7 αναφέρεται το σύνολο και ο τζίρος των επιχειρήσεων τη χρονολογία 2001 και 2002. Το 2002 έχουμε μια αύξηση σε σχέση με το 2001 και στο σύνολο των επιχειρήσεων και στο τζίρο τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6 Γ.Γ. ΕΣΥΕ / ΜΗΤΡΩΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ 2001

Επιχειρήσεις και τζίρος αυτών (σε εκατομμύρια ευρώ) κατά Περιφέρεια και Νομό

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	% (με βάση το σύνολο Ελλάδος)	ΤΖΙΡΟΣ	% (με βάση το σύνολο Ελλάδος)
	ΣΥΝΟΛΟ		ΣΥΝΟΛΟ	
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	795.556	100,00	200.216,85	100,00
ΚΡΗΤΗ	46.659	5,86	6.536,78	3,26
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	22.010	2,77	3.555,82	1,78
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	6.016	0,76	651,68	0,33
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	6.513	0,82	872,01	0,44
ΧΑΝΙΩΝ	12.120	1,52	1.457,26	0,73

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε. (Προσωπική επεξεργασία δεδομένων)

ΠΙΝΑΚΑΣ 7 Γ.Γ. ΕΣΥΕ / ΜΗΤΡΩΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ 2002

Επιχειρήσεις και τζίρος αυτών (σε εκατομμύρια ευρώ) κατά Περιφέρεια και Νομό

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	% (με βάση το σύνολο Ελλάδος)	ΤΖΙΡΟΣ	% (με βάση το σύνολο Ελλάδος)
	ΣΥΝΟΛΟ		ΣΥΝΟΛΟ	
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	879.377,00	100,00%	240.885,18	100,00
ΚΡΗΤΗ	51.160,00	5,82%	7.735,12	3,21
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	24.646,00	2,80%	4.184,21	1,74
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	6.522,00	0,74%	765,14	0,32
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	7.014,00	0,80%	928,08	0,39
ΧΑΝΙΩΝ	12.978,00	1,48%	1.857,69	0,77

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε. (Προσωπική επεξεργασία δεδομένων)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΙ ΕΙΣΑΓΩΓΗ²⁰

1.1 ΓΕΝΙΚΑ

Ο νομός Χανίων καλύπτει το δυτικό τμήμα του νησιού και έχει έκταση 2.376 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Υποδιαιρείται σε πέντε επαρχίες: Σελίνου, Κυδωνίας, Κισσάμου, Αποκορώνου και Σφακίων. Οι κυριότερες πόλεις του νομού είναι τα Χανιά, η πρωτεύουσα του νομού, και το Καστέλι στην Κίσαμο. Οι κυριότερες κωμοπόλεις είναι η Παλαιόχωρα και η Κάντανος στο Σέλινο, η Χώρα Σφακίων στα Σφακιά.

Τα Χανιά, πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού, είναι μια πανέμορφη πόλη στη βόρεια ακτή της Κρήτης. Συνδέεται μέσω εθνικής οδού με το Ρέθυμνο και το Ηράκλειο, από τα οποία απέχει περίπου μια ώρα (59 χιλιόμετρα) και δύομισι ώρες (137 χιλιόμετρα) αντίστοιχα. Συχνά αεροπορικά δρομολόγια από την Αθήνα με τακτικές πτήσεις (45 λεπτών) κάθε ημέρα συνδέουν τα Χανιά αεροπορικώς με την ηπειρωτική Ελλάδα κάνοντας εύκολη την πρόσβαση. Το διεθνές αεροδρόμιο των Χανίων που βρίσκεται 11 χιλιόμετρα έξω από τα Χανιά, στην περιοχή του Ακρωτηρίου, έχει πτήσεις και για άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Καθημερινά ένα καράβι από τον Πειραιά (Αθήνα) για τη Σούδα (Χανιά) συνδέει ακτοπλοϊκώς την πόλη με την Αθήνα. Τα Χανιά αποτελούν ένα ιδανικό ορμητήριο για την εξερεύνηση του νησιού.

Τα Χανιά, «η πόλη των γιασεμιών», σου αφήνει μια ευχάριστη γεύση ομορφιάς όταν τα περπατάς. Είναι κτισμένα στα ερείπια της αρχαίας Κυδωνίας και έχουν ζήσει πολλούς πολιτισμούς, των οποίων τα αποτυπώματα φαίνονται σε προσόψεις κτισμάτων, σε κάστρα και τείχη, αρχαιότητες, μοναστήρια και εκκλησίες.

Η παλιά πόλη διατηρεί τη Βενετσιάνικη αρχοντιά της. Στενά σοκάκια, πλακόστρωτα, περιβάλλονται από καλαίσθητα αναπαλαιωμένα σπίτια. Το παλιό λιμάνι είναι γραφικότατο και αποτελεί πόλο έλξης για επισκέπτες και ντόπιους τόσο για την ομορφιά του, όσο και για τις επιλογές διασκέδασης που παρέχει.

Ο νομός Χανίων παρέχει τουριστικές υπηρεσίες και δραστηριότητες όλων των κατηγοριών, καλύπτοντας όλες τις προτιμήσεις. Τα Λευκά Όρη, που υψώνονται πίσω από τα Χανιά και βυθίζονται στο Λιβυκό Πέλαγος στα Σφακιά, έχουν πολλά φαράγγια και χαράδρες για τους φυσιολάτρες ή τους ενθουσιώδεις ορειβάτες. Οι ίδιες γεωλογικές δυνάμεις που σμιλεψαν τις οροσειρές δημιούργησαν σε ολόκληρο το νησί απόκρημνες σπηλιές και απaráμιλλα σε φυσικό μεγαλείο φαράγγια που προκαλούν δέος. Το πιο διάσημο φαράγγι είναι αυτό της Σαμαριάς, το οποίο έχοντας μήκος 16 χιλιόμετρα είναι το μεγαλύτερο και ένα από τα εντυπωσιακότερα της Ευρώπης. Κάθε χρόνο χιλιάδες τουρίστες το διασχίζουν αφιερώνοντας 6–7 ώρες πεζοπορίας, σε κατηφορικό έδαφος, αλλά το χειμώνα δεν είναι προσπελάσιμο. Οι αμμώδεις παραλίες και τα πεντακάθαρα νερά στη Φαλάσαρνα, το Ελαφονήσι, την Παλαιόχωρα και τη Γεωργιούπολη είναι ιδανικά για κολύμπι, ακόμα και το χειμώνα. Οι μινωικοί,

²⁰ Παρουσίαση στο Internet με τίτλο « ΤΑΞΙΔΙΑ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ στην ΚΡΗΤΗ» και η οποία υλοποιήθηκε σε συνεργασία του Alpin Travel και της Multimedia Systems Center AE.

ρωμαϊκοί, βυζαντινοί και τουρκικοί αρχαιολογικοί χώροι είναι δελεαστικοί γι' αυτούς που ενδιαφέρονται για πολιτιστικές και ιστορικές εξερευνήσεις και πληροφορίες.

Το κλίμα του Νομού Χανίων είναι πιθανόν το ηπιότερο της Ευρώπης. Το φθινόπωρο είναι η φιλικότερη εποχή στα Χανιά με θερμοκρασίες που συχνά ξεπερνούν αυτές της άνοιξης. Τα βουνά που διασχίζουν το νησί λειτουργούν σα φράγμα στον καιρό, προκαλώντας αρκετές φορές την ταυτόχρονη ύπαρξη διαφορετικών κλιματολογικών συνθηκών ανάμεσα στο βόρειο και το νότιο τμήμα του νομού.

Ανάμεσα σε πλήθος φυτών υπάρχουν και 130 διαφορετικά είδη αγριολούλουδων και βοτάνων που φυτρώνουν μόνο εδώ. Σ' αυτά συγκαταλέγεται το δίκταμο (*Organium Dictamnus*), βότανο, γνωστό ήδη από τον Αριστοτέλη για τις θεραπευτικές του ιδιότητες. Ένα άλλο μοναδικό στοιχείο της χλωρίδας είναι και μία ξεχωριστή ποικιλία πλάτανου (*varietus cretica*), ο οποίος παραμένει πράσινος και διατηρεί το φύλλωμά του ολόκληρο το χρόνο. Κατά τη διάρκεια του χειμώνα οι ανεμώνες είναι άφθονες στην φύση. Τα πιο σπάνια φυτά ευδοκιμούν στις ρεματιές και τις απόκρημνες βουνοπλαγιές, όπως στο φαράγγι της Ίμπρου, κοντά στο καταφύγιο Καλλέργη, και στο Οροπέδιο Σπηλίου. Τέτοια φυτά είναι τα *Ebenous cretica*, *Linum arboreum*, *Campanula pelviformis*, *stachelina arborea* και *petromarcula arboreum*. Στις πεδιάδες και τις ψηλές κορυφές ευδοκιμούν άλλα φυτά όπως τα *tulipa bakeri*, *tulipa saxalatis*, *anchnusa caespitosa*, *scabiosa alborinca* και *scabiosa minoana*.

Η πανίδα του Νομού Χανίων διαθέτει εξίσου μεγάλη ποικιλία με τη χλωρίδα. Ο μοναδικός στον κόσμο άγριος Κρητικός αϊγάγρος, Κρι-Κρι ή αγρίμι (*Capra aegagrus-cretica*) έχει μια πολύ ξεχωριστή και επιβλητική εμφάνιση για όποιον μπορέσει να τον διακρίνει να στέκεται περήφανα ακίνητος σε κάποιο βράχο ή να διασχίζει με άνεση και χάρη κάποια κακοτράχαλη βουνοπλαγιά. Όπως είναι φυσικό πρόκειται για προστατευόμενο είδος και ζει μόνο στα Λευκά Όρη, τον Εθνικό Δρυμό της Σαμαριάς και το νησάκι Δία. Μεγάλη βέβαια είναι και η ποικιλία πουλιών. Ο Κρητικός χρυσαετός (*Aquila chrysaetus*) και ο γυπαετός (*Gypaetus varvatus*), είναι κατηγορίες αετών μοναδικές στον κόσμο και αλαζονικά ξεχωριστές από όλα τα υπόλοιπα είδη πουλιών. Τα ψηλά βουνά και οι καταπράσινες ρεματιές είναι οι περιοχές όπου κατοικούν οι γύπες Γκρίφον. Υπάρχουν και αρκετά αηδόνια και σμήνη χελιδόνια, ενώ σπάνιες είναι οι καρδερίνες και οι σπίνοι. Πολλά αποδημητικά πουλιά χρησιμοποιούν την Κρήτη ως ευχάριστο σταθμό κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους από την Αφρική στην Ευρώπη την άνοιξη και στο ταξίδι της επιστροφής κάθε φθινόπωρο.

Η επαρχία Κισάμου, στο βορειοδυτικό άκρο του νομού Χανίων, απλώνεται ανάμεσα στις δύο χερσονήσους της δυτικής Κρήτης. Εκτείνεται από δυτικά μέχρι τη θάλασσα και νότια μέχρι το Ελαφονήσι. Το Καστέλι είναι η πιο σημαντική πόλη της περιοχής αυτής. Η πόλη αυτή έχει αρκετά ανεπτυγμένη τουριστική υποδομή. Στον παραλιακό δρόμο από το Καστέλι για το Ελαφονήσι μπορείτε να θαυμάσετε την άγρια ομορφιά της δυτικής Κρήτης. Οι παραλίες στο Ελαφονήσι, τη Φαλάσαρνα και τη Γραμβούσα είναι από τις ωραιότερες της Κρήτης. Αρκετές βυζαντινές και βενετικές εκκλησίες, καθώς και οι αρχαίες πόλεις της Πολυρρήνιας και των Φαλάσαρνων μπορεί να προκαλέσουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών. Οι περιοχές της Γραμβούσας και της

Σπάθας είναι σχεδόν αδύνατο να προσπελαστούν με αυτοκίνητο. Μόνο οι ορειβάτες μπορούν να απολαύσουν αυτά τα μέρη.

Η επαρχία Σφακίων καλύπτει τη νοτιοανατολική περιοχή του νομού Χανίων. Τα Λευκά Όρη δεσπόζουν σ' αυτή την περιοχή, η οποία περιλαμβάνει τα οροπέδια της Κράτης, του Ασκύφου, της Νιάτου, της Ανώπολης, της Αράδενας και του Καλλικράτη. Στα Σφακιά βρίσκονται οι ψηλότερες κορυφές των Λευκών Ορέων: οι Πάχνες (2.450μ.), το Κάστρο (2.218μ.) και ο Τροχάρης (2.409μ.). Το άγριο τοπίο που συνθέτουν είναι από τα πιο εντυπωσιακά της Κρήτης. Ο επισκέπτης μπορεί να απολαύσει την πανοραμική θέα ταξιδεύοντας από τα Χανιά ως τα Σφακιά. Υπάρχουν αρκετά αξιοθέατα στην περιοχή των Σφακίων. Οι παραλίες κοντά στο Λουτρό, την Αγία Ρουμέλη και το Φραγκοκάστελο προσφέρουν τα κατακάθαρα νερά του Λιβυκού Πελάγους. Οι βυζαντινές εκκλησίες του Αγίου Παύλου (Αγία Ρουμέλη), του Μιχαήλ Αρχάγγελου (Αράδενα), των Αγίων Αποστόλων (Χώρα Σφακίων) και της Παναγιάς της Θυμιανής (Κομητάδες) αποτελούν δείγματα ακμαιού πολιτισμού. Οι ρεματιές και τα φαράγγια της Σαμαριάς, της Αράδενας, της Ίμπρου και του Καλλικράτη προσφέρουν θαυμάσιες ευκαιρίες για πεζοπορία. Η πεζοπορία στο βουνό προς το καταφύγιο και το Οροπέδιο της Νιάτου στα 1.500 μέτρα (πάνω από το Ασκύφου) μπορεί να φανεί ενδιαφέρουσα στον επισκέπτη. Τα Λευκά Όρη έχουν περισσότερες από 50 κορυφές που ξεπερνούν τα 2.000 μέτρα και προσφέρουν ελκυστικότερες ευκαιρίες για ορειβασία.

Η επαρχία Σελίνου βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα της Κρήτης. Βρέχεται από το Λιβυκό Πέλαγος και συνορεύει με τη νότια πλευρά των Λευκών Ορέων. Οι μεγαλύτερες πόλεις της είναι η πρωτεύουσα Κάντανος και η Παλαιόχωρα στη νότια ακτή. Το όνομα Σέλινο προέρχεται από ένα βενετικό κάστρο, το κάστρο Σέλινο που βρίσκεται στην Παλαιόχωρα. Κοντά στην Κάντανο βρίσκονται πολλές ενδιαφέρουσες βυζαντινές εκκλησίες.

Στην επαρχία Αποκορώνου ανήκουν οι κωμοπόλεις Βάμος και Βρύσσει. Στην περιοχή επίσης υπάρχουν πολύ ενδιαφέρουσες βυζαντινές εκκλησίες, με ιδιαίτερα σημαντικές αυτές που βρίσκονται στη Μάζα, στο Στύλο, στα Κυριακοσέλια, και στον Αλικάμπο. Επίσης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η λίμνη του Κουρνά και ο υδροβιότοπος της Γεωργιούπολης.²¹

1.2 Κλίμα

Η μορφολογία του εδάφους και η θέση της Κρήτης στο κέντρο της Μεσογείου έχουν άμεση απήχηση στο κλίμα του νομού Χανίων, που χαρακτηρίζεται εύκρατο μεσογειακό και ιδιαίτερα ξηροθερμικό, με την ηλιοφάνεια να καλύπτει το 70% των ημερών του έτους. Ο χειμώνας είναι ήπιος, και ο καιρός από το Νοέμβριο μέχρι τον Μάρτιο χαρακτηρίζεται κρύος, όχι όμως παγερός, και βρέχει συχνά.

Τα Λευκά Όρη ασπρίζουν στις αρχές του Νοέμβρη από χιόνι που διατηρείται μέχρι το τέλος του Μάη, αλλά σπανιότατα θα δει κανείς χιόνι στα πεδινά.

²¹ Διαφημιστικό φυλλάδιο από Ν.Α ΧΑΝΙΩΝ

Τον Απρίλη ο καιρός είναι γλυκός κι ευχάριστος και είναι λίγες η φορές που η λιακάδα μπορεί ξαφνικά να αντικατασταθεί από λίγη βροχή. Τον Οκτώβρη σπάνια βρέχει, ο καιρός διατηρείται ζεστός και ήπιος και το μπάνιο στην θάλασσα είναι ακόμη ευχάριστο. Ο Μάης και ο Σεπτέμβρης είναι κατά κανόνα ηλιόλουστοι, αλλά όχι υπερβολικά ζεστοί. Το καλοκαίρι όμως είναι αρκετά ζεστό και ξηρό.

Ο Ιούνιος ο Ιούλιος και ο Αύγουστος είναι οι πιο ζεστοί μήνες του χρόνου χωρίς βροχοπτώσεις. Στα ημιορεινά και τα ορεινά του νομού οι θερμοκρασίες είναι χαμηλότερη, ενώ αντίθετα στα νότια παράλια και την πεδινή ενδοχώρα είναι κατά μερικούς βαθμούς υψηλότερη.

Μέσες θερμοκρασίες ημέρας	Ιαν.	Φεβρ.	Μαρτ.	Απρ.	Μάιος	Ιούν.	Ιούλ.	Αύγ.	Σεπτ	Οκτ.	Νοεμ.	Δεκ.
Ανώτερη	16	16	17	23	25	29	32	32	28	25	21	17
Κατώτερη	9	9	11	16	18	20	23	23	20	17	14	11
Θάλασσας	15	15	16	18	19	24	26	26	23	22	19	16

Πηγή: Ν.Α Χανίων

Σημαντικό στοιχείο για την περιοχή αποτελεί επίσης το γεγονός ότι οι θερμοκρασίες της θάλασσας στις νότιες ακτές κατά την χειμερινή περίοδο είναι σχεδόν ίδιες με τις θερμοκρασίες της θάλασσας στην βόρεια Ευρώπη το καλοκαίρι. Ως εκ τούτου η χειμερινή κολύμβηση έχει αναδειχτεί τα τελευταία χρόνια σε μια ιδιαίτερη απόλαυση με ένα διαρκώς αυξανόμενο κοινό.

Η μορφολογία, η γεωγραφία και το κλίμα συνθέτουν έναν τόπο ειδυλλιακό, όπου βασιλεύει η ισορροπία της φύσης και η μονοτονία απουσιάζει ολοκληρωτικά. Ο Νομός συνδυάζει τις ψηλές, δύσβατες, άγονες οροσειρές με τους εύφορους κάμπους, τα μεγάλα λιμάνια με τους γραφικούς όρμους, τον πολυάσχολο βορρά με τον ήρεμο νότο, τη χερσόνησο με τη θάλασσα, το χιόνι και τη βροχή με τον άπλετο ήλιο. Έναν τόπο που μπορεί επάξια να χαρακτηριστεί ως «η νήσος των Μακάρων», ο παράδεισος δηλαδή κατά τους αρχαίους Έλληνες.

1.3 Φυσικό περιβάλλον

Ο κρητικός πολιτισμός ήταν ανέκαθεν στενά συνδεδεμένος με τη φύση και ο σεβασμός των Κρητών προς τον κόσμο που τους περιέβαλε αντικατοπτριζόταν όχι μόνο στον τρόπο ζωής τους αλλά και στην τέχνη και την θρησκεία τους. Ο σημερινός κρητικός νιώθει ακόμη εκείνο το αρχέγονο δέσιμο με την φύση και την φυσική ζωή και χωρίς ιδιαίτερες προσπάθειες πετυχαίνει την αρμονική συνύπαρξή του με το περιβάλλον.

Το φυσικό περιβάλλον του Νομού Χανίων, όπως και ολόκληρης της Κρήτης, διατηρείται σε πολύ καλή κατάσταση. Η θάλασσες είναι καθαρές, ενώ στην ενδοχώρα μεγάλες εκτάσεις άγριας φύσης διασώζουν την παρθενική ομορφιά τους. Η πλούσια γεωμορφολογία και το εύκρατο κλίμα ευνοούν την ανάπτυξη περισσότερων από 2100 αυτοφυών φυτών, 300 από τα οποία είναι ενδημικά, ενώ ενδημικά ζώα συμπληρώνουν το μωσαϊκό της κρητικής φύσης.

Στο Νομό Χανίων θα συναντήσει κανείς και τις οκτώ βλαστικές ζώνες: παράκτια, χαμηλή, υπο-ορεινή, ορεινή, υπο-αλπική, αλπική, υγροβιότοποι και φαράγγια-χαράδρες, η καθεμία με το δικό της ιδιαίτερο φυτικό και ζωικό βασίλειο. Ένα μεγάλο μέρος από αυτούς τους βιότοπους είναι σήμερα προστατευόμενοι (ακτές Πλατανιά - Γερανίου - Πύργου Ψηλονέρου - Μάλεμε, λίμνη Αγιάς, λίμνη Κουρνά, νήσοι Γαύδος και Γαυδοπούλα, Ελαφονήσι, ακρωτήρια Γραμβούσας και Ειρήνης κ.α. - Natura 2000) ή έχουν χαρακτηριστεί εθνικοί δρυμοί (φαράγγι Σαμαριάς).

Αγαπητό διακοσμητικό μοτίβο της Μινωικής τέχνης, ο θαλασσόκρινος (*Pancreatium maritimum*) και η βιολέτα της θάλασσας (*Matthiola tricuspidata*) φύονται στα παράλια κοντά στους χώρους που οι θαλάσσιες χελώνες (*Caretta-caretta*) αφήνουν τα αυγά τους. Η αλαδαριά (*Cistus* sp.), ο κρητικός έβενος ή πλουμί (*Ebenus cretica*), η ελιά (*Olea europaea*), τα εσπεριδοειδή και δεκάδες αγριολούλουδα αποτελούν το περιβάλλον στο οποίο ζει ο κρητικός αγριοπόντικας (*Apodemus sylvaticus creticus*), μαζί με τον ασβό ή άρκαλο (*Meles meles-arcalus*), το κουνάβι (*Martes foinea-bunites*), την νυφίτσα (*Mustela nivalis-galinthias*), το λαγό και τον σκαντζόχοιρο.

Στην ημιορεινή ζώνη ευδοκούν τα κυκλάμινα (*Cyclamen creticum*), ο πρίνος (*Quercus coccifera*) και ο ασπάλαθος (*Calicotome villosa*), ενώ λίγο ψηλότερα, στα ορεινά, το σφενδάμι (*Acer sempervirens*) και η κρητική τουλίπα (*Tulipa cretica*) φυτρώνουν ανάμεσα στα δάση της καστανιάς (*Castanea sativa*) στην Κίσσαμο και του κυπαρισσιού (*Cupressus sempervirens*) των Λευκών Ορέων. Εδώ ψηλά ζει το κρητικό αγριοκάτσικο ή αγρίμι (*Capra aegagrus-cretica*), ο αγκαθοπόντικας (*Acomys minus*), μοναδικός στον κόσμο, και ο αγριόγατος ή φουρόκατος (*Felix silvestris-agrius*), καθώς και αρπακτικά πουλιά όπως ο χρυσαετός (*Aquila crhyssaetus*), ο σπάνιος γυπαετός (*Gypaetus barbatus*) και ο γύπας (*Gyps fulvus*).

Στα πολλά φαράγγια του νομού ο επισκέπτης θα βρει εκτός από όλα τα παραπάνω και ολόκληρη σχεδόν την οικογένεια των αρωματικών φυτών και βοτάνων της Κρήτης, με γνωστότερο τον έρωντα ή δίκταμο (*Origanum dictamnus*). Κάθε άνοιξη ο Νομός Χανίων στολίζεται με μια πανδαισία χρωμάτων από τα αμέτρητα ανθισμένα δέντρα, τους θάμνους και τα λουλούδια, ενώ τα μεθυστικά αρώματα των βοτάνων γεμίζουν τον αέρα.

Ο ζωικός κόσμος, ανανεωμένος από την ανάπαυλα του χειμώνα ξεχύνεται στην ύπαιθρο, χωρίς την παραμικρή ενόχληση από την ανθρώπινη παρουσία.

1.4 Κρητική διατροφή

Μια από τις μεγαλύτερες προσφορές της Κρήτης στην ανθρωπότητα είναι η Κρητική διατροφή, το σημαντικότερο κομμάτι της Μεσογειακής διαίτας.

Σήμερα σε ολόκληρη την Κρήτη και στο Νομό Χανίων, οι Κρητικοί καταβάλλουν προσπάθεια να διατηρήσουν τις προαιώνιες διατροφικές τους συνήθειες και να τις κληροδοτήσουν στο σύγχρονο κόσμο.

1.5 Παράδοση και κληρονομιά

Μολονότι τα Χανιά και τα άλλα μεγάλα οικιστικά κέντρα του Νομού ακολουθούν αναγκαστικά τους ρυθμούς μιας σύγχρονης τεχνοκρατικής και κοσμοπολιτικής ζωής, εντούτοις διατηρούν έντονα τα στοιχεία εκείνα που συνθέτουν την πολιτιστική φυσιογνωμία της λαϊκής κρητικής παράδοσης. Οι γιορτές και τα πανηγύρια, οι καθημερινές μικρές ασχολίες και η πλούσια καλλιτεχνική παραγωγή σε παραδοσιακούς τομείς δημιουργίας είναι οι σύνδεσμοι του σύγχρονου κρητικού με το παρελθόν και την παράδοσή του. Όλοι σχεδόν οι κάτοικοι της Κρήτης, κυρίως όμως αυτοί που ζουν σε κωμοπόλεις και χωριά της ενδοχώρας, διατηρούν τα παραδοσιακά ήθη και έθιμα. Στην ύπαιθρο του Νομού Χανίων και κυρίως στα ημιορεινά και ορεινά χωριά, θα συναντήσει κανείς ακόμη και σήμερα πολλούς ηλικιωμένους κρητικούς ντυμένους με την παραδοσιακή στολή (στιβάνια, γκιλόττες, μαύρο πουκάμισο και το κροσσωτό κεφαλομάντηλο). Αντίθετα οι γυναίκες δεν φορούν πλέον παραδοσιακά ρούχα, οι γηραιότερες όμως εξακολουθούν να είναι ντυμένες στα μαύρα και να καλύπτουν το κεφάλι τους με το τσεμπέρι.

Εδώ διατηρούνται ακόμη, περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο μέρος της Ελλάδας οι στενοί οικογενειακοί και συγγενικοί δεσμοί, πατροπαράδοτα έθιμα, μουσική και τραγούδια. Το βιολί, η λύρα και το λαούτο παραμένουν τα χαρακτηριστικά μουσικά όργανα, οι κρητικοί χοροί με προεξέχοντα τον τοπικό Χανιώτικο Συρτό (παίχτηκε και χορεύτηκε για πρώτη φορά στις Λουσακιές της Κισάμου) εξακολουθούν να χορεύονται σε κάθε ευκαιρία και οι μαντινάδες και τα ριζίτικα τραγούδια αντηχούν σε κάθε γλέντι.

Επαγγέλματα που αλλού έχουν χαθεί, στην Κρήτη ακόμη αντιστέκονται. Θα δει κανείς το γεωργό να χρησιμοποιεί τις ίδιες μεθόδους καλλιέργειας με τον περασμένο αιώνα, τον κτηνοτρόφο να πήζει τα τυροκομικά του με τα ίδια απλά –αλλά αποτελεσματικά– σύνεργα, θα βρει τον αμαξά στο λιμάνι των Χανίων, τον στιβανά, το γανωτή. Τα λαογραφικά μουσεία, όπως του Γαβαλοχωρίου και των Λουσακιών καθώς και οι κατά τόπους συλλογές έχουν συγκεντρώσει και διασώσει έναν μεγάλο αριθμό αντικειμένων καθημερινού αγροτοκτηνοτροφικού και αστικού βίου μιας εποχής που έχει παρέλθει. Οι πολιτιστικοί σύλλογοι και οι αγροτουριστικοί

συνεταιρισμοί γυναικών πολλών δήμων και χωριών αναβιώνουν καθημερινά έθιμα που έχουν να κάνουν είτε με την παραδοσιακή κρητική κουζίνα είτε με την τέχνη του εργόχειρου, όπως η πλεκτοκεντητική, η υφαντική, το κοπανέλι κ.α. Η αγγειοπλαστική και η ξυλογλυπτική ανθούν, όπως ανθεί και η μαχαιροποιία, με κύριο πόλο τα «μαχαιράδικα» στην οδό Καραολή δημητρίου και την Σήφακα στο λιμάνι των Χανίων, ενώ μεγάλη πνοή στην παραδοσιακή καλλιτεχνική δημιουργία έχει δώσει η ίδρυση του Καλλιτεχνικού Χωριού «Βερέκυνθος» στο Βιοτεχνικό Πάρκο στη Σούδα, όπου στεγάζονται 45 μονάδες χειροτεχνών και καλλιτεχνών.

Μια μάχη δίνεται ακόμη στα Χανιά, να κρατηθεί ζωντανή η πατρογονική παράδοση και να προσαρμοστεί στα δεδομένα της νέας εποχής χωρίς να φθαρεί και να εξαφανιστεί. Ο δρόμος είναι δύσκολος και μακρύς, όμως η δύναμη και η εμμονή των Κρητικών φαίνεται να ξεπερνά τα εμπόδια.

1.6 Χώροι φυσικού κάλλους

Αν ο Νομός Χανίων έπρεπε να πάρει έναν χαρακτηρισμό, ίσως να τον αποκαλούσαμε ο Νομός των Φαραγγιών καθώς δεκάδες φαράγγια σχιζούν τα ορεινά του νομού.

Αναμφισβήτητα το κορυφαίο και διασημότερο όλων είναι το φαράγγι της Σαμαριάς ή Φάραγγας με μήκος 16 χμ. και πλάτος από 3,5 έως 150 μ. και με κάθετα τοιχώματα που φτάνουν σε πολλά σημεία σε ύψος 500 μ. Για να το διασχίσει κανείς χρειάζεται γύρω στις 5 με 6 ώρες και το πέρασμα επιτρέπεται από τον Μάιο μέχρι τον Οκτώβριο.

Είναι εθνικός δρυμός και μέσα θα βρει κανείς σπάνια είδη κρητικής χλωρίδας από τα κυπαρίσσια και πεύκα, μέχρι δίκταμο και αγριολούλουδα, ενώ αποτελεί και το φυσικό περιβάλλον του κρητικού αγριμιού. Εντυπωσιακά είναι και τα πτυχωμένα και τεκτονισμένα πετρώματα των Πλακωδών Ασβεστόλιθων που ξεχωρίζουν στις πλαγιές του.

Το φαράγγι της Αγίας Ειρήνης στο Σέλινο έχει μήκος 7,5 χλμ., στα στενότερα σημεία του φτάνει τα 10 μ. ενώ το ύψος των κάθετων τοιχωμάτων του είναι 500 μ.

Κύριο χαρακτηριστικό του η πλούσια βλάστηση.

Το φαράγγι της Ίμβρου στα Σφακιά, είναι ένα από τα πιο επιβλητικά, στενά και βαθιά φαράγγια της Κρήτης. Έχει μήκος 7 χλμ., πλάτος σε μερικά μέρη 2 μ. και ύψος κάθετων τοιχωμάτων 300 μ. Οι πλευρές του σε ορισμένα σημεία σε ύψος 30-40 μ. συγκλίνουν και αφήνουν στενό άνοιγμα 2-3 μ. δίνοντας την εντύπωση ότι πρόκειται για σήραγγα. Το Τοπολιανό φαράγγι είναι μεγαλόπρεπο και άγριο, ξεχωριστό για την καταπληκτική ηχώ του.

Έχει μήκος 1500 μ. με κατακόρυφα τοιχώματα που φτάνουν τα 300 μ. και φιλοξενούν πολλές σπηλαιώδεις κοιλότητες, ενώ το πλάτος του κυμαίνεται από 5-50 μ. Υπάρχουν και πολλά άλλα, όχι τόσο γνωστά αλλά εξίσου όμορφα και άγρια, φαράγγια όπως της Τρυπητής, του Κλάδου και του Ελυγιά, γύρω από την Σαμαριά, της Αράδενας, του Κατρέ, των Ασφένδου, του Αγ. Νεκταρίου και του Καλλικράτη στα Σφακιά, του Θερίσου κοντά στα Χανιά –το μόνο που περνιέται με αυτοκίνητο–, της Ρόκκας και της Πολυρρήνιας στην Κίσαμο, των Μποριανών στα Κεράνου και του Δικτάμου στα Κεραμειά, το μοναδικό με κατεύθυνση από δύση προς ανατολή.

Κι αν ίσως τα φαράγγια δεν φαίνονται αρκετά για να δώσουν ένα χαρακτηρισμό, τότε ο Νομός Χανίων ίσως πρέπει να ονομαστεί ο Νομός των σπηλαίων αφού έχει περισσότερα από 1500 χερσαία και θαλάσσια σπήλαια. Μερικά από τα σημαντικότερα είναι: Το υποθαλάσσιος εισόδου και μερικώς ερευνημένο μέχρι σήμερα Σπήλαιο των Ελεφάντων κοντά στην Πλάκα Αποκορώνου. Πέρα από τους εντυπωσιακούς λευκούς και κόκκινους σταλαχτίτες του, έγινε παγκοσμίως γνωστό για τα ως τώρα 4 δείγματα του μοναδικού ελέφαντα (*Elephas Chaniensis*) και πολλών νάνων ελαφιών, που έζησαν πριν από δεκάδες χιλιάδες χρόνια. Το σπήλαιο των Σφακίων, κοντά στο χωριό Ασφέντου, παρουσιάζει μεγάλο ιστορικό ενδιαφέρον καθώς κρύβει στα σπλάχνα του εγχάρακτες βραχογραφίες αρχαίων χρόνων. Το σπηλαιοβάραθρο «Τζανή» στον Ομαλό μήκους 2.500 μ. Το συγκρότημα βεράθρων στα Λευκά Όρη, με σπουδαιότερο το βεράθρο Γουργούθακας, κατακόρυφου βάθους 1208 μ., το μεγαλύτερο των Βαλκανίων με πηγές, καταρράκτες και ποτάμια στο εσωτερικό του.

Το σπήλαιο της Αρκούδας ή της Παναγίας Αρκουδιώτισσας, σε μικρή απόσταση από τη μονή Γουβερνέτου στο Ακρωτήρι, με τον σταλαγμίτη που μοιάζει με αρκούδα, την δεξαμενή με το «αγίασμα», προϊόν σταγονορροής, και την μικρή εκκλησία αφιερωμένη στην Υπαπαντή. Του Αγίου Ιωάννη του Ερημίτη στο Καθολικό της Μονής Γουβερνέτου.

Της Αγίας Σοφίας στα Τοπόλια, με την ομώνυμη εκκλησία, ένα μεγαλόπρεπο σπήλαιο με ύψος θόλου 20 μ και διάμετρο 70 που καλύπτεται στη μεγαλύτερη επιφάνειά του από σταλαγμίτες. Του Αγίου Ιωάννου Ερημίτη στη Σπηλιά Κισάμου, με την ομώνυμη εκκλησία, πολύ μεγάλων διαστάσεων και τον θαυματοργό σταλακτίτη και σταλαγμίτη.

Ο Δαιμονόσπηλιος στην πλαγιά του Φαραγγιού της Σαμαριάς στον Γκίγκιλο, και πολλά άλλα μικρότερα όπως της Σκουραχλάδας στα Κεραμειά, του Σαμωνά, του Κουρνά, του Μελιδονίου κ.α.

Οι καρστικές όμως μορφές αποτελούν την μία όψη του νομίσματος. Ο Νομός Χανίων, εξωστρεφής προς την θάλασσα, έχει να προσφέρει στα 350 χλμ. των ακτών του αμέτρητες παραλίες: ερημικές και παρθένες ακτές ή οργανωμένες κοσμοπολίτικες πλάζ.

Οι παραλίες της Νέας Χώρας (η μόνη οργανωμένη παραλία της πόλης των Χανίων), της Χρυσής Ακτής των Αγ. Αποστόλων, της Αγ. Μαρίνας, του Πλατανιά, του Γερασιού, του Μάλεμε, του Κολυμβαριού, της Κισάμου, της Παλαιόχωρας, του Φραγκοκάστελου, των Καλυβών, της Αλμυρίδας, της Γεωργιούπολης και του Καβρού είναι οργανωμένες και ικανές να προσφέρουν στους επισκέπτες τους μια ευρεία γκάμα υπηρεσιών, ευκολιών και ανέσεων.

Λιγότερο κόσμος και περισσότερο παρθένες ακτές, με καθαρές αμμουδιές και γαλαζοπράσινα νερά μπορεί να βρει ο φυσιολάτρης επισκέπτης αν απομακρυνθεί λίγο από τα τουριστικά κέντρα: στη Φαλάσαρνα, παραλία μήκους 3 χλμ., με ψιλή άμμο, που το 2002 ψηφίστηκε η καλύτερη παραλία της Ευρώπης και η οποία συνδυάζεται με μια μικρή πεζοπορία για την επίσκεψη του αρχαίου λιμανιού.

Στο Ελαφονήσι, μικρό χαμηλό νησί (υψομ. 20 μ.) που συνδέεται με την ακτή με αβαθή υφαλισθμό βάθους 0,60-0,90 μ και μήκους περίπου 800 μ., το λεγόμενο Πέρασμα.

Εκεί στέκεται και ο κοινός τάφος του πληρώματος του Αυστριακού πλοίου Imperatrice που ναυάγησε το 1907. Στο γειτονικό Κεδρόδασος, όπου θα απολαύσει τον συνδυασμό αμμόδους παραλίας και καταπράσινου δάσους από κέδρους. Στη Σούγια, με την υπέροχη βοτσαλωτή παραλία, τις παράκτιες σπηλιές και τα κρυστάλλινα νερά.

Στο Μπάλο, με την εξωτική λιμνοθάλασσα, την ψιλή λευκή άμμο, τα αβαθή καταπράσινα νερά και το Τηγάνι, το μικρό νησάκι-ακρωτήριο.

Το μάνιο εκεί μπορεί να συνδυαστεί με επίσκεψη στο βενετσιάνικο φρούριο του νησιού Ήμερη Γραμβούσα. Στη μικρή βοτσαλωτή παραλία στις Μένιες, δίπλα στον αρχαιολογικό χώρο του δικτύνναιου, με άπλετη ερημική περιοχή για πεζοπορία.

Τέλος ιδιόμορφη και μοναδικού κάλλους περιοχή του Νομού θεωρούνται οι Μαδάρες, αλλιώς οι άγονες και γυμνές βουνοκορφές των Λευκών Ορέων, πάνω από τα 2000 μ. υψόμετρο, που αποτελούν την απόλυτη πρόκληση για τον περιπατητή και τον ορειβάτη. Σεληνιακά τοπία, με ελάχιστη, χαμηλή, θαμνώδη βλάστηση, αρκετά αγριολούλουδα και θέα που κόβει την ανάσα. Εξίσου μοναδική για όλο το νησί είναι η λίμνη του Κουρνά, δίπλα στο ομώνυμο χωριό, κοντά στα όρια με το νομό Ρεθύμνης, σε υψόμετρο 20 μ. πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας και με περιφέρεια 3,5 χλμ. και μέγιστο βάθος 23 μέτρα. Λυγαριές και μυρσίνες στεφανώνουν την λίμνη και τα απόκρημνα βουνά που την περιβάλλουν καθρεπτίζονται στα ήρεμα νερά της δημιουργώντας μια εικόνα μαγική, που αυξάνει και την αίσθηση του βάθους της. Σ' αυτό το φαινόμενο οφείλεται και η δημιουργία του θρύλου που την θέλει «άπατη».

1.7 Τοπικές γιορτές και διασκέδαση

Ο επισκέπτης των Χανίων δεν θα αφηθεί στην τύχη του. Έχει την ευκαιρία να διασκεδάσει και να μοιραστεί με τους ντόπιους κάθε είδους εκδήλωση, καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου: από τις σεμνές θρησκευτικές γιορτές και τα παραδοσιακά πανηγύρια προς τιμή πολιούχων και προστατών αγίων, μέχρι τους μεγαλοπρεπείς εορτασμούς των εθνικών επετείων, της 28ης Οκτώβρη και της 25η Μάρτη, ενώ ιδιαίτερα εορτάζεται η επέτειος της Μάχης της Κρήτης τον Μάιο, με τη συμμετοχή βετεράνων πολεμιστών από την Μ. Βρετανία, την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία.

Δεν είναι όμως μόνο αυτές οι περιπτώσεις που ο κρητικός τιμά και κατά τις οποίες διασκεδάζει. Η παραγωγή της τσικουδιάς –το ρακοκάζανο– ο τρύγος και το πατητήρι, το ελαιομάζωμα, η συγκομιδή του πορτοκαλιού, αποτελούν όλα ευκαιρία για γιορτή σε πολλά χωριά. Ιδιαίτερα μάλιστα γιορτάζεται η συγκομιδή του καστανού στο Έλος Κισάμου και στον Πρασέ Κυδωνίας τον Οκτώβριο και η συγκομιδή του κερασιού στα Καράνου Κυδωνίας τον Ιούνιο.

Εντυπωσιακοί είναι οι αρραβώνες, οι γάμοι και οι βαφτίσεις που συχνά γίνονται με ανοικτό κάλεσμα και απεριόριστες ποσότητες φαγητού και ποτού, συνοδεία πάντα ζωντανής παραδοσιακής μουσικής, χορού και φιλόξενης διάθεσης.

Εξαιρετικού επιπέδου είναι οι επίσημες πολιτιστικές εκδηλώσεις όπως το Πολιτιστικό Καλοκαίρι του Δήμου Χανίων που περιλαμβάνει θεατρικές παραστάσεις, μουσικά δρώμενα, εικαστικές εκθέσεις και συναυλίες, με ανάλογες δραστηριότητες να διοργανώνονται σε κάθε δήμο του νομού. Ξεχωριστό ενδιαφέρον συγκεντρώνουν οι εκδηλώσεις για την Μάχη της Κρήτης τον Μάιο, της Ναυτικής Εβδομάδας με επίκεντρο την Σούδα τον Ιούλιο, ο Αγροτικός Αύγουστος στα Νεώρια των Χανίων και οι εκδηλώσεις στο Ιτζεντίν για την πανσέληνο του Αυγούστου.

Κατά τη διάρκεια της ημέρας ατελείωτη διασκέδαση προσφέρεται στις ακρογιαλιές του νομού κυρίως στην παραλία του κόλπου των Χανίων, από τα Χανιά, την Αγ. Μαρίνα, τον Πλατανιά, το Γεράνι, το Μάλεμε, τον Ταυρωνίτη, την Κίσαμο και την Παλαιόχωρα, όπως και στην παραλία της Γεωργιούπολης και του Καβρού με τις εκατοντάδες καντίνες, τα παραθαλάσσια μπαράκια, τις θαλασσινές δραστηριότητες και αθλήματα. Κέντρα ιπασίας λειτουργούν στο Ντερέ, το Ακρωτήρι και την Γεωργιούπολη.

Η βραδινή διασκέδαση βρίσκεται το απόγειό της στο γραφικό βενετσιάνικο λιμάνι των Χανίων, το οποίο φιλοξενεί μεγάλο αριθμό εστιατορίων, καφετειών και μπαρς, ενώ πραγματικός πανζουρλισμός γίνεται τις απογευματινές και βραδινές ώρες στον κοσμοπολίτικο Πλατανιά, που συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό από μπαράκια και κέντρα νυχτερινής διασκέδασης. Αναζητείστε επίσης τις διοργανώσεις των υπέροχων beach parties που πολλά νυχτερινά κέντρα και μπαράκια προσφέρουν τις ζεστές βραδιές του καλοκαιριού σε κάποια αμμουδερή παραλία.

Βρίσκεστε σε έναν τόπο που είναι αδύνατον να βαρεθείτε, αδύνατο να μείνετε εκτός διασκέδασης. Εδώ, η γιορτή δεν τελειώνει ποτέ, αρκεί μόνο να το θελήσετε...

1.8 Πολιτιστικές & Θρησκευτικές Εκδηλώσεις

Ο επισκέπτης κατά την διάρκεια της παραμονής του έχει τη δυνατότητα να διασκεδάσει, να γνωρίσει την ιστορία του τόπου, την παράδοση και τον πολιτισμό μας, να παρακολουθήσει αθλητικούς αγώνες, να γευτεί τα γνήσια κρητικά προϊόντα μας και την μοναδική κρητική φιλοξενία.

Πολιτιστικές Εκδηλώσεις

Μάρτιος: Αποκριάτικα καρναβάλια σε Χανιά, Παλαιόχωρα Καλύβες Βατολάκο

Μάιος: Το δεύτερο δεκαπενθήμερο εορτασμός της μάχης της Κρήτης. περιλαμβάνει εκδηλώσεις μνήμης προς τους πεσόντες και διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Κάθε Μάιο: "κορησια" αθλητικοί αγώνες canoe kayak στη λίμνη κορνα

Αρχές καλοκαιριού: "βενιζελεια" διεθνείς αγώνες στίβου στο εθνικό στάδιο Χανίων.

Μάιος – Σεπτέμβριος: Αθλητικές εκδηλώσεις στο δήμο νέας κυδωνίας οι οποίες περιλαμβάνουν αγώνες beach volley beach soccer beach handball & ρακέτας.

Ιούλιος Αύγουστος Σεπτέμβρης: Πολιτιστικό καλοκαίρι δήμου Χανίων. Περιλαμβάνει μουσικές και θεατρικές παραστάσεις στο θέατρο της ανατολικής τάφρου στον κήπο στο βενιζελείο ωδείο στο πάρκο ειρήνης και φιλίας και παράλληλες εκδηλώσεις σε διάφορες συνοικίες της πόλης. Πολιτιστικό καλοκαίρι διοργανώνουν επίσης οι δήμοι Κίσσαμου νέας κυδωνίας πελεκάνου και γεωργιουπολης.

Ιούνιος: Γιορτή κρασιού στα καρανρυ.

24 Ιουνίου: γιορτή άγιου Ιωάννου του κλύδωνα στο φρε στο ακρωτήρι στα περιβόλια θερισσο βαμβακοπουλο.

21-28 Ιουλίου: ελαφονησια – δήμος ιναχωριου. Περιλαμβάνουν επιμνημόσυνη δέηση στο μνημείο του ελλαφονησιου αθλητικούς αγώνες θεατρική παράσταση γιορτή προς τιμή των γερόντων και παραδοσιακό κέρασμα.

26 Ιουλίου: Σύλλογος προβολής Κίσσαμου "η Γραμπουσα" προσκυνηματικη εκδρομή από το λιμάνι της Κίσσαμου στον μπαλο και το νησί της Γραμπουσας.

30-31 Ιουλίου: Γιορτή κρασιού στις βουβες

Πρώτη Κυριακή Αυγούστου: Ευλογία καρπών της γης στη μονή Μιχαήλ αρχάγγελου (ροτόντα) Κάτω επισκοπή.

Ιούλιος: Γιορτή καλιτσουνιου στην καντανο.

Ιούλιος: ναυτική εβδομάδα στο δήμο Χανίων στο παλαιό λιμάνι και κάθε δεύτερο χρόνο στην παλαιοχωρα και στην γεωργιουπολη.

5-12 Αυγούστου: νομαρχιακή αυτοδιοίκηση Χανίων – αγροτικός Αύγουστος

18 Αυγούστου: Γιορτή λαινας (στάμνας) στα νοχια.

20 Αυγούστου: Γιορτή μελιού στο δημ. Διαμ. Αφράτων

Σεπτέμβριος: Γιορτή σαρδέλας στη σούδα και τη νέα χώρα

27 Σεπτεμβρίου: Παγκόσμια ημέρα τουρισμού εορταστικές εκδηλώσεις στο παλιό των Χανίων.

Τέλος Οκτώβρη ή Αρχές Νοεμβρίου:Γιορτή καστανου στον πρασε και στο Ελος.

Νοέμβριος: Γιορτή τσικουδιάς στα Νεώρια Χανίων Λουτράκι Κυδωνίας Καντανο Λίμνη Πλατανιά.

31 Δεκεμβρίου 1 Ιανουαρίου:Εορταστική υποδοχή του νέου χρόνου στην πλατεία της αγοράς από το δήμο Χανίων.

Θρησκευτικές Εκδηλώσεις

Μεγάλη Εβδομάδα: σ' όλο το νομό γιορτάζονται με ευλάβεια τα Αγια Πάθη και ανήμερα του Πάσχα διοργανώνονται γιορτές με σουβλιστά αρνιά, κρασί και χορό.

23 Απριλίου ή την επομένη του Πάσχα: εορτή του Αγίου Γεωργίου: στο Δ.Δ. Βρυσών, στα Νέα Ρούματα, στον Καλόγερο Στροβλών, Ψαθογιάννο, Καμπανό, Πλατανιά και στην Ασή Γωνιά. Στην Ασή Γωνιά, μάλιστα, οι βοσκοί της περιοχής κατεβάζουν τα κοπάδια τους για αγιασμό και προσφέρεται γάλα και κρέας με πιλάφι στους παρευρισκόμενους.

8 Ιουνίου: Αγ. Θεοδώρων: στο νησάκι Θεωωρού

6 Αυγούστου: Μεταμόρφωση του Σωτήρος: στις Καλύβες, Ξηροστέρني, Κεφάλα Δ. Βάμου, Δ.Δ. Τζιτζιφέ «του Χριστού της Βρύσης» Βουκολιές, Μάλεμε, Κακόπετρο, Πλεμενιανά.

15 Αυγούστου: Κοίμησης Θεοτόκου: Στο Κολυμπάρι, Χρυσοσκαλίτισσα, Πλατανιά, Θέρισσο, Παλαιά Ρούματα, Κεφαλά, Πεμόνια, Μεσκλά, Λουτράκι, Ορθούνη, Λικοτιναρά. Εξώπολη.

24 Αυγούστου: Αγ. Φανουρίου: στις Βρύσες Αποκορώνου στον Κυπάρισσο, στα Ραπανιανά

29 Αυγούστου: Αγίου Ιωάννου Ρηγολόγου: στην τοποθεσία Γκιώνα Ροδωπού, Μανολιόπουλο, Κουρνάς.

14 Σεπτεμβρίου: Τιμίου Σταυρού: Αλικιανό, Ξαμουδοχώρι, Βαρύπετρο, Ταυρωνίτη.

15 Σεπτεμβρίου: Αγ. Νικήτα: στο Φραγκοκάστελλο με την διοργάνωση Ιππικών, και Αθλητικών Αγώνων.

21 Νοεμβρίου: Εισόδια Θεοτόκου: στη Μητρόπολη Χανίων

6 Δεκεμβρίου: Αγίου Νικολάου: στο νησάκι Σούδα, Σπλάντζια..

12 Δεκεμβρίου: Αγίου Σπυρίδωνος: στη Μητρόπολη Κισάμου.

24 Δεκεμβρίου: Νύχτα Χριστουγέννων: Αναπαράσταση της γέννησης του Χριστού Στα σπήλαια Τοπολίων και Μαραθοκεφάλας.

1.9 Διατροφή και Διασκέδαση

Η οικονομική δραστηριότητα του νομού Χανίων βασίζεται κυρίως στη γεωργία και τη κτηνοτροφία και δευτερευόντως στον τουρισμό. Έτσι, κατά τη χειμερινή περίοδο λειτουργεί, ούτως ή άλλως, πλειάδα επιχειρήσεων με σκοπό την κάλυψη των

αναγκών του ντόπιου πληθυσμού, όσον αφορά τη διατροφή και τη διασκέδασή του (καφετέριες, εστιατόρια, ταβέρνες, μπαρ, κλπ).

Στη πόλη των Χανίων, όπου και υπάρχει η πλειοψηφία αυτών των επιχειρήσεων, λειτουργούν καταστήματα που προσφέρουν υπηρεσίες που καλύπτουν όλες τις απαιτήσεις.

Λειτουργούν ταβέρνες και εστιατόρια που θα καλύψουν τις γευστικές αναζητήσεις και του πιο απαιτητικού επισκέπτη (ψαροταβέρνες, ταβέρνες παραδοσιακής Κρητικής διατροφής, εστιατόρια διεθνής κουζίνας, κ.α.).

Επίσης, για την αναψυχή του επισκέπτη υπάρχουν κάθε λογής επιχειρήσεις διασκέδασης που μπορούν να προσφέρουν ποικιλία μουσικών ακουσμάτων (καφετέριες, bar, disco, νυχτερινά κέντρα με ζωντανή Ελληνική ή κρητική μουσική, κ.α.)

1.10 Εκδηλώσεις Γνωριμίας με τα Κρητικά Προϊόντα

Ο επισκέπτης κατά τη διάρκεια της παραμονής του θα έχει την ευκαιρία να γνωρίσει τη μεγάλη ποικιλία των προϊόντων (γεωργικών, κτηνοτροφικών, βιοτεχνικών, κλπ.) που παράγονται στο νομό.

Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει το πλήθος των προϊόντων που παράγει, και τρέφει η Κρητική γη και θάλασσα, τα οποία εξασφαλίζουν την αυτάρκεια στον τομέα της διατροφής. Εσπεριδοειδή (όπως τα πορτοκάλια, τα μανταρίνια, και τα λεμόνια), ελιές και ελαιόλαδο, κηπευτικά, αβοκάντο, άγρια χόρτα, κρέας από αιγοπρόβατα ελευθέρως βοσκής, χοιρινό, κοτόπουλα, κουνέλια, γαλακτοκομικά προϊόντα (όπως η γραβιέρα, ο ανθότυρος, η μυζήθρα, η στάκα και το γιαούρτι φυσικής ζύμωσης), και φυσικά φρέσκα ψάρια μπορούν να γεμίζουν καθημερινά το πιάτο του ντόπιου κάτοικου, αλλά και του επισκέπτη του νομού.

Τα παραπάνω προϊόντα, συνδυασμένα σε κατάλληλες παραδοσιακές συνταγές, θα πλουτίσουν γευστικά κάθε ενδιαφερόμενο επισκέπτη και θα τον εισαγάγουν στα μυστικά της «μεσογειακής δίαιτας».

Λάδι

Το λάδι είναι ιδιαίτερα ωφέλιμο προϊόν για την υγεία, όπως αυτό τεκμηριώνεται από συμπεράσματα πολλών διεθνών συνεδρίων και ερευνών. Αποτελεί το κύριο προϊόν του νομού, στον οποίο παράγονται περίπου 30.000 τόνοι.

Για τη γνωριμία του συγκεκριμένου προϊόντος μπορούν να πραγματοποιηθούν επισκέψεις σε εμφιαλωτήρια λαδιού ή σε παραδοσιακά ελαιουργία, κ.α.

Πορτοκάλια

Είναι γνωστή η ωφέλεια για την υγεία μας από την κατανάλωση εσπεριδοειδών. Τα εσπεριδοειδή αποτελούν το δεύτερο κατά σειρά σπουδαιότητας προϊόν του νομού. Ο νομός Χανίων παράγει περίπου 126.000 τόνους εσπεριδοειδών ανά έτος, τα περισσότερα από αυτά εξάγονται σε χώρες της Ευρώπης και κυρίως σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Για τη γνωριμία του συγκεκριμένου προϊόντος μπορούν να πραγματοποιηθούν επισκέψεις σε πορτοκαλεώνες και συσκευαστήρια εσπεριδοειδών.

Κρασί

Το χαρακτηριστικό κρασί του νομού παράγεται από παραδοσιακές ποικιλίες σταφυλιών, οι οποίες καλλιεργούνται στην Κρήτη από αρχαιοτάτων χρόνων. Ετησίως παράγονται περίπου 14.000 τόνοι κρασί στο νομό.

Για τη γνωριμία του συγκεκριμένου προϊόντος μπορούν να πραγματοποιηθούν επισκέψεις σε αποθήκες παλαιώσης, σε εμφιαλωτήρια κρασιών, σε επιλεγμένες κάβες, κ.α.

Τσικουδιά

Η τσικουδιά είναι δυνατό οινοπνευματώδες ποτό, το οποίο προέρχεται από την απόσταξη του φλοιού του σταφυλιού και του τσαμπιού του (στράφυλα). Έχει εξαιρετικό άρωμα και γεύση και αποτελεί το παραδοσιακό κέρασμα φιλοξενίας.

Για τη γνωριμία του συγκεκριμένου προϊόντος μπορούν να πραγματοποιηθούν επισκέψεις σε καζάνια παραγωγής τσικουδιάς. Επιπλέον, οργανώνονται γιορτές τσικουδιάς.

Βότανα

Έχουν καταγραφεί στη Κρήτη πάρα πολλά και μοναδικά βότανα, τα οποία χρησιμοποιούνται για αφεψήματα, στη μαγειρική, αλλά και για φαρμακευτικούς σκοπούς.

Η γνωριμία με τα Κρητικά βότανα μπορεί να γίνει με εκδρομές στην Κρητική ύπαιθρο και με επισκέψεις σε συσκευαστήρια.

Γαλακτοκομικά Προϊόντα

Τα γαλακτοκομικά προϊόντα που παράγει ο νομός προέρχονται από γάλα αιγοπροβάτων, τα οποία εκτρέφονται από τους ντόπιους κτηνοτρόφους σε ελεύθερη βοσκή. Τα γνωστότερα από αυτά είναι η γραβιέρα και η μυζήθρα (τα οποία έχουν και ονομασία προέλευσης) και ο χαρακτηριστικός ανθότυρος Χανίων.

Για τη γνωριμία του συγκεκριμένου προϊόντος μπορούν να πραγματοποιηθούν επισκέψεις σε παραδοσιακά τυροκομεία.(μιτάτα).

Μέλι

Το μέλι είναι αγνό φυσικό προϊόν από θυμάρι και αρωματικά βότανα των Χανίων, με την φροντίδα της Χανιώτικης φύσης και των μελισσοκόμων. Υπάρχει έκθεση μελισσοκομίας με εκθέματα από την εποχή της Μινωικής Κρήτης μέχρι σήμερα.

Πήλινα Αντικείμενα

Από τη Μινωική εποχή η Κρήτη έχει παράδοση στην κατασκευή αντικειμένων από πηλό. Η αγγειοπλαστική κάλυπτε τις ανάγκες αποθήκευσης των βασικών προϊόντων του νησιού (λάδι, κρασί, σιτηρά), αλλά και την ανάγκη καλλιτεχνικής έκφρασης. Τελευταία έχει αναβιώσει στο Νομό μας η Κεραμική Τέχνη και έχουν δημιουργηθεί περίπου 25 εργαστήρια στην πόλη των Χανίων και στα χωριά του νομού (Καλύβες, Περβόλια, Νοχιά, Τσικαλαριά, κ.α.). Παράγονται κεραμικά αντικείμενα χρήσης, όπως επίσης και διακόσμησης, για εσωτερικούς και για εξωτερικούς χώρους.

Παραδοσιακά Χειροτεχνικά Προϊόντα

Η Κρήτη από αρχαιοτάτων χρόνων έχει αναπτύξει σπουδαία λαϊκή τέχνη. Για τη διατήρηση και τη προώθηση της έχουν δημιουργηθεί αρκετοί συνεταιρισμοί παραγωγής και εμπορίας σχετικών προϊόντων, όπου ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει

χειροποίητα υφαντά και κεντήματα, αλλά και να δοκιμάσει παραδοσιακές Κρητικές συνταγές.

1.11 ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ – ΓΙΟΡΤΕΣ

Στοιχείο της πολιτιστικής παράδοσης του τόπου μας αποτελούν τα πανηγύρια που γίνονται με την αφορμή των θρησκευτικών εορτών, αλλά και με άλλες ευκαιρίες. Τα κυριότερα από τα πανηγύρια και τις εορτές που γίνονται κατά τη χειμερινή περίοδο είναι τα παρακάτω:

Εισόδια Θεοτόκου

Μητρόπολη Χανίων

21 Νοεμβρίου

Γίνεται θρησκευτική εκδήλωση και λιτανεία στην πόλη των Χανίων.

Άγιος Ελευθέριος

Γεράκι

15 Δεκεμβρίου

Παραδοσιακό Πανηγύρι. Την παραμονή έχει Κρητικό γλέντι με μουσική και χορό.

Ευαγγελισμός Θεοτόκου

Παλαιόχωρα

25 Μαρτίου

Παραδοσιακό γλέντι την παραμονή. Παρέλαση σχολείων και παραδοσιακοί χοροί στην πλατεία του χωριού την ημέρα του πανηγυριού.

Άγιος Σπυριδώνας

Κίσσαμος

12 Δεκεμβρίου

Θρησκευτική εκδήλωση. Λιτανεία στην πόλη.

Άγιος Νικόλαος

Κάνταμος

6 Δεκεμβρίου

Παραδοσιακό πανηγύρι. Την ημέρα της γιορτής γίνεται κρητικό γλέντι με μουσική και χορό.

Επέτειος Επανάστασης του 1905

Θερίσσοι

10 Μαρτίου

Εορταστικές εκδηλώσεις με την ευκαιρία της επετείου της επανάστασης του 1905. Γίνονται ομιλίες, επισκέψεις στα μουσεία της Θερίσσου (Μουσείο Εθνικής Αντίστασης, Μουσείο Κινήματος Θερίσσου), τραπέζι στο Δημοτικό Σχολείο, και παρουσιάζονται χοροί και τραγούδια της Κρήτης.

Νύκτα Χριστουγέννων

Στα σπήλαια στη Μαραθοκεφάλα και Τοπόλια εναλλάξ κατ' έτος

25 Δεκεμβρίου

Ο επισκέπτης μπορεί να παρακολουθήσει τη κατανυκτική Χριστουγεννιάτικη Λειτουργία, η οποία γίνεται κάθε χρόνο σε ένα από τα σπήλαια στη Μαραθοκεφάλα ή

στα Τοπόλια εναλλάξ. Επίσης, υπάρχει η δυνατότητα δοκιμής της παραδοσιακής Κισσαμίτικης κουζίνας των Χριστουγέννων με κρεατόπιτα, ομαθιές, κλπ., εάν πρώτα έρθετε σε επαφή με την ANETEK. (τηλ. 0822 22879, 24111)

Πρωτοχρονιά

Χανιά

31 Δεκεμβρίου – 1 Ιανουαρίου

Γίνεται εορταστική υποδοχή του νέου χρόνου στην πλατεία της αγοράς στο κέντρο της πόλης των Χανίων.

Αποκριάτικα Καρναβάλια

Κατά τη διάρκεια των Απόκρεω οι δήμοι Καστελίου και Σούδας διοργανώνουν εντυπωσιακά καρναβάλια.

Γιορτή Τσικουδιάς

Νοέμβριος 98

Οργανώνεται γιορτή της τσικουδιάς με καζάνι απόσταξης σε λειτουργία και κρητικό γλέντι. Προσφέρονται δωρεάν κεράσματα και τσικουδιά στους επισκέπτες. Γίνονται δύο διοργανώσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

2.1 Τα Χανιά κατά την αρχαιότητα

Η μνήμη του απώτερου παρελθόντος του νησιού, για εποχές που η γραφή δεν υπήρχε ή εποχές που γραπτά στοιχεία βρέθηκαν αλλά δεν έχουν ακόμη αποκρυπτογραφηθεί και αξιοποιηθεί, διασώθηκε στους μύθους του αρχαίου κόσμου. Στον Μίνωα, γιο του Δία και της νύμφης Ευρώπης, αρχαιότερο βασιλιά της Κρήτης και πρώτο οικιστή του νησιού, αποδίδουν οι αρχαίες πηγές την ίδρυση των περισσότερων πόλεων, με σημαντικότερες την Κυδωνία, στα δυτικά απέναντι από την Πελοπόννησο, την Κνωσό, στο κέντρο του νησιού προς την Μικρά Ασία και την Φαιστό, προς την νότια θάλασσα. Κατά πόσον όμως ο μύθος απηχεί την πραγματικότητα; Κι ενώ για την Νεολιθική περίοδο στο νομό 6100-3500/2900 π.Χ. δεν γνωρίζουμε πολλά πράγματα πέρα από το γεγονός ότι υπήρξε δραστηριότητα σε σπήλαια και τις πεδιάδες του βόρειου Νομού Χανίων, η μινωική παρουσία (2800-1200 π.Χ.) βρίσκεται πράγματι διάχυτη στην δυτική Κρήτη, με πολλά οικιστικά και ταφικά κατάλοιπα.

Ο οικισμός στην Ντέμπλα Βαρυπέτρου είναι ο πρωιμότερος ερευνημένος μέχρι στιγμής, ενώ στα μέσα μινωικά χρόνια ακμάζει ο οικισμός κοντά στο Νεροκούρου, έξω από την Σούδα. Ο σημαντικότερος όμως σε έκταση και με μεγαλύτερη διάρκεια ζωής μινωικός οικισμός της δυτικής Κρήτης ku-do-ni-ja (Κυδωνία) εντοπίζεται στο λόφο του Καστελιού, κάτω από την σημερινή πόλη των Χανίων. Από τις ανασκαφές έχουν έρθει στο φως σημαντικά και μοναδικά αρχιτεκτονικά κατάλοιπα και κινητά ευρήματα που εκθέτονται στο αρχαιολογικό μουσείο Χανίων.

Ο νομός είναι επίσης γεμάτος από τάφους, των ύστερων μινωικών κυρίως χρόνων, όπως για παράδειγμα ο υστερομινωικός τάφος στο Μάλεμε, στη Φυλακή και στο Στύλο. Γύρω στο 1100 π.Χ. μια ομάδα δωριέων από την Πελοπόννησο με επικεφαλής τον Αλθαιμένη, γιο του βασιλιά του Αργούς Κισσου αποβιβάζονται κατά πάσα πιθανότητα στην δυτική Κρήτη, την εποικούν και συνεχίζουν προς την Ρόδο.

Η Κρήτη γίνεται δωρική και ξεκινά η «ελληνική» ιστορική περίοδος κατά την οποία ιδρύονται πολλές πόλεις-κράτη στο νομό. Η Κυδωνία είναι η σημαντικότερη πόλη της περιοχής, στον χώρο των σημερινών Χανίων. Το 524 π.Χ. την καταλαμβάνουν Σάμιοι άποικοι, για να περάσει στα χέρια Αιγινητών το 519 π.Χ.. Είναι η ισχυρότερη πολιτικά, στρατιωτικά και οικονομικά και βρίσκεται σε συνεχείς διενέξεις με άλλες μεγάλες αρχαίες πόλεις του Νομού, όπως τη γειτονική Απτέρα, νότια και πάνω από τον κόλπο της Σούδας, την Πολυρρήνια, νότια της Κισάμου, και την Φαλάσαρνα στη δυτική ακτή. Διχασμένες όταν δεν απειλούνται, οι μεγάλες πόλεις ενώθηκαν σε μια γροθιά μόλις ο εξωτερικός κίνδυνος απείλησε την ελευθερία ολόκληρου του νησιού. Έτσι μπόρεσαν το 74 π.Χ. να νικήσουν ανοικτά του κόλπου των Χανίων τον εισβάλλοντα ρωμαϊκό στόλο.

Μια νίκη ωστόσο που δεν έμελλε να χαρούν για πολύ...

2.2 Μεσαιωνική και νεότερη ιστορία

Το τέλος της ελεύθερης Κρήτης έφτασε το 68 π.Χ. όταν ο ρωμαίος ύπατος Κόιντος Μέτελλος κατέλαβε το νησί ξεκινώντας από την Φαλάσαρνα. Γρήγορα καταλήφθηκε και η Κυδωνία, η οποία αναγνωρίστηκε από τους ρωμαίους ως ανεξάρτητη πόλη και γνώρισε μεγάλη ακμή κατά την ρωμαϊοκρατία (68 π.Χ.-324). Την ρωμαϊκή ειρήνη και την πρωτοχριστιανική περίοδο διαδέχτηκε η Βυζαντινή αυτοκρατορία. Η Κυδωνία εξακολούθησε να έχει σημαντική θέση ανάμεσα στις πόλεις του νησιού όπως μαρτυρούν τα θεμέλια της μεγάλης παλαιοχριστιανικής βασιλικής στο Καστέλι Χανίων. Το 823 η Κρήτη καταλαμβάνεται από τους Σαρακηνούς Αραβες, οι οποίοι όμως δεν άφησαν κατάλοιπα στην περιοχή, εκτός από μερικά τοπωνύμια, και απελευθερώνεται το 961 από τον αυτοκράτορα Νικηφόρο Φωκά. Η Κυδωνία παρέμεινε ένας σημαντικός οικισμός και στρατιωτικό οχυρό, αλλά με το νέο όνομα Χανιά.

Η βυζαντινή περίοδος διάρκεσε μέχρι το 1204, όταν η Κρήτη περιήλθε στα χέρια των Βενετσιάνων, αφού εκδίωξαν του ήδη εγκατεστημένους Γενουάτες. Το 1252 αποίκησαν την περιοχή των Χανίων και εδραίωσαν την παρουσία τους. Παρά τις συνεχείς μεγάλες επαναστάσεις των Κρητικών, οι Βενετοί κρατήθηκαν μέχρι το 1645 και σημάδεψαν ανεξίτηλα τον πολιτισμό του νησιού. Το 1645 αρχικά τα Χανιά και στη συνέχεια ολόκληρο το νησί περνούν στα χέρια των Οθωμανών Τούρκων για να διάγουν μια από τις πιο δύσκολες περιόδους της ιστορίας τους, με αμέτρητες επαναστάσεις και μεγάλες σφαγές. Για τη δεκαετία 1830-1840 η Κρήτη παραχωρείται στους Αιγυπτίους, ενώ το 1851 οι Τούρκοι μετέφεραν στα Χανιά την

οθωμανική διοίκηση της Κρήτης. Το 1898 και μέχρι το 1907, οι Μεγάλες δυνάμεις της εποχής αναλαμβάνουν τον έλεγχο της Κρήτης –οι Ιταλοί τα Χανιά, οι Γερμανοί τη Σούδα και οι Αυστριακοί την Κίσαμο- και ορίζουν κυβερνήτη της Αυτόνομης Κρητικής Πολιτείας τον πρίγκιπα της Ελλάδας Γεώργιο. Εκλέγεται η πρώτη κυβέρνηση του νησιού με έδρα τα Χανιά. Το 1910, ο Ελευθέριος Βενιζέλος, μέλος ήδη της πρώτης Κρητικής κυβέρνησης εκλέγεται πρωθυπουργός της Ελλάδος και την 1η Δεκεμβρίου 1913 γίνεται η Ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα. Η ελευθερία του νησιού θα κρατήσει μέχρι τις 20 Μαΐου 1941 όταν ξεκινά η θρυλική Μάχη της Κρήτης με τις δυνάμεις του Γ' Ράιχ.

Με ισχυρή επιθεση από αέρος, τα Χανιά και το αεροδρόμιο του Μάλεμε δεν θα αντέξουν πολύ. Μέσα σε 10 ημέρες, και παρά την ηρωική αντίσταση των ντόπιων και των λίγων συμμαχικών και ελληνικών στρατιωτικών σωμάτων, το νησί πέρασε στην Γερμανική Κατοχή μέχρι το 1945, πληρώνοντας πολύ ακριβά τον αγώνα του για λευτεριά.

Ο μύθος και η ένδοξη ιστορία της αρχαιότητας έδωσαν στην Κρήτη υπόσταση, οι αιώνες που ακολούθησαν με τους τόσους κατακτητές και τους τόσους αγώνες για τη λευτεριά, έδωσαν στο νησί τον χαρακτήρα του. Περίπου μισόν αιώνα τώρα η Κρήτη πορεύεται ελεύθερη και ανενόχλητη από κατακτητές, υπερήφανη που δεκάδες επιδρομείς διάβηκαν το πλατύ σταυροδρόμι της Μεσογείου, την άγγιξαν μα δεν την σκλάβωσαν. Γιατί το σώμα μπορεί να φυλακιστεί και συχνά να υποκύψει, η Κρητική όμως ψυχή δεν φυλακίστηκε και δεν υπέκυψε ποτέ...

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

Η βυζαντινή αυτοκρατορία και η ορθοδοξία ήταν οι δύο άξονες που επηρέασαν ανεξίτηλα την πορεία της Κρήτης. Μόνο στο νομό Χανίων σώζονται σήμερα περισσότερες από 300 βυζαντινές εκκλησίες. Οι παλαιοχριστιανικές βασιλικές της Σούγιας και η βασιλική της Αλμυρίδας, με τα εξαιρετικά δείγματα ψηφιδωτών δαπέδων, η Ροτόντα ή Ναός του Αρχαγγέλου Μιχαήλ (6ος αι.) στην Επισκοπή Κισάμου, με την εντυπωσιακή και μοναδική αρχιτεκτονική του και τα περισσότερα από 5 στρώματα αγιογράφησης, ο Ναός του Αγ. Νικολάου (11ος αι.) στα Κυριακασέλια Αποκορώνου, της Μοναστήρας ή Παναγίας Ζερβιώτισσας (12ος αι.) στο Στύλο και ο Ναός του Αγ. Γεωργίου (1243) στον Αλικιανό αγιογραφημένος από το χέρι του Παύλου Προβατά (1430), είναι μερικά από τα σημαντικότερα εκκλησιαστικά μνημεία του νομού. Η εκκλησία Αγ. Γεωργίου (1314) στους Κομιτάδες Σφακίων, η Μητέρα του Θεού στο Κακοδίκι Σελίνου, ο Αρχάγγελος Μιχαήλ (14ος αι.) στην Αράδενα Σφακίων και στην Σαρακήνα Σελίνου και δεκάδες ακόμη άλλες εκκλησίες και ξωκλήσια θα τραβήξουν το ενδιαφέρον του επισκέπτη και θα τον συγκινήσουν.

Τα μοναστήρια υπάρχουν στην Κρήτη από την 1η βυζαντινή περίοδο, πριν από το 824, αλλά από τον 16ο αιώνα, με την απειλή του Τούρκικου κινδύνου, νέα

μοναστήρια αρχίζουν να κτίζονται και τα παλαιά να ανακαινίζονται με την στήριξη των Βενετών κατακτητών. Τα σημαντικότερα βρίσκονται στο Ακρωτήρι: Η Μονή Αγίας Τριάδας ή Τζαγκαρόλων (17ος αι.), με πολλά δυτικά αρχιτεκτονικά στοιχεία, λίγο παραπέρα η Μονή Γδερνέτου (Γουβερνέτου) αφιερωμένη στην Κυρία των Αγγέλων (16ος αι.), φρουριακής μορφής και πιο 'κει, μέσα σε ένα φαράγγι, το «Καθολικό» της μονής του Αγ. Ιωάννη του Ερημίτη (17ος αι.), εξαιρετικό δείγμα αρχιτεκτονικής προσαρμοσμένης στην αγριότητα και δυσβατότητα του τοπίου. Σημαντικές επίσης είναι η γυναικεία Μονή Τιμίου Προδρόμου στις Κορακίες, η φρουριακής μορφής Μονή Παναγίας Οδηγήτριας ή Γωνιάς στο Κολυμπάρι (17ος αι.), η Μονή του Αγ. Ιωάννου Θεολόγου στο Στύλο Αποκορώνου, η οχυρωμένη πάνω σε βράχο Μονή της Παναγίας Χρυσοκαλίτισσας στην δυτική ακτή του νησιού, το γυναικείο Μοναστήρι της Χρυσοπηγής στις Μουρνιές, της Αγίας Κυριακής στο Βαρύπετρο, το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου στο Καρύδι (12ος αι.) κ.α.

Οι αναριθμητοί κατακτητές άφησαν την σφραγίδα τους σε ολόκληρο το Νομό, με μνημεία που ανακαλούν το δράμα του Κρητικού λαού αλλά και την ανδρεία του. Το φρούριο του Σελίνου στην Παλαιόχωρα (13ος αι.), το Φραγκοκάστελο (14ος αι.), τα ερείπια του πύργου των Da Molin (13ος αι.) στον Αλικιανό, τα ενετικά κτίρια Κοκολάκη στο Ντερέ και η έπαυλη Ροτόντα στις Καλάθενες Κισάμου είναι μερικά από τα πρώιμα κατάλοιπα της Ενετοκρατίας. Προς το τέλος της περιόδου και ενόψει το τουρκικού κινδύνου οι πιο ικανοί βενετοί αρχιτέκτονες δημιούργησαν μερικά από τα καλύτερα δείγματα αμυντικής αρχιτεκτονικής: το κάστρο των Χανίων, έργο του Sanmicheli (1537), το κάστρο του νησιού της Σούδας και το κάστρο της Γραμβούσας, έργα του Orsini (1570 και 1579 αντιστοιχα). Μια σειρά από άλλα κάστρα και κουλέδες, όπως το Ιτζεδίν (1872) στο Καλάμι, ο κούλες της Απτέρας (1867), οι κουλέδες του Ασκύφου, και ο πύργος του Αλιδάκη στον Εμπρόσνερο Αποκορώνου, είναι αντιπροσωπευτικά κατάλοιπα της Τουρκοκρατίας.

Οι τελευταίοι κατακτητές του νησιού δεν ίδρυσαν μεγάλοπρεπα οικοδομήματα, άφησαν όμως ένα μνημείο-αναφορά στην φρίκη και τη ματαιότητα της ανθρώπινης απληστίας και του πολέμου: το Γερμανικό Νεκροταφείο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου στο Μάλεμε, όπου αναπαύονται 4400 γερμανοί στρατιώτες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΕΣ

Σε ένα από όμορφα μεσαιωνικά μνημεία της πόλης των Χανίων, στο επιβλητικό καθολικό της Μονής των Φραγκισκανών Μοναχών (16ος αι.) φιλοξενείται το Αρχαιολογικό Μουσείο Χανίων, το οποίο συγκεντρώνει αρχαιολογικά ευρήματα από διάφορες περιοχές του νομού Χανίων.

Ευρήματα από τον μινωικό οικισμό των Χανίων, ανάμεσα στα οποία ξεχωρίζουν τα δείγματα πρώιμων γραφών, της γραμμικής Α και της γραμμικής Β, πάνω σε πήλινες πινακίδες και θραύσματα αγγείων, καθώς και το εξαιρετικής σημασίας πήλινο σφράγισμα «του ηγεμόνα». δυναμική είναι η παρουσία των ζωγραφιστών πήλινων

ύστερο- μινωικών λαρνάκων και δεκάδων αγγείων, με την πυξίδα από ύστερο- μινωικό τάφο της Απτέρας, με μια όμορφη παράσταση κιθαρωδού να αξίζει ιδιαίτερης μνείας. Πλούσια είναι και τα εκθέματα των ιστορικών χρόνων (1 χιλιετία π.Χ.) όπου ξεχωρίζουν η ομάδα των αναθηματικών ταύρων από τα Τσισκιανά, τα ελληνιστικά και ρωμαϊκά αγάλματα από σημαντικές αρχαιολογικές θέσεις του Νομού και τα τρία ψηφιδωτά δάπεδα των ρωμαϊκών χρόνων από την πόλη των Χανίων με μυθολογικές παραστάσεις.

Τέλος ιδιαίτερα εντυπωσιακή είναι η συλλογή με τα ελληνιστικά και ρωμαϊκά χρυσά κοσμήματα προερχόμενα από τάφους της πόλης των Χανίων ή ιερά της ευρύτερης περιοχής.

Σε μια άλλη βενετσιάνικη εκκλησία, το Ναό του San Salvatore των Φραγκισκανών Μοναχών (15-17ος αι.), στεγάζεται η πολύ όμορφη Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Συλλογή Χανίων. Φιλοξενεί ευρήματα από την ευρύτερη περιοχή του Νομού, αρχιτεκτονικά γλυπτά, επιγραφές, τοιχογραφίες, εικόνες, νομίσματα, κοσμήματα και κεραμικά. Μέσα στο φρούριο Φιρκά στεγάζεται το Ναυτικό Μουσείο Χανίων, το οποίο συγκεντρώνει εκθέματα σχετικά με την ναυτική ιστορία και τη θάλασσα, όπως ναυτικούς χάρτες, γκραβούρες, ναυτικά όργανα, μοντέλα πλοίων και πλούσια συλλογή κοχυλιών, ενώ μεγάλο μέρος του καταλαμβάνει η πλούσια συλλογή ενθυμημάτων της Μάχης της Κρήτης. Λίγο πιο πέρα, μέσα στο ίδιο φρούριο, βρίσκεται και η Λαογραφική Συλλογή της Ιστορικής Λαογραφικής και Αρχαιολογικής Εταιρείας Κρήτης, με πληθώρα αντικειμένων της αγροτικής και αστικής ζωής της Κρήτης και πλούσια κρητολογική βιβλιοθήκη.

Το Πολεμικό Μουσείο Χανίων στεγάζεται στους Ιταλικούς Στρατώνες, έργο του Ιταλού αρχιτέκτονα Macuzo (1870), δίπλα στον δημοτικό Κήπο. Πρόκειται για το δεύτερο παράρτημα του Πολεμικού Μουσείου Αθηνών.

Το Ιστορικό Αρχείο Κρήτης ιδρύθηκε το 1932 και βρίσκεται στην οδό Ι. Σφακιανάκη 20. Η βιβλιοθήκη του περιλαμβάνει πάνω από 6500 χιλιάδες βιβλία καθώς και πολύ σημαντικά έγγραφα και αρχεία των κρητικών επαναστάσεων από το 1821, αρχεία της Κρητικής Πολιτείας και ιδιωτών. Πρόκειται για την πλουσιότερη αρχαική συλλογή μετά τα Γενικά Αρχεία του Κράτους. Έχει επίσης μια μικρή συλλογή λαογραφικού και ιστορικού υλικού.

Στη λεωφόρο Σούδας στις εγκαταστάσεις του Ινστιτούτου Ελιάς & Υποτροπικών φυτών Χανίων, στεγάζεται το κέντρο Ανάδειξης και Προώθησης Κρητικού ελαιολάδου (Μουσείο Ελιάς) στα εκθέματα του οποίου παρουσιάζεται η ιστορική εξέλιξη της ελαιοκαλλιέργειας και της παραγωγής ελαιολάδου.

Η δημοτική Πινακοθήκη στην αρχή της οδού Χάληδων, φιλοξενεί ένα μέρος της συλλογής των έργων τέχνης που απέκτησε ο δήμος Χανίων στην διάρκεια των

χρόνων που πέρασαν. Πέρα από χώρος μουσειακός φιλοδοξεί να γίνει παράλληλα και χώρος προστασίας και διάσωσης του πολιτισμού με την ευρύτερη δυνατή έννοια.

Το Σπίτι του Βενιζέλου στη Χαλέπα, είναι το σπίτι όπου έζησε τον περισσότερο χρόνο της ζωής του ο Ελευθέριος Βενιζέλος. Είναι ανοιχτό στο κοινό και λειτουργεί ως μουσείο επίπλων και προσωπικών αντικειμένων του μεγάλου εθνάρχη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

5.1 Τα Σημαντικότερα Βυζαντινά Αξιοθέατα

Ροτόντα του Μιχαήλ Αργάγγελου στην Επισκοπή Κισσάμου

Η εκκλησία χτίστηκε στη Δεύτερη Βυζαντινή Περίοδο και το ασυνήθιστο σχήμα της δε συναντιέται πουθενά αλλού στην Κρήτη. Μοιάζει με βασιλική μ' ένα τρούλο (Ροτόντα). Έχει ένα τεράστιο τρούλο στο κέντρο που κυριαρχεί στην αρχιτεκτονική της εκκλησίας. Εξωτερικά ο τρούλος παρουσιάζει μια κλιμακωτή δομή, μειώνοντας τη διάμετρο ψηλά στην εκκλησία. Η εκκλησία και τα γύρω επισκοπικά κτίρια έχουν εξωτερική διακόσμηση με πλίνθους. Μέσα στην εκκλησία, καμάρες στολίζουν τον κύριο χώρο κάτω από τον κυλινδρικό θόλο. Το πάτωμα είναι μωσαϊκό από άσπρο και μαύρο χαλίκι και συχνά εικονίζονται φύλλα σε σχήμα καρδιάς. Υπάρχουν και ερείπια ζωγραφισμένων τοίχων. Το Μάιο του 1994 ανασκαφές στην γύρω περιοχή αποκάλυψαν ένα βυζαντινό νεκροταφείο που χρονολογείται από το 700 μ.Χ.

Εκκλησία του Αϊ – Γιάννη Κυρ Γιάννη στον Αλικιανό

Η εξαιρετικά σημαντική εκκλησία του Αϊ – Γιάννη, Κυρ Γιάννη (το κανονικό της όνομα είναι Ζωοδόχου Πηγής) βρίσκεται στο δρόμο για το χωριό Κουφό, 100 μέτρα από το δρόμο ανάμεσα στους πορτοκαλεώνες. Χτίστηκε τον 12ο αιώνα, πιθανότατα πάνω σε προϋπάρχουσα του 10ου αιώνα που καταστράφηκε από σεισμό το 1303 και είχε επιρροές από τις νεότερες βυζαντινές αρχιτεκτονικές προτάσεις της Αγίας Σοφίας, αλλά και από άλλες. Η εκκλησία έχει σταυροειδή αρχιτεκτονική με δωμάτια χαμηλότερου ύψους που της δίνουν τη μορφή ορθογωνίου σχήματος. Έχει ένα νάρθηκα στο μπροστινό μέρος υποδιαιρούμενο σε τρία μέρη που είναι στενότερα από το υπόλοιπο της εκκλησίας. Έχει δύο τρούλους, ένα στο σημείο που διασταυρώνονται τα κύρια κλίτη κι ένα στο νάρθηκα. Γύρω υπάρχουν καμάρες περίπου στο ίδιο ύψος με αυτό της εκκλησίας. Τα παράθυρα της εκκλησίας είναι στενόμακρα κι έχουν την παραδοσιακή βυζαντινή πλίνθινη διακόσμηση στα πλάγια. Μερικά παράθυρα έχουν κίονες, ένα κεντρικό και άλλους δύο στ' αριστερά και στα δεξιά που επιτρέπουν στο φως να μπαίνει στο εσωτερικό. Το πίσω μέρος της εκκλησίας είναι διακοσμημένο με δύο σειρές παράθυρα και τυφλές καμάρες το ένα επάνω στο άλλο. Στο εσωτερικό υπάρχουν δείγματα μαρμάρινων κολόνων και κιονόκρανων, ενώ και κάποιοι ζωγραφισμένοι τοίχοι φαίνονται ακόμα. Η εκκλησία αυτή συμπληρώνει μοναδικά το τοπίο, που ιδιαίτερα την άνοιξη με τις ευωδίες των ανθισμένων πορτοκαλόδεντρων και τη θέα των σκεπασμένων με χιόνι ακόμα κορυφών των Λευκών Ορέων, μαγεύει τον κάθε επισκέπτη.

Μονή Αγίας Τριάδας στο Ακρωτήρι

Το Μοναστήρι της Αγίας Τριάδας χτίστηκε το δέκατο έβδομο αιώνα από δύο Ενετούς αδερφούς της οικογένειας Ζανγκαρόλι που ήταν μοναχοί και ασπάστηκαν την Ορθοδοξία. Χτίστηκε στα ερείπια προϋπάρχουσας εκκλησίας. Είναι ένα Ενετικό κτίριο με τρεις θόλους. Ο μεγάλος βρίσκεται στο σημείο όπου διασταυρώνονται τα κλίτη, ενώ οι μικρότεροι θόλοι βρίσκονται πίσω. Τα δύο παρεκκλήσια της εκκλησίας έχουν κι αυτά θόλους όπως το παρεκκλήσι του Αγίου Σωτήρα που είναι ανεξάρτητο. Η εκκλησία έχει μπροστά ένα νάρθηκα κάθετο προς το κύριο κλίτος και αρκετά φαρδύτερο από αυτό. Η μεσαία εκκλησία είναι αφιερωμένη στην Αγία Τριάδα και τα δύο παρεκκλήσια παραπλεύρως στον Άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο. Αποτελεί ένα καλό παράδειγμα δυτικής αισθητικής, που επηρέασε την εξωτερική διακόσμηση των βυζαντινών εκκλησιών. Στην πρόσοψη της εκκλησίας υπάρχουν δύο κολόνες, μια ιωνικού και μια κορινθιακού ρυθμού, και μια επιγραφή. Ένα μεγάλο, ψηλό καμπαναριό προστέθηκε αργότερα, το 1864. Υπάρχουν και δύο επιγραφές στην είσοδο της εκκλησίας, μια λατινική μια ελληνική, που παρουσιάζουν τους ιδρυτές. Το Μοναστήρι της Αγίας Τριάδας αποτέλεσε μια σημαντική θεολογική σχολή το δέκατο ένατο αιώνα.

Η Αγία Τριάδα απέχει 16 χιλιόμετρα από τα Χανιά στο δρόμο Χανιά – Αρώνι – Παζινός – Αγία Τριάδα.

Εκκλησία Μιχαήλ Αρχαγγέλου στην Αράδενα

Η εκκλησία, χτισμένη πάνω στους γκρεμούς του φαραγγιού, είναι αφιερωμένη στο Μιχαήλ Αρχάγγελο. Είναι χτισμένη πάνω στα ερείπια μιας εκκλησίας του έκτου αιώνα. Αν και η εκκλησία είναι κλειδωμένη, η αρχιτεκτονική της είναι ενδιαφέρουσα καθώς και η γραφική τοποθεσία της στο χείλος του φαραγγιού. Έχει σταυροειδή αρχιτεκτονική και μικρά δωμάτια που συμπληρώνουν την εικόνα της δίνοντας της ένα ορθογώνιο σχήμα. Διαθέτει επίσης ένα θόλο με στενά παράθυρα καμπύλου σχήματος καθώς και τοιχογραφίες του 14ου αιώνα. Μια από αυτές απεικονίζει το δωρητή της εκκλησίας. Η καμπάνα της εκκλησίας έχει μια επιγραφή και μια ιχνογραφία αγίων. Στις 8 Νοεμβρίου η εκκλησία γιορτάζει τη γιορτή του Μιχαήλ Αρχαγγέλου και είναι ανοικτή για το κοινό.

Εκκλησία του Αγίου Νικολάου στα Κυριακασέλια

Η εκκλησία του Αγίου Νικολάου θεωρείται από πολλούς η ομορφότερη εκκλησία της Κρήτης καθώς οι τοίχοι της είναι προσεκτικά ζωγραφισμένοι, με έμφαση στις αποχρώσεις του μπλε. Αποτελεί σίγουρα ένα από τα καλύτερα παραδείγματα βυζαντινής αρχιτεκτονικής στο νησί. Είναι σταυροειδούς αρχιτεκτονικής αλλά τα κύριο κλίτος (ανατολικά προς δυτικά) είναι πολύ μεγαλύτερο και φαρδύτερο από το κάθετο έτσι ώστε η εκκλησία στο εσωτερικό να μοιάζει ορθογώνια. Έχει καμάρες και στις δύο πλευρές της και τα παράθυρα είναι διακοσμημένα με ημικύκλια από πλίνθους. Τα παράθυρα έχουν ένα κεντρικό κίονα με δύο ανοίγματα στ' αριστερά και στα δεξιά για το φως. Η εκκλησία σκεπάζεται με ένα όμορφο, μακρύ κυκλικό θόλο που στηρίζεται στην τομή των κλιτών.

Εκκλησία της Παναγίας της Σερβιώτισσας στον Στύλο

Η εκκλησία της Παναγίας της Σερβιώτισσας αποτελεί ένα από τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα βυζαντινής αρχιτεκτονικής στην Κρήτη. Κτίστηκε κατά τη Δεύτερη Βυζαντινή Περίοδο (12ος αιώνας) και παρουσιάζει επιρροές από ρυθμούς εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής που αναπτύχθηκαν παλιότερα, κυρίως από την Αγία Σοφία της Κωνσταντινούπολης. Η εκκλησία έχει σταυροειδή αρχιτεκτονική με ένα ίσων αποστάσεων σταυρό κι ένα κυλινδρικό θόλο στηριγμένο στη διατομή των κλιτών. Τα άλλα δωμάτια χαμηλότερου ύψους χτίστηκαν έτσι ώστε το εξωτερικό σχήμα της εκκλησίας να είναι ορθογώνιο. Είναι εμπλουτισμένη με πολλά παράθυρα καμάρες ιδιαίτερα προς την κορυφή και διακοσμημένη με πολλά πανέμορφα στοιχεία βυζαντινού ρυθμού. Τα παράθυρα με τις καμάρες είναι κατασκευασμένα από πέτρα. Η στέγη έχει οδοντωτή διακόσμηση και τα παράθυρα στον κύριο χώρο και ολόγυρα από την εκκλησία είναι από πλίνθους. Πίσω από το ιερό υπάρχει ένα παράθυρο διακοσμημένο με ένα κίονα που αφήνει δύο ανοίγματα. Ακόμα ένας διακοσμητικός κίονας βρίσκεται ψηλά στο ένα πλάι της εκκλησίας. Η πανέμορφη αυτή εκκλησία είναι χτισμένη στο κέντρο ενός πορτοκαλεώνα.

Εκκλησία της Παναγίας στην Αγία Ρουμέλη

Η βυζαντινή εκκλησία της Παναγίας στην Αγία Ρουμέλη είναι ιδιαίτερα σημαντική. Βρίσκεται κοντά στην παραλία, μετά το νεόκτιστο χωριό και πριν αρχίσει να φαίνεται το φαράγγι. Είναι εύκολο να τη δει κανείς από τα караβάκια που πλησιάζουν από τα Σφακιά. Ήταν μια πολύ παλιά τρίκλιτη βασιλική που χτίστηκε με τεράστιες πέτρες. Μονάχα ένα μέρος της διατηρείται σήμερα και η παλιά αυθεντική εκκλησία μπορεί να διακριθεί γύρω από άλλη μεταγενέστερη, βυζαντινή που χτίστηκε. Στο κέντρο της εκκλησίας υπάρχουν κομμάτια από άσπρο, μαύρο και κόκκινο μωσαϊκό με γεωμετρικά σχήματα. Πιστεύεται ότι η εκκλησία σ' αυτά τα σημεία δεν είχε σκεπή. Πρόκειται για μια από τις πιο παλιές βασιλικές της Κρήτης και το μωσαϊκό, που μπορούμε να δούμε σήμερα στην αυλή της νεότερης εκκλησίας, περιζώνεται από τους τοίχους μίας παλιότερης εκκλησίας, που πιθανότατα ήταν ελληνικός ναός του 1ου αιώνα π.Χ.

Εκκλησία του Σωτήρα Χριστού στα Τεμένια

Κοντά στα Τεμένια υπάρχει η ενδιαφέρουσα βυζαντινή εκκλησία του Σωτήρα Χριστού. Πρόκειται για μονόκλιτη εκκλησία αλλά ο μεγάλος νάρθηκας μπροστά έχει το αρχιτεκτονικό στυλ των σταυροειδών εκκλησιών με ένα κυλινδρικό θόλο στην κορυφή της. Η εκκλησία έχει καμπύλες καμάρες, που της παρέχουν καλύτερη υποστήριξη και περισσότερο χώρο για τις τοιχογραφίες του 16ου και του 17ου αιώνα. Η εκκλησία βρίσκεται έξω από το χωριό, στους πρόποδες του λόφου της αρχαίας πόλης της Υρτακίνας.

Μονή Γουβερνέτου

Το Γουβερνέτο είναι ένα από τα πιο παλιά μοναστήρια στη Κρήτη και χρονολογείται γύρω στο 1537. Το μοναστήρι έχει μορφή κάστρου με πύργους στην κάθε άκρη του για προστασία από τους επιδρομείς. Οι ενετικές επιδράσεις είναι φανερές στο μοναστήρι.

Η κεντρική εκκλησία του Γουβερνέτου είναι αφιερωμένη στη Σύλληψη της Θεοτόκου. Έχει σταυροειδή αρχιτεκτονική χωρίς θόλο και μ' ένα κάθετο νάρθηκα μπροστά στο κύριο κλίτος. Η εκκλησία διαθέτει σε κάθε γωνία πυργίσκους για όπλα και τόξα ενώ θαυμάσιες ενετικές παραστάσεις σε ρυθμό μπαρόκ, που επηρέασε την πρόσοψη όλων των εκκλησιών κατά τη Ενετοκρατία, διακοσμούν την είσοδό της. Το διπλανό παρεκκλήσι είναι αφιερωμένο στον Άγιο Ιωάννη τον Ερημίτη, τον ιδρυτή του μοναστηριού.

Κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 οι Τούρκοι λεηλάτησαν το μοναστήρι. Πολλοί από τους μοναχούς έχασαν τη ζωή τους και τα αρχεία του μοναστηριού καταστράφηκαν.

Εκκλησία του Σωτήρα Χριστού στην Κάντανο

Ο Σωτήρας Χριστός βρίσκεται στη γειτονιά Ζεβρεμιανά και είναι μία από τις πιο σημαντικές εκκλησίες της Κρήτης. Η εκκλησία δε μοιάζει να είναι πολύ παλιά, αλλά έχει πολλά τμήματα από μια παλαιότερη βασιλική που έχουν ενσωματωθεί στην ίδια οικοδομή. Υπάρχουν κεντρικοί κίονες από μια παλιότερη εκκλησία κατά μήκος της καινούργιας. Το κομμάτι ενός σταυρού κι ένας κίονας έχουν χτιστεί στον τοίχο της εκκλησίας. Υπάρχουν επίσης μερικές κολόνες με σταυρούς, οι οποίες είχαν χρησιμοποιηθεί για να στηρίζουν καμπυλωτές καμάρες στο εσωτερικό της εκκλησίας. Πιστεύεται ότι όλα αυτά τα κομμάτια ανήκουν σε παλιότερη επισκοπική εκκλησία. Η εκκλησία αυτή είναι μία μονόκλιτη, μακριά κι έχει ενδιαφέρουσες βυζαντινές διακοσμήσεις στο πίσω μέρος και γύρω από το πίσω παράθυρό της. Για να στηρίζεται το οικοδόμημα υπάρχουν καμπυλωτές καμάρες. Μέσα στην εκκλησία βρίσκονται ενδιαφέρουσες τοιχογραφίες του 14ου αιώνα.

Βασιλική της Πρώτης Βυζαντινής Περιόδου στη Σούγια

Στη Σούγια βρίσκεται μια ενδιαφέρουσα βυζαντινή εκκλησία με μωσαϊκό πάτωμα (6ος αιώνας). Τα μωσαϊκά είναι καταπληκτικής ποιότητας, τα καλύτερα που έχουν βρεθεί σ' αυτή την περιοχή της Κρήτης και απεικονίζουν εξωτικά πουλιά (παγώνια – σύμβολα της αθανασίας), λουλούδια όπως επίσης και άγρια ζώα κι άλλες παραστάσεις. Τα πρόσφατα αποκαταστημένα μωσαϊκά βρίσκονται στη μοντέρνα εκκλησία, που έχει χτιστεί πάνω τους.

Εκκλησία του Αγίου Νικολάου στη Μάζα

Στη Μάζα θα βρείτε τη βυζαντινή εκκλησία του Αγίου Νικολάου από το δέκατο τρίτο αιώνα με καλά διατηρημένες τοιχογραφίες του Ιωάννη Παγωμένου, που έχει θαφτεί κάτω από την εκκλησία. Η εκκλησία είναι ανοιχτή για τους επισκέπτες και βρίσκεται στη μέση του χωριού.

Ο Ιωάννης Παγωμένος ήταν ένας από τους πιο παραγωγικούς, ξεχωριστούς και ευχάριστους από τους γνωστούς κρητικούς ζωγράφους. Για περισσότερα από 30 χρόνια (1314–1347) ζωγράφιζε εκκλησίες μονάχος του. Μερικές από αυτές είναι ο Άγιος Γεώργιος στους Κομιτάδες Σφακίων (1314), ο Άγιος Νικόλαος στη Μονή Σελίνου (1315), η Παναγιά στον Αλικάμπο Αποκορώνου (1316), ο Άγιος Γεώργιος στο χωριό Ανύδροι Σελίνου (1323), ο Άγιος Νικόλαος στη Μάζα Αποκορώνου (1326), ο Μιχαήλ Αρχάγγελος στα Καβαλαριανά κοντά στην Κάντανο Σελίνου

(1328), η Παναγιά στα Βειλίτικα κοντά στο Κακοδίκι Σελίνου (1332) και η Παναγιά στη Σκαφίδα κοντά στο Ροδοβάνι Σελίνου (1347).

Μονή Χρυσοσκαλίτισσα

Το όνομα Χρυσοσκαλίτισσα προέρχεται από την παράδοση που αναφέρει ότι ένα από τα 90 σκαλιά στην κορυφή της μονής είναι χρυσό, αλλά μπορεί να το δει μόνο όποιος είναι αναμάρτητος. Μόνο μερικές μοναχές ζουν στο μοναστήρι. Η θέα της γύρω περιοχής είναι καταπληκτική, όμως στο ίδιο το μοναστήρι δεν υπάρχουν παλιά κτίρια.

Μονή Γωνιάς στο Κολυμπάρι

Ένα χιλιόμετρο βόρεια από το Κολυμπάρι στη χερσόνησο Σπάθα, βρίσκεται το Μοναστήρι της Γωνιάς (25 χιλιόμετρα από τα Χανιά), που είναι χτισμένο σαν κάστρο και προσφέρει μια κυριαρχική θέα του κόλπου των Χανίων. Η κεντρική εκκλησία, που είναι αφιερωμένη στην Παναγία την Οδηγήτρια αποτελείται από ένα νάρθηκα και παρεκκλήσια περιτριγυρισμένα από μια μεγάλη αυλή. Τα κελιά των μοναχών βρίσκονται στη σειρά κατά μήκος της αυλής, μαζί με το κατάλυμα του ηγουμένου, την τραπεζαρία και τις αποθήκες. Το Μοναστήρι της Γωνιάς έχει μια σημαντική συλλογή από ανεκτίμητες εικόνες της Μεταβυζαντινής Περιόδου, λειψανα και άλλους θρησκευτικούς θησαυρούς. Αναρίθμητες επιγραφές στους τοίχους αποδεικνύουν τη σημασία του. Ένα βόλι κανονιού καρφωμένο στον τοίχο από την πλευρά της θάλασσας υπενθυμίζει τις τουρκικές επιδρομές στο μοναστήρι.

Ο νομός Χανίων διαθέτει πληθώρα αξιοθέατων να παρουσιάσει στον επισκέπτη του με βυζαντινά ενδιαφέροντα. Παρακάτω, παραθέτονται ενδεικτικά μερικά ακόμα από τα πιο σημαντικά Βυζαντινά αξιοθέατα του νομού:

- Εκκλησία του Αγίου Ιωάννη (Δελιανά)
- Εκκλησία των Αγίων Αναργύρων (Σπλάντζια)
- Εκκλησία Αγίου Στέφανου (Δρακόνα)
- Εκκλησία του Αγίου Γεωργίου (Κουρνάς)
- Εκκλησία της Παναγίας (Προδρόμι)
- Εκκλησία του Προφήτη Ηλία (Μουρνιές)
- Εκκλησία της Παναγίας (Κάδρος)
- Εκκλησία του Αγίου Νικολάου (Μουρί)
- Μοναστήρι του Αγίου Ελευθέριου (Μουρνιές)
- Εκκλησία της Παναγίας (Σκλαβοπούλα)
- Εκκλησία της Παναγίας (Σπηλιά)
- Εκκλησία της Αγίας Άννας (Κουρνάς)
- Εκκλησία Μιχαήλ Αρχαγγέλου (Σαρακήνα)
- Εκκλησία Μιχαήλ Αρχαγγέλου (Κάντανος)
- Εκκλησία του Αγίου Γεωργίου (Κουστογέρακο)
- Εκκλησία του Αγίου Νικήτα (Φραγκοκάστελο)
- Εκκλησία της Αγίας Άννας (Κάντανος)
- Εκκλησία του Αγίου Ιωάννη (Άγιος Ιωάννης)
- Εκκλησία της Παναγίας της Μυρτιδιώτισσας (Κάντανος)

- Εκκλησία του Αγίου Παύλου (Αγία Ρουμέλη)
- Εκκλησία του Αγίου Γεωργίου (Κάντανος)
- Εκκλησία του Αγίου Νικολάου (Μονή)
- Εκκλησία της Αγίας Παρασκευής (Βουτάς)
- Εκκλησία Αγία Τριάδα (Αγία Ρουμέλη)
- Εκκλησία της Παναγίας (Αλικάμπος)
- Εκκλησία της Παναγίας (Κάντανος)
- Εκκλησία της Παναγίας (Αγιά)
- Εκκλησία της Αγίας Βαρβάρας (Βουλγάρω)
- Εκκλησία Αγίου Γεωργίου (Κομητάδες)
- Εκκλησία των Αποστόλων (Χώρα Σφακίων)
- Εκκλησία του Σωτήρα Χριστού (Κεφάλι)
- Εκκλησία του Αγίου Ιωάννη (Στύλος)
- Εκκλησία του Αγίου Γεωργίου (Ανύδροι)
- Εκκλησία του Αγίου Παντελεήμονα (Νοπήγια)
- Εκκλησία των Αγίων Πάντων (Φρες)
- Εκκλησία του Αγίου Γεωργίου στη Βάθη (Κουνένι)
- Εκκλησία της Αγίας Ειρήνης (Σούγια)
- Μοναστήρι του Αγίου Ελευθέριου (Μουρνιές)

5.2 Τα Σημαντικότερα Ενετικά Αξιοθέατα

Ενετικό Λιμάνι Χανίων (Προκουμαία)

Το παλιό λιμάνι δε λειτουργεί εδώ και καιρό για τα πλοία, όμως τα παλιά σπίτια είναι ακόμα το πιο ζωντανό κομμάτι της πόλης. Τα περισσότερα από αυτά λειτουργούν ως εστιατόρια ή καφετέριες και η προκουμαία είναι ο πιο ευχάριστος πόλος έλξης για νυχτερινή βόλτα, για ντόπιους και ξένους, μικρούς και μεγάλους.

Ενετική Οχύρωση Καστελιού στο Παλιό Λιμάνι των Χανίων

Η περιοχή Καστέλι βρίσκεται στο λόφο βορειοανατολικά της πλατείας Συντριβανιού. Υπάρχουν πολλά ερείπια Μινωικής προέλευσης που σύμφωνα με μερικούς αρχαιολόγους μαρτυρούν την ύπαρξη της αρχαίας μινωικής πόλης Κυδωνίας. Οι Ενετοί οχύρωσαν το Καστέλι που αποτελούσε το κέντρο της πόλης τους, ενώ στην ίδια περιοχή ήταν κτισμένος ο καθεδρικός ναός καθώς και πολλά σπίτια Ευγενών (Palazzos). Οι Ενετοί ξανάχτισαν τα υπάρχοντα τείχη και δημιούργησαν την Κεντρική Είσοδο (Κόρσο), στο σημείο που βρίσκεται σήμερα η οδός Κανεβάρο, που πήγαινε από την ανατολική στη δυτική είσοδο (Πόρτα Κολόμπο) του Καστελιού. Οι βομβαρδισμοί του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου κατέστρεψαν και τις δύο εισόδους.

Φάρος στο παλιό λιμάνι των Χανίων

Ο φάρος του λιμανιού χτίστηκε αρχικά από τους Ενετούς το 1570 και επισκευάστηκε για τελευταία φορά το 1830 από τους Αιγύπτιους. Η θέα του παλιού λιμανιού από το φάρο είναι καταπληκτική ενώ το ηλιοβασίλεμα σ' αυτό το σημείο θ' αποδειχτεί σίγουρα μια ανεπανάληπτη εμπειρία.

Φρούριο του Φιρκά

Το φρούριο του Φιρκά βρίσκεται στο τέλος της προκυμαίας προς τη θάλασσα και στεγάζει σήμερα το Ναυτικό Μουσείο. Οι Ενετοί το χρησιμοποιούσαν σαν φυλακή για τους Έλληνες που καταδικάζονταν σε θάνατο. Εκεί υψώθηκε η Ελληνική σημαία, ενώπιον του Βενιζέλου και του Βασιλέα Κωνσταντίνου ο 1913, ως επισφράγισμα της ένωσης με την Ελλάδα. Κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού στο Φιρκά διοργανώνονται συναυλίες, μουσικές εκδηλώσεις όπου συμμετέχουν Κρητικά συγκροτήματα και δίνονται θεατρικές παραστάσεις για το κοινό.

Ενετικά Τείχη Χανίων

Η παλιά πόλη περικυκλώνεται από τα γραφικά Ενετικά τείχη. Η περιοχή αυτή με τα στενά σοκάκια και τα θαυμάσια Ενετικά και Τουρκικά κτίρια χωρίζεται σε πέντε περιοχές: το Καστέλι, που βρίσκεται στο λόφο πάνω από το λιμάνι, τα Σκαλάκια, που καλύπτουν το κέντρο γύρω από την αγορά, τη Σπλάντζια, στα νότια της πόλης και την Εβραϊκή και τον Τοπανά, που βρίσκονται πίσω από το Φιρκά, στο λιμάνι.

Το δέκατο τρίτο αιώνα οι Γενοβέζοι, παραδοσιακοί εχθροί των Ενετών, κέρδισαν την υποστήριξη του τοπικού πληθυσμού και πολιόρκησαν την πόλη. Είκοσι χρόνια αργότερα οι Ενετοί ξανακέρδισαν τον έλεγχο της πόλης, αλλάζοντας το όνομά της σε La Canea. Γρήγορα ενίσχυσαν την άμυνα της πόλης, χτίζοντας τα τείχη της σε δύο στάδια, κατά τη διάρκεια του δέκατου τέταρτου και του δέκατου έκτου αιώνα.

Παρά τις ισχυρές αυτές οχυρώσεις, η πόλη έπεσε στα χέρια των Τούρκων εισβολέων το 1645, μετά από πολιορκία δύο μηνών.

Προμαχώνας Αγίου Σωτήρα

Στα αριστερά πάνω από το Φιρκά βρίσκεται το Ξενοδοχείο Ξενία, πίσω από τον Προμαχώνα του Αγίου Σωτήρα. Στρίψτε στην Οδό Θεοτοκοπούλου. Στα αριστερά υπάρχει η αυθεντική Ενετική Εκκλησία του Αγίου Σωτήρα και απέναντι, πίσω από το Ξενία, τα ερείπια μιας έπαυσης. Η εκκλησία του Αγίου Σωτήρα είναι μια μονόκλιτη Ενετική με δύο παρεκκλήσια στην βόρεια πλευρά. Τα παρεκκλήσια έχουν από ένα τρούλο διακοσμημένο με τέταρτα του κύκλου. Στο βόρειο τοίχο βρίσκεται ένας τάφος διακοσμημένος με λουλούδια. Μπροστά στην εκκλησία του Αγίου Σωτήρα, πίσω από το Ξενία βρίσκονται τα υπολείμματα των οχυρώσεων.

Προμαχώνας Schiavo

Ο Προμαχώνας Schiavo βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του Ενετικού τείχους. Ο ανηφορικός δρόμος προσπέλασής του διατηρείται ακόμη.

Προμαχώνας Santa Lucia

Ο Προμαχώνας Santa Lucia βρίσκεται στην νοτιοανατολική γωνία του ενετικού τείχους των Χανίων. Η τάφος αυτού του τμήματος αποτελεί δημοτικό χώρο πάρκινγκ.

Προμαχώνας Sabbionera

Ο Προμαχώνας Sabbionera αποτελεί την βορειοανατολική γωνία του ενετικού τείχους των Χανίων. Ένα μεγάλο τμήμα του τείχους μπορεί να γίνει ορατό από τον Προμαχώνα Santa Lucia. Στον προμαχώνα και στο τείχος υπάρχει ακόμη το έμβλημα της Βενετίας.

Ενετικά Νεώρεια

Στην αντίθετη από το Τελωνείο πλευρά θα δείτε έξι Ενετικές αποβάθρες (Νεώρια) κάθε μια από τις οποίες μπορούσε να φιλοξενήσει ένα πλοίο για επισκευές. Δύο απ' αυτές χρησιμοποιούνται σήμερα ως αιθουσες συνεδρίων. Αξίζει να επιχειρήσετε μία επίσκεψη σ' αυτές για να δείτε την αρχιτεκτονική των τοίχων και των διόδων ανάμεσά τους.

Πύλη Ρενιέρ και Παρεκκλήσι Ρενιέρ στην Παλιά Πόλη των Χανίων

Το Παρεκκλήσι Ρενιέρ ήταν ιδιωτική εκκλησίας ενός ενετού ευγενή. Η Πύλη δίπλα του έχει μια Ενετική Επιγραφή και ένα οικόσημο χρονολογημένο το 1608.

Εκκλησία του San Rocco

Στη βορειοανατολική πλευρά της πλατείας 1821 βρίσκεται η Ενετική Εκκλησία του San Rocco, στην είσοδο της οποίας αναγράφεται η χρονολογία 1630. Ο San Rocco ήταν ο προστάτης άγιος από τη χολέρα.

Εκκλησία της Αγίας Αικατερίνης στη Σπλάντζια

Νότια του Αγίου Νικολάου υπάρχει μια μικρή Ενετική Εκκλησία αφιερωμένη στην Αγία Αικατερίνη.

Εκκλησία του Αγίου Νικολάου στη Σπλάντζια

Στην είσοδο του Αγίου Νικολάου μία πλάκα μαρτυρεί την ιστορία του. Η εκκλησία αποτέλεσε ένα αυθεντικό κομμάτι του μοναστηριού του Αγίου Νικολάου του δεκάτου τρίτου αιώνα. Στην Ενετοκρατία αποτελούσε την πιο σημαντική εκκλησία της πόλης. Ήταν κομψή και μεγάλη σε χωρητικότητα, με πλατιές καμάρες στο εσωτερικό. Στην Τουρκοκρατία ο Σουλτάνος Ιμπραήμ τη μετέτρεψε σε τζαμί. Σήμερα διασώζονται στο βόρειο τμήμα, οι εξωτερικοί τοίχοι της, δραστικά αναμορφωμένοι και ο μεγάλος θόλος της χωρισμένος σε μικρά κομμάτια. Τα απομεινάρια του μοναστηριού βρίσκονται στη βόρεια πλευρά της εκκλησίας και η μονή είναι ακόμα ορατή.

Ο μιναρές του τζαμιού του Ιμπραήμ Πασά βρίσκεται δίπλα στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου.

Εκκλησία της Αγίας Αικατερίνης στη Σπλάντζια

Νότια του Αγίου Νικολάου υπάρχει μια μικρή Ενετική Εκκλησία αφιερωμένη στην Αγία Αικατερίνη.

Οδός Κανεβάρο

Οι Ενετοί δημιούργησαν την Κεντρική Είσοδο (Κόρσο), στο σημείο που βρίσκεται σήμερα η οδός Κανεβάρο που πήγαινε από την ανατολική στη δυτική είσοδο (Πόρτα Κολόμπο) του Καστελιού. Κατά μήκος αυτού του δρόμου υπήρχαν οι υπέροχες Ενετικές κατοικίες των Ενετών ευγενών Permarin, Da Molin, και Zangaroli που καταστράφηκαν από τις αεροπορικές επιδρομές στην αρχή της μάχης της Κρήτης κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Οι εξώπορτες του μεγάρου Zangaroli βρίσκονται στον κήπο του Αρχαιολογικού Μουσείου.

Στο Καστέλι (Πλατία Αικατερίνης) υπάρχει μια σημαντική ανασκαφή που έγινε από μια Ελληνοσουηδική ομάδα αρχαιολόγων, οι οποίοι ανακάλυψαν ανάμεσα σε άλλα ευρήματα, ένα σφραγιδόλιθο που απεικόνιζε το Θεό. Η εικόνα απεικονίζει μία αντρική φιγούρα σ' ένα τοίχο με μία μεγάλη πόλη να διαγράφεται πίσω του. Χρονολογείται στο 1450 π.Χ. και εκτίθεται σήμερα στο Αρχαιολογικό Μουσείο των

Χανίων. Υπάρχουν πολλά ερείπια Μινωικής προέλευσης που σύμφωνα με μερικούς αρχαιολόγους μαρτυρούν την ύπαρξη της αρχαίας μινωικής πόλης Κυδωνίας.

Φρούριο Αγίου Νικολάου

Στο προστατευτικό τείχος του λιμανιού υπάρχουν ακόμα τα ερείπια του φρουρίου του Αγίου Νικολάου.

Ενετική Βίλα Τρεβιζάν στο Δραπανιά

Βρίσκεται ανάμεσα στον παλιό και τον καινούριο δρόμο, έξω από το χωριό και είναι ένα υπέροχο αν και κατεστραμμένο κτίριο. Η φωτογραφία της Βίλα Τρεβιζάν χρησιμοποιήθηκε στο εξώφυλλο του βιβλίου του Giuseppe Gerola για τα ενετικά μνημεία της Κρήτης.

Ενετικό Κάστρο στην Ήμερη Γραμβούσα

Τα νησιά της (Ήμερης) Γραμβούσας και της Αγρίας Γραμβούσας βρίσκονται στο τέλος της ομώνυμης βορειοδυτικής χερσονήσου της Κρήτης. Στην Ήμερη Γραμβούσα βρίσκονται τα ερείπια ενός ενετικού κάστρου (1579). Παρ' όλο που το κάστρο χτίστηκε με χωρητικότητα 3.000 ανδρών, ποτέ δε χρησιμοποιήθηκε για κάποια μεγάλη μάχη. Οι Ενετοί το παρέδωσαν στους Τούρκους το 1692, 23 χρόνια μετά την πτώση του Ηρακλείου.

Ενετικό Κάστρο στο Φραγκοκάστελο

Το βενετσιάνικο κάστρο στο Φραγκοκάστελο χτίστηκε το 1371 και διατηρείται μέχρι σήμερα σε εξαιρετική κατάσταση. Έχει τετράγωνο σχήμα με ένα πύργο σε κάθε γωνία. Πάνω από την πύλη υπάρχει το έμβλημα της Βενετίας, το λιοντάρι του Αγίου Μάρκου. Το κάστρο χτίστηκε από τους Ενετούς για να αποτρέψει τις πειρατικές επιδρομές και να βοηθήσει στην επιβολή της τάξης στην περιοχή.

Ενετική έπαυλη στις Καλάθενες

Στο χωριό Καλάθενες βρίσκονται τα ερείπια ενός ενδιαφέροντος ενετικού κτίσματος της περιοχής, της Ροτόνιας. Ήταν η έπαυλη ενός Ενετού ευγενή που κτίστηκε με άγνωστες αρχές αρχιτεκτονικής. Η εντυπωσιακή εξώπορτα και η γύρω αυλή σώζονται ακόμα.

Μονή της Παναγίας της Θαυματουργής (Santa Maria dei Miracoli)

Η Μονή της Παναγίας της Θαυματουργής κτίστηκε από τη Marussa Mergano το 1615 για τις Δομινικανές μοναχές των Χανίων. Από το συγκρότημα σώζεται ο νότιος και μέρος του ανατολικού τοίχου του καθολικού και ένα τμήμα των κελιών στη νότια πλευρά του.

Μονή Καθολικού

Το Μοναστήρι του Καθολικού είναι το αρχαιότερο μοναστήρι στην Κρήτη, χρονολογούμενο από τον ενδέκατο αιώνα. Αποτέλεσε τόπο λατρείας το δέκατο τρίτο αιώνα. Οι πέτρινες σπηλιές έγιναν καταφύγιο για τους μοναχούς, οι οποίοι αφιέρωσαν τη ζωή τους στη νηστεία και την προσευχή. Πριν από τριακόσια χρόνια οι μοναχοί αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν το μοναστήρι εξαιτίας των πειρατικών επιδρομών. Το μοναστήρι, που βρίσκεται μέσα σε μια ρεματιά, έχει μία εκκλησία αφιερωμένη στον Άγιο Ιωάννη τον Ξένο ή τον Άγιο Ιωάννη τον Ερημίτη, ο οποίος είναι ο ιδρυτής του και έζησε και πέθανε ασκητικά μέσα σε μια σπηλιά που τώρα φέρει το όνομά του. Πιστεύεται ότι το μοναστήρι χτίστηκε κατά τον ενδέκατο αιώνα.

Η εκκλησία του είναι σκαμμένη μέσα σ' ένα βράχο στη μια πλαγιά του βουνού και η πρόσοψή της ευθυγραμμίζεται με την κλίση του. Σώζονται ακόμα η γέφυρα στη ρεματιά και κάποια ερείπια του παλιού μοναστηριού. Το τοπίο θα σας μαγέψει αμέσως με την άγρια ομορφιά του.

Ενετικός Πύργος του Da Molin

Στο χωριό Αλικιανού βρίσκεται ο Ενετικός πύργος Da Molin που ονομάστηκε έτσι από την οικογένεια που ήταν ιδιοκτήτρια της περιοχής. Τα ευρήματα βρίσκονται πολύ κοντά στην εκκλησία του Αγίου Γεωργίου, και υπάρχει πρόσβαση μέσω μιας στενής διόδου που περιβάλλεται από κτίσματα.

Ενετικό Κάστρο της Παλαιόχωρας

Οι Ενετοί έκτισαν ένα κάστρο στην Παλαιόχωρα το 1282, το "Κάστρο Σελίνα", από το οποίο προήλθε το σημερινό όνομα της περιοχής. Ο πειρατής Μπαρμπάροσα κατέστρεψε το φρούριο το 1539 σε μια επιδρομή. Χάρη στις επισκευές η εξωτερική πλευρά του κάστρου διατηρείται αρκετά καλά.

Ενετικό Κάστρο στη Ρόκα

Κοντά στο χωριό υπάρχει ένας λόφος με απότομες πλαγιές, που λέγεται Τρουλί. Σ' αυτό το λόφο υπάρχει ένα κάστρο που οι Ενετοί το ονόμαζαν Ρόκα. Στην αρχή του λόφου, μέσα σε μια σπηλιά βρίσκεται το μικρό εκκλησάκι του Αγίου Αντωνίου. Υπάρχει κι ένα μονοπάτι που οδηγεί στην κορυφή, η οποία προσφέρει κάποια ερείπια και καταπληκτική θέα.

Εκκλησία του Σωτήρα Χριστού στο Κεφάλι

Στο χωριό βρίσκεται η βυζαντινή εκκλησία του Σωτήρα Χριστού με τις υψηλής ποιότητας τοιχογραφίες που χρονολογούνται από το 1320.

5.3 Τα Σημαντικότερα Φυσικά Αξιοθέατα

Οροπέδια

Οροπέδιο Ομαλού

Το Οροπέδιο του Ομαλού που έχει υψόμετρο 1.080 μέτρων είναι ένα από τα τρία υψηλότερα οροπέδια της Κρήτης.

Το οροπέδιο είναι συνεχώς πράσινο εκτός από τους πολύ θερμούς καλοκαιρινούς μήνες. Ιδιαίτερα την άνοιξη είναι καλυμμένο από άγρια φυτά. Η φυσική του ομορφιά όπως και ο βουνίσιος αέρας του τοπίου χαρίζουν μια αίσθηση ανανέωσης στον επισκέπτη, που άλλωστε θα βρει εδώ ένα υπέροχο τόπο για ορεινή πεζοπορία. Στο οροπέδιο υπάρχουν ταβέρνες και ξενοδοχεία, μερικά από τα οποία είναι απόλυτα εξοπλισμένα για το χειμώνα.

Οροπέδιο Ασκύφου

Τα Λευκά Όρη περιτριγυρίζουν το οροπέδιο με τις ψηλές κορυφές τους, το Κάστρο στα δυτικά (2.218 μ.), το Τρυπάλι στα ανατολικά (1.493 μ.) και τις Αγάθες (1.511 μ.) στα νότια, δίνοντάς του μια αμφιθεατρική όψη. Το Οροπέδιο του Ασκύφου πιθανολογείται ότι ήταν λίμνη την Προϊστορική Εποχή, ενώ σήμερα ως εύφορος αγρός φιλοξενεί καλλιέργειες σιταριού και πατάτας. Πάνω από το Ασκύφου στην Ταύρη κοντά στο Οροπέδιο της Νιάτου (1.500 μέτρα) βρίσκεται το ομώνυμο

ορειβατικό καταφύγιο. Η περιοχή προσφέρεται για πανέμορφους περιπάτους στη φύση. Στη μεσαιά γειτονιά του χωριού Ασκύφου, το Αμουδάρι, μπορείτε να νοικιάσετε δωμάτια και να δοκιμάσετε τη ντόπια Σφακιανή πίτα, το νόστιμο κεφαλοτύρι και το ντόπιο θυμαρίσιο μέλι, στην ευχάριστη πλατεία του χωριού.

Οροπέδιο Ανώπολης

Η Ανώπολη είναι γνωστή σήμερα για τα ανηφορικά μονοπάτια της προς τα Λευκά Όρη και την ορεινή θέα των νότιων ακτών της Κρήτης από την Αγία Αικατερίνη και την τοποθεσία της αρχαίας ακρόπολης.

Από το Οροπέδιο της Ανώπολης μπορείτε να θαυμάσετε την ξεχωριστή θέα της νότιας πλευράς των Λευκών Ορέων. Οι διαδρομές προς τις ψηλότερες κορυφές των Λευκών Ορέων, στα 2.500 μέτρα ξεκινά από εδώ. Η εικόνα των βουνών είναι πραγματικά εντυπωσιακή την άνοιξη, όταν αυτά καλύπτονται από χιόνια. Η περιοχή προστατεύεται από τους νότιους ανέμους και έχει πολύ ήπιο κλίμα όλο το χειμώνα. Αυτή η περιοχή των Λευκών Ορέων είναι φημισμένη και για τα σπάνια αγριολούλουδα που φυτρώνουν εδώ την άνοιξη.

Φαράγγια

Φαράγγι Σαμαριάς

Το φαράγγι αρχίζει από το Ξυλόσκαλο, το οποίο όπως υπονοεί και το όνομά του είναι μια ξύλινη σκάλα που βοηθάει τη γρήγορη κατάβαση. Το μονοπάτι μετά ακολουθεί την κοίτη του ποταμού κατά μήκος ενός πανέμορφου δάσους με ψηλά δέντρα και καταπληκτική θέα. Τα βουνά υψώνονται επιβλητικά φτάνοντας σε ύψος πάνω από 2.000 μέτρα από τη θάλασσα.

Το Φαράγγι της Σαμαριάς είναι το μακρύτερο στην Ευρώπη με συνολικό μήκος 18 χιλιόμετρα. Το πλάτος του φαραγγιού κυμαίνεται από 150 μέτρα στο φαρδύτερο σημείο μέχρι 3 μέτρα στο στενότερο. Έχει κηρυχθεί εθνικός δρυμός για να προστατευτεί η σπάνια χλωρίδα και πανίδα του. Για να διασχίσει κανείς το φαράγγι χρειάζεται 6 έως 8 ώρες.

Το φαράγγι της Σαμαριάς είναι κλειστό κατά τη χειμερινή περίοδο, μπορεί όμως ο ενδιαφερόμενος επισκέπτης να δει ένα μέρος του από την είσοδό του (Ξυλόσκαλο).

Φαράγγι Θερίσσου

Ο δρόμος προς το χωριό Θέρισσος περνά μέσα από ένα φαράγγι μήκους 6 χιλιομέτρων. Ένας ποταμός περιστοιχισμένος από δέντρα ακολουθεί το φαράγγι, με ψηλούς τοίχους σε κάθε πλευρά. Η περιοχή είναι πολύ ευχάριστη για περιπάτους.

Φαράγγι Αγίας Ειρήνης

Το φαράγγι έχει μήκος 8 χιλιόμετρα και ύψος που κυμαίνεται από 45 έως 500 μέτρα. Το 1866 εκατό γυναίκες και παιδιά κατάφεραν να αποδράσουν από τους Τούρκους διασχίζοντάς το.

Φαράγγι Αράδενας

Το εντυπωσιακό φαράγγι της Αράδενας ξεκινά από τα Λευκά Όρη βόρεια του χωριού και καταλήγει στο Λιβυκό Πέλαγος. Μπορείτε να περάσετε το φαράγγι της Αράδενας και να βγείτε κοντά στα Μάρμαρα, στη νότια ακτή. Η διαδρομή μπορεί να διαρκέσει

3 με 4 ώρες καθώς η Αράδενα απέχει περίπου 7 χιλιόμετρα από την είσοδο της θάλασσας.

Φαράγγι Ίμπρου

Το φαράγγι της Ίμπρου είναι αρκετά στενό σε μερικά σημεία, με εντυπωσιακούς βράχους και μοναδική χλωρίδα όλο το χρόνο. Το φαράγγι έχει μήκος 11 χιλιομέτρων και απαιτούνται 4–4.5 ώρες περπάτημα για να το διασχίσετε.

Σπήλαια

Σπηλιά Ιωάννη

Η σπηλιά του Ιωάννη βρίσκεται ακριβώς πίσω από το Μοναστήρι του Καθολικού. Το δέκατο αιώνα ο βυζαντινός Αυτοκράτορας Νικηφόρος Φωκάς έστειλε τον Άγιο Ιωάννη τον Ερημίτη στην Κρήτη. Ο τελευταίος έζησε και πέθανε μέσα στη σπηλιά και ο τάφος του βρίσκεται δίπλα σ' αυτή. Η σπηλιά περιέχει αρκετούς σταλαγμίτες και σταλακτίτες και έχει μήκος 150 μέτρα, πλάτος 40 μέτρα και ύψος που κυμαίνεται από 3 μέχρι 20 μέτρα.

Σπηλιά Αρκούδας

Η σπηλιά της Αρκούδας βρίσκεται στο μονοπάτι από το Γουβερνέτο για το Καθολικό. Ένα παρεκκλήσι που είναι μέσα στη σπηλιά είναι αφιερωμένο στην Παναγία. Κοντά στην είσοδο της σπηλιάς βρίσκονται ένας γκριζος σταλαγμίτης με μορφή αρκούδας και μια μικρή λιμνούλα μπροστά του. Σύμφωνα με τον τοπικό μύθο, η Παναγία έκανε την αρκούδα πέτρινη όταν αυτή πήγε να πιει το νερό του μοναχού. Οι αρχαιολόγοι ισχυρίζονται ότι στην αρχαιότητα η σπηλιά ήταν ιερό αφιερωμένο στην θεά Αρτεμη, η οποία είχε μεταμορφωθεί σε αρκούδα.

Την πρώτη μέρα του Φεβρουαρίου πολλοί κάτοικοι της περιοχής πηγαίνουν το βράδυ στην εκκλησία και μένουν στη σπηλιά για το πανηγύρι που ακολουθεί με φαγητό και κρασί.

Σπηλιά Αγίου Ιωάννη του Ξένου στα Μαραθοκεφάλια

Ο Άγιος Ιωάννης ο Ξένος (Αι Γιάννης ο Ερημίτης) ήταν ο άγιος που ίδρυσε το μοναστήρι του Καθολικού στο Ακρωτήρι. Υπάρχει ένας σταλακτίτης στην είσοδο της σπηλιάς, που οι κάτοικοι θεωρούν ότι είναι ιερός.

Σπηλιά Κουρνά

Ανάμεσα στο χωριό και τη λίμνη του Κουρνά, υπάρχει η σπηλιά του Κουρνά με καταπληκτική θέα προς τη λίμνη. Η σπηλιά δεν είναι μεγάλη, 35 μέτρα βάθος, αλλά έχει αρκετούς σταλακτίτες, σταλαγμίτες και φυσικούς στύλους.

Άλλα Φυσικά Αξιοθέατα

Λίμνη της Αγιάς

Μια από τις δύο λίμνες που υπάρχουν στην Κρήτη είναι αυτή της Αγιάς. Βρίσκεται πλάι στο δρόμο και την άνοιξη αποτελεί τον ιδανικό χώρο για σπάνια φυτά, για πουλιά επισκέπτες αλλά και για κάθε φυσιολάτρη.

Λίμνη του Κουρνά

Η λίμνη του Κουρνά είναι μια από τις δύο λίμνες που υπάρχουν στην Κρήτη. Καλύπτει μια συνολική έκταση 16 στρεμμάτων περίπου και το βάθος της είναι γύρω στα 25 μέτρα. Το όνομα της λίμνης προέρχεται από την αραβική λέξη για τη λίμνη.

Πυκνή βλάστηση περιβάλλει τη γραφική λίμνη και η νοτιοανατολική όχθη καλύπτεται με ελαιόδεντρα. Η λευκή άμμος που υπάρχει δίπλα στη λίμνη την κάνει κατάλληλη για κολύμπι, ενώ λίγο πιο πέρα υπάρχουν καφετερίες.

Βιότοπος Γεωργιούπολης

Στον βιότοπο Γεωργιούπολης μπορείτε να θαυμάσετε διάφορα σπάνια είδη πουλιών και άλλων ζώων κυρίως κατά το τέλος του χειμώνα και την άνοιξη. Η Γεωργιούπολη είναι ένα τουριστικό χωριό γεμάτο ξενοδοχεία, εστιατόρια, καφετέριες και ηλιόλουστες παραλίες. Είναι η αρχή μιας παραλιακής περιοχής μήκους 10 χιλιομέτρων παράλληλης με την εθνική οδό.

Λεύκα Όρη

Τα Λευκά Όρη, που υψώνονται πίσω από τα Χανιά και βυθίζονται στο Λιβυκό Πέλαγος στα Σφακιά, έχουν πολλά φαράγγια και χαράδρες για τους φυσιολάτρες ή τους ενθουσιώδεις ορειβάτες. Στα Σφακιά βρίσκονται οι ψηλότερες κορυφές των Λευκών Ορέων: οι Παχνές (2.450μ.), το Κάστρο (2.218μ.) και ο Τροχάρις (2.409μ.). Το άγριο τοπίο που συνθέτουν είναι από τα πιο εντυπωσιακά της Κρήτης. Ο επισκέπτης μπορεί να απολαύσει την πανοραμική θέα ταξιδεύοντας από τα Χανιά ως τα Σφακιά. Η αξέχαστη εμπειρία θα είναι γι' αυτόν το πέρασμα του φαραγγιού της Σαμαριάς καθώς και το ταξίδι που ακολουθεί μέχρι τη Χώρα Σφακίων με караβάκι. Η θέα των Λευκών Ορέων από την επαρχία Αποκορώνου είναι πολύ ενδιαφέρουσα κατά τη διάρκεια του χειμώνα και την άνοιξη, όταν αυτά είναι εντελώς καλυμμένα με χιόνι, οπότε δικαιολογούν και την ονομασία τους. Η πεζοπορία στο βουνό προς το καταφύγιο και το Οροπέδιο της Νιάτου στα 1.500 μέτρα (πάνω από το Ασκύφου) μπορεί να φανεί ενδιαφέρουσα στον επισκέπτη. Τα Λεύκα Όρη έχουν περισσότερες από 40 κορυφές που ξεπερνούν τα 2.000 μέτρα και προσφέρουν ελκυστικότερες ευκαιρίες για ορειβασία.

Χερσόνησος του Ακρωτηρίου

Η χερσόνησος του Ακρωτηρίου υψώνεται βορειοανατολικά των Χανίων και δρα σα φράγμα που προστατεύει τον κόλπο της Σούδας από τους δυνατούς βόρειους ανέμους. Το Ακρωτήριο έχει αρκετές ενδιαφέρουσες περιοχές. Στη βόρεια ακτή βρίσκονται αμμόδεις παραλίες θαυμάσιες για κολύμπι, ενώ βορειοανατολικά υπάρχουν αρκετά παλιά μοναστήρια. Πολλοί επισκέπτες έρχονται στην Κρήτη για να θαυμάσουν τα πολλά είδη σπάνιων κι άγριων φυτών που φυτρώνουν στο Ακρωτήριο στο διάστημα Ιανουαρίου–Απριλίου.

Πεδιάδα της Κυδωνίας

Η πεδιάδα της Κυδωνίας εκτείνεται από τη βόρεια παραλία μέχρι το ξεκίνημα των Λευκών Ορέων. Αρκετοί δρόμοι διασχίζουν την πεδιάδα περνώντας μέσα από περιβόλια με πορτοκαλιές, λεμονιές και γκρεϊπ φρουτ. Η πεδιάδα της Κυδωνίας είναι από τις πιο πλούσιες καλλιεργήσιμες εκτάσεις στην Κρήτη. Τα περιβόλια που καρποφορούν ολόκληρο το χρόνο, κατά τη διάρκεια του χειμώνα και της άνοιξης είναι εντυπωσιακά.

Νησάκι Θοδωρού

Στο νησάκι Θοδωρού, κατοικεί το προστατευόμενο είδος των αγρίων αιγαγρών (Κρι-Κρι) της Κρήτης. Γι' αυτό άλλωστε απαγορεύεται αυστηρά η αποβίβαση στο νησάκι.

5.4 Τα Σημαντικότερα Μινωικά Αξιοθέατα

Μινωικός Τάφος στο Μάλεμε

Στο Μάλεμε υπάρχει ένας θολωτός μινωικός τάφος από την Μεταανακτορική Περίοδο. Ο τάφος έχει ένα ασυνήθιστα μακρύ διάδρομο που οδηγεί στο κυρίως δωμάτιο. Ο τάφος λεηλατήθηκε αλλά οι ανασκαφές του 1966 έφεραν στο φως δύο σφραγίδες.

Μινωικός Τάφος στον Στύλο και Μινωικό Νεκροταφείο

Ο Μινωικός Τάφος στον Στύλο είναι ανέπαφος, χρονολογείται από την Υστερομινωική περίοδο και είχε χτιστεί σ' ένα λόφο. Ένα κατηφορικό μονοπάτι χτισμένο με πέτρες οδηγεί στην είσοδο του υπόγειου τάφου. Πρόκειται για θολωτό τάφο που χτίστηκε από πέτρες τοποθετημένες η μια πάνω στην άλλη έτσι ώστε τα διαδοχικά στρώματα να πλησιάζουν βαθμιαία το κέντρο του τάφου, ώσπου τελικά συναντιόνται.

Περίπου 400 μέτρα μετά, στον ίδιο δρόμο, οι αρχαιολόγοι ανακάλυψαν ένα μινωικό νεκροταφείο, η είσοδος του οποίου είναι μια σιδερένια πόρτα στην αριστερή πλευρά του δρόμου. Μέχρι σήμερα έχουν γίνει ελάχιστες ανασκαφές. Οι τάφοι στους οποίους έχουν γίνει ανασκαφές έχουν περιφραχθεί αλλά φαίνονται εύκολα. Είναι πιθανό ένας αρκετά μεγαλύτερος μινωικός αρχαιολογικός χώρος να βρίσκεται στο λόφο.

Μινωικός Τάφος στον Κουρνά

Στο λόφο κοντά στο χωριό Φυλακή, στην ευρύτερη περιοχή του Κουρνά υπάρχει ένας μινωικός θολωτός τάφος μ' ένα μακρύ κατηφορικό διάδρομο.

Μινωικός Οικισμός στα Νεροκούρου

Τα μινωικά ερείπια ανήκουν στη Νεοανακτορική Περίοδο και είναι ιδιαίτερα σημαντικά, αφού δεν υπάρχουν πολλά ευρήματα αυτής της εποχής στη δυτική Κρήτη. Βγήκε στην επιφάνεια μια μινωική έπαυλη και τα ευρήματα μεταφέρθηκαν στο Μουσείο Χανίων. Η τοποθεσία αυτή βρίσκεται στη νοτιοανατολική γωνιά της εθνικής οδού φεύγοντας από τα Χανιά και πηγαίνοντας προς τη Μαλάξα.

5.5 Μουσεία

Αρχαιολογικό Μουσείο Χανίων

Το κτίριο που στεγάζει το Αρχαιολογικό Μουσείο Χανίων είναι η εντυπωσιακή Ενετική Εκκλησία του Αγίου Φραγκίσκου, που αξίζει τον κόπο να επισκεφθεί κανείς και μόνο για να δει το εσωτερικό της και τον κήπο της. Υπάρχουν ακόμα αρκετά ενδιαφέροντα τοπικά καλλιτεχνήματα από τους Μινωικούς, Ελληνιστικούς και Ρωμαϊκούς χρόνους. Τα εκθέματα του μουσείου αποτελούν ευρήματα της γύρω περιοχής και εκτίθενται κατά χρονολογική σειρά ξεκινώντας από τη Νεολιθική εποχή. Συνοδεύονται από αναλυτικές επιγραφές στα Ελληνικά και στα Αγγλικά που

δηλώνουν τη σημασία και το χώρο προέλευσης τους. Εκτιθενται ακόμα δυο λιθινες πινακίδες που είναι γραμμένες σε Γραμμική Α και Γραμμική Β γραφή. Οι πινακίδες αυτές μαζί με αυτές της Κνωσού αποτελούν τα μοναδικά δείγματα που πιστοποιούν ότι αυτές οι δύο γραφές υπήρξαν μαζί.

Ναυτικό Μουσείο Κρήτης

Το Ναυτικό μουσείο της Κρήτης είναι μέλος της Διεθνούς Ομοσπονδίας Ναυτικών Μουσείων και έχει λάβει το Χρυσό Μετάλλιο Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας Ελλάδας. Ο επισκέπτης μπορεί να δει στο μουσείο εκθέματα σχετικά με την Ελληνική ναυτική παράδοση, όπως μακέτες πλοίων, όργανα και συσκευές τους, ζωγραφικούς πίνακες, κειμήλια, όστρακα, κ.α. Επιπλέον, στους δύο ορόφους του μουσείου υπάρχει βιβλιοθήκη με Ελληνικές και ξένες εκδόσεις ναυτικού περιεχομένου.

Ιστορικό Αρχείο Κρήτης

Το Μουσείο έχει δύο ορόφους με εκθέματα. Ο πρώτος είναι αφιερωμένος στον Ελευθέριο Βενιζέλο, ενώ ο δεύτερος περιέχει συλλογές από δείγματα Ενετικής επίπλωσης, μια συλλογή από δείγματα παραδοσιακής τέχνης, φορεσιές και αρχεία.

Ιστορικό Λαογραφικό Μουσείο Γαβαλοχωριού

Το κτίριο του ιστορικού λαογραφικού μουσείου Γαβαλοχωριού αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα τοπικής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Τμήμα του κτιρίου κατασκευάστηκε κατά την ενετοκρατία, ενώ ο όροφος επί Τουρκοκρατίας. Η έκθεση των αντικειμένων γίνεται σύμφωνα με τη σύγχρονη μουσειολογική αντίληψη, με επεξηγηματικά κείμενα, φωτογραφίες, σχέδια, μακέτες και εμπλουτίζεται κάθε χρόνο με εκθέματα. Σκοπός του μουσείου είναι η συλλογή, προστασία και έρευνα των αντικειμένων της πολιτιστικής παράδοσης του τόπου.

Κρητικό Σπίτι – Λαογραφικό Μουσείο (ιδιωτικό)

Το μουσείο παρουσιάζει τον τρόπο ζωής των παλαιότερων κατοίκων της Κρήτης. Η έκθεση συμπεριλαμβάνει:

- α) Λαογραφική συλλογή των εργαλείων, πρώτων υλών και προϊόντων της παραδοσιακής οικοτεχνίας, βιοτεχνίας και αγροτικής ζωής,
- β) Λαογραφικές αναπαραστάσεις ασχολιών και
- γ) Αναπαραστάσεις εσωτερικών χώρων αγροτικού σπιτιού.

Βυζαντινό Μουσείο

Περιέχει επιλογή αντικειμένων, όπως ψηφιδωτά, τοιχογραφίες, φορητές εικόνες, αγγεία, νομίσματα, κοσμήματα κ.α. από τον 6ο έως τον 18ο αιώνα μ.Χ.

Εκκλησιαστικά Μουσεία

Εκκλησιαστικά μουσεία υπάρχουν:

- στη Μονή Αγίας Τριάδας Τζαγκαρόλων
- στη Μονή Γουβερνέτου
- στη Μονή Χρυσοπηγής (αι στη Μονή Γωνιάς)

Πολεμικό Μουσείο

Είναι το δεύτερο πανελλαδικά παράρτημα του Κεντρικού Πολεμικού Μουσείου στην Αθήνα. Το κτίριο είναι συνολικής έκτασης 2.386 τ.μ. κτισμένο το 1870 σε σχέδια του Ιταλού αρχιτέκτονα Μακούζο.

Στο μουσείο παρουσιάζονται οι απελευθερωτικοί αγώνες των Κρητών εντός και εκτός του νησιού τους, μέσα από πλήθος φωτογραφιών και κειμηλίων.

Μουσείο Χημείας

Το μουσείο Χημείας αποτελεί αναπαράσταση του πρώτου κρατικού χημικού εργαστηρίου που είχε ιδρυθεί στα Χανιά από τον Δρ. Ιωάννη Βαμβακά το 1895.

Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Καντάνου

Το λαογραφικό μέρος του μουσείου παρουσιάζει αντικείμενα που έχουν σχέση με την λαογραφία, όπως μια παλιά συλλογή υποδηματοποιίας, μια συλλογή αντικειμένων ξυλουργικού εργαστηρίου, μια συλλογή αντικειμένων υφαντικής, κρητικές στολές και άλλα αντικείμενα που χρησιμοποιούνταν παλιότερα στη ζωή της υπαίθρου.

Το ιστορικό μέρος φιλοξενεί συλλογές ιστορικών αντικειμένων, όπως έγγραφα, φωτογραφίες και άλλα αντικείμενα που έχουν σχέση με τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, αλλά και παλιότερα από αυτόν.

Βυζαντινό και Λαογραφικό Μουσείο Σπηλιάς

Στο βυζαντινό μέρος του μουσείου εκτίθονται περίπου 140 εικόνες της περιόδου από τον 15ο έως τον 18ο αιώνα. Επίσης, στο μουσείο εκτίθονται, ιερά σκεύη όπως ασημένια χειροποίητα δισκοπότηρα, εξαπτέρυγα, θυμιατά, άμφια παλαιά και νέα, παλαιό ξυλόγλυπτο τέμπλο, ξυλόγλυπτος επισκοπικός θρόνος, ξυλόγλυπτα στασιδια του 17ου και του 16ου αιώνα, βαπτιστήρια πήλινα του 16ου αιώνα, κ.α.

Στο λαογραφικό μέρος του μουσείου εκτίθεται λαογραφικό υλικό όπως αγροτικά εργαλεία, οικιακά σκεύη, συλλογή πολεμικών υλικών του Α' και Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Επίσης, παρουσιάζεται συλλογή φωτογραφιών από κατοικίες, τοπία και μνημεία του χωριού.

Σπίτι Ελευθερίου Βενιζέλου

Πρόκειται για το σπίτι όπου γεννήθηκε ο Ελευθέριος Βενιζέλος, ένας από τους σημαντικότερους πολιτικούς της σύγχρονης Ελλάδας. Χρημάτισε πρωθυπουργός επί σειρά ετών και διαμόρφωσε, με την πολιτική του, τον σημερινό χάρτη της Ελλάδας.

Είναι μια παραδοσιακή, αναπαλαιωμένη οικία που λειτουργεί ως μουσείο με φωτογραφίες της οικογένειας Βενιζέλου και επιλεγμένα προσωπικά και οικογενειακά αντικείμενα.

5.6 Νεότερα Αξιοθέατα

Τάφοι Βενιζέλων στο Ακρωτήριο

Οι τάφοι του Ελευθέριου Βενιζέλου και του γιου του Σοφοκλή βρίσκονται σ' ένα προσεγμένο πάρκο απ' όπου φαίνεται ολόκληρη η πόλη των Χανίων. Το πάρκο βρίσκεται στην είσοδο της χερσονήσου του Ακρωτηρίου, απ' όπου περνάει ο δρόμος από τα Χανιά για το αεροδρόμιο σε απόσταση περίπου δύο χιλιομέτρων από τα Χανιά. Η θέα της πόλης απ' αυτό το σημείο είναι πανοραμική, ειδικά το ηλιοβασίλεμα.

Συμμαχικό Νεκροταφείο στη Σούδα

Το πολεμικό συμμαχικό νεκροταφείο βρίσκεται ακριβώς έξω από τη Σούδα. Είναι μια εντυπωσιακή τοποθεσία με πολλές επιτύμβιες στήλες που βρέχεται από τα

γαλάζια νερά του λιμανιού της Σούδας, στο πίσω μέρος του. Στην είσοδο του νεκροταφείου υπάρχει μια επιγραφή που καταγράφει όλα τα ονόματα εκείνων που είναι θαμμένοι εκεί. Υπάρχουν 1.527 τάφοι, που δείχνουν το μέγεθος της Μάχης της Κρήτης. Οι πιο πολλοί νεκροί ήταν Βρετανοί, ενώ ο αριθμός των Νεοζηλανδών (447) και των Αυστραλών (197) ήταν επίσης μεγάλος.

Γερμανικό Νεκροταφείο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου στο Μάλεμε

Το νεκροταφείο βρίσκεται 3 χιλιόμετρα νότια του Μάλεμε. Οι 4.465 άνδρες που θάφτηκαν εκεί έπεσαν στη μάχη της Κρήτης το 1941. Στον τοίχο του χώρου της εισόδου αναγράφεται μια περιληψη της ιστορίας της Μάχης της Κρήτης, που αναφέρει και τους Κρήτες που σκοτώθηκαν σ' αυτή.

Δημοτική Αγορά των Χανίων

Η Δημοτική Αγορά των Χανίων έχει πολλά μανάβικα, αρτοποιεία, κρεοπωλεία, ψαράδικα και τυροκομεία. Πολλά καταστήματα πουλούν τα πασίγνωστα Κρητικά βότανα. Υπάρχουν ακόμα αρκετά εστιατόρια και καφετέριες όπου συχνάζουν πολλοί Χανιώτες κατά τη διάρκεια της μέρας. Η ατμόσφαιρα στην αγορά είναι υπέροχη, ιδιαίτερα τα πρωινά του Σαββάτου.

Δημοτικός Κήπος Χανίων

Ο Δημοτικός Κήπος Χανίων βρίσκεται στο κέντρο της πόλης και περιέχει ένα μικρό ζωολογικό κήπο, μια καφετέρια, ένα θερινό σινεμά και το Ρολόι της πόλης στη βόρεια γωνία του.

Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

Στην οδό Χάληδων υπάρχει η Καθολική εκκλησία των Χανίων.

Μητρόπολη Χανίων

Η Μητρόπολη των Χανίων, η εκκλησία της Τριμάρτυρης αλλιώς, χτίστηκε το 1864 πάνω σε παλιότερη εκκλησία με δύο κλίτη. Μετά την Τουρκική κυριαρχία αν και μετατράπηκε σε χώρο κατασκευής σαπουνιού, παρέμεινε τόπος παρακλήσεων προς την Παναγία για τους πιστούς.

Εκκλησία της Αγίας Μαγδαληνής στη Χαλέπα

Η Εκκλησία της Αγίας Μαγδαληνής στη Χαλέπα είναι μια ιδιαίτερα όμορφη εκκλησία, Ρώσικης αρχιτεκτονικής.

Παραδοσιακοί Οικισμοί και Γραφικές Περιοχές

Ταμπακαριά

Τα Ταμπακαριά ήταν η παραδοσιακή περιοχή επεξεργασίας δερμάτων στα Χανιά. Τα περισσότερα παλιά εργοστάσια έχουν εγκαταλειφτεί σήμερα. Μερικά έχουν ανακαινιστεί για να λειτουργήσουν ως ξενοδοχεία και εστιατόρια. Εδώ υπάρχουν επίσης κάποιες εξαιρετικές ταβέρνες, που προσφέρουν ολόφρεσκο ψάρι.

Οδός Σκριδλόφ (Στιβανάδικα)

Τα στιβανάδικα δίνουν την αίσθηση του παζαριού. Εδώ μπορεί κανείς να αγοράσει ντόπια δερμάτινα είδη ή κιλίμια και άλλα σουβενίρ.

Τοπανάς και Εβραϊκή Συνοικία

Αυτή η περιοχή της πόλης τελειώνει στο φρούριο του Φιρκά και είναι γνωστή ως Τοπανάς (που σημαίνει βόμβες για τα κανόνια, αναφερόμενος ο όρος στην κατασκευή βομβών για το φρούριο). Στα ανατολικά βρίσκεται η Εβραϊκή συνοικία. Η περιοχή είναι γεμάτη μικρά δρομάκια ή σοκάκια με βενετσιάνικα κτίρια, που άλλα κατοικούνται και σήμερα, ενώ άλλα έχουν αναπαλαιωθεί για να γίνουν ασυνήθιστες ταβέρνες ή μαγαζιά.

Αράδενα

Η Αράδενα είναι η τοποθεσία της αρχαίας ελληνικής πόλης Αραδίν. Ακμασε κατά τα Ρωμαϊκά, Βυζαντινά και Ενετικά Χρόνια. Οι κάτοικοί της κάποτε ασχολούνταν με το θαλάσσιο εμπόριο και είχαν την ίδια μοίρα με τους κατοίκους της Ανώπολης αφού και η δική τους πόλη καταστράφηκε το 1770 και το 1867 από τους Τούρκους. Το εγκαταλειμμένο σήμερα χωριό, προσφέρεται για ένα ευχάριστο περίπατο μέσα στα στενά μονοπάτια του και στα σπίτια του, που είναι χτισμένα σύμφωνα με την παραδοσιακή αρχιτεκτονική.

Λουτρό

Το Λουτρό έχει ένα ασφαλές λιμάνι για μικρά και μεσαία σκάφη καθώς τα γύρω βουνά το προστατεύουν απ' όλες τις πλευρές. Διαθέτει πολύ ωραία ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια και ταβέρνες καλής ποιότητας. Το χωριό είναι πολύ γραφικό. Είναι χτισμένο στη θέση της δωρικής πόλης Φοίνικας και βρίσκεται κοντά στην έξοδο του φαραγγιού της Αράδενας. Στην περιοχή βρίσκονται τα ερείπια βυζαντινών εκκλησιών και ενετικά και τουρκικά κάστρα.

Κουρνάς

Το παλιό χωριό του Κουρνά διατηρεί αναλλοίωτο τον παραδοσιακό χαρακτήρα της αρχιτεκτονικής των κρητικών χωριών και έχει αρκετές βυζαντινές εκκλησίες.

Έλος

Το Έλος είναι ένα από τα πιο όμορφα παραδοσιακά χωριά της επαρχίας Κισσάμου. Είναι χτισμένο μέσα στις καστανιές και τα πλατάνια, ενώ υπάρχουν παντού στο χωριό τρεχούμενες πηγές. Στο κέντρο βρίσκονται κάποια καφενεία, όπου μπορείτε να απολαύσετε ένα δροσερό ποτό κάτω από τα πανύψηλα πλατάνια

Κουστογέρακο

Το χωριό βρίσκεται σε υψόμετρο 500 μέτρων πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας κι έχει μια πολύ άγρια ομορφιά. Βαθιά φαράγγια κι απότομα βουνά κυκλώνουν το χωριό. Νοτιοδυτικά του χωριού σε ύψος 200 μέτρων βρίσκεται η Σπηλιά του Κύκλωπα, πιθανότατα πρόκειται για τη σπηλιά στο έπος Οδύσσεια και στην ιστορία των Κυκλώπων. Η σπηλιά βρίσκεται μακριά από το χωριό και είναι δυσπρόσιτη.

Ροδοπού

Το παλιό χωριό Ροδοπού ήταν ένα από τα μεγαλύτερα της περιοχής. Τα σπίτια έχουν παραδοσιακή αρχιτεκτονική με έντονες βενετσιάνικες επιρροές.

Βάμος

Ο Βάμος, χωριό της επαρχίας Αποκορώνου, βρίσκεται μέσα σε μια καταπράσινη περιοχή. Εκεί βρίσκονται πολλά αναπαλαιωμένα παραδοσιακά σπίτια, αρκετά από τα οποία έχουν μετατραπεί σε τουριστικούς ξενώνες υψηλού επιπέδου.

Ο επισκέπτης θα έχει την ευκαιρία να περπατήσει στα στενά δρομάκια του, να σταματήσει στο παραδοσιακό οινοπωλείο, στο οποίο διακινούνται όλα σχεδόν τα ντόπια προϊόντα και να απολαύσει τον καφέ ή το ποτό του με τη συντροφιά μοναδικής θέας στο παραδοσιακό καφέ-χώρο τέχνης «το Λιακωτό». Επιπλέον, ο επισκέπτης δεν πρέπει να παραλείψει να επισκεφτεί τη γνωστή πια ταβέρνα «η Στέρνα του Μπλουμοσήφη», όπου με άψογη εξυπηρέτηση θα απολαύσει τα καλύτερα παραδοσιακά πιάτα που έχει να προσφέρει η κρητική κουζίνα

5.7 Ρωμαϊκά Αξιοθέατα

Ελληνορωμαϊκή γέφυρα στις Βρύσες

Στις Βρύσες βρίσκεται και μια ελληνορωμαϊκή γέφυρα, πάνω από το Βρυσικό ποτάμι, ανατολικά από το Χωριό, στην έξοδο προς το Ρέθυμνο, κάτω από τη νέα εθνική οδό. Η τοποθεσία ονομάζεται Ελληνική Καμάρα και είναι πλάι στην εκκλησία του χωριού, βόρεια του δρόμου που περνά μέσα από τις Βρύσες. Η γέφυρα, που χρησιμοποιείται και σήμερα, είναι φτιαγμένη από πέτρες, χωρίς λάσπη και υψώνεται 6,4 μέτρα πάνω από το ποτάμι με ένα κάλυμμα από μικρούς βράχους.

Ρωμαϊκό Ιερό στις Μένιες

Οι Μένιες βρίσκονται στο νοτιοανατολικό σημείο της χερσονήσου Σπάθα. Έχουν μεγάλη αρχαιολογική και ιστορική αξία, αφού εδώ βρισκόταν η αρχαία Δίκτυνα. Η Δίκτυνα ήταν το ιερό της κρητικής θεάς Δίκτυνας ή Βριτομάρτυς, η οποία λατρευόταν κυρίως στην δυτική Κρήτη.

Η Βριτομάρτυς ήταν πιθανότατα συνέχεια των μινωικών θρησκευτικών πίστεων κι έχει συνδυαστεί με τη θεά Αρτεμη του ελληνικού πανθέου.. Η Δίκτυνα ήταν το σημαντικότερο ιερό της θεάς Βριτομάρτυς και μια ισχυρή αιτία για να διατηρείται σε έλεγχο η σύγκρουση ανάμεσα στις ισχυρότερες πόλεις της περιοχής, την Κυδωνία στα Χανιά και την Πολυρρήνια στο Καστέλι. Η Βριτομάρτυς λατρευόταν εδώ κατά την Ελληνιστική και Ρωμαϊκή Εποχή. Το ελληνοιστικό ιερό δεν έχει βρεθεί ακόμα ενώ το ρωμαϊκό ήταν ορατό από μεγάλη απόσταση στη θάλασσα και αρκετά κομμάτια μαρμάρων και ρωμαϊκά ερείπια βρέθηκαν στην περιοχή. Αργότερα κατά τον 9ο αιώνα το Μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου είχε χτιστεί εδώ, αλλά καταστράφηκε από τις συνεχείς επιδρομές πειρατών.

Σήμερα ελάχιστα απομεινάρια μπορεί να δει κανείς από τη ρωμαϊκή παρουσία ή το μοναστήρι.

Αρχαία Πόλη Μίθυμνα

Πάνω στην εθνική οδό Χανιά – Καστέλι, μετά το δρόμο προς Κολένη, υπάρχει μια πινακίδα που κατευθύνει προς την αρχαία πόλη Μίθυμνα. Εκεί βρίσκεται η αρχαία πόλη και η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου. Πιθανότατα η προηγούμενη τοποθεσία της

αρχαίας πόλης Μίθυμνα να ταυτίζεται με αυτή του σημερινού χωριού Νοπήγια, όπου άλλωστε βρέθηκε κι άγαλμα που παριστάνει μια γυναίκα μ' ένα παιδάκι.

5.8 Τουρκικά Αξιοθέατα

Τζαμί Κιουτσούκ Χασάν

Το Τζαμί Κιουτσούκ Χασάν στο παλιό λιμάνι των Χανίων αποτελεί ένα ασυνήθιστο αξιοθέατο με τις αψίδες και τον τρούλο του. Χτίστηκε το 1645 από τους Τούρκους και υπέστη σοβαρή καταστροφή από βομβαρδισμούς κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Μιναρές του Τζαμιού Χιουγκάρ Τζαμισί (τζαμί του ηγεμόνα)

Ο μιναρές του τζαμιού Χιουγκάρ Τζαμισί βρίσκεται δίπλα στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου στη Σπλάνζια. Την εκκλησία αυτή κατά την τουρκοκρατία ο Σουλτάνος Ιμπραήμ την είχε μετατρέψει σε τζαμί.

Τούρκικο Χαμάμ στην οδό Ζαμπελίου

Πρόκειται για ένα οικοδόμημα με έξι μεγάλους ημισφαιρικούς τρούλους, στο οποίο μεταγενέστερα προστέθηκε όροφος. Είναι σε καλή κατάσταση με μεταγενέστερες επεμβάσεις.

Τούρκικο Χαμάμ στην οδό Χάληδων

Στην οδό Χάληδων υπάρχουν τα απομεινάρια ενός Τουρκικού χαμάμ. Οι αρχαιολόγοι πιστεύουν ότι στην περιοχή αυτή υπήρξε το Ενετικό μοναστήρι καλογραιών της Αγίας Κιάρας πριν το σεισμό του 1596.

Μιναρές του Αχμέτ Αγά

Ο Μιναρές του Αχμέτ Αγά βρίσκεται στην οδό Χατζημιχάλη Νταλιάνη, πίσω από την Αγορά των Χανίων.

5.9 Αρχαιοελληνικά Αξιοθέατα

Απτερα

Στα Απτερα υπάρχουν ελληνικά, ρωμαϊκά και βυζαντινά ερείπια καθώς κι ένα τουρκικό φρούριο. Στην κορυφή θα δείτε ένα πέραςμα στα δεξιά που οδηγεί στα βυζαντινά και τα ρωμαϊκά ερείπια. Από το σημείο αυτό μπορείτε να θαυμάσετε τα Λευκά Όρη αν κοιτάξετε νότια προς την Κοιλιάδα του Στύλου. Η θέα είναι καταπληκτική ιδιαίτερα την άνοιξη όταν τα βουνά είναι καλυμμένα με χιόνι. Τα Απτερα υπήρξαν μια από τις πιο δυνατές πόλεις της Κρήτης. Ο μύθος λέει ότι τα Απτερα (χωρίς φτερά) απόκτησαν το όνομά τους από την ήττα των Σειρήνων σε μουσικό αγώνα. Οι Μούσες έκοψαν τα φτερά των Σειρήνων και όταν αυτές προσπάθησαν να πετάξουν έπεσαν στο νερό και σχημάτισαν τα μικρά νησιά του κόλλου της Σούδας.

Τα Απτερα υπήρχαν από τα Μινωικά χρόνια, αφού το όνομά τους συναντιέται στις πλάκες της Κνωσού. Κατά τα Ελληνιστικά χρόνια αποτέλεσαν μια πολύ ισχυρή πόλη-κράτος και συμμετείχαν στους κρητικούς πολέμους. Η πόλη είχε δύο λιμάνια. Το πρώτο, η Μινώα, βρισκόταν στο βόρειο τμήμα του λιμανιού της Σούδας, εκεί που

σήμερα τοποθετείται το Μαράθι, ενώ το δεύτερο βρισκόταν στην άλλη μεριά του λιμανιού, όπου σήμερα είναι το Καλάμι (Καλύβες). Τα λιμάνια έλεγχαν την είσοδο στον προστατευμένο κόλπο της Σούδας. Τα Απτερα συνέχισαν να είναι μια ισχυρή πόλη κατά τα Ρωμαϊκά και τα πρώτα Βυζαντινά χρόνια, αλλά το 823 μ.Χ. καταστράφηκαν από τους Αραβες. Οι Ενετοί έχτισαν ένα φρούριο εδώ, που όμως και αυτό καταστράφηκε από τον πειρατή Μπαρμπαρόσα.

Η πόλη άκμασε μέχρι την αραβική κατοχή, κατά τη διάρκεια της οποίας καταστράφηκε και εγκαταλείφτηκε μέχρι που κατοικήθηκε ξανά από τους Βυζαντινούς. Τα εντυπωσιακά κυκλώπεια τείχη της πόλης, που κάποτε είχαν μήκος 4 χιλιόμετρα, φαίνονται ακόμα σε πολλά μέρη. Στη μέση αυτής της περιοχής βρίσκεται ένας μικρός ναός που χρονολογείται από τους Κλασικούς χρόνους (2ος αιώνας π.Χ.). Φημολογείται ότι ο ναός ήταν αφιερωμένος σ' ένα ζευγάρι θεών, το οποίο πιθανότατα είναι η Δήμητρα και η Κόρη.

Αρχαία Λισσός – Ναός του Ασκληπιού

Η Λισσός βρίσκεται κοντά στη Σούγια, στη νότια ακτή της Κρήτης και μπορείτε να φτάσετε σ' αυτή από τη Σούγια περπατώντας σ' ένα μονοπάτι ανάμεσα στα βουνά, ή με караβάκι από τη Σούγια. Το μονοπάτι προς τη Λισσό ξεκινά από το λιμάνι της Σούγιας και είναι καλοφτιαγμένο. Το περπάτημα είναι πολύ ευχάριστο και μετά από 20 λεπτά σε ένα μικρό φαράγγι κλίνει αριστερά και βρίσκεται μπροστά στον επόμενο κόλπο, τον Αγιο, το αρχαίο λιμάνι της Λισσού. Ο περίπατος δεν είναι δύσκολος, ούτε μακρύς (1 ώρα και 30 λεπτά). Επίσης, στη Λισσό μπορείτε να πάτε με βάρκα που θα ναυλώσετε από τη Σούγια. Στη Λισσό υπάρχουν ευρήματα της Ελληνιστικής και της Ρωμαϊκής Εποχής καθώς κι ενδιαφέρουσες βυζαντινές εκκλησίες.

Εκεί βρίσκεται και ο Ναός του Ασκληπιού τον οποίο επισκέπτονταν από ολόκληρη την Κρήτη. Ο ναός βρίσκεται στη βάση του βουνού, όπου υπήρχε ο απαραίτητος βωμός για τις θυσίες και στην ίδια θέση, βρέθηκαν περίπου είκοσι αγάλματα, τα οποία είχαν προσφερθεί στον θεό από ασθενείς ή ανθρώπους που θεραπεύτηκαν κι έδειχναν την ευγνωμοσύνη τους. Ένα χρυσό φίδι βρέθηκε ανάμεσα στις προσφορές. Στο Ναό του Ασκληπιού διατηρούσαν ζωντανά φίδια που τα χρησιμοποιούσαν στις τελετουργίες θεραπείας των ασθενών που γίνονταν εκεί.

Ο ναός χρονολογείται από τον 4ο αιώνα π.Χ. και χτίστηκε από τετραγωνισμένες πέτρες. Το πάτωμα του ναού, είναι μεταγενέστερο (1ο αιώνα μ.Χ.), και έχει μωσαϊκό από πολύχρωμα χαλίκια, που συνθέτουν γεωμετρικά σχήματα και εικόνες ζώων.

Πολυρρήνια

Η Πολυρρήνια, 7 χιλιόμετρα μακριά από το Καστέλι, είναι μια πολύ ενδιαφέρουσα αρχαία πόλη με ερείπια από τον έκτο αιώνα π.Χ., τους Ελληνιστικούς, τους Ρωμαϊκούς και τους Ενετικούς χρόνους. Υπήρξε μια δυνατή πόλη χτισμένη στις φυσικές οχυρώσεις των βράχων στην κορυφή του βουνού. Ένα από τα λιμάνια της ήταν η Φαλάσαρνα και το άλλο το Καστέλι Κισσάμου. Τα ερείπια που είναι ορατά σήμερα ανήκουν κυρίως στη Δεύτερη Ρωμαϊκή και τη Βυζαντινή Περίοδο. Ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον μνημείο βρίσκεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο του Αγίου Νικολάου. Πρόκειται για το έκθεμα του κρανίου ενός αθλητή που φορά ένα χρυσό στέμμα και στο στόμα του έχει ένα νόμισμα της Πολυρρήνιας. Βρέθηκε σε

νεκροταφείο του Ιου αιώνα μ.Χ. κοντά στον Άγιο Νικόλαο. Καθώς ανεβαίνετε από τους πρόποδες του λόφου θα συναντήσετε σπηλιές που είναι σκαμμένες μέσα στο βράχο, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν ως τάφοι κατά τη Ρωμαϊκή Περίοδο.

Αρχαία Έλυρος

Η τοποθεσία της αρχαίας δωρικής πόλης της Ελύρου απέχει 500 μέτρα από το χωριό Ροδοβάνι στο λόφο Κεφαλά, δίπλα στο δρόμο για Σούγια. Η Έλυρος ήταν από τις σπουδαιότερες πόλεις της δυτικής Κρήτης. Ήταν βιομηχανικό και εμπορικό κέντρο, με εργοστάσια παραγωγής όπλων. Η Σούγια και η Λισσός ήταν τα λιμάνια της. Η Έλυρος ήταν σημαντική και κατά τα Ρωμαϊκά και Βυζαντινά Χρόνια. Ένα ρωμαϊκό άγαλμα, ο Φιλόσοφος της Ελύρου, ανασκάφτηκε εδώ και τώρα εκτίθεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο των Χανίων. Βρισκόταν στη θέση μιας αρχιεπισκοπής και τα ερείπια της επισκοπικής εκκλησίας, βασιλική του 6ου αιώνα, φαίνονται ακόμη στο κέντρο της παλιάς πόλης. Μια μεγαλύτερη και νεότερη εκκλησία δείχνει τη θέση της Ελύρου πάνω σ' ένα μικρό λόφο, αμέσως μετά τη διακλάδωση προς Ροδοβάνι. Η ίδια η τοποθεσία φαίνεται πολύ λίγο. Πάντως, έχετε μια πανοραμική θέα της κοιλάδας κάτω από το λόφο που ανήκε στην Έλυρο και ως τον κόλπο της Σούγιας. Οι κάτοικοι της Ελύρου έβλεπαν τα πλοία τους από την πόλη. Οι ψηλότερες κορυφές των Λευκών Ορέων φαίνονται στ' ανατολικά. Στα βόρεια κυριαρχούν τα ελαιόδεντρα και τα χωριά που βρισκόταν ανάμεσά τους.

Αρχαία Υρτακίνα

Το χωριό Τεμένια βρίσκεται στην τοποθεσία της αρχαίας πόλης Υρτακίνας, μια σπουδαία πόλη της δυτικής Κρήτης. Είναι στην κορυφή ενός λόφου πλάι στα Τεμένια. Είχε πολύ δυνατή οχύρωση, σημάδια της οποίας είναι ακόμα ορατά. Εδώ βρέθηκε κι ένα άγαλμα του θεού Πάνα. Τ' απομεινάρια της πόλης βρίσκονται στην κορυφή του λόφου, που ονομάζεται Καστρί και βρίσκεται ανάμεσα στα Τεμένια και στα Παπαδιανά. Είναι εύκολο να το δει κανείς από τα Τεμένια.

Αρχαία Φαλάσαρνα

Η αρχαία πόλη έχει ανασκαφεί και οι ανασκαφές έφεραν στο φως αρκετά τείχη και κτίρια. Η γεωγραφική μετατόπιση της Κρήτης στο σημείο αυτό (υπερύψωση) έχει μετατρέψει το αρχαίο λιμάνι σε χερσαίο έδαφος. Η Φαλάσαρνα ήταν μια σημαντική εμπορική και ναυτική δύναμη κατά τη διάρκεια των Ελληνιστικών χρόνων, όπως επίσης και το λιμάνι της Πολυρρήνιας. Ένας ενδιαφέρων θρόνος σκαλισμένος σε βράχους υπάρχει στην είσοδο της αρχαίας πόλης. Η ακρόπολη της πόλης βρισκόταν πάνω στη χερσόνησο, στο μπροστινό μέρος στην κορυφή του λόφου. Τα δυνατά τείχη που έζωναν το λόφο είναι ακόμη ορατά. Το λιμάνι βρισκόταν κάτω από τα προστατευτικά τείχη στη νότια πλευρά της χερσονήσου. Δύο πύργοι υπάρχουν ένας στα βόρεια και ένας στα νότια του λιμανιού που χρονολογούνται από τον 4ο αιώνα π.Χ. Ένα δεύτερο κανάλι οδηγεί στην έξοδο του λιμανιού κι εκτείνεται 100 μέτρα στη βόρεια πλευρά της ακρόπολης, από το λιμάνι προς την παραλία. Πιθανολογείται ότι ήταν κάποτε και πειρατικό φρούριο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΕΝΝΑΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ Ν. ΧΑΝΙΩΝ

Χάρη στη μορφολογία του εδάφους και το συνδυασμό βουνού και θάλασσας, ο Νομός Χανίων αποτελεί έναν παράδεισο για όσους αναζητούν την περιπέτεια και τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, προς τον οποίο έχει σημειωθεί μια σημαντική στροφή τα τελευταία χρόνια, με τις μορφές του αγροτουρισμού, οικοτουρισμού, φυσιολατρικού, ορεινού, εκκλησιαστικού, περιπατητικού κ.α.

Το ευρωπαϊκό μονοπάτι μεγάλων διαδρομών, E4 Alpine, που ξεκινά από τα Πυρηναία Όρη και διασχίζει την Ελλάδα, συνεχίζεται από την Κίσαμο και καταλήγει στη Ζάκρο της ανατολικής Κρήτης. διατρέχει σχεδόν όλο τον ορεινό όγκο του Νομού Χανίων, με διαδρομές που προσφέρουν μοναδικές συγκινήσεις στους εραστές της φύσης και της πεζοπορίας. Στα ημιορεινά και τα ορεινά θα δει ο περιηγητής μικρά παραδοσιακά χωριά, με πέτρινα σπίτια και στενούς δρόμους, ξεχασμένα από τον χρόνο.

Σε χωριά που έχουν περισσότερη οργάνωση προσφέρονται ευκαιρίες για εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως ο αγροτουρισμός ή ο οικοτουρισμός που παρέχει στον επισκέπτη την δυνατότητα να διαμείνει σε παραδοσιακά –συνήθως αναπαλαιωμένα– αγροτικά καταλύματα, να γνωρίσει από κοντά την κρητική φύση και τον κρητικό τρόπο ζωής των ανθρώπων της υπαίθρου και να απολαύσει βιολογικά, ντόπια προϊόντα. Στο Βάμο στον Αποκόρωνα, τη Μηλιά και τη Σηλιά στην Κίσαμο υπάρχουν οικισμοί με τέτοιο χαρακτήρα, προσελκύνοντας το ενδιαφέρον εκατοντάδων επισκεπτών παγκοσμίως.

Η ορειβασία και η αναρρίχηση αποτελούν μια πρόκληση για τους τολμηρούς. Στα Χανιά λειτουργεί δραστήριος ορειβατικός σύλλογος ενώ υπάρχουν και τέσσερα καταφύγια στα Λευκά Όρη, στην τοποθεσία Καλλέργη στον Ομαλό (υψόμ. 1680 μ.) χωρητικότητας 40 ατόμων, στην τοποθεσία Βόλικας στα Κεραμειά (υψόμ. 1430 μ.) χωρητικότητας 30 ατόμων, το «Χ. Χουλιόπουλος», στη θέση Σβουριχτή(υψόμ. 1970 μ.) χωρητικότητας 22 ατόμων και στην Ταύρη Ασκύφου (υψόμ. 1200 μ.) χωρητικότητας 46 ατόμων. Τα Λευκά Όρη προσφέρονται επίσης τον χειμώνα για διασχίσεις με ορειβατικά σκι.

Αναρρίχηση μπορεί κανείς να κάνει στον Καλαθά και το Σταυρό στο Ακρωτήρι, στην πλαγιά του Γκιγκιλου, στο φαράγγι του Θερίσου, των Τοπολιών, της Αγίας Ειρήνης, στη Γρέ Λέσκα και σε πολλά άλλα μέρη. Πρόκληση επίσης αποτελούν το ποδήλατο βουνού και το «παραπέντε», ενώ η ορεινή ενδοχώρα προσφέρεται για κυνήγι κατά περιόδους. Η δυνατότητα παρατήρησης σπανίων ειδών πτηνών παρέχεται στον υγροβιότοπο της λίμνης της Αγίας. Οι ατελείωτες παραλίες του Νομού προσφέρουν στον επισκέπτη την ευκαιρία εκτός από την κολύμβηση, να απολαύσει και μια μεγάλη γκάμα θαλασσιών αθλημάτων, όπως η ιστιοπλοΐα, το καγιάκ, η ιστιοσανίδα, το θαλάσσιο σκι και η ελεύθερη κατάδυση μέσω οργανωμένων καταδυτικών κέντρων, ενώ το ψάρεμα για τους λάτρεις του είδους αποτελεί απόλαυση. Μάλιστα

στην παραλία από την Αγία Μαρίνα μέχρι την Κίσαμο λειτουργούν αρκετά οργανωμένα κατασκηνωτικά κέντρα (το ελεύθερο κάμπινγκ απαγορεύεται παντού στην Ελλάδα) για τους λάτρεις της κατασκήνωσης. Μαρίνες λειτουργούν στα Χανιά την Κίσαμο και την Παλαιόχωρα.

Τέλος ένας μεγάλος αριθμός αθλητικών δραστηριοτήτων, παρέχεται σε κατάλληλα οργανωμένους δημόσιους και ιδιωτικούς χώρους. Στον εναλλακτικό τουρισμό εντάσσεται επίσης και ο συνεδριακός, που προσφέρεται από το Πολυτεχνείο Κρήτης και το Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Χανίων, το Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Υποτροπικών και Ελιάς Χανίων, το Κέντρο Αρχιτεκτονικής της Μεσογείου, την Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης στο Κολυμπάρι, το Ίδρυμα Αγία Σοφία, το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών «Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος» κ.α. Όλοι οι παραπάνω διοργανώνουν σεμινάρια, τοπικά και διεθνή συνέδρια και ημερίδες. Πέρα από τους χώρους τους, πολλά διεξάγονται σε χώρους ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων Α' κατηγορίας.²²

6.1 Καταδύσεις

Ο νομός Χανίων προσφέρεται για θαλάσσιες δραστηριότητες σε όλες τις καιρικές συνθήκες. Πάντα υπάρχει υπήνεμη περιοχή, λόγω της προστασίας που προσφέρει ο όγκος των Λευκών Ορέων. Η κατώτερη θερμοκρασία της θάλασσας στον νομό τον χειμώνα είναι 14 βαθμοί Κελσίου, κατάλληλη για υποθαλάσσια δραστηριότητα. Στο νομό δεν υπάρχουν θαλάσσια ρεύματα και δεν έχει παρατηρηθεί εμφάνιση επικίνδυνων θαλάσσιων οργανισμών. Τα νερά είναι διαυγή και πλούσια σε ενδιαφέρουσα και ποικιλόμορφη θαλάσσια χλωρίδα και πανίδα.

Οι καταδύσεις πρέπει να γίνονται πάντα σε συνεννόηση με τους ανάλογους φορείς, σε επιτρεπόμενες αποχαρκτηρισμένες αρχαιολογικά περιοχές.

6.2 Κολύμβηση

Στο νομό Χανίων υπάρχουν περίπου 30 παραλίες που έχουν ήδη κατακτήσει γαλάζιες σημαίες για τη ποιότητά τους (ασφαλή κολύμβηση, καθαρά νερά, όμορφη παραλία και περιβάλλον χώρος). Οι παραλίες αυτές έχουν αρκετή κίνηση και κατά τη διάρκεια του χειμώνα, μια που η χειμερινή κολύμβηση είναι πολύ διαδεδομένη στους ντόπιους κατοίκους.

Επίσης, υπάρχει η δυνατότητα κολύμβησης σε θερμαινόμενες πισίνες ιδιωτικών αθλητικών κέντρων.

Ακόμα, στο νομό δραστηριοποιείται επιλεκτική ομάδα εθελοντών ναυαγοσώστων η οποία βρίσκεται σε 24ωρη ετοιμότητα.

²² Διαφημιστικό φυλλάδιο από Ν.Α ΧΑΝΙΩΝ

6.3 Κωπηλασία

Υπάρχει δυνατότητα προπόνησης στο Ναυταθλητικό Κέντρο Σούδας σε κανό–καγιάκ (K1, K2).

6.4 Surfing

Οι συνθήκες το χειμώνα για surfing στο νομό είναι ιδανικές. Η υποδομή στις παραλίες είναι καλή και οι άνεμοι που πνέουν στο νομό είναι κατάλληλοι.

6.5 Ιστιοπλοία

Ο νομός Χανίων έχει κατάλληλο καιρό για ιστιοπλοία ανοικτής θαλάσσης όλο τον χειμώνα. Ομάδες 8–9 ατόμων μπορούν (ύστερα από συνεννόηση με τον ανάλογο φορέα) να συμμετέχουν σε ιστιοπλοϊκές δραστηριότητες είτε για προπόνηση, είτε για αναψυχή. Από το 1982 διοργανώνονται ανάλογες δραστηριότητες στα Χανιά.

6.6 Yachting

Τα Χανιά έχουν οργανωμένη μαρίνα στο βενετσιάνικο λιμάνι η οποία έχει τη δυνατότητα παροχής νερού και ηλεκτρικού ρεύματος για ελλιμενισμό σκαφών αναψυχής.

6.7 Ορειβασία

Τα βουνά του νομού Χανίων είναι γεμάτα ορειβατικά μονοπάτια. Υπάρχουν ήδη εκπαιδευμένοι ανεξάρτητοι οδηγοί για την οργάνωση ανάλογων ειδικών εκδρομών.

Ο νομός Χανίων διαθέτει 4 καταφύγια για τη φιλοξενία των ορειβατών και των πεζοπόρων των βουνών του. Για να τα επισκεφτεί κανείς θα πρέπει να έρθει σε επαφή με τον ορειβατικό σύλλογο, εκτός από το καταφύγιο Καλλέργη που το βρίσκετε ανοιχτό μόνιμα από Απρίλιο έως Οκτώβριο.

Τα τέσσερα καταφύγια του νομού Χανίων περιγράφονται παρακάτω:

Καταφύγιο Καλλέργη

Είναι το "στολίδι" των Λευκών Ορέων. Για την προσέγγισή του χρειάζεται πεζοπορία από Ομαλό 1,5 ώρα ή 5 χιλιόμετρα ανώμαλου αγροτικού δρόμου. Βρίσκεται πάνω από το φαράγγι της Σαμαριάς με μοναδική θέα στα Λευκά Όρη και είναι μόνιμα ανοιχτό από τον μήνα Απρίλιο μέχρι το τέλος του Οκτώβρη για να φιλοξενήσει πεζοπόρους και ταξιδιώτες.

- υψόμετρο: 1.680 μέτρα
- κλίνες: 50 θέσεις για ορειβάτες και το καλοκαίρι για περισσότερους
- κατασκευή: 1970

Καταφύγιο Σβουριχτής

Είναι μικρό και γραφικό ορειβατικό καταφύγιο. Βρίσκεται στο κέντρο των Λευκών Ορέων. Για να φτάσει κανείς στο καταφύγιο χρειάζονται 6 ώρες πεζοπορία από το καταφύγιο Καλλέργη και 7 ώρες από το Ξυλόσκαλο. Υπάρχει όμως εναλλακτική διαδρομή από την Ανώπολη Σφακίων με 6 ώρες πεζοπορία, που όμως μπορεί να ελαχιστοποιηθεί εάν χρησιμοποιηθεί ο αγροτικός ορεινός δρόμος μέσω του οποίου μπορεί να προωθηθεί κανείς γρηγορότερα έτσι που να απαιτούνται μόνο 3 ώρες πεζοπορίας.

- υψόμετρο: 1.970 μέτρα
- κλίνες: 25 θέσεις για ορειβάτες
- κατασκευή: 1992

Καταφύγιο Βόλικά

Βρίσκεται στην Βόρεια πλευρά των Λευκών Ορέων. Γύρω του υπάρχουν κορυφές που προσφέρονται για καλοκαιρινές και χειμερινές αναβάσεις (Σπαθι, Βενιζέλος, Αγιο Πνεύμα). Το καταφύγιο του Βόλικά είναι το πρώτο ορειβατικό καταφύγιο που χτίστηκε στην Κρήτη. Για να φτάσει κανείς στο καταφύγιο του Βόλικά χρειάζονται 3 ώρες πεζοπορία από το χωριό Κάμποι. Υπάρχει όμως αγροτικός ορεινός δρόμος, μέσω του οποίου μπορεί να προωθηθεί κανείς γρηγορότερα έτσι που να απαιτείται μόνο 1 ώρα πεζοπορίας.

- υψόμετρο: 1.400 μέτρα
- κλίνες: 40 θέσεις για ορειβάτες σε πατάρια
- κατασκευή: 1958

Καταφύγιο Ταύρης

Το καταφύγιο της Ταύρης βρίσκεται στο ομώνυμο οροπέδιο πάνω από τα Ασκύφου στα Σφακιά. Η κατασκευή του άρχισε το 1988 και τελείωσε το 1992. Στο οροπέδιο Ταύρης, Νιάτο και στις κορφές του Κάστρου, ο Ορειβατικός Χανίων πραγματοποιούσε αναβάσεις από το 1930. Στα Ασκύφου και στην Ταύρη χρησιμοποιήθηκαν για πρώτη φορά από Κρητικούς Σκι, το 1955.

- υψόμετρο: 1200 μέτρα
- κλίνες: 42 κρεβάτια σε δωμάτια
- κατασκευή: 1992

6.8 Αναρριχητικές Διαδρομές

Στο νομό Χανίων υπάρχουν 4 περιοχές με ενδιαφέρουσες αναρριχητικές διαδρομές, οι οποίες περιγράφονται παρακάτω:

Καλαθάς

Αναρριχητική πίστα, δίπλα στη θάλασσα, στην περιοχή του Καλαθά στο Ακρωτήριο Χανίων. Τα βράχια δεν ξεπερνούν τα 15 μέτρα, υπάρχουν όμως όλες οι δυσκολίες από IV – VII. Υπάρχουν γύρω στις 30 διαδρομές και παραλλαγές αυτών. Είναι 10 χλμ. έξω από τα Χανιά. Σε όλες τις διαδρομές υπάρχουν top rope ασφάλειες.

Σταυρός

Στο Ακρωτήρι Χανίων, 14 χλμ. από τα Χανιά υπάρχει η παραλία του Σταυρού όπου πίσω της ορθώνεται η ομώνυμη ορθοπλαγιά. Είναι "ανοιγμένες" 6 διαδρομές δυσκολίας από V – VII με υψομετρικές διαφορές από 60–80 μ. Ενδιάμεσες ασφάλειες δεν υπάρχουν, παρά μόνο στα ρελέ.

Γκίγκιλος

Η πιο εντυπωσιακή ορθοπλαγιά στην Κρήτη. Βρίσκεται ακριβώς πάνω από το φαράγγι της Σαμαριάς και η πρόσβαση απαιτεί πεζοπορία περίπου 1 ώρας, από το μονοπάτι, ή από το Ξυλόσκαλο. Υπάρχουν γύρω στις 15 διαδρομές ανοιγμένες και πολλές παραλλαγές αυτών. Οι δυσκολίες είναι από V – VII βαθμού. Λόγω του σαθρού του εδάφους δεν είναι εξοπλισμένο με μόνιμες ασφάλειες. Οι υψομετρική διαφορά είναι από 400 έως 800 μέτρα ανάπτυγμα. Για τους λάτρεις μπορούν οι διαδρομές να γίνουν με μπιβουάκ.

Θερίσσο

Δεκατέσσερα χιλιόμετρα νοτιοδυτικά από τα Χανιά υπάρχει το φαράγγι του Θερίσσου, ο αναρριχητικός παράδεισος στην Κρήτη. Στην διαδρομή προς το χωριό και δίπλα από το δρόμο, υπάρχουν όλες οι διαδρομές από V – VIII και οι περισσότερες είναι πολύ καλά ασφαλισμένες με γκολό.

6.9 Αλεξιπτώτο Πλαγιάς (Parapente)

Στο νομό Χανίων υπάρχουν 6 κατάλληλες περιοχές για αλεξιπτώτο πλαγιάς, οι οποίες περιγράφονται παρακάτω:

Αιμιόλοφος Νέας Χώρας

Βρίσκεται μέσα στην πόλη των Χανίων, μόλις 2 χλμ. από το κέντρο της πόλης. Έχει βόρειο προσανατολισμό και είναι ιδανικός για αρχάριους και για εκμάθηση. Η υψομετρική διαφορά μόλις 10μ.

Οροπέδιο Ομαλού

Μία από τις ομορφότερες πτήσεις στην Κρήτη, στο οροπέδιο του Ομαλού, 45 χλμ. από τη πόλη των Χανίων. Η απογειώση βρίσκεται στο τέρμα του δρόμου για το καταφύγιο Καλλέργη, και ο προσανατολισμός της είναι βορειοδυτικός–δυτικός. Η απογειώση δεν είναι τόσο εύκολη, μιας και το έδαφος είναι πετρώδες, αλλά οι πτήσεις εδώ είναι μαγικές μιας και βρίσκονται δίπλα στο φαράγγι της Σαμαριάς και τον Γκίγκιλο. Η υψομετρική διαφορά είναι 640μ.

Φαλάσαρνα

Στο δυτικότερο κομμάτι της Κρήτης, πάνω από την αρχαία Φαλάσαρνα απογειώνονται οι σύγχρονοι αιορωπεριστές. Με τον αέρα να έρχεται "καθαρός" από τη θάλασσα και να αγγίζει συνέχεια την πλαγιά θα βρεθείτε να πετάτε πάνω από την αρχαία πόλη. Ο προσανατολισμός της πτήσης είναι δυτικός και η υψομετρική διαφορά είναι 150–200μ. Οι δυνατοί άνεμοι που συχνά πνέουν στην περιοχή είναι ικανοί να σας ανεβάσουν πολύ ψηλά.

Οροπέδιο Ασκύφου

Αν ο αέρας είναι ανατολικός ή αν έχει άπνοια, τότε αξίζει μια βόλτα πάνω από τα Ασκύφου. Ο μικρός αγροτικός δρόμος, που είναι 4 χλμ. από το χωριό, θα σας οδηγήσει στην απογείωση που βρίσκεται στη κορυφή του βουνού. Το οροπέδιο ακόμη και με άπνοια βγάζει δυνατά θερμικά ικανά να σας κρατήσουν στον αέρα ώρες ολόκληρες. Η προσγείωση στο οροπέδιο σίγουρα δεν θα είναι από τις πιο εύκολες που έχετε κάνει. Η υψομετρική διαφορά είναι 450μ.

Λίμνη Κουρνά

Περίπου 50 χλμ. από τα Χανιά βρίσκεται η λίμνη του Κουρνά. Με βόρειο και βορειοανατολικό προσανατολισμό και υψομετρική διαφορά 550μ. Είναι σίγουρα μια πτήση μοναδική. Οι πλαγιές γύρω από τη λίμνη βγάζουν δυνατά θερμικά, τέτοια που θα κάνουν την πτήση σας πολύωρη και ενδιαφέρουσα.

Βαρύπετρο

Μόλις 7 χλμ. έξω από τα Χανιά βρίσκεται το χωριό του Βαρύπετρου. Από εκεί ξεκινά μικρός αγροτικός δρόμος που οδηγεί στην απογείωση, η οποία έχει υψομετρική διαφορά 150μ. Έχει βόρειο προσανατολισμό και η θέα είναι καταπληκτική μιας και πίσω βρίσκονται τα Λευκά Όρη και η λίμνη της Αγιάς.

6.10 Πεζοπορικές διαδρομές (Trekking)

Το Ευρωπαϊκό μονοπάτι μεγάλων διαδρομών E4, ξεκινά από τα Πυρηναία, διασχίζει ολόκληρη την οροσειρά των Αλπεων και μέσω της Γιουγκοσλαβίας φτάνει στην Φλώρινα απ' όπου ξεκινά το Ελληνικό κομμάτι. Διασχίζει ολόκληρη την Ελλάδα από όπου φτάνει στο Γύθειο και από εκεί νοητά στο Καστέλι απ' όπου αρχίζει το E4 στην Κρήτη, φτάνοντας μέχρι την Ζάκρο όπου τελειώνει. Δίνει την δυνατότητα στους περιπατητές να γνωρίσουν την άγνωστη Κρητική φύση, μιας και περνά από παλιά μονοπάτια, οικισμούς, μοναστήρια και βέβαια τα ψηλά βουνά της Κρήτης.

Οι διαδρομές που βρίσκονται στα όρια του στο Νομού Χανίων είναι αρκετές και κατάλληλες για διάφορες εποχές του χρόνου.

Καστέλι Κισσάμου – Σφηνάρι

(22.5 ΚΜ, 6.5 ώρες, προτεινόμενη περίοδος: Ανοιξη και Φθινόπωρο, εύκολη διαδρομή σε βατό δρόμο & μικρές κλίσεις)

Σφηνάρι – Χρυσοσκαλίτισσα

(32 ΚΜ, 8 ώρες, προτεινόμενη περίοδος: Ανοιξη έως Φθινόπωρο, διαδρομή χωρίς δυσκολία)

Χρυσοσκαλίτισσα – Παλαιόχωρα

(22 ΚΜ, 7 ώρες, προτεινόμενη περίοδος: Ανοιξη έως Φθινόπωρο, διαδρομή χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες)

Παλαιόχωρα – Σούγια

(14.5 ΚΜ, 6 ώρες, προτεινόμενη περίοδος: Ανοιξη έως Φθινόπωρο, διαδρομή χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες)

Σούγια – Αγιά Ρουμέλη

(20 ΚΜ, 8–9 ώρες, προτεινόμενη περίοδος: Απρίλιο έως Σεπτέμβριο, διαδρομή από τις πλέον κουραστικές και δύσκολες της Κρήτης)

Αγιά Ρουμέλη – Λουτρό

(13 ΚΜ, 4.5 ώρες, προτεινόμενη περίοδος: ολόκληρο το χρόνο κυρίως από Σεπτέμβριο έως Μάιο, διαδρομή χωρίς δυσκολία)

Λουτρό – Φραγκοκάστελο

(19.5 ΚΜ, 6.5 ώρες, προτεινόμενη περίοδος: ολόκληρο το χρόνο, διαδρομή με ελάχιστες δυσκολίες)

Σούγια – Κουστογιέρακο – Ομαλός

(24.5 ΚΜ, 8 ώρες, προτεινόμενη περίοδος: Ανοιξη έως Φθινόπωρο, διαδρομή χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες)

Σούγια – Φαράγγι Αγίας Ειρήνης – Ομαλός

(15 ΚΜ, 7.5 ώρες, προτεινόμενη περίοδος: Μάιο έως Σεπτέμβριο, σχετικά κουραστική η διάσχιση του φαραγγιού)

Ομαλός – Αγιά Ρουμέλη

(18 ΚΜ, 6.5 ώρες, προτεινόμενη περίοδος: υποχρεωτικά από Μάιο έως Οκτώβριο, σχετικά εύκολη διαμορφωμένη διαδρομή)

Ομαλός – Καλλέργη – Κατσιβέλι

(15 ΚΜ, 7 ώρες, προτεινόμενη περίοδος: τέλος Ανοιξης μέχρι αρχές Φθινοπώρου, διαδρομή χωρίς ιδιαίτερες τεχνικές δυσκολίες αλλά κουραστική πορεία το καλοκαίρι)

Κατσιβέλι – Ασκύφου

(20 ΚΜ, 8–10 ώρες, προτεινόμενη περίοδος: Μάιο έως Σεπτέμβριο, από τις δυσκολότερες διαδρομές της Κρήτης)

Ασκύφου – Ίμπρος – Κομιτάδες – Φραγκοκάστελο

(19.5 ΚΜ, 6.5 ώρες, προτεινόμενη περίοδος: Ανοιξη έως Φθινόπωρο, διαδρομή χωρίς δυσκολία)

Ασκύφου – Ίμπρος – Καλλικράτης

(18 ΚΜ, 6 ώρες, προτεινόμενη περίοδος: όλο το χρόνο, διαδρομή με σχετικά εύκολους, βατούς αμαξιτούς δρόμους)

Καλλικράτης – Αργυρούπολη

(16 ΚΜ, 5 ώρες, προτεινόμενη περίοδος: όλο το χρόνο)

Φραγκοκάστελο – Κάτω Ροδάκινο

(14 ΚΜ, 3.25 ώρες, προτεινόμενη περίοδος: όλο το χρόνο, διαδρομή χωρίς δυσκολία –ασφαλτοστρωμένος δρόμος)

6.11 Χιονοσανίδα (Snowboard)

Πρώτη φορά τον χειμώνα του 1998 έγινε αθλητική διοργάνωση χιονοσανίδας στο νομό Χανίων. (η οργάνωση έγινε από το Alpin Travel). Κατά διάρκεια της διοργάνωσης γυρίστηκε φιλμ το οποίο παρουσιάζεται τώρα στο κανάλι MTV. Το

περιβάλλον είναι κατάλληλο για την επανάληψη αυτής της δραστηριότητας, αλλά πρέπει να προηγηθεί συνεννόηση με τους αρμόδιους φορείς.

6.12 Διαδρομές για οχήματα 4X4

Τα Χανιά διαθέτουν μια από τις καλύτερες διαδρομές (Βουκολιές – Σέμπρωνας) για οχήματα 4X4 σε όλη την Ελλάδα σε συνδυασμό με camping.

6.13 Διαδρομές , ENDURO

Η όμορφη Κρητική ύπαιθρος προσφέρει πληθώρα διαδρομών για εκδρομικό, αλλά και αθλητικό enduro (Hard Enduro).

6.14 Cycling Tours

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα απευθύνεται στο ευρύ κοινό και συνδυάζει την άθληση με την γνωριμία της πλούσιας Κρητικής φύσης και τους ανθρώπους. Εκτός των γενικών προγραμμάτων υπάρχουν και ειδικά προγράμματα για παιδιά από 7–11 ετών, αλλά και για άτομα με ειδικές ανάγκες με τη χρήση διαθέσιμων ποδηλάτων.

6.15 Mountain–Bike

Ο νομός Χανίων προσφέρει διαδρομές για mountain bike όλων των επιπέδων. Υπάρχουν διαδρομές τουριστικού χαρακτήρα μέχρι και αθλητικού. Υπάρχει ακόμα η δυνατότητα διοργάνωσης αθλητικών εκδηλώσεων για την εξυπηρέτηση ομάδων ή σωματίων από το εξωτερικό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ΟΙ ΔΗΜΟΙ ΤΟΥ Ν. ΧΑΝΙΩΝ²³

Δήμος Ανατολικού Σελίνου

Πληθυσμός: 1468 , Έκταση: 136557 στρ.

Ο Δήμος Ανατολικού Σελίνου βρίσκεται νότια του νομού Χανίων και συνορεύει βορειοανατολικά με τον Δήμο Μουσούρων, βορειοδυτικά με τον Δήμο Καντάνου, δυτικά με τον Δήμο Πελεκάνου, ανατολικά με την επαρχία Σφακίων, ενώ νότια βρέχεται από το Λυβικό πέλαγος. Ο Δήμος απαρτίζεται από είκοσι τέσσερα γραφικά χωριά που ωστόσο βασανίζονται από την αστυφιλία και την εγκατάλειψη. Βασικά προϊόντα του τόπου είναι το θαυμασίο λάδι, όπως μαρτυρά και η μαντινάδα "Κίσαμο με τ' αμπέλια σου, Σέλινο με τσ' ελιές σου...", τα κτηνοτροφικά προϊόντα, το μέλι, η τσικουδιά κ.α. Επιπλέον, στην περιοχή έχουν εντοπιστεί μεταλλεύματα, χωρίς όμως να έχουν καρποφορήσει οι προσπάθειες αξιοποίησής τους. Στο χωριό Αγία Ειρήνη, που συνορεύει με τον Δήμο Μουσούρων, μπορεί κανείς να δοκιμάσει την εξαιρετική

²³ www.chania.gr , www.anxa.gr

μουρνιδιά, δηλαδή τσικουδιά αποσταγμένη από μούρα και να επισκεφθεί το πανέμορφο φαράγγι της. Μερικά χιλιόμετρα πιο πέρα, βρίσκονται τα χωριά **Επανωχώρι, Πρίνε** και **Τσισκιανά** που στις 24 Αυγούστου συγκεντρώνεται πλήθος κόσμου για να γιορτάσει τον **Αγιο Ευτύχιο** στον ομώνυμο ναό. Ακολουθεί ο **Καμπάνας**, που είναι η πρωτεύουσα του Δήμου, και λίγο βορειότερα τα μικρά χωριουδάκια **Σκάφη, Αργαστήρι** και **Τζαγκαριάκος**. Τα χωριά **Μαράλια, Αγριλές** και **Λειβάδα** βρίσκονται κοντά στο **Ροδοβάνι**, που διαθέτει ταχυδρομείο, ταχυδρομικό ταμιευτήριο, καθώς και τον μοναδικό φούρνο που εξυπηρετεί τις ανάγκες των κατοίκων του Δήμου. Λίγο έξω από το Ροδοβάνι, στη θέση **Κεφάλια**, διακρίνονται τα κατάλοιπα της αρχαία δωρικής πόλης **Έλυρος**, που άκμασε κατά τον 6ο αιώνα π.Χ. Νοτιότερα, βρίσκονται η **Μονή**, ο **Λιβαδάς** και το **Κουνοτογέρακο**, χωριά που έγραψαν τη δική τους εποποιία κατά την περίοδο της γερμανική κατοχής. Το παραθαλάσσιο χωριό **Σούγια** είναι χτισμένο πάνω στην **αρχαία πόλη Σϋία**, η οποία άκμασε τη Ρωμαϊκή περίοδο και παρουσιάζει σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα. Η Σούγια διαθέτει ξενοδοχεία, ταβέρνες, καφετέριες και ό,τι άλλο χρειάζεται ο επισκέπτης για τις καλοκαιρινές διακοπές του. Συνδέεται ακτοπλοϊκώς με την επαρχία Σφακίων, τη Γαύδο και την Παλαιόχωρα, ενώ από το λιμάνι της ξεκινάει το **φαράγγι της Λισσού** που οδηγεί στην ομώνυμη αρχαία πόλη. Η Λισσός άκμασε κατά την Δωρική και Ρωμαϊκή περίοδο και διαθέτει σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα, όπως το περίφημο **Ασκληπιείο**. Βορειοδυτικά του Δήμου δεσπόζουν τα χωριά **Αηδονοί, Καμάρια, Ζυμβροί, Μερτές, Παπαδιανά** καθώς και το χωριό **Μάζα** με το αρωματικό, γλυκό, μοσχάτο κρασί. Ακολουθούν τα **Τεμένια**, που βρίσκονται λίγο πιο κάτω από τα ερείπια της **αρχαίας οχυρής πόλης Υρτακίνας** με τις γνωστές ιαματικές πηγές αλλά και τα ομώνυμα αναψυκτικά και τέλος, στα σύνορα με το Δήμο Πελεκάνου, το μικρό χωριό **Στράτοι**.

Δήμος Βουκολιών

Πληθυσμός: 3296 , Έκταση: 75397 στρ.

Ο Δήμος **Βουκολιών** περιλαμβάνει τις πρώην Κοινότητες **Ανώσκελη, Βουκολιές, Κακόπετρο, Νεριανά, Νιο Χωριό, Παλαιά Ρούματα, Πολεμάρχι, Ταυρωνίτη και Χρυσανγή**. Γεωγραφικά καταλαμβάνει το ανατολικό άκρο της πρώην επαρχίας Κισσάμου και εκτείνεται κατά μήκος της κοιλάδας του Ταυρωνίτη ποταμού. Στους τριάντα τέσσερις οικισμούς των δώδεκα χωριών του Δήμου κατοικούν περίπου 3.500 άνθρωποι, που κατά κύριο λόγο ασχολούνται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία.

Δέκα οχτώ χιλιόμετρα δυτικά της πόλης των Χανίων βρίσκεται η είσοδος του Δήμου με την **ιστορική μεταλλική γέφυρα του Ταυρωνίτη** που οδηγεί στο καλαισθητο ομώνυμο χωριό. Ο **ποταμός Ταυρωνίτης** εκβάλλει σε μια θαυμάσια δεντρόφυτη παραλία, όπου έχει σχηματισθεί ένας φυσικός υγροβιότοπος.

Παρακάμπτοντας δυτικά τον επαρχιακό παρόχθιο δρόμο προς τις Βουκολιές, μέσα σε λιόφυτους λόφους, συναντάμε το **Πολεμάρχι**, με το **ωραίο δασάκι "Λίμνη"**, τον

όμορφο συνοικισμό **Καλλιθέα**, τη **Χρυσανγή** με τους γραφικούς οικισμούς και το παραδοσιακό **Γαβαλοχώρι** με τα αρχαία αρχαία απομεινάρια της Γεωμετρικής περιόδου. Προχωρώντας στον επαρχιακό δρόμο ανατολικά, στη διακλάδωση του **Σιριλίου**, βρίσκονται τα **Νεριανά** με το περίφημο **καμπαναριό της εκκλησίας του Αγίου Ιωάννη** και το **Νιο Χωριό**, από όπου φαίνεται το μεγαλείο του **Ταυρωνιτιανού** ποταμού.

Οι **Βουκολιές**, διοικητικό και οικονομικό κέντρο του Δήμου, με σημαντική ιστορία και παράδοση βρίσκονται στους πρόποδες του αναπτυσσόμενου νότιου ορεινού όγκου. Αξία προσοχής είναι το **βυζαντινό εκκλησάκι του Αγίου Κωνσταντίνου** και ο **ιστορικός πύργος των Βουκολιών** αλλά και οι προσφερόμενες περιηγητικές διαδρομές. Περνώντας από τους οικισμούς της **Κάτω Κεφάλας**, με τις **βυζαντινές εκκλησίες του Αγίου Φωτίου και του Αγίου Ανδρέα και της Πάνω Κεφάλας**, με τους μικρούς καταρράχτες, φτάνουμε ανατολικά στον Σέμπρωνα και δυτικά στα Παλαιά Ρούματα. Συνεχίζοντας το οδοιπορικό από τον επαρχιακό δρόμο φτάνουμε στον ορεινό όγκο του **Κακόπετρου**, όπου στη μικρή πλατεία βρίσκεται το **μνημείο πεσόντων αντιστασιακών του Β' Παγκοσμίου Πολέμου**. Προχωρώντας ανατολικά φτάνουμε στα **Μεσαύλια**. Από εκεί ξεκινάει ένα από τα ομορφότερα φαράγγια της Κρήτης. Ανατολικά του Κακόπετρου βρίσκεται το **χωριό Παλαιά Ρούματα**. Περιστοιχισμένο από βουνά αποτελεί κέντρο δημιουργίας και διατήρησης ενός πλούσιου πολιτισμού, ενώ είναι κατάληξη αλλά και αφετηρία των περισσότερων φυσιολατρικών διαδρομών του Δήμου. Το **μικρό φαράγγι στη γειτονιά των Λειδιανών**, το "**κρυφό σχολείο**" στην εκκλησία του Αγίου Γεωργίου στο **Χαμαλεύρι**, οι **βυζαντινές εκκλησίες του Αγίου Βασιλείου και του Τιμίου Σταυρού στο Βανουλέδο** και της **Κοίμησης της Θεοτόκου στο Περαχώρι** αλλά και το **ξακουστό εκκλησάκι του Αγίου Ιωάννη**, όπου βρίσκεται στα σύνορα τριών επαρχιών, αποτελούν ορισμένα ακόμα από τα πολυάριθμα αξιοθέατα της περιοχής.

Δήμος Αρμένων

Πληθυσμός: 3250 , Έκταση: 55292 στρ.

Ο Δήμος **Αρμένων** ανήκει γεωγραφικά στην επαρχία Αποκορώνου και αποτελείται από τα χωριά **Καλύβες** (έδρα του Δήμου), **Αρμένους**, **Νέο Χωριό**, **Στύλος**, **Ραμνή**, **Καρές** και τους **οικισμούς Τσιβαρά**, **Πρόβαρμα**, **Σαμωνά**, **Χιλιμουδού**, **Κυριακοσέλια** και **Φαράγγι**. Κατά τους θερινούς μήνες, οι επισκέπτες μπορούν να απολαύσουν το μπάνιο τους στις βραβευμένες παραλίες **Μαιστράλι** και **Ξυδά** των Καλυβών ή σε εκείνες του **Γλάρου**, της **Κυανής Ακτής** και της **Κεράς**. Στο γραφικό λιμανάκι της έδρας του Δήμου υπάρχουν ξενοδοχεία υψηλών προδιαγραφών για την εξυπηρέτηση και των πιο απαιτητικών επισκεπτών ενώ ταβέρνες και καφεενάκια προσφέρονται για διασκέδαση κατά τις βραδινές εξόδους. Επιπλέον, στα μαγαζιά της περιοχής μπορεί κανείς να επιλέξει και να αγοράσει κρασί, τσικουδιά, χειροποίητα εργόχειρα και είδη δώρων. Αξιοσημείωτες είναι ακόμη οι υπέροχες φυσιολατρικές διαδρομές. Ξεκινώντας από τις πηγές των ποταμών των **Αρμένων** και του **Στύλου** και

περπατώντας ως τις εκβολές τους **στις Καλύβες**, ο επισκέπτης χαιρέται την πλούσια πανίδα και χλωρίδα και θαυμάζει μέσα στον κάμπο τα απομεινάρια των μύλων που χρησιμοποιούνταν κάποτε. Τα **φαράγγια του Αγίου Νικολάου (από τα Κυριακοσέλια προς τους Μαχαιρούς)** και του **Δίκταμου (από τα Κεραμιά προς τον οικισμό Φαράγγι του Στύλου)** αποτελούν δύο ακόμα μοναδικής φυσικής ομορφιάς διαδρομές.

Ωστόσο, η περιοχή παρουσιάζει και έντονο αρχαιολογικό ενδιαφέρον. Ο **θολωτός τάφος Υστερομινωικής περιόδου** κι ο **ναός του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου** χτισμένος περί τον 12ο αιώνα στον Στύλο αλλά και η **μεγάλη βυζαντινή εκκλησία της Παναγίας** αποτελούν μερικά μόνο από τα ιστορικά αξιοθέατα του Δήμου.

Στον οικισμό **Κυριακοσέλια** βρίσκεται το **φρούριο του Αγίου Νικολάου** που αποτελεί ένα από τα πιο σπουδαία οχυρά που έχτισε ο κόμης της Μάλτας Ερίκο Πεσκαντόρι στην Κρήτη. Η είσοδος του εντοπίζεται στη δυτική πλευρά, όπου σώζεται η λαξευμένη στον τοίχο κλίμακα, ενώ τα ερείπια του τείχους που διασώζονται μας αποκαλύπτουν ότι το φρούριο έφερε οχύρωση πάχους ενάμισι μέτρου.

Η **εκκλησία του Αγίου Νικολάου**, απ' όπου και πήρε το όνομα του το κάστρο, είναι μία από τις ωραιότερες βυζαντινές εκκλησίες του νησιού. Μονόκλιτη με μια επιμήκη αίθουσα με τρούλο, που διαμορφώνεται εξωτερικά σε σταυροειδή εγγεγραμμένο, φέρτετε να χτίστηκε μεταξύ του 11ου και 12ου αιώνα. Ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει ίχνη από τις τοιχογραφίες, καθώς και χαράγματα του 1362,1382,1388 και 1397μ.Χ.

Τέλος, αξίζει να επισκεφθεί κανείς στους **Αρμένους** τον **ιστορικό πλάτανο**, όπου το Μάιο του 1822 οι αρχηγοί της Κρήτης υπέγραψαν το περίφημο Σύνταγμα της Επιδάουρου αλλά και τα **ερείπια του βενετσιάνικου φρουρίου Απικόρνο στις Καλύβες**, όπου βρίσκονταν το **αρχαίο Ιπποκορώνιον** που έδωσε το όνομα του σ' ολόκληρη την επαρχία.

Δήμος Βάμου

Πληθυσμός: 2932 , Έκταση: 67035 στρ.

Ο Δήμος **Βάμου**, με έδρα την ομώνυμη κωμόπολη, αποτελείται από τις πρώην κοινότητες **Βάμου, Γαβαλοχωρίου, Πλάκας , Κόκκινου χωριού, Κάινας, Κεφάλα , Ξηροστερνίου, Σελλιών και Καλαμιτσιού Αλεξάνδρου.**

Πρόκειται για μια ημιορεινή περιοχή με ποικιλόμορφο και ενδιαφέρον φυσικό περιβάλλον, όπου κυριαρχεί η τοπική δασώδης και θαμνώδης βλάστηση αλλά χαρακτηρίζεται και από την πλούσια αρχιτεκτονική κληρονομιά της. Πιο συγκεκριμένα, η περιοχή είναι διάσπαρτη από μικρούς οικισμούς, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι παλαιοί. Το κλίμα είναι ξηρό και θερμό κι όλη η βλάστηση

είναι προσαρμοσμένη σ' αυτό. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, με διάφορα προγράμματα, ολοένα και αυξάνεται η αρδευόμενη έκταση. Η παραλιακή ζώνη του Δήμου είναι βραχύδης και απότομη και λόγω της ιδιαίτερης ομορφιάς της έχει χαρακτηριστεί ως προστατευόμενη από το πρόγραμμα Natura 2000.

Εξαιτίας όλων των παραπάνω λόγων, η περιοχή είναι κατάλληλη για μορφές ήπιας τουριστικής ανάπτυξης, η οποία έχει ήδη αρχίσει να εμφανίζεται έντονα στην **Πλάκα** και την **Αλμυρίδα** αλλά και σε μικρότερη κλίμακα στον **Βάμο**, το **Γαβαλοχώρι** και τα άλλα χωριά. Η προσπάθεια που έχει ως στόχο αυτού του είδους την τουριστική ανάπτυξη και εξασφαλίζει την προστασία της φυσιογνωμίας της περιοχής, αποτελεί ήδη την κατευθυντήρια γραμμή στα πλαίσια λειτουργίας της νέας δημοτική αρχής. Το ιδρυθέν Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης του νομού Χανίων, στο παλιό σχολείο του **Κεφάλα**, είναι ο σκελετός πάνω στον οποίο μπορεί να στηριχθεί η ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής, εφόσον οι λειτουργίες και οι δράσεις του διαχθούν σωστά σε ολόκληρη την επικράτεια του Δήμου.

Στα θετικά της περιοχής θεωρούμε το χαρακτηρισμό από παλιά του Γαβαλοχωρίου και των γύρω μικρών οικισμών ως προστατευόμενους, ενώ τελευταία, ζητήθηκε και ο χαρακτηρισμός του Βάμου, ως παραδοσιακού οικισμού.

Δήμος Πλατανιά

Πληθυσμός: 5225 , Έκταση: 74932 στρ.

Ο **Δήμος Πλατανιά** βρίσκεται δυτικά της πόλης των Χανίων σε απόσταση περίπου 11 χλμ. Πρόκειται για έναν δήμο από τους πλέον δυναμικούς του νομού με τεράστια τουριστική ανάπτυξη αλλά και σημαντική αγροτική παραγωγή εσπεριδοειδών, ελαιόλαδου, αβοκάντο, σταφυλιών, κηπευτικών, φυτωρίων κλπ.

Οι παραλίες του Δήμου είναι από τις πιο κοσμοπολίτικες παραλίες του νησιού και έχουν διακριθεί με γαλάζιες σημαίες. Μέσα στα όρια του Δήμου ανήκει και μέρος της παραλίας που γεννούν κάθε χρόνο τα αυγά τους οι χελώνες καρέτα-καρέτα και γι' αυτό τον λόγο φιλοξενείται εκεί ο **Σύλλογος Προστασίας της Θαλάσσιας Χελώνας "ΑΡΧΕΛΩΝ"** που δραστηριοποιείται στην περιοχή από το 1989.

Χάρη στην πολύ καλή τουριστική υποδομή, την οργανωμένη παραλία με την εκτεταμένη αμμουδιά και την διασκέδαση για όλα τα γούστα, ο Δήμος Πλατανιά αποτελεί ένα πόλο έλξης τουριστών και ντόπιων όλες τις ώρες του εικοσιτετραώρου. Στα παραλιακά χωριά **Πλατανιάς**, **Γεράνι**, **Πύργος Ψηλονέρου** και **Μάλεμε** υπάρχουν δεκάδες ξενοδοχεία, καταστήματα, εστιατόρια και κέντρα νυχτερινής διασκέδασης. Ο ίδιος ο **Πλατανιάς** είναι ένα γραφικό χωριό σκαρφαλωμένο στις πλαγιές του λόφου, με καταπληκτική θέα στον κόλπο των Χανίων, ενώ στο **Μάλεμε** βρίσκεται το περίφημο **Γερμανικό Νεκροταφείο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου**. Ωστόσο, ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να περιηγηθεί και στα υπέροχα χωριά της ενδοχώρας, όπου η απaráμιλλη φυσική ομορφιά συνυπάρχει με την αυθεντική

κρητική παράδοση. Μπορεί να απολαύσει το μεθυστικό άρωμα των ανθισμένων πορτοκαλεώνων στα μονοπάτια των **Βρυσών, στο Μόδι, το Λουτράκι και το Κοντομαρί**. Να γευθεί το παρθένο ελαιόλαδο και το ανόθευτο κρητικό κρασί στο **Μανολιόπουλο, το Ξαμουδοχώρι, και τη Βλαχερωνίτισσα**. Να απολαύσει την αυθεντική ντόπια τσικουδιά στο **Ζουνάκι, τη Λίμνη και τον Κυπάρισσο**. Να γευθεί το αρωματικό μέλι και το παραδοσιακό ξεροτήγανο στο **Σιρίλι** αλλά και τέλος να περιηγηθεί στα γραφικά ξωκλήσια και τις καταπράσινες δροσιές του **Ντερέ**.

Δήμος Πελεκάνου

Πληθυσμός: 4259 , Έκταση: 166618 στρ.

Ο **Δήμος Πελεκάνου** προήλθε από τη συνένωση των κοινοτήτων της **Παλαιόχωρας, της Σαρακίνας, του Βουτά, της Σκλαβοπούλας και των Βοθιανών** και βρίσκεται στο νοτιοδυτικό άκρο του νομού Χανίων. Οι πανέμορφες παραλίες του αρχίζουν από το περίφημο **Ελαφονήσι** και καταλήγουν στην παραλία της **αρχαίας Λισσού**, ενώ οι κορυφές του **Αϊ-Δικαίου** και της **Υρτακίνας** καθορίζουν τα βόρεια όρια του Δήμου.

Η ενασχόληση με τον τουρισμό και την καλλιέργεια των πρώιμων κηπευτικών στην **Κουντούρα** σε συνδυασμό με την παραδοσιακή καλλιέργεια της ελιάς και την κτηνοτροφία καθιστούν τον **Δήμο Πελεκάνου** σημαντικό παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης για την ευρύτερη περιοχή, ενώ τα πολιτιστικά, ιστορικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά του αλλά και οι υφιστάμενες υποδομές στην παιδεία τον αναδεικνύουν σε κέντρο της πολιτιστικής ζωής της επαρχίας **Σελίνου**. Έδρα του Δήμου είναι η **Παλαιόχωρα** που βρίσκεται χτισμένη σε μία μικρή χερσόνησο ανάμεσα σε δύο βραβευμένες με γαλάζια σημαία παραλίες. Εκεί, τον 13ο αιώνα, ο δούκας Μαρίνος Γραδενίγος έχτισε το ιστορικό **Castel Selino**, τη σημερινή **Φορτέτζα**. Μέσα από τις πολεμίστρες του ενετικού κάστρου αγναντεύει κανείς τα ηλιοβασιλέματα του Λιβυκού πελάγους, όπως και τις κορυφές των **Λευκών Ορέων**. Ωστόσο, πέρα από το κάστρο ο επισκέπτης του Δήμου Πελεκάνου μπορεί να θαυμάσει πλήθος ιστορικών και αρχαιολογικών μνημείων όπως τα σημαντικά απομεινάρια της βυζαντινής κληρονομιάς που ανέρχονται σε πάνω από εκατό εκκλησιάκια. Ενδεικτικά αναφέρουμε τον **Αϊ-Γιώργη στους Ανύδρους, την Αγία Μαρίνα στον Πλατανιά, τον Αγιο Ιωάννη στο Κάλαμο**, αλλά και τα ερείπια της αρχαίας **Λισσού, της αρχαίας Υρτακίνας, της Βιέννας, της Καλαμύδης και της αρχαίας Πέλκης**, από την οποία ο Δήμος Πελεκάνου πήρε το όνομα του.

Αξιο προσοχής είναι ακόμα το **μουσείο Ακριτών της Ευρώπης** που αποτελεί καύχημα και καμάρι της πόλης της Παλαιόχωρας αλλά και οι απaráμιλλης φυσικής ομορφιάς διαδρομές προς το **φαράγγι των Ανύδρων**, όπως και το **μονοπάτι Ε4** προς το **Κεδρόδασος** και τη **Σούγια**. Από την άλλη, όσοι αγαπούν τις περιπέτειες στη θάλασσα μπορούν να επιλέξουν τις θαλάσσιες διαδρομές με τα караβάκια που συναντούν δελφίνια και φάλαινες απολαμβάνοντας παράλληλα την καθάρια ομορφιά του Λιβυκού πελάγους.

Δήμος Καντάνου

Πληθυσμός: 1607, Έκταση: 73814 στρ.

Ο **Δήμος Καντάνου** είναι ένας ορεινός δήμος του νομού Χανίων με πληθυσμό 1607 κατοίκους, συνολική έκταση 73.814 στρέμματα και περιλαμβάνει τα δημοτικά διαμερίσματα της **Καντάνου**, των **Πλεμενιανών** και του **Κακοδικίου**.

Η ευρύτερη περιοχή είναι γεμάτη νερά και κατάφυτη από ελαιόδεντρα, δρυς, καστανιές και αμπέλια. Γεράκια, λαγοί, αηδόνια, σκαντζόχοιροι, κουκουβάγιες και νυφίτσες συνθέτουν την πανίδα της και μονοπάτια πλούσιου φυσικού κάλλους, διασχίζουν την περιοχή και περνούν από τις πολλές βυζαντινές εκκλησίες του Δήμου. Η ιστορία της Καντάνου, που το όνομα της σημαίνει "**Πόλη της Νίκης**", ξεκινά από τη Δωρική ακόμη εποχή. Ήταν μια από τις εκατό πόλεις του Ομήρου και κατά τα Ρωμαϊκά αλλά και Βυζαντινά χρόνια γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη αποτελώντας επισκοπική έδρα. Έτσι εξηγούνται οι **σαράντα εννέα βυζαντινές εκκλησίες** με **εξαιρετικές τοιχογραφίες σπάνιας θεματολογίας**, που υπάρχουν στην περιοχή ευθύνης του Δήμου.

Ωστόσο, η περιοχή της Καντάνου έχει υποφέρει πολλά από τους κατακτητές του νησιού και σε τρεις περιόδους έχει καταστραφεί ολοκληρωτικά. Η πρώτη ήταν κατά την κατοχή της Κρήτης από Αραβες και Σαρακηνούς πειρατές (824-961). Έπειτα, από το 1866 έως το 1897, λόγω των συνεχών συγκρούσεων στα χρόνια της Κρητικής Επανάστασης, τα σπίτια και οι περιουσίες των κατοίκων της κήκαν επτά φορές. Τέλος, κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, στις 3 Ιουνίου 1941, οι **Ναζί την έκαψαν και την ισοπέδωσαν**, εκδικούμενοι για την αντίσταση που συνάντησαν από τους κατοίκους της έξω από το Δημοτικό Σχολείο. **Τρεις επιγραφές άφησαν οι Ναζί στην Κάντανο, μοναδικά ιστορικά μνημεία σε όλη την Ευρώπη**, καθώς οπουδήποτε κι αν κατέστρεψαν, δεν άφησαν γραπτά την απόδειξη του εγκλήματος τους, αλλά και δεν τόνισαν τόσο πολύ την αντίσταση που συνάντησαν. Στις δύο πινακίδες-επιγραφές, που είχαν τοποθετηθεί στις εισόδους της Καντάνου από Παλαιόχωρα κι από Χανιά αντίστοιχα, ήταν γραμμένα με ελληνικά και γερμανικά τα παρακάτω: "Δια την κτηνώδη δολοφονίαν Γερμανών αλεξιπτωτιστών, αλпинιστών και του Μηχανικού, από άνδρας γυναίκας και παιδιά και παπάδες μαζί και διότι ετόλμησαν να αντισταθούν κατά του Μεγάλου Ράιχ, κατεστράφη την 3-6-1941 η Κάντανος εκ θεμελίων, δια να μη επανοικοδομηθεί πλέον ποτέ". Και κάπως ανορθόγραφα στη δεύτερη: "ΩΣ ΑΝΤΙΠΟΙΝΟΝ ΤΩΝ ΑΠΩ ΟΠΛΙΣΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΟΠΙΣΘΕΝ ΔΟΛΟΦΟΝΗΘΕΝΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ ΚΑΤΕΣΤΡΑΦΗ Η ΚΑΝΔΑΝΟΣ". Τέλος, το περιεχόμενο στην τρίτη μαρμάρινη πλάκα που έφεραν οι κατακτητές το 1943 είναι: "Εδώ υπήρχε η Κάντανος - Κατεστράφη προς εξιλασμόν της δολοφονίας 25 Γερμανών Στρατιωτικών".

Σήμερα η Κάντανος συγκεντρώνει υπηρεσίες, όπως Αστυνομία, Κέντρο Υγείας, Ειρηνοδικείο, κτηνιατρείο, πυροσβεστική και συμβολαιογραφείο, ενώ στην επικράτεια του Δήμου δραστηριοποιούνται πολυάριθμοι πολιτιστικοί σύλλογοι και λειτουργεί συνεταιριστικό ελαιουργείο και τυροκομείο.

Δήμος Κίσαμος

Πληθυσμός: 7463 , Έκταση: 149034 στρ.

Η **Κίσαμος** είναι μια όμορφη περιοχή με πληθυσμό περίπου 15.000 κατοίκων. Βρίσκεται βορειοδυτικά του νομού Χανίων κι όπως όλη η Κρήτη έχει μακρόχρονη ιστορία, σφραγισμένη με θρύλους και παραδόσεις.

Προσφέρει γαλήνη και ηρεμία, καθώς είναι μια φιλόξενη τουριστική περιοχή που παρέχει ότι χρειάζεται ένας επισκέπτης στις διακοπές του. Οι επισκέπτες του Δήμου μπορούν να φιλοξενηθούν στα καθαρά καταλύματα της περιοχής και να γευτούν κρητικές συνταγές, κισσαμίτικο ψάρι, γραμβουσιανό κρέας, μέλι και ντόπιο κρασί στα εστιατόρια και τις ταβέρνες της. Επίσης, μπορούν να αγοράσουν ξυλόγλυπτα και κεραμικά και να διασκεδάσουν στην **έδρα του Δήμου (Κίσαμος ή Καστέλι)**, η οποία αλλάζει, βελτιώνεται και αποκτά σύγχρονες υποδομές.

Πιο συγκεκριμένα, το Καστέλι έχει τράπεζες, ταχυδρομείο, ΟΤΕ, Κέντρο Υγείας, σταθμό λεωφορείων και προσφέρεται για κάθε είδους αγορές καθώς και για υπέροχες νυκτερινές στιγμές. Επίσης, **το λιμάνι του συνδέει την Κρήτη με τὰ Κόθηρα, την Καλαμάτα, το Γύθειο και τον Πειραιά**. Είναι χτισμένο πάνω στα ερείπια ομηρικής πόλης και γι' αυτό είναι διάσπαρτο από αρχαιολογικά ευρήματα, όπως τα **περίφημα ψηφιδωτά δάπεδα στην αυλή του Κέντρου Υγείας Κισσάμου**, ενώ σώζονται λουτρά, νεκροταφείο και υδραγωγείο από τη ρωμαϊκή εποχή. Αξίζει να σημειωθεί ότι πολλά από τα ευρήματα αυτά, μαζί με άλλα της ευρύτερης περιοχής, σύντομα θα εκτεθούν στο Μουσείο Κισσάμου που πρόκειται να στεγαστεί στο διατηρητέο Ενετικό διοικητήριο. Ωστόσο, στον επισκέπτη δίνουν ευκαιρίες για ταξίδια στην Ιστορία και οι αρχαίες πόλεις **Πολυρρήνεια, Φαλάσσαρνα, Μήθυμνα και Ρόκκα** γύρω από το Καστέλι. Στην **Πολυρρήνεια** σώζεται σήμερα μέρος από τα τείχη της, λαξευτά σπίτια και τάφοι καθώς επίσης και ναός με πελώριο βωμό, ερείπια ρωμαϊκών χρόνων και **μεγαλόπρεπο υδραγωγείο, έργο του Αδριανού**, ενώ στα **Φαλάσσαρνα** σώζονται **θεμέλια σπιτιών, μέρος της ακρόπολης, πέτρινος θρόνος και τμήμα του αρχαίου λιμανιού**.

Ξεκινώντας κανείς από την Κίσαμο αξίζει να περάσει από το μεσαιωνικό χωριό **Καλυβιανή**, από του **"Μέρη το πηγάδι"**, και τον **"Τερσανά"**. Επίσης, να ανηφορίσει για την **Αγία Ειρήνη** και να κατέβει στη **λιμνοθάλασσα του Μπαλού** και του **Τηγανιού** αλλά και να περιηγηθεί στο **νησάκι Γραμβούσα**, που αποτέλεσε ορμητήριο πειρατών, έπαιξε σημαντικό ρόλο επί τουρκοκρατίας και οι Ενετοί έχτισαν το 1584 ένα επιβλητικό κάστρο. Τέλος, η περιοχή έχει πολλά μέρη που κάποιος μπορεί να επισκεφθεί και να θαυμάσει την φυσική ομορφιά της, αλλά και να

απολαύσει το μπάνιο του, όπως στον **Μαύρο Μόλο**, το **Τελωνείο**, τα **Λιβάδια**, τις **ακτές του Πλατάνου**, του **Σφηναρίου** και των **Βιγγλιών**. Για εκείνους που αγαπούν την πεζοπορία, τα **πανέμορφα φαράγγια** του **Σηρικαρίου**, της **Ρόκκας** και των **Τοπολίων** με την **επιβλητική σπηλιά της Αγίας Σοφίας**, προσφέρουν μοναδικές στιγμές ηρεμίας και επαφής με το φυσικό περιβάλλον.

Δήμος Κολυμβαρίου

Πληθυσμός: 5366 , Έκταση: 149707 στρ.

Ο **Δήμος Κολυμβαρίου** ιδρύθηκε το 1997 από τη συνένωση **17 κοινοτήτων** που περιλάμβαναν **49 χωριά** και **οικισμούς**. Η μορφολογία του εδάφους του χαρακτηρίζεται από ίσης έκτασης πεδινών, ημιορεινών και ορεινών τμημάτων, ενώ το μεγαλύτερο μέρος αυτών βρέχεται από τη θάλασσα. Καθώς το ένα χωριό ακολουθεί το άλλο, το βλέμμα του επισκέπτη καθλώνεται από την εναλλαγή στο τοπίο της θάλασσα με τα βουνά, τους κάμπους, τα φαράγγια και τα βράχια.

Στα περισσότερα χωριά οι κάτοικοι ασχολούνται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία καλλιεργώντας ελιές, εσπεριδοειδή, αμπέλια και κηπευτικά και παράγοντας ωραιότατο λάδι, μέλι, κρασί, κρέας και τυροκομικά προϊόντα. Σε ότι αφορά τα παραθαλάσσια χωριά, οι κάτοικοι ασχολούνται με την αλιεία και τον τουρισμό. Ως κοιτίδα του πολιτισμού ο Δήμος Κολυμβαρίου φιλοξενεί την **Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης**, που αποτελεί κοινωφελές **ίδρυμα** της **Μητρόπολης Κισσάμου** και **Σελίνου**, το **Μουσείο Αλιείας και Αλιευτικής Παράδοσης**, που είναι μοναδικό στην Κρήτη, την **ιστορική βενετσιάνικη βίλα στα Ροδώπου** και το **υπαιθριο πέτρινο θέατρο του Αλέξη Μινωτή** στην **Επισκοπή**.

Μεγάλη είναι και η θρησκευτική παράδοση της περιοχής, καθώς στην επικράτεια του Δήμου βρίσκονται διάσπαρτοι σημαντικοί ναοί από πολλές περιόδους της ιστορίας του πολιτισμού. Το **μοναστήρι της Γωνιάς** χρονολογείται από το 1634 μ.Χ., ενώ η **αρχαία Δίκτυνα**, στο άκρο του **ακρωτηρίου της Σπάθας**, αποτελούσε ναό της κρητικής θεότητας του κυνηγιού. Άξια προσοχής είναι ακόμα η **"Ροτόντα"** που συνιστά το μοναδικό βυζαντινό ναό στην Ελλάδα από την εποχή του Ιουστινιανού αλλά και το **σπήλαιο του Αγίου Ιωάννη** στη **Μαραθοκεφάλα**. Τέλος, περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλους και σημασίας για το Δήμο αποτελείτο τριών χιλιομέτρων μήκους **φαράγγι των Δελιανών** που ξεκινάει από την τοποθεσία **Πρόδρομος** του χωριού **Δελιανά**, αλλά και η ύπαρξη, στο χωριό **Βουβές**, της **αρχαιότερης ελιάς του κόσμου**, με τα κλαδιά της οποίας στέφθηκαν οι ολυμπιονίκες μαραθωνοδρόμοι στους πρόσφατους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας.

Δήμος Ιναχωρίου

Πληθυσμός: 1443 , Έκταση: 136716 στρ.

Ο Δήμος **Ιναχωρίου** βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα του νομού Χανίων και περιλαμβάνει τα χωριά **Αμυγδαλοκεφάλι**, **Βάθη**, **Βλάτος**, **Έλος**, **Κάμπος**,

Περιβόλια, Στρόβλες και Κεφάλι. Αποτελεί ένα μοναδικό παζλ από φυσικές ομορφιές εκτάσεως 137 χιλιάδων στρεμμάτων, όπου κατά 90% επικρατεί το ορεινό στοιχείο, ενώ ξεχωρίζουν οι πανέμορφες παραλίες που μένουν αξέχαστες σε κάθε επισκέπτη.

Η οικονομία της περιοχής βασίζεται στον πρωτογενή τομέα παραγωγής. Το 69% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού απασχολείται στη γεωργία, την κτηνοτροφία και την αλιεία. Κυρίαρχο προϊόν είναι το ελαιόλαδο και μεγάλη είναι η παραγωγή από κάστανα, γαλακτοκομικά προϊόντα, κρέας, κρασί, μέλι, σπυροκηπευτικά, σύκα, καρύδια, φρούτα και λαχανικά.

Το Δήμο απαρτίζουν οικισμοί πολύ ιδιαίτεροι και γραφικοί. Το παραδοσιακό στοιχείο είναι έντονο στις όμορφες γειτονιές των οικισμών και δένει αρμονικά με τις σύγχρονες παρεμβάσεις που συναντά κανείς κυρίως στις παραθαλάσσιες περιοχές. Οι κάτοικοι είναι άνθρωποι φιλικόι, ευχάριστοι και προσφέρουν γενναιόδωρα τη φιλοξενία τους στους επισκέπτες.

Η πανίδα της περιοχής είναι εκπληκτικού πλούτου. Μεταξύ άλλων υπάρχουν προστατευόμενα ενδημικά είδη που συναντώνται σε ελάχιστες περιοχές της Κρήτης, της Ελλάδας και της Ευρώπης, όπως ο **περίφημος γυπαετός της Κρήτης** (γνωστός ως κοκκαλάς), αλλά κι ένα **σπάνιο είδος γερακιού το "βαρβάκι"** (*falco eleonopae*), που το 35% του πληθυσμού του πανευρωπαϊκά ζει στα βουνά της Κρήτης. Επίσης, στα ορεινά του Δήμου εκτρέφεται μεγάλος αριθμός ελεύθερων αιγοπροβάτων, τα οποία αποτελούν σημαντικό πόρο των κατοίκων αλλά και παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην επιβίωση του γυπαετού. Το υγρό στοιχείο έχει ιδιαίτερη θέση στον χαρακτήρα της περιοχής. Γαλάζιες παραλίες με κρυστάλλινα νερά μένουν αξέχαστες σε κάθε επισκέπτη. Κάποιες έχουν εξωτική όψη με ιριδιζουσα ροζ άμμο και γαλαζοπράσινα νερά (**Ελαφονήσι**), ενώ άλλες έχουν περισσότερο πράσινο, απόκρημνους βράχους και καθαρά μπλε νερά. Το νερό, πηγή ζωής και ανάπτυξης, αναβλύζει αγνό από τις αναριθμητες πηγές του ορεινού όγκου ξεδιψώντας τα χωριά και τις καλλιέργειες και χαρίζοντας εύφορη γη και πλούσια βλάστηση, όπως για παράδειγμα τα δάση από καστανιές στα ορεινά του Δήμου. Αλλωστε, η ευρύτερη περιοχή είναι ειδικού περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος και γι' αυτό τον λόγο έχει χαρακτηριστεί κατά τα 2/3 της ως περιοχή **"NATURA"**, ενώ ταυτόχρονα υλοποιούνται δύο προγράμματα **"LIFE"**.

Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε ορισμένα από τα πολλά μνημεία ιστορικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της περιοχής, όπως ο **ενετικός πύργος στο Κεφάλι**, οι **15 βυζαντινές τοιχογραφημένες εκκλησίες του 12ου, 13ου και 14ου αιώνα**, τα διάσπαρτα κατάλοιπα της **αρχαίας πόλης Ιναχώριον** στα όρια του Δημοτικού Διαμερίσματος της **Βάθης**, αλλά και οι χαρακτηριστικές καμινάδες των σπιτιών στους γραφικούς οικισμούς του Δήμου που αποτελούν δείγματα της νεότερης αρχιτεκτονικής κληρονομιάς μας.

Δήμος Κρυονερίδας

Πληθυσμός: 2330 , Έκταση: 67561 στρ.

Ο Δήμος Κρυονερίδας περιλαμβάνει τα δημοτικά διαμερίσματα των Βρυσών, της Μάζας, του Αλίκαμπου, του Βάφε, του Νίππου και του Εμπρόσνερου. Ο Δήμος είναι πλούσιος σε φυσική ομορφιά και πολιτιστικά μνημεία που μπορεί να απολαύσει ο κάθε επισκέπτης.

Ξεκινώντας από τις Βρύσες που αποτελούν την έδρα του Δήμου, μπορεί κανείς να χαρεί την ομορφιά και τη δροσιά που προσφέρει απλόχερα ο βρυσιανός ποταμός και περπατώντας παράλληλα με αυτόν να καταλήξει στην ελληνορωμαϊκή λιθόκτιστη τοξωτή γέφυρα «Ελληνική Καμάρα». Από εκεί ανηφορίζοντας προς τον νότο ο επισκέπτης φτάνει στη Μάζα και μπορεί να θαυμάσει την παλιά βρύση και το εκκλησάκι του Σωτήρα Χριστού. Στο κέντρο του οικισμού βρίσκεται η εκκλησία του Αγίου Νικολάου του 14ου αιώνα, που φέρει αγιογραφίες του δημοφιλούς αγιογράφου Ι. Παγωμένου. Επίσης στην πλατεία του οικισμού Χάμπαθα βρίσκεται το σπήλαιο του «Βένου» με εξαιρετη θέα και εντυπωσιακούς σταλακτίτες και σταλαγμίτες.

Ακόμα πιο νότια, στον Αλίκαμπο, αξίζει να σταθεί κανείς στην εκκλησία της «Κοιμήσεως της Θεοτόκου» που χτίστηκε γύρω στο 1315 και φέρει καλοδιατηρημένες αγιογραφίες του Ι. Παγωμένου όπως η «Ανάληψη», ο «Ευαγγελισμός», οι «Τρεις Ιεράρχες», τα «Εισόδια» κ.α. Σε αποστάσει 700 μέτρων από εκεί βρίσκεται το σπήλαιο του «Μποτώνη» και λίγο παρακάτω το φαράγγι του «Φιλίππου» που δίνει την ευκαιρία στους φυσιολάτρες να ευχαριστηθούν την πλούσια και άγρια βλάστηση του τόπου.

Συνεχίζοντας το οδοιπορικό στο Δήμο Κρυονερίδας και λίγο πριν τον Βάφε οι επισκέπτες μπορούν να θαυμάσουν τη λιθόκτιστη τοξωτή γέφυρα του «Κουτσού» και τον ομώνυμο νερόμυλο, αλλά και τον νερόμυλο του «Μπουντούρη» που βρίσκεται κοντά στις πηγές του ποταμού Μπούτακα. Φτάνοντας στον Βάφε μπορεί κανείς να χαλαρώσει στα παραδοσιακά καφενεία και τις ταβέρνες της περιοχής αλλά και να επισκεφθεί το σπήλαιο της «Κρυονερίδας» ή τη διατηρητέα βυζαντινή εκκλησία των Αγίων Ασωμάτων.

Φτάνοντας στο πανέμορφο Νίππος θαυμάζει κανείς αξιόλογες εκκλησίες, όπως εκείνη της βυζαντινής Περβολιτσιανής Παναγίας με τον τάφο των Φρέδηδων στο κέντρο της. Επίσης, καθώς πλησιάζει στον Εμπρόσνερο, στη θέση Κρεμαστός, μπορεί να σταθεί στην παραδοσιακή ταβέρνα, να παρατηρήσει το πέτρινο θέατρο και να πιει νερό από την ενετική βρύση. Αξίζει ακόμα να περιεργαστεί τον πύργο του Αληδάκη που φέρει αξιοθαύμαστους θολωτούς εσωτερικούς χώρους, καμαρωτές πόρτες, κοιτώνες, λουτρά και πέτρινες σκάλες. Τέλος, ακολουθώντας τον αγροτικό δρόμο προς τον οικισμό του Βατουδιάρη, εκεί που βρίσκεται το εκκλησάκι του

Αγίου Μαμά, περιμένει το οδοιπόρο ένα πανέμορφο φυσικό τοπίο με μοναδική πανοραμική θέα του βορειοανατολικού τμήματος του νομού Χανίων.

Δήμος Μουσούρων

Πληθυσμός: 4755 , Έκταση: 191744 στρ.

Ο **Δήμος Μουσούρων** αποτελείται από 12 δημοτικά διαμερίσματα κι έχει 22 οικισμούς. Έχει έκταση 191.744 στρέμματα και πληθυσμό 4.755 κατοίκους, ενώ εκτείνεται από τα πεδινά μέχρι και τις ορεινές περιοχές των **Λευκών Ορέων**. Πιο συγκεκριμένα, βόρεια συνορεύει με τους **Δήμους Πλατανιά και Θερίσσου**, νότια με τους **Δήμους Σφακίων και Ανατολικού Σελίνου**, ανατολικά με το **Δήμο Θερίσσου** και δυτικά με τους **Δήμους Βουκολιών, Πλατανιά και Καντάνου**. Ο **Αλικιανός** που είναι η έδρα του Δήμου απέχει 14 χιλιόμετρα από την πόλη των Χανίων και είναι από τους λίγους Δήμους που δεν βρέχεται από θάλασσα.

Κύρια ενασχόληση των κατοίκων είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία αλλά και σε μικρότερο βαθμό ο τουρισμός. Αλλωστε ιστορικά η ανάπτυξη των οικισμών του Δήμου έγινε κατά μήκος του **ποταμού Κερίτη** (ή Πάρδανου όπως τον αναφέρει ο Όμηρος) και των παραποτάμων του, όπου υπήρχαν γόνιμα εδάφη και πηγές. Στους ημιορεινούς και ορεινούς οικισμούς η εγκατάσταση έγινε σε περιοχές με επάρκεια σε νερό, και σε πλαγιές με γόνιμα εδάφη που επιπλέον έφεραν το πλεονέκτημα της εύκολης μεταφοράς των κοπαδιών στο **οροπέδιο του Ομαλού** κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.

Πλούσια είναι τα αρχαιολογικά ευρήματα των ανασκαφών, αλλά και η αρχιτεκτονική και πολιτιστική κληρονομιά άλλων ιστορικών περιόδων που αποδεικνύουν ότι η περιοχή κατοικήθηκε αδιάλειπτα από την προϊστορική ακόμα εποχή. Σε μικρή απόσταση από το χωριό **Μεσκλά** σώζονται τμήματα της οχύρωσης της **αρχαίας Ρηξινιάς**. Στο **Δήμο Μουσούρων** βρίσκεται η ιστορική **«Στράτα των Μουσούρων»** που τραγουδήθηκε στα παλιά ριζίτικα τραγούδια και η οποία συνέδεε παλαιότερα το **οροπέδιο του Ομαλού** με την πόλη των Χανίων. Στον **Αλικιανό** σώζεται τμήμα τοιχείου του πύργου της βενετσιάνικης οικογένειας Da Molin. Το βαθύ θρησκευτικό αίσθημα των κατοίκων της περιοχής φανερώνεται από τους ναούς που βρίσκονται διάσπαρτοι στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου. Πρόκειται για ναούς των βυζαντινών χρόνων, της περιόδου της ενετοκρατίας και της μεταγενέστερης εποχής με αξιόλογες τοιχογραφίες, όπως είναι ο **βυζαντινός ναός του Αγίου Γεωργίου στον Αλικιανό**, χτισμένος το 1243, ο **ναός Αγίος - Κυρ-Γιάννης ο Ξένος** κ.α.

Ωστόσο, αξιοσημείωτες είναι και οι τοποθεσίες ιδιαίτερης περιβαλλοντικής αξίας του Δήμου. Το **φαράγγι της Σαρακήνας στα Μεσκλά**, τα **φαράγγια του Κυδωνιού και των Μποριανών στα Καράνου**, η **κοιλιάδα του Φάσα στον Πρασέ**, αλλά και τα **92 διάσπαρτα σπήλαια και βάραθρα**, με μεγαλύτερο και εντυπωσιακότερο το **«Σπήλαιο του Τζανή»**, αποτελούν μερικά μόνο από τα ξεχωριστά αξιοθέατα της περιοχής. Τέλος, αξίζει κανείς να αναφερθεί και στις ενδιαφέρουσες εκδηλώσεις που

διοργανώνονται από τους πολιτιστικούς συλλόγους της περιοχής, κυρίως κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Η **γιορτή του κερασιού**, που πραγματοποιείται τα τελευταία 20 χρόνια **στα Καράνου**, η **γιορτή καστανού στον Πρασέ**, αλλά και το **καρναβάλι στον Βατόλακκο** συγκεντρώνουν πλήθος κόσμου και αποτελούν ξεχωριστές στιγμές στην ζωή του τόπου.

Δήμος Νέας Κυδωνίας

Πληθυσμός: 7301 , Έκταση: 21457 στρ.

Ο **Δήμος Νέας Κυδωνίας**, όπου ανήκουν τα χωριά **Δαράτσο, Γαλατάς, Σταλός** και **Αγία Μαρίνα**, βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του Νομού Χανίων και εκτείνεται από το δυτικό άκρο της πόλης των Χανίων έως και τον Πλατανιά.

Είναι ένας δήμος παραθαλάσσιος, κατ' εξοχήν τουριστικός, με 12,5 χιλιόμετρα πανέμορφες παραλίες και μόνιμο πληθυσμό 7.301 κατοίκους που κατά τους καλοκαιρινούς μήνες πολλαπλασιάζεται από τους ντόπιους και ξένους επισκέπτες. Σε όλη τη βόρεια έκταση του βρίσκονται τουριστικά καταλύματα όλων των κατηγοριών, από ενοικιαζόμενα δωμάτια μέχρι πολυτελή ξενοδοχεία και τουριστικές βίλες, δυναμικότητας 15.000 περίπου κλινών. Αξιοσημείωτη είναι η ιδιαίτερη φυσική ομορφιά της περιοχής. Οι **Αγιοι Απόστολοι**, μια έκταση περίπου 600 στρεμμάτων αποτελούμενη από 4 κολπίσκους, 3 χερσονήσους κι ένα πανέμορφο άλσος προσφέρεται για αναψυχή, ενώ παράλληλα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, φιλοξενεί πλήθος πολιτιστικών και αθλητικών εκδηλώσεων. Το νησί των **Θόδωρου**, που βρίσκεται απέναντι από την Αγία Μαρίνα, έχει χαρακτηριστεί ως προστατευόμενο οικολογικό σύστημα καθώς αποτελεί καταφύγιο για σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας, όπως ο κρητικός αίγαγρος, ενώ στις παραλίες του Δήμου, που κάθε χρόνο βραβεύονται με Γαλάζιες σημαίες, φυτρώνει το σπάνιο κρινάκι της θάλασσας και ζει η χελώνα καρέτα-καρέτα.

Πλούσια είναι και η ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής. Κάθε χρόνο στην επέτειο της Μάχης του Γαλατά, μία από τις μεγαλύτερες μάχες του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, πραγματοποιούνται ιστορικές και πολιτισμικές εκδηλώσεις όπου συμμετέχουν βετεράνοι και επίσημες αντιπροσωπείες των χωρών που έλαβαν μέρος (Μεγάλη Βρετανία, Νέα Ζηλανδία και Αυστραλία). Οι εκδηλώσεις λαμβάνουν χώρα τόσο στο μνημειακό συγκρότημα, δηλαδή στο χώρο όπου έγινε η μάχη, όσο και στην πλατεία του **Γαλατά**, που βρίσκεται το **Μουσείο της Μάχης της Κρήτης**. Άλλες σημαντικές εκδηλώσεις είναι το **πανηγύρι των Αγίων Θεοδώρων**, που πραγματοποιείται κάθε χρόνο στο ομώνυμο νησί, και οι επισκέπτες μεταβαίνουν σε αυτό με караβάκια που ναυλώνει ειδικά γι' αυτό τον σκοπό ο Δήμος, αλλά και το πανηγύρι στο εκκλησάκι των 12 Αποστόλων. Επίσης, στην περιοχή των **Αγίων Αποστόλων** πραγματοποιούνται κάθε χρόνο πολυάριθμες αθλητικές διοργανώσεις στα γήπεδα ποδοσφαίρου, beach volley και ρακέτας του Δήμου, αλλά και θεατρικές παραστάσεις από τοπικές και αθηναϊκές θεατρικές ομάδες. Τέλος, αξίζει να αναφερθούμε στη δραστηριότητα των ντόπιων πολιτιστικών και παραδοσιακών

συλλόγων που με τις εκδηλώσεις τους, καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς, διατηρούν και αναπτύσσουν την παράδοση και την κληρονομιά του τόπου μας.

Δήμος Σούδας

Πληθυσμός: 7840 , Έκταση: 22007 στρ.

Στον **Δήμο Σούδας** με την **Απτέρα**, την σπουδαιότερη "πόλη κράτος" της δυτικής Κρήτης στην αρχαιότητα, τα όμορφα **Τσικαλαριά** και τη **Σούδα**, με το μεγαλύτερο φυσικό λιμάνι της Μεσογείου, οι επισκέπτες μπορούν να θαυμάσουν πλήθος μνημείων και φυσικού κάλλους τοπία αλλά και να απολαύσουν πρωτότυπες παραδοσιακές και θαλασσινές γεύσεις.

Πιο συγκεκριμένα, αξίζει να σταθεί κανείς στο **Καλάμι** και να ευχαριστηθεί το εκπληκτικό ηλιοβασιλεμα με θέα τον κόλπο και τη νησίδα της Σούδας, αλλά και να δοκιμάσει στιγμές μοναδικής ξεκούρασης και γαστρονομικής απόλαυσης με καφέ και τσικουδιά στα παραδοσιακά καφενεία, εστιατόρια και τις ταβέρνες της περιοχής. Στο **Δημοτικό Διαμέρισμα των Απτέρων**, σε μια περιοχή εξαιρετικής ομορφιάς, ο επισκέπτης μπορεί να περιηγηθεί στην **αρχαία πόλη Απτέρα**. Η ίδρυση της πόλης τοποθετείται στη Γεωμετρική Εποχή, αλλά η περίοδος κατά την οποία η πόλη γνώρισε τη μεγαλύτερη ακμή της ήταν τα πρώιμα ελληνιστικά χρόνια. Σώζεται το τείχος της πόλης σε μήκος περίπου τεσσάρων χιλιομέτρων, θολωτές δεξαμενές από την εποχή της Ρωμαιοκρατίας καθώς και ένα διμερές ιερό του 5ου με 4ου αιώνα π.Χ.

Στην ίδια περιοχή βρίσκεται το **Βυζαντινό Μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη** και τα μοναδικής αρχιτεκτονικής κάστρα του 19ου αιώνα **Παλαίκαстро και Ιντζεδίν**, ενώ στη βορειοανατολική πλευρά του λιμένα της Σούδας, πάνω στην ομώνυμη νησίδα, βρίσκεται η "**Φορτέτσα**", ένα βενετσιάνικο φρούριο που κτίστηκε το 1571 με σκοπό τον έλεγχο του κόλπου από τους Ενετούς. Ωστόσο, η ιστορία του λιμένα ξεκινά από την εποχή της Μυθολογίας και φθάνει μέχρι τον Πρώτο και τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, εξαιτίας της σπουδαιάς γεωγραφικής θέσης του και της πολιτικής και στρατιωτικής σημασίας του.

Σήμερα το Λιμάνι της Σούδας, με πολυποίκιλες χρήσεις (επιβατική, τουριστική, ναυταθλητική, εκπαιδευτική και αλιευτική) προσφέρει φιλόξενα και απλόχερα τις υπηρεσίες του. Εδώ μπορεί κανείς να επισκεφτεί τα καταστήματα της περιοχής, το **Εμπορικό Λιμάνι**, το νησιώτικο από την εποχή της Τουρκοκρατίας παραδοσιακό συνοικισμό της **Κάτω Σούδας**, καθώς και την **παραλία του Βλητέ** με τον **υγροβιότοπο του ποταμού Μορώνη** αλλά και το **Συμμαχικό νεκροταφείο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου**.

Τέλος, λίγα χιλιόμετρα μακριά από τα Χανιά, γωνιές της ιστορίας και της παράδοσης, γραφικά σοκάκια, απομεινάρια από την εποχή της Τουρκοκρατίας και βυζαντινές εκκλησιές, δίνουν ένα ξεχωριστό χρώμα στα αμφιθεατρικά κτισμένα **Τσικαλαριά**. Στο Καλλιτεχνικό χωριό **Βερέκυνθος** και στο **Βιοτεχνικό Πάρκο** υπάρχουν

καταστήματα, όπου μπορούν οι επισκέπτες να αγοράσουν έργα χειρός μοναδικής καλλιτεχνικής έμπνευσης αλλά και να ξεναγηθούν στο σύγχρονο μουσείο τυπογραφίας της εφημερίδας "Χανιώτικα Νέα".

Δήμος Σφακιά

Πληθυσμός: 2446 , Έκταση: 467589 στρ.

Σφακιά θα πει χώρα των φαραγγιών. Ωστόσο, κάποιοι υποστηρίζουν ότι το όνομα βγήκε απ' τις πικροδάφνες, που τοπικά ονομάζονται σφάκες, ενώ υπάρχει και η εκδοχή ότι αρχικά τ' όνομα ήταν Σφηκιά έως ότου γίνει Σφακιά. Σε κάθε περίπτωση, τα Σφακιά είναι η πατρίδα των Σφακιανών, που δεν επέτρεψαν σε κανένα Τούρκο ή Γερμανό κατακτητή να εισβάλει σ' αυτό τον βραχώδη και επιβλητικό τόπο.

Ο ομορφότερος τρόπος προσέγγισης των Σφακίων είναι η διάβαση του ξακουστού φαραγγιού της Σαμαριάς. Σε απόσταση 42 χλμ. απ' τα Χανιά και 3 χλμ. από τον Ομαλό, στο Ξυλόσκαλο, αρχίζει η κατάβαση στο φαράγγι. Μετά από πεζοπορία 5 ή 6 ωρών, καθώς αφήνουμε πίσω μας το φαράγγι, συναντάμε το χωριό Αγία Ρούμελη που βρέχεται από το Λιβυκό Πέλαγος. Από εκεί μικρά πλοία μεταφέρουν τους οδοιπόρους στη Χώρα των Σφακίων, έπειτα από μια σύντομη στάση στο γραφικό χωριό Λουτρό. Άλλος τρόπος προσέγγισης των Σφακίων είναι μέσω των Βρυσών που απέχουν 33 χλμ. από τα Χανιά. Κατευθυνόμενοι νότια και ακολουθώντας την ανηφορική διαδρομή που μας οδηγεί στην κοιλάδα της Κράπης και στη συνέχεια στο οροπέδιο του Ασκύφου συναντάμε το χωριό Καλλικράτης που βρίσκεται σε υψόμετρο 750 μέτρων από τη θάλασσα. Επιστρέφουμε στον κεντρικό δρόμο για τη Χώρα Σφακίων και μετά από 3 χλμ. μπαίνουμε στο φαράγγι του Ίμβρου. Λίγο πριν φτάσουμε στη Χώρα μπορούμε να παρακάμψουμε αριστερά για Κομητάδες, Βουβά, Νομικιανά, Πατσιανό, Καψοδάσος και Σκαλωτή, καθώς η περιοχή είναι πλούσια σε φαράγγια. Ειδικότερα, εκτός του Ιμβριώτικου φαραγγιού, ενδιαφέρον παρουσιάζουν εκείνα του Αγίου Νεκταρίου και του Καλλικράτη, που βρίσκονται κοντά στα ομώνυμα χωριά. Επιπλέον, σε πολύ μικρή απόσταση από τον Πατσιανό βρίσκεται το φημισμένο Φραγκοκάστελο που κτίστηκε το 1371 από τους Ενετούς και αποτελεί ένα από τα μυθικότερα μέρη της Κρήτης. Όποιος το επισκεφθεί ξημερώματα στις 17 με 18 Μαΐου μπορεί να δει στα τείχη του κάστρου τους περίφημους "Δροσουλίτες", κατά τη λαϊκή παράδοση, αλλά και να απολαύσει τις υπέροχες παραλίες του Φραγκοκάστελου και της Ορθής Αμμου. Τέλος, φτάνοντας στη Χώρα των Σφακίων, αξίζει να επισκεφθεί κανείς τα παράλια σπήλαια, δίνοντας έμφαση σε αυτό του Δασκαλογιάννη που χρησιμοποιήθηκε στην Επανάσταση του 1770 ως νομισματοκοπείο αλλά και να ανηφορίσει προς την Ανώπολη με την υπέροχη θέα, να κατευθυνθεί προς την Αράδαινα με το όμορφο ομώνυμο φαράγγι ή να μεταβεί στον Άγιο Ιωάννη στους πρόποδες των Λευκών Ορέων.

Δήμος Ελευθερίου Βενιζέλου

Πληθυσμός: 10586

Ο Δήμος **Ελευθερίου Βενιζέλου** ανήκει στον νομό Χανίων, έχει πληθυσμό 10.500 κατοίκους και προήλθε από τη **συνένωση του Δήμου Μουρνιών και της κοινότητας Νεροκούρου**. Ο Δήμος βρίσκεται στο βορειανατολικό τμήμα του νομού και καταλαμβάνει μία έκταση περίπου 18.800 στρεμμάτων. Πιο συγκεκριμένα, συνορεύει στο βόρειο τμήμα του με τον Δήμο Χανίων στο ύψος περίπου της Χρυσοπηγής, ενώ νότια εκτείνεται έως τους ορεινούς όγκους στο ύψος της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου που ανήκει στο Δήμο Κεραμειών. Δυτικά συνορεύει με τον Δήμο Θερίσσου και ανατολικά με τον Δήμο Σούδας. Το 45% της έκτασης του Δήμου είναι πεδινό, ενώ η συνολική περιοχή που καταλαμβάνει ο Δήμος χαρακτηρίζεται ως ημιορεινή. Το 56% της επικράτειας είναι καλλιεργούμενες εκτάσεις και το 33% βοσκότοποι.

Η περιοχή χαρακτηρίζεται από έντονες μορφολογικές αντιθέσεις και παρουσιάζει τοπία εξαιρετικής φυσικής ομορφιάς καθώς πολλά από αυτά προσφέρουν μια **πανοραμική θέα προς το Ακρωτήρι, τους κόλπους Χανίων και Σούδας** αλλά και την πόλη των Χανίων. Το γεγονός ότι ο Δήμος Ελευθερίου Βενιζέλου απέχει λίγα μόλις χιλιόμετρα από το κέντρο των Χανίων τον καθιστά πόλο έλξης πολυάριθμων ντόπιων και ξένων περιηγητών που έρχονται να επισκεφθούν τα αξιοθέατα της περιοχής.

Ειδικότερα, στο Δήμο Ελευθερίου Βενιζέλου αξίζει να σταθεί κανείς στον **παλιό οικισμό των Μουρνιών** και να θαυμάσει το **σπίτι του Ελευθερίου Βενιζέλου** που έχει κηρυχθεί, όπως και το **τούρκικο χαμάμ** της περιοχής, διατηρητέο. Πέραν όμως αυτών και ο **οικισμός Νεροκούρου** έχει χαρακτηριστεί προστατευόμενος λόγω του αρχαιολογικού και ιστορικού ενδιαφέροντος που παρουσιάζει. Ωστόσο, την προσοχή του επισκέπτη αξίζουν επίσης οι **ναοί του Αγίου Γεωργίου στα Νεροκούρου, του Αγίου Ελευθερίου και της Μονής Μεγίστης Λαύρας**, αλλά και του **Αγίου Ιωάννη στα Βαλλενιανά**. Το αρχαιολογικό ενδιαφέρον των περιηγητών μπορεί να ικανοποιηθεί από μία επίσκεψη στη **Μινωική Έπαυλη που βρίσκεται στα Νεροκούρου, την οικία Ελληνιστικών χρόνων που υπάρχει στο Βαθύριακο** αλλά και το **ιερό των Νυμφαίων της Ρωμαϊκής περιόδου που είναι χτισμένο στην Αγία Βαρβάρα**.

Τέλος, για εκείνους που αγαπούν τις φυσιολατρικές διαδρομές αξίζει να αναφέρουμε το **φαράγγι των Μουρνιών** που εκτείνεται από την **περιοχή της Παναγίας του Δήμου Κεραμειών** καταλήγοντας στην **κωμόπολη των Μουρνιών** αλλά και εκείνα που φέρουν το όνομα του **Αγίου Γεωργίου** και βρίσκονται στις Μουρνιές και στα Νεροκούρου αντίστοιχα.

Δήμος Χανίων

Πληθυσμός: 53373 , Έκταση: 12564 στρ.

Η **Πόλη των Χανίων** είναι κτισμένη σύμφωνα με τις αρχαιολογικές έρευνες πάνω στα ερείπια της αρχαίας **Κυδωνιάς**, την οποία, κατά την μυθολογία, ίδρυσε ο Κύδων και αναφέρεται από τον Όμηρο ως μια από τις σπουδαιότερες πόλεις της Κρήτης, ενώ οι Κύδωνες θεωρούνται ως προελληνικό φύλο. Οι αρχαίοι συγγραφείς θεωρούν την Κυδωνιά "μητέρα των άλλων κρητικών πόλεων". Πολλές είναι οι εκδοχές όσον αφορά την ετυμολογία του τοπωνυμίου της πόλης. Κατά τη μυθολογία, ιδρυτής της είναι ο Κύδων υιός του Μίνωα και της νύμφης Ακακκαλιδος. Πιθανόν επίσης από παραφθορά του ονόματος Χθονία που ήταν ένα από τα αρχαία ονόματα της Κρήτης, να προέρχονται τα Χανιά. Σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή προέρχεται από το Αραβικό Χάνι ή τέλος από την αλχανία κόμη (προάστιο ή συνοικία της Κυδωνιάς). Η πιο ποιητική πόλη της Κρήτης σου αφήνει μια ευχάριστη γεύση ομορφιάς, όταν την περπατάς. Χτισμένη στα ερείπια της αρχαίας Κυδωνιάς, είδε κι έζησε πολλούς επιδρομείς, αλλά γεύτηκε και πολιτισμούς, των οποίων τα αποτυπώματα φαίνονται σε προσόψεις κτισμάτων, σε κάστρα, τείχη, αρχαιότητες, μοναστήρια κι εκκλησίες. Η πόλη έχει δύο εισόδους: το αεροδρόμιο στο Ακρωτήρι και το λιμάνι της Σούδας (το μεγαλύτερο της Μεσογείου). Κυρίαρχη θέση στο κέντρο της πόλης κατέχει η **Δημοτική αγορά**, ένα περιλαμπρο οίκημα σε σταυρωτό σχήμα που ολοκληρώθηκε το 1913, με πρότυπο, τη ναύαλογη της Μασσαλίας. Σε απόσταση πολύ κοντινή από το κέντρο της πόλης σας περιμένει ο **Δημοτικός κήπος** και δίπλα του το **πάρκο Ειρήνης και Φιλίας των λαών**. Οι κήποι είναι οι ομορφότεροι της Κρήτης, όπως επίσης ο Δημοτικός Κήπος διαθέτει μικρό ζωολογικό κήπο με ζώα της κρητικής πανίδας. Το **ενετικό λιμάνι** γραφικότετο οποιαδήποτε ώρα και εποχή αποτελεί πόλο έλξης για επισκέπτες και ντόπιους, τόσο για την ομορφιά του, όσο και για τις επιλογές διασκέδασης που παρέχει για όλα τα γούστα και τις απαιτήσεις του κόσμου. Οι συνοικίες της παλιάς πόλης "**εντός των τειχών**", διατηρούν την βενετσιάνικη αρχοντιά τους. Στενά σοκάκια πλακόστρωτα περιβάλλονται από καλαισθητά αναπαλαιωμένα σπίτια διαφόρων εποχών, προσφέρονται για ένα ευχάριστο περίπατο. Πολλά νεοκλασικά κτίσματα σώζονται εξάλλου και σε συνοικίες που "γειτνιάζουν" με την πόλη των Χανίων, όπως η ιστορική **Χαλέπα**.

Δήμος Ακρωτηρίου

Πληθυσμός: 10321 , Έκταση: 112644 στρ.

Παραφράζοντας τον Καζαντζάκη μπορεί κανείς να περιγράψει το Ακρωτήρι «Χαρά στα μάτια που αξιωθούν το Ακρωτήρι να δούνε. Αν είσαι μαραζάρης ξεπετάς, αν είσαι οκνός θεριεύεις κι αν πέσουν συμφορές απάνω σου ξεφεγγαρίζεις ο νους σου». Το γαλάζιο της θάλασσας στους γραφικούς κολπίσκους, τα λευκά καλοκαιριάτικα κρινάκια στην ολόχρυση άμμο, τα δασωμένα βράχια αλλού κι ύστερα η αγριάδα βουνών γυμνών κι απότομων, τα μοναστήρια της Αγίας Τριάδας και του Γουβερνέτου, το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου στον Παζινό. Εικόνες γεμάτες

ομορφιά, πλασμένες με μια μοναδική αρτιότητα. Ξεφεγγαρίζει ο νους σου, περπατώντας στο Ακρωτήρι. Από τη σκήπη του Αϊ Γιάννη μέχρι τις Πλακούρες, τα υπόγεια της μονής της Κυρίας των Αγγέλων, το Μαράθι και τον ερειπωμένο ναό των Αγίων Πάντων στις Στέρνες, εκεί κοντά στο αρχοντικό του τελευταίου Τούρκου, που έθεσε τέρμα στη ζωή του, παντού το Ακρωτήρι σε κερδίζει και σε καλεί όλο να γυρνάς εκεί.

Δήμος Γεωργιούπολης

Πληθυσμός: 2483 , Έκταση: 53498 στρ.

Από την παραλιακή Γεωργιούπολη, που της έδωσαν το όνομα αυτό προς τιμήν του Ύπατου Αρμοστή της Κρήτης πρίγκιπα Γεώργιου, προχωρώντας προς το εύφορο λεκανοπέδιο του Κουρνά, συναντάς τη λίμνη. Το αρχαϊκό της όνομα ήταν Κορρησία, ενώ οι μεταγενέστεροι θρύλοι για τη λίμνη είναι αρκετοί. Πολλοί όμως είναι και οι ερωδιοί που κουρνιαάζουν στην ακύμαντη επιφάνειά της. Γεύεσαι το πλήρωμα της χάριτος στο θαυμασμό για τις τοιχογραφίες του Βυζαντινού ναού του Αγίου Γεωργίου και γεμίζει η ψυχή σου Κρήτη από τα μοναδικά καμαρόσπιτα που συναντάς στα Κουρνοπατήματα.

Δήμος Θεριού

Πληθυσμός: 6313 , Έκταση: 74106 στρ.

Το Θέρισσο είναι μια ζωντανή ιστορία σε κάθε του περιοχή. Το νήμα της ιστορίας χάνεται στους αιώνες, αλλά ζωντανεύει στην Αγιά την Ενετοκρατία, και την Τουρκοκρατία και κορυφώνεται στο αρχηγείο του ορεινού χωριού, όταν οι επαναστάτες με επικεφαλής τον Βενιζέλο, σχεδίασαν και υλοποίησαν την επανάσταση του Θερίσσου το 1905. Η φύση προίκισε το Θέρισσο με ομορφιά περίσσια. Απέραντοι πορτοκαλέωνες σμίγουν με τους ελαιώνες, ενώ πανάρχαιες εκκλησιές μαρτυρούν την άσβεστη διαχρονικότητα της Χριστιανικής πίστης. Στα ερείπια του ναού της Κοίμισης της Θεοτόκου, οι κίονες και το ιερό, είναι πειστήρια της λατρείας των πρώτων Χριστιανών. Στο δήμο του Θερίσσου συναντάς τον υπέροχο υδροβιότοπο της λίμνης της Αγιάς που φιλοξενεί σπάνια είδη πουλιών.

Δήμος Κεραμειών

Πληθυσμός: 1630 , Έκταση: 89722 στρ.

Ανάμεσα στον Αποκόρωνα και την Κυδωνία, στα ριζά των Λευκών Ορέων, βρίσκονται τα Κεραμεία. Είναι η Ακρόπολη της πόλης, γιατί ο διαβάτης που θα φθάσει στην Μαλάξα, μπορεί να αποθαυμάσει όλο τον κόλπο των Χανίων, της Σούδας και μέχρι το Κολυμπάρι. Μια θέα μοναδικά πανοραμική. Στα Κεραμεία, όπως και σε όλους τους ορεινούς όγκους άλλωστε, η κτηνοτροφία είναι κύρια απασχόληση των λίγων μόνιμων κατοίκων. Τα θαυμάσια αλλά ερειπωμένα πετρόκτιστα σπίτια ομολογούν την εγκατάλειψη, ενώ οι ελάχιστοι γέροντες στα μικρά καφεενεδάκια

Δήμος Μήθυμης

Πληθυσμός: 2914 , Έκταση: 54535 στρ.

Η Μήθυμνα μαζί με το Καστέλλι μοιράζονται τον καταγάλανο κόλπο της Κισιάμου. Η ομορφιά της περιοχής δε σταματά στα παραθαλάσσια μέρη της. Το μεγαλόπρεπο Τοπολιανό φαράγγι γεμάτο από πλατάνια και σπηλαιώδεις κοιλότητες, κερδίζει τον διαβάτη. Τα πετρόκτιστα σπίτια και οι άνθρωποι του μόχθου φτιάχνουν ένα σκηνικό που ζωντανεύει την Κρήτη του χθες. Το σπήλαιο της Αγίας Σοφίας, είναι ένα θαύμα που η φύση χάρισε στη Μήθυμνα. Ο Θρύλος διηγάται ότι η εικόνα σφηνώθηκε σε τούτη τη σπηλιά που είναι γεμάτη σταλαγμίτες, μετά την πτώση της Βασιλεύουσας. Τέσσερις φορές βέβηλα χέρια επιχείρησαν να την κλέψουν και τέσσερις φορές η εικόνα ξαναγύριζε, ώσπου χάθηκε σε ένα βράχο. Σήμερα στο σπήλαιο υπάρχει το γραφικό εκκλησάκι της Αγίας Σοφίας το οποίο στη λειτουργία των Χριστουγέννων κατακλύζεται από πιστούς.

Δήμος Φρέ

Πληθυσμός: 1122 , Έκταση: 53819 στρ.

Ορεινός τόπος ο Φρες, με μια αρχοντιά ανάγλυφη στα δίπατα σπίτια νοικοκυραίων που γνώρισαν ασφαλώς ημέρες αίγλης. Τριγυρνώντας στους φιδωτούς δρόμους συναντάς πανέμορφα πετρόκτιστα στο Παιδοχώρι και στο Νεροχώρι, ενώ σε καλεί να τον αποθαυμάσεις ο βυζαντινός ναϊσκος του Αη Γιώργη στα Πεμόνια. Ο Φρες λένε ότι χρωστά το όνομά του στους καθολικούς καλόγηρους, γνωστούς και σαν φρέρηδες, που είχαν ιδρύσει εκεί σχολή.

Ορεινός τόπος ο Φρες, με μια αρχοντιά ανάγλυφη στα δίπατα σπίτια νοικοκυραίων που γνώρισαν ασφαλώς ημέρες αίγλης. Τριγυρνώντας στους φιδωτούς δρόμους συναντάς πανέμορφα πετρόκτιστα στο Παιδοχώρι και στο Νεροχώρι, ενώ σε καλεί να τον αποθαυμάσεις ο βυζαντινός ναϊσκος του Αη Γιώργη στα Πεμόνια. Ο Φρες λένε ότι χρωστά το όνομά του στους καθολικούς καλόγηρους, γνωστούς και σαν φρέρηδες, που είχαν ιδρύσει εκεί σχολή.

Κοινότητα Αση Γωνίας

Πληθυσμός: 586 , Έκταση: 18273 στρ.

Σε μια ημικυκλική βουνοκορφή, εκεί που συναντιούνται ο Ψηλορείτης με τα Λευκά Όρη, βρίσκεται η Ασή Γωνιά. Ασίκης είναι ο λεβέντης, ο επαναστάτης, ο ανιπόταχτος, ο αρματολός. Στην Ασή Γωνιά, οι ασίκηδες περίσσευαν. Μοιραία λοιπόν, αυτή η ορεινή κοίτη έγινε το φρούριο και η ταυτότητά τους. Τούρκος δε σπύτωσε στην περήφανη αυτή γωνιά, γιατί στον Χαϊνόςπηλιο, ήταν το φοβερό στρατηγείο των Ασηγωνιωτών. Σήμερα η Ασή Γωνιά, διατηρεί αυτή την όμορφη αγριάδα στη φύση που την περιβάλλει, στις εκκλησίες στους κούμους και στους ανθρώπους της.

Κοινότητα Γαύδου

Πληθυσμός: 98 . Έκταση: 32424 στρ.

Ένα πλατύ θαλασσινό ποτάμι συνδέει τα Σφακιά, την Παλαιοχώρα με τη Γαύδο. Αν οι αέριδες είναι ούριοι φτάνεις στο νησί, αλλιώς το αγναντεύεις από μακριά. Η Γαύδος είναι πια το σύνορο της Ευρώπης με την Αφρική. Το δείχνει ο χάρτης... Η ερημιά όμως του νησιού με την παρθένα ομορφιά μαρτυρά ότι είναι ένα αραξοβόλι ναυαγών, σαν τότε που ο Οδυσσέας βρέθηκε στην παραλία της Γαύδου – Ωλυγίας και χάθηκε μετά στην αγκαλιά της νύμφης... Οι σημερινοί λιγοστοί κάτοικοι της Γαύδου, τοποθετούν στον Ερρικιά το παλάτι της νύμφης Καλυψώς της δολόεσσας. Οι παραλίες της Γαύδου είναι πελώριες, πεντακάθαρες και με μια μοναδική γκάμα του μπλε. Είναι ο μόνος ορίζοντας για τους ντόπιους, που συχνά νιώθουν φυλακισμένοι στην υγρή απεραντοσύνη. Στα νότια του νησιού στέκει ερειπωμένος ο Φάρος. Άλλοτε διαφέντευε το Λιβυκό, οι γερμανικές μπομπάρδες όμως τον έριξαν. Η Γαύδος σήμερα δεν έχει πεισθεί ότι ανήκει στην Ευρώπη κι ας το λένε οι χάρτες...

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 ΦΟΡΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

8.1 ΚΕΝΤΡΟ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (Κ.Ε.Υ.)²⁴

Το Κέντρο Υποδοχής Επενδύσεων Νομού Χανίων (Κ.Υ.Ε.), υλοποιείται στα πλαίσια του Μέτρου 1.3, του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητας (Ε.Π.ΑΝ.), με σκοπό τη λειτουργία του ως Γραφείο Ενιαίας Εξυπηρέτησης (one-stop-shop) με αντικείμενο το συντονισμό όλων των δημόσιων υπηρεσιών που συμμετέχουν στις διαδικασίες σύστασης μίας νέας επιχείρησης, καθώς και στις διαδικασίες αδειοδότησης εγκατάστασης λειτουργίας μίας επιχείρησης, (οι σχετικές διαδικασίες προβλέπονται από το Ν. 2516/97) ώστε να διευκολύνουν τον επενδυτή επιχειρηματία. Θα αναλάβει επίσης να ενημερώνει με αξιόπιστο και έγκυρο τρόπο όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς και επενδυτές του Νομού για τις ευκαιρίες χρηματοδότησης που προσφέρονται τόσο μέσω των Προγραμμάτων του Γ ΚΠΣ και των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, όσο και για το ισχύον εθνικό πλαίσιο κινήτρων ενισχύσεων (αναπτυξιακός νόμος κλπ).

Η λειτουργία του αποσκοπεί στη μείωση του χρόνου έκδοσης αδειών, στη διευκόλυνση του πολίτη επιχειρηματία στις συναλλαγές του με τη δημόσια διοίκηση, καθώς και στην προσέλκυση νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

²⁴ kye.nax.gr

Αντικείμενο του Κ.Υ.Ε.

Αντικείμενο των δραστηριοτήτων του Κ.Υ.Ε. είναι:

- Τυποποίηση των απαιτούμενων δικαιολογητικών, για την σύσταση επιχείρησης και την έκδοση της άδειας εγκατάστασης και λειτουργίας.
- Ενημέρωση του επιχειρηματία και υποστήριξή του στην ορθή συμπλήρωση των απαιτούμενων δικαιολογητικών.
- Υποδοχή, παραλαβή αιτήσεων με πλήρη δικαιολογητικά, μετά την πρωτοκόλληση της σχετικής αίτησης στην Δ/ση Βιομηχανίας της Νομαρχίας Χανίων και συντονισμός όλων των ενεργειών της δημόσιας διοίκησης με σκοπό την αδειοδότηση για ίδρυση, επέκταση, εκσυγχρονισμό και διακοπή δραστηριοτήτων επιχειρήσεων στο Νομό Χανίων μέχρι την οριστική διεκπεραίωση της αίτησης. Ενημέρωση των ενδιαφερόμενων επενδυτών για το στάδιο στο οποίο βρίσκεται η αίτησή τους.
- Υποδοχή, παραλαβή αιτήσεων με πλήρη δικαιολογητικά, μετά την πρωτοκόλληση της σχετικής αίτησης, στην Δ/ση Εμπορίου της Νομαρχίας Χανίων και συντονισμός όλων των ενεργειών της δημόσιας διοίκησης για την έγκριση εταιρικής μορφής και των διαδικασιών δημοσίευσης μιας ιδρυόμενης εταιρείας στο Νομό Χανίων, μέχρι την οριστική διεκπεραίωση της αίτησης. Ενημέρωση των υποψήφιων επιχειρηματιών για το στάδιο στο οποίο βρίσκεται η αίτησή τους.
- Ταχεία και αξιόπιστη ενημέρωση των επιχειρηματιών που ενδιαφέρονται να επενδύσουν στο Νομό για προγράμματα και δυνατότητες χρηματοδότησης που υπάρχουν ,σε συνεργασία με το ΕΛΚΕ.
- Στατιστική επεξεργασία στοιχείων των αιτήσεων και εξαγωγή δεικτών σχετικά με την ταχύτητα διεκπεραίωσης των σχετικών αιτήσεων.
- Σύνταξη τριμηνιαίων Εκθέσεων Παρακολούθησης του Έργου τους και υποβολή τους στη Γ.Γ.Β. του ΥΠ.ΑΝ.
- Εντοπισμός των αδυναμιών και καθυστερήσεων του συστήματος αδειοδότησης / σύστασης εταιρείας και διατύπωση διορθωτικών προτάσεων, προς τους αρμόδιους φορείς (Υπουργεία, Νομαρχία) με σκοπό τη λύση των προβλημάτων.
- Συνεργασία με το Ελληνικό Κέντρο Επενδύσεων, με σκοπό τη καταγραφή και αξιολόγηση εναλλακτικών επενδυτικών ευκαιριών και δυνητικών χώρων εγκατάστασής τους. Επίσης το ΕΛΚΕ θα υποστηρίζει το Κ.Υ.Ε. με την παροχή εξειδικευμένων εργαλείων και μεθοδολογίας για την αποτελεσματική υποστήριξη των παραπάνω.
- Συνεργασία με το Κέντρο Επιχειρηματικής & Τεχνολογικής Ανάπτυξης Κρήτης με σκοπό την καλύτερη ενημέρωση των επενδυτών.

- Προβολή και προώθηση σε τοπικό επίπεδο του αντικειμένου του έργου, της σκοπιμότητας και των αναμενόμενων ωφελειών από τη λειτουργία του Κ.Υ.Ε.

8.2 ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΚΡΗΤΗΣ(Ο.Α.ΔΥ.Κ.)²⁵

Ο Οργανισμός Ανάπτυξης Δυτικής Κρήτης είναι ο παλαιότερος Αναπτυξιακός Οργανισμός της Ελλάδος. Ιδρύθηκε το 1979 με όραμα να συμβάλλει αποφασιστικά με το έργο του στην ανάπτυξη της Κρήτης. Η λειτουργία του χαρακτηρίζεται από την ολοκληρωμένη στρατηγική, την αποτελεσματικότητα και την τεχνοκρατική επάρκεια. Έχει κατασκευάσει, συνεχίζει να κατασκευάζει και να λειτουργεί το έργο "Αξιοποίηση Υδάτινου Δυναμικού Δυτικής Κρήτης" παράλληλα όμως και στα πλαίσια της ολοκληρωμένης προσέγγισης των παρεμβάσεων του στηρίζει την Ανάπτυξη της Υπαίθρου μέσω προγραμμάτων και Κοινοτικών Πρωτοβουλιών (Leader+, ΟΠΑΑΧ), συμβάλλει στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας γενικότερα, αλλά και ειδικότερα για τις ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες. Στρατηγικός στόχος του είναι η ορθή περιβαλλοντική πολιτική για την περιοχή, του τόσο προς την κατεύθυνση προστασίας του περιβάλλοντος, αλλά και της ήπιας εκμετάλλευσής του, στα πλαίσια της αειφόρου ανάπτυξης μέσω περιβαλλοντικών μελετών και υποδομών περιβάλλοντος (φράγματα, βιολογικοί Καθαρισμοί κ.α).

Αποτελεί σημαντικό συνεργάτη για τη Περιφέρεια Κρήτης και τους ΟΤΑ Α & Β βαθμού της περιοχής του, υποστηρίζοντας τους (σε επίπεδο μελετών , επιβλεψής κ.λ.π.) για βασικά έργα υποδομών , περιβάλλοντος και πολιτισμού. Επίσης συνεργάζεται με πολλούς επιστημονικούς φορείς Πολυτεχνεία , Πανεπιστήμια , ΤΕΙ και Ινστιτούτα με στόχο της ενσωμάτωση των τεχνολογικών επιτευγμάτων, της γνώσης και της καινοτομίας στην λειτουργία του και την μεταφορά τεχνογνωσίας . Η πολυσυμμετοχικότητα στην λήψη των αποφάσεων, η μακρόχρονη εμπειρία των στελεχών και η ιστορία του, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ο Ο.Α.ΔΥ.Κ θα συνεχίσει να αποτελεί ένα σημαντικό συντελεστή της Ανάπτυξης της Κρήτης.

Ο Ο.Α.ΔΥ.Κ. είναι αναπτυξιακός Οργανισμός, με περιοχή αρμοδιότητας τα διοικητικά όρια των νομών Χανίων και Ρεθύμνης της Περιφέρειας Κρήτης. Η έδρα του οργανισμού βρίσκεται στην πόλη των Χανίων. Ιδρύθηκε το 1979 και είναι ο παλαιότερος αναπτυξιακός περιφερειακός οργανισμός της Ελλάδας. Ανήκει στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, είναι διοικητικά και οικονομικά αυτοτελής, εποπτεύεται δε από το ΥΠΕΘΟ. Λειτουργεί για το δημόσιο συμφέρον ως ανώνυμη μη κερδοσκοπική εταιρία.

Οι σκοποί του Οργανισμού είναι, η εκπόνηση προγραμμάτων ανάπτυξης της περιοχής αρμοδιότητας του, η μελέτη, η χρηματοδότηση, η εκτέλεση, η λειτουργία και η αξιοποίηση κοινωφελών έργων. Η ανάληψη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων κοινωφελούς χαρακτήρα. Μέτοχοι του είναι, η Τοπική Ένωση Δήμων Κοινοτήτων

²⁵ www.oadyk.gr

νομών Χανίων και Ρεθύμνης, οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί νομών Χανίων και Ρεθύμνης, και το Ελληνικό Δημόσιο. Διοικείται από 16μελές Διοικητικό Συμβούλιο στο οποίο συμμετέχουν:

- ο Γ.Γ. Περιφέρειας Κρήτης (Πρόεδρος του Δ.Σ.),
- οι Νομάρχες Χανίων και Ρεθύμνης (Αντιπρόεδροι),
- εκπρόσωποι των Υπουργείων Εθνικής Οικονομίας, Γεωργίας και ΠΕΧΩΔΕ,
- εκπρόσωποι φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Συνεταιρισμών,
- εκπρόσωποι των Επιμελητηρίων (Τεχνικού, Οικονομικού, Γεωτεχνικού),
- εκπρόσωποι των Γεωργικών Συν/σμών, του Συλλόγου Ξενοδόχων και του Σωματείου εργαζόμενων του ΟΑΔΥΚ.

Ο ΟΑΔΥΚ, μέχρι σήμερα.

- Έχει κατασκευάσει, κατασκευάζει και διοικεί μερικά από τα μεγαλύτερα έργα υποδομής της Δυτ. Κρήτης.
- Έχει καταρτίσει, υποβάλει και υλοποιήσει ευρωπαϊκά ανταγωνιστικά προγράμματα, αξιοποιώντας έτσι όλα τα Κοινοτικά χρηματοδοτικά μέσα.
- Έχει καταρτίσει πλήθος αναπτυξιακά προγράμματα, σχέδια και μελέτες.
- Παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες για μεγάλα έργα εκτός της περιοχής παρέμβασης του.
- Εκπονεί μελέτες για την στήριξη των νέων Καποδιστριακών Δήμων παίζοντας το ρόλο του τεχνικού συμβούλου,
- Έχει την εμπειρία, την οργάνωση, τη διοικητική ικανότητα, εξοπλισμό και εγκαταστάσεις γραφείων, συνεργείων, εργαστηρίων και αποθηκών σ' όλη την περιοχή Δυτ. Κρήτης, για να υλοποιήσει οποιοδήποτε έργο ή πρόγραμμα ανάπτυξης
- Έχει συνεργασίες με πολλούς φορείς στην Ελλάδα και στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες και υλοποιεί κοινά προγράμματα.
- Συμμετέχει σε διάφορα Ελληνικά και Ευρωπαϊκά δίκτυα. Το προσωπικό του Ο.Α.Δ.Υ.Κ. αποτελείται από ένα ευρύ φάσμα στελεχών (μηχανικοί, οικονομολόγοι, γεωπόνοι, γεωλόγοι, κ.λ.π.), που κάνουν τον Οργανισμό αυτοδύναμο και ικανό να εκπονεί μελέτες και να εκτελεί τα μεγαλύτερα και τα πιο πολύπλοκα έργα. Διαθέτει Τεχνική Υπηρεσία και πολλά ειδικά Τμήματα. Ο βαθμός μηχανοργάνωσης των υπηρεσιών του θεωρείται υψηλός. Οι υπηρεσίες του είναι εγκατεστημένες, σε γραφεία συνολικής έκτασης 1.400 τ.μ. στα Χανιά, το Ρέθυμνο και την ύπαιθρο. Ο ΟΑΔΥΚ με τις δραστηριότητές του, έχει συμβάλει αποφασιστικά στην ανάπτυξη της Κρήτης. Το έργο του αποτελεί το τεκμήριο των δυνατοτήτων του, στο να αναλαμβάνει και να ολοκληρώνει διαφορετικής φύσεως, πολυπλοκότητας και μεγέθους έργο και πρόγραμμα.

8.3 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ Ν. ΧΑΝΙΩΝ²⁶

Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ Ν. ΧΑΝΙΩΝ Α.Ε. (διακριτικός τίτλος Α.Ν.ΧΑ. Α.Ε.) με έδρα την πόλη των Χανίων, συστήθηκε τον Ιούνιο του 2003 (ΦΕΚ 5484/19-7-2003), καταχωρήθηκε στο Μητρώο Ανωνύμων Εταιριών της Δ/σης Εμπορίου της Ν, Α Χανίων την 11/6/2003 και πήρε αριθμό μητρώου 54480/73/Β/03/20.

Η εταιρία συγκροτήθηκε με συναπόφαση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Χανίων, του Οργανισμού Ανάπτυξης Δυτικής Κρήτης (Ο.Α.ΔΥ.Κ.) και της Ένωσης Γεωργικών Συνεταιρισμών Χανίων, στα πλαίσια της προσπάθειας των φορέων αυτών για διευθέτηση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος της πρώην Περιφερειακής Αγοράς Χανίων (σύμφωνα με το Ν. 2538/97) και αξιοποίηση των εγκαταστάσεων προς όφελος της τοπικής κοινωνίας και της ανάπτυξης.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

Σύμφωνα με το αρ. 8.871/26-5-2003 Καταστατικό, η Α. Ν. ΧΑ. Α.Ε. έχει σαν σκοπό :

α) Τη διαχείριση της Περιφερειακής Αγοράς Χανίων (Π.Α.Χ.), με κύρια δραστηριότητα την οργάνωση εκθέσεων με τη δημιουργία Μεσογειακού Εκθεσιακού Κέντρου (Μ.Ε.Κ.) με προσανατολισμό τοπικό , Μεσογειακό και διεθνή και ευρεία εκθετική θεματολογική ενότητα, στα πλαίσια των αναγκών της τοπικής κοινωνίας και των παραγωγικών τάξεων και με γνώμονα την προαγωγή των συμφερόντων του Νομού και τη διεθνή προβολή του. Ιδιαίτερη μέριμνα θα υπάρχει για την προβολή και διακίνηση των κρητικών προϊόντων και κυρίως των αγροτικών, καθώς και των αγροτικών εφοδίων και των γηγενών πρωτοβουλιών.

Επίσης, στους σκοπούς της εταιρίας περιλαμβάνονται :

β) Η αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πόρων της περιοχής, η ανάληψη πρωτοβουλιών με παράλληλη αξιοποίηση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού, καθώς και ο σχεδιασμός και η υλοποίηση επενδυτικών έργων και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

γ) Η μέριμνα για τη μελέτη, βελτίωση, επέκταση, διαχείριση και αξιοποίηση της υποδομής και του περιβάλλοντος του νομού Χανίων.

δ) Ο σχεδιασμός, η υλοποίηση, η διαχείριση και η αξιολόγηση ελληνικών και ευρωπαϊκών προγραμμάτων και πρωτοβουλιών, καθώς και η υποβολή ολοκληρωμένων προτάσεων σε πάσης φύσεως περιφερειακές, εθνικές, κοινοτικές ή διεθνείς αρχές και φορείς για τη διασφάλιση χρηματοδοτήσεων και πόρων για ίδιο λογαριασμό των μετόχων, ή και τρίτων φορέων και επιχειρήσεων που εμπλέκονται στην ανάπτυξη της περιοχής.

²⁶ www.anxa.gr

ε) Η επιτελικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα παροχή υπηρεσιών προς τους φορείς και επιχειρήσεις του Νομού Χανίων, η πολύπλευρη υποστήριξη των διάφορων τομέων αρμοδιότητας και υπηρεσιών των μετόχων της Α.Ε., η αξιοποίηση της περιουσίας των, η εκπόνηση πάσης φύσεως μελετών και ο σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων, εργασιών δράσεων, καθώς και η εκτέλεση συγκεκριμένων έργων, μέσω νόμιμων αναθέσεων των αιρετών οργάνων της.

στ) Η συμβολή στην προστασία και αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και στη διατήρηση των οικολογικών ισορροπιών μέσω προγραμμάτων πρόληψης, αποκατάστασης, αλλά και ευαισθητοποίησης των φορέων και του κοινού, με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

ζ) Η ανάληψη κάθε μορφής πρωτοβουλιών και δράσεων υποστήριξης των μετόχων της Α.Ε., των φορέων της περιοχής και ομάδων πολιτών, με στόχο τη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς,

την εξασφάλιση της πολιτιστικής αναβάθμισης της περιοχής, την προγραμματισμένη ποιοτική τουριστική ανάπτυξη, τη διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος.

η) Η εκπαίδευση και κατάρτιση του τοπικού πληθυσμού και ειδικότερα των ενασχολούμενων με τον πρωτογενή τομέα για αξιοποίηση – προσαρμογή της προστασίας της γης και του περιβάλλοντος.

Για την επίτευξη του σκοπού της, η εταιρία μπορεί :

α) Να συμμετέχει σε οποιαδήποτε επιχείρηση με τον ίδιο ή παρεμφερή σκοπό, οποιουδήποτε εταιρικού τύπου, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό.

β) Να αναπτύσσει συνεργασίες και δίκτυα με τοπικούς, περιφερειακούς, εθνικούς, ευρωπαϊκούς και διεθνείς φορείς, να ιδρύει και να συμμετέχει σε φορείς, να ιδρύει επιχειρήσεις που συμβάλουν στην τοπική ανάπτυξη και προωθούν τους σκοπούς της εταιρίας.

γ) Να συνεργάζεται με οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο.

δ) Να προχωρεί στη σύσταση κοινοπραξιών και στην ίδρυση θυγατρικών εταιριών.

ε) Να δημιουργεί τράπεζες δεδομένων και πληροφοριών.

ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ Ν. ΧΑΝΙΩΝ Α.Ε. δημιουργήθηκε ως εργαλείο στην επιδίωξη των φορέων της τοπικής κοινωνίας, και ιδιαίτερα της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Χανίων, να παρέμβουν αποτελεσματικά στην αντιμετώπιση προβλημάτων που δημιούργησαν ανεπιτυχείς αναπτυξιακοί σχεδιασμοί υπουργείων και να αναπτύξουν

δράσεις, αυτόνομα ή σε συνεργασία με άλλους αναπτυξιακούς φορείς αποσκοπώντας στην ενεργοποίηση τοπικά του ανθρώπινου δυναμικού για την υλοποίηση επενδυτικών έργων και επιχειρηματικών σχεδίων.

Έχοντας ήδη διανύσει τον πρώτο χρόνο λειτουργίας της, διαπιστώνεται ότι η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ Ν. ΧΑΝΙΩΝ Α.Ε. έχει κάνει σημαντικά βήματα προς την κατεύθυνση επίτευξης των στόχων και του προγραμματισμού της.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: Κύριο πρόβλημα λειτουργίας της υπηρεσίας αποτελεί το γεγονός ότι δεν έχει ακόμα στελεχωθεί με το αναγκαίο προσωπικό που προβλέπεται από τη σχετική οικονομοτεχνική μελέτη.

Προσωρινά απασχολούνται τρία άτομα, μέσω του προγράμματος αποκατάστασης υπαλλήλων του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, με σχέση εργασίας μερικής απασχόλησης.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ – ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ

Στα πλαίσια συμμετοχής της Α. Ν. ΧΑ. Α.Ε. στην τοπική αναπτυξιακή διαδικασία, και της βασικής αρχής : οι τοπικοί παραγωγικοί φορείς να συμμετέχουν ως ενεργοί συνεργάτες στις σχεδιαζόμενες δραστηριότητες, έχει προγραμματιστεί η οργάνωση διήμερου εκδηλώσεων στις 18 & 19 Σεπτεμβρίου με γενικό τίτλο «ΚΡΗΤΗ 2004 – Γη και Πολιτισμός», αφιερωμένο στις τοπικές γεύσεις, τις διατροφικές συνήθειες και τον πολιτισμό.

Οι εκδηλώσεις διοργανώνονται με πρωτοβουλία της Αναπτυξιακής Ν. Χανίων, σε συνεργασία με τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Χανίων, την Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Χανίων, το Εμποροβιομηχανικό Επιμελητήριο, το Δίκτυο Επιχειρήσεων Ελαιολάδου και Δήμους του Νομού.

Μέσα από ένα πλούσιο σε περιεχόμενο πρόγραμμα, επιδιώκεται :

- να αναδειχθούν τοπικές πολιτιστικές και κοινωνικές δράσεις
- να προβληθούν δραστηριότητες που συμβάλουν στην ανάπτυξη του φυσικού μας πλούτου
- να διαδοθεί η ταυτότητα της Κρητικής Διατροφής

να γίνει επαναπροσέγγιση των διαδικασιών παραγωγής των προϊόντων της Κρητικής Γης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Ενεργητικότερη παρουσία στις μεγαλύτερες τουριστικές εκθέσεις του εξωτερικού και ακόμα μεγαλύτερη έμφαση στην καλύτερη διαφήμιση του Νομού, προβλέπεται ο σχεδιασμός της Νομαρχιακής Επιτροπής Τουριστικής Προβολής Χανίων για την νέα χρόνια.

Το πρόγραμμα της Τουριστικής προβολής για το 2006 αναμένεται να κατατεθεί προς έγκριση σε κάποιο από τα επόμενα Νομαρχιακά Συμβούλια και ο προϋπολογισμός του ανέρχεται στα 357,000 ευρώ, πόσο που αντικειμενικά δεν επαρκεί για να κάλυψη τις πραγματικές ανάγκες που δημιουργούνται για τουριστική προβολή.

*Αναλυτικότερα, σε ότι αφορά σε ότι αφορά την κάθε μια από τις δράσεις, προβλέπεται:*²⁷

1. Τουριστικές εκθέσεις: συμμετοχή σε 32 εκθέσεις σε όλον τον κόσμο όπου θα οργανωθούν παράλληλες εκδηλώσεις όπως συνεντεύξεις τύπου, κοκτέιλ, βραδιές γευσηνοσίας, κληρώσεις κ.τ.λ. Το συνολικό κόστος των συμμετοχών ανέρχεται στα 110,000 ευρώ. Έχει αποφασισθεί η συμμετοχή του Νομού σε όλες σχεδόν τις Σκανδιναβικές μεγάλες εκθέσεις, χώρες από της οποίες προέρχεται και ο μεγαλύτερος αριθμός τουριστών που επισκέπτονται τα Χανιά, αλλά και σε άλλες σημαντικές εκθέσεις όπως στο Ντουμπαϊ, στο Κίεβο, στη Σαγκάη.
2. Έντυπα. Προβλέπεται η Αποστολή εντύπων στο εσωτερικό και εξωτερικό όπως και η παραγωγή των παρακάτω εκδόσεων: επανέκδοση του γενικού πληροφοριακού οδηγού των Χανίων σε σύνολο 20 γλωσσών, μετάφραση του οδηγού στα Κινεζικά, Αραβικά, Τούρκικα, Σέρβικα, Ρουμανικά, Ισπανικά, κατάλογος ξενοδοχείων-ενοικ. Δωματίων, αφίσες με χαρακτηριστικά του Νομού χάρτης Ν. Χανίων, παραγωγή τσαντών για έντυπα και δώρα, μεταφορές εντύπων κ.α. Το κόστος αυτής της δράσης ανέρχεται στα 158,00 ευρώ.
3. Δώρα. Σε κάθε έκθεση θα μοιράζονται δώρα ή θα προσφέρονται σε κατάλληλα επιλεγμένα πρόσωπα κατά τις επαφές τους γίνονται στο εξωτερικό ή εκείνων που επισκέπτονται τον Νόμο. Προϋπολογισμός δράσης 3,000 ευρώ.
4. Φιλοξενία. Οι δημοσιογράφοι και οι Tour operators παίζουν σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση της εικόνας του τουριστικού προϊόντος και επηρεάζουν το τουριστικό ρεύμα από την χώρα τους και θεωρείται επιβεβλημένη η φιλοξενία τους. Κόστος 3,000 ευρώ.

²⁷ Διαφημιστικό φυλλάδιο από Ν.Α ΧΑΝΙΩΝ

5. Εκδηλώσεις – Συνέδρια. Προβλέπεται η πραγματοποίηση και διοργάνωση συνεδρίων που θα απευθύνονται σε τοπικούς και διεθνείς φορείς και επιχειρήσεις που σχετίζονται με τον τουρισμό των Χανίων, με στόχο, αφ' ενός την ανταλλαγή απόψεων και την εξαγωγή συμπερασμάτων για την βελτίωση του τουριστικού μας προϊόντος και αφ' ετέρου με την συμμετοχή διεθνών τουριστικών οργανισμών και την διάδοση των αποτελεσμάτων μέσω Μ.Μ.Ε. την προβολή δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται στα Χανιά και προσελκύουν τουρισμό. Προϋπολογισμός 10,000 ευρώ
6. Παραγωγή DVD. Στην δράση αυτή προβλέπεται η παραγωγή DVD και τηλεοπτικών σποτ. Προϋπολογισμός 48,000 ευρώ.
7. Φωτογραφίες. Στα πλαίσια της προβολής του Νομού, δημιουργία αρχείου φωτογραφιών. Κόστος 5,000 ευρώ.
8. Ιστοσελίδα. Η δημιουργία ιστοσελίδας στο internet κρίνεται απαραίτητη όπως και η προβολή της ιστοσελίδας. Διαθέσιμο ποσό 1,000 ευρώ.
9. Έντυπη διαφήμιση. Για την προβολή των Χανίων σε εξειδικευμένους χώρους του τουρισμού και στο ευρύ κοινό, συμπληρωματικά με τα προηγούμενα προγραμματίζονται να γίνουν καταχωρήσεις με κατάλληλο υλικό και σε ενημερωτικά και διαφημιστικά έντυπα, ή στον ημερήσιο Τύπο. Κόστος 10,000 ευρώ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 ΕΡΓΑ – ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ - ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ²⁸

ΕΝΤΑΓΜΕΝΑ ΕΡΓΑ ΣΤΟ Γ'Κ.Π.Σ.		
ΕΡΓΟ	ΠΡΟΫΠ/ΜΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠ/ΜΟΥ ΣΤΟ ΝΟΜΟ
Ποιοτικός εκσυγχρονισμός ξενοδοχείων, κάμπινγκ και ενοικιαζομένων επιπλωμένων διαμερισμάτων, που δεν υπάγονται στον Ν.2601/98, Περιφέρειας Κρήτης	15.580.572	3.218.831
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΜΜΕ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΛΑΔΩΝ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	984.048	126.907
Ενίσχυση Ιδιωτικών Επενδύσεων Ν. 2601/98. Τομέας εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής, έτους 2002	34.423.000	3.357.000
Πράξη 2.2.2.8/Β.: Ποιοτικός εκσυγχρονισμός ξενοδοχείων, κάμπινγκς και ενοικιαζομένων επιπλωμένων δωματίων και διαμερισμάτων, που δεν υπάγονται στον Ν.2601/98, Περιφέρειας Κρήτης Β' Κύκλος	6.134.661	651.701
Ποιοτικός εκσυγχρονισμός ξενοδοχείων, κάμπινγκς και ενοικιαζομένων επιπλωμένων δωματίων και διαμερισμάτων, που δεν υπάγονται στον Ν.2601/98, Περιφέρειας Κρήτης Γ' Κύκλος	3.235.279	1.492.226

²⁸ www.crete-region.gr

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΜΜΕ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΛΑΔΩΝ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ Γ΄ Κύκλος	6.333.968	59.318
Ποιοτικός εκσυγχρονισμός ξενοδοχείων, κάμπινγκς και ενοικιαζομένων επιπλωμένων δωματίων και διαμερισμάτων που δεν υπάγονται στον Ν. 2601/98, Περιφέρειας Κρήτης - Δ΄ Κύκλος	4.425.895	1.283.981
Επιχειρηματικά σχέδια ΜΜΕ όλων των τουριστικών κλάδων Περιφέρειας Κρήτης - Δ΄ Κύκλος	978.555	166.869
Πράξη 2.2.3.8/Ε: ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΜΜΕ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΛΑΔΩΝ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ Ε΄ Κύκλος	644.817	29.000
Πράξη 2.2.2.8 /Ε.: Ποιοτικός εκσυγχρονισμός ξενοδοχείων, κάμπινγκς και ενοικιαζομένων επιπλωμένων δωματίων και διαμερισμάτων, που δεν υπάγονται στον Ν.2601/98, Περιφέρειας ΚΡΗΤΗΣ Ε΄ Κύκλος	5.178.878	893.503
ΔΙΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΚΑΘΙΕΡΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΥΖΙΝΑΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΣΗΜΑΤΟΣ ΕΟΤ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΥΖΙΝΑ - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	3.088.093	609.461
Πράξη 2.2.2.8/ΣΤ΄.: Ποιοτικός εκσυγχρονισμός ξενοδοχείων, κάμπινγκς και ενοικιαζομένων επιπλωμένων δωματίων και διαμερισμάτων, που δεν υπάγονται στον Ν.2601/98, Περιφέρειας Κρήτης ΣΤ΄ Κύκλος	2.867.338	870.115
ΠΟΙΟΤΙΚΟΣ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ - ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΩΝ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΩΝ (CAMPING) Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ Ν.2601/98 ΚΑΙ ΤΟΥ Ν.3299/04 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	28.014.689	4.813.962
ΙΔΡΥΣΗ, ΕΠΕΚΤΑΣΗ, ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΠΟΥ ΥΠΑΓΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΝΟΜΟ Ν.2601/98 ΚΑΙ ΣΤΟΝ Ν.3299/04 ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	13.039.898	5.763.430
Ενίσχυση ΜΜΕ της Περιφέρειας Κρήτης ορεινών και μειονεκτικών περιοχών στον Τομέα του Τουρισμού , μέσω του καν. 70/2001, α' προκήρυξη	890.560	150.000
Ενίσχυση ΜΜΕ της Περιφέρειας Κρήτης στον Τομέα του Τουρισμού , μέσω του καν. 70/2001, Β προκήρυξη.	9.316.580	3.085.753
Ενίσχυση ΜΜΕ της Περιφέρειας Κρήτης ορεινών και μειονεκτικών περιοχών στον Τομέα του Τουρισμού , μέσω του καν. 70/2001, β προκήρυξη	2.341.510	601.095
ΣΥΝΟΛΟ	137.478.341	27.173.152
<i>Στοιχεία καταχωρισμένα στο ΟΠΣ μέχρι 01-03-2006</i>		

ΜΕΡΟΣ Γ
ΕΡΕΥΝΑ ΔΗΜΩΝ Ν. ΧΑΝΙΩΝ
ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

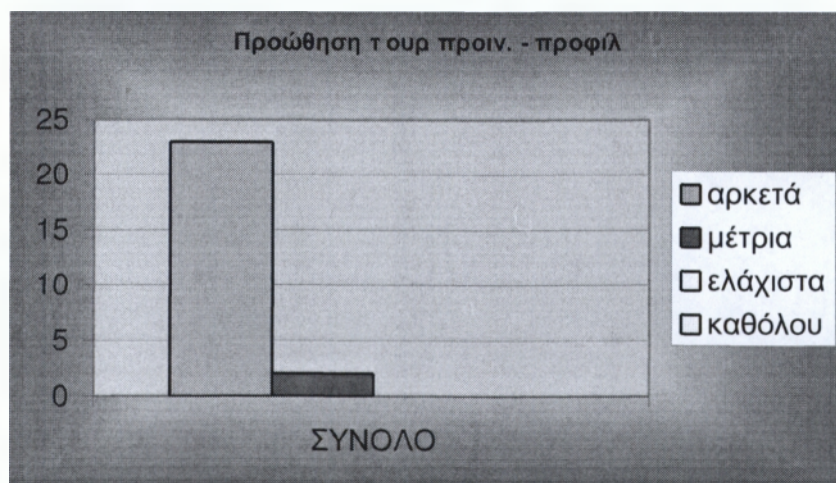
Μεθοδολογία Έρευνας Μεθοδολογία Έρευνας

Παρακάτω ακολουθούν αναλυτικά τα στοιχεία από την έρευνα που διενεργήθηκε σε 23 δήμους και 2 κοινότητες του Ν. Χανίων ώστε να παραθέσουμε μια εικόνα πάνω στο τουρισμό στο Ν. Χανίων.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε μεταξύ 14-18/03/06 μέσω δομημένου ερωτηματολογίου το οποίο περιείχε συνολικά 11 ερωτήσεις από τις οποίες οι 6 είναι κλειστού τύπου και 5 ανοιχτού.

1) Στην ερώτηση «Πιστεύετε ότι προωθείται επαρκώς το τουριστικό προϊόν και γενικότερα το τουριστικό προφίλ του Δήμου» Από τους 23 Δήμους και τις 2 κοινότητες του Νομού 21 Δήμοι και οι δυο κοινότητες απάντησαν ότι το τουριστικό προϊόν και γενικότερα το τουριστικό προφίλ προωθούνται αρκετά σε επίπεδο Νομού ενώ οι περισσότεροι από αυτούς υποστηρίζουν ότι υπάρχει και συγκεκριμένη πολιτική προβολής από πλευράς Δήμου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο Δήμος Πελεκάνου που μας απαντάει ότι συμμετείχε σε τουριστική έκθεση στην Βιέννη, για την προβολή του δήμου στο εξωτερικό. Ο Δήμος Νέας Κυδωνίας και Ινναχωρίου υποστηρίζει ότι το τουριστικό προϊόν και προφίλ του Νομού προωθείται μέτρια, Υποστηρίζοντας ότι μπορούν να υπάρξουν δράσεις πολύ πιο αποτελεσματικές.

	αρκετά	μέτρια	ελάχιστα	καθόλου
ΣΥΝΟΛΟ	23	2	0	0
ΠΟΣΟΣΤΑ	92%	8%	0%	0%



2) Στην ερώτηση «Η τιμή του τουριστικού προϊόντος σε τι επίπεδα κυμαίνεται στον Δήμο σας» Από τους 25 Δήμους και κοινότητες του Νομού Χανίων οι 8 απάντησαν

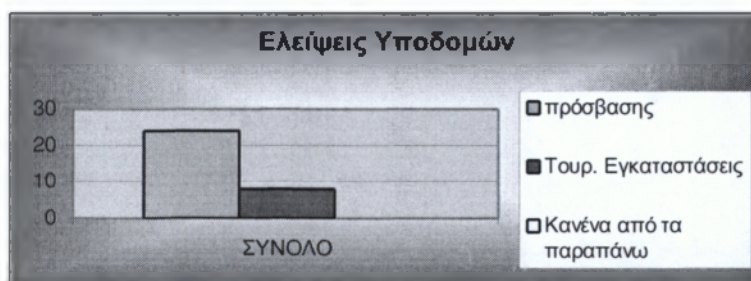
ότι η τιμή του τουριστικού προϊόντος είναι υψηλή όσον αφορά την κοστολόγηση του ύπνου και φαγητού αλλά και άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων. Ενώ 14 απάντησαν ότι οι τιμές βρίσκονται σε μέτρια επίπεδα εν συγκρίσει με την υπόλοιπη Ελλάδα. Ενώ τρεις απάτησαν χαμηλή.

	υψηλή	μέτρια	χαμηλή
ΣΥΝΟΛΟ	8	14	3
ΠΟΣΟΣΤΟ	32	56	12



3) Στην ερώτηση «Ποιες ελλείψεις παρατηρείτε από πλευράς υποδομών στο πλαίσιο της τουριστικής ανάπτυξης» Στην ερώτηση σχετικά με τις ελλείψεις στην τουριστική υποδομή από τους 25 Δήμους και κοινότητες συλλέχθηκαν τα παρακάτω στοιχεία:

	πρόσβασης	Τουρ. Εγκαταστάσεις	Κανένα από τα παραπάνω
ΣΥΝΟΛΟ	24	8	0
ΠΟΣΟΣΤΟ	96	32	0



4) Στην ερώτηση «Σε ποιους τομείς του τουρισμού διακρίνεται ο Δήμος σας» Μετά από έρευνα που έγινε και στους 25 Δήμους και κοινότητες σχετικά με τους τομείς τουρισμού στους οποίους διακρίνεται ο Νομός γίνεται αντιληπτό ότι η πλειοψηφία των Δήμων απαντάει θαλάσσιος τουρισμός, όπου και οι 25 Δήμοι και κοινότητες του Νομού συμφωνούν ότι αποτελεί τον πρωταγωνιστικό τομέα τουρισμού σε επίπεδο Νομού. Έλεται ο ορεινός Τουρισμός.

ΕΙΔΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΣΥΝΟΛΑ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ 25 ΔΗΜΟΥΣ/ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ
τουρισμός περιπέτειας	7
Πολιτιστικός τουρισμός	14
Τουρισμός Υγείας	0
Ορεινός Τουρισμός	18
Αθλητικός Τουρισμός	1
Αγροτουρισμός	5
Ιαματικός Τουρισμός	1
Σπηλαιολογικός Τουρισμός	3
Οικολογικός Τουρισμός	9
θαλάσσιος Τουρισμός	25
Θρησκευτικός Τουρισμός	4
Συνεδριακός Τουρισμός	2

5) Στην ερώτηση «Ποιες μορφές τουρισμού έχουν προοπτικές ανάπτυξης στο Δήμο σας» οι 25 Δήμοι και κοινότητες απαντούν τα παρακάτω:

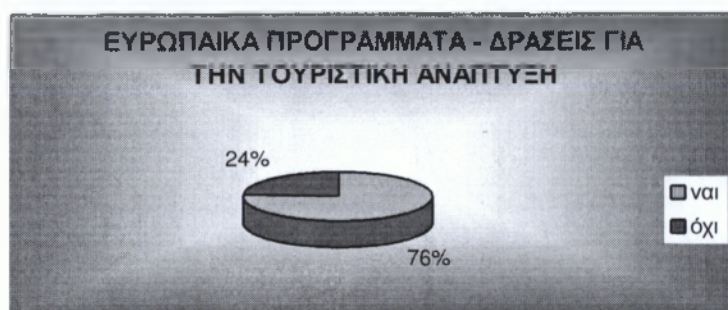
ΕΙΔΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΣΥΝΟΛΑ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ 25 ΔΗΜΟΥΣ/ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ
τουρισμός περιπέτειας	10
Πολιτιστικός τουρισμός	19
Τουρισμός Υγείας	4
Ορεινός Τουρισμός	23
Αθλητικός Τουρισμός	11
Αγροτουρισμός	19
Ιαματικός Τουρισμός	1
Σπηλαιολογικός Τουρισμός	8
Οικολογικός Τουρισμός	16
θαλάσσιος Τουρισμός	25
Θρησκευτικός Τουρισμός	11
Συνεδριακός Τουρισμός	7

6) Στην ερώτηση «Πιστεύετε ότι η στροφή προς τον εναλλακτικό τουρισμό θα προωθούσε την τοπική ανάπτυξη του Δήμου» και οι 25 ερωτηθέντες Δήμοι και κοινότητες συμφώνησαν.

	ναι	όχι
ΣΥΝΟΛΟ	25	0
ΠΟΣΟΣΤΟ	100%	0%

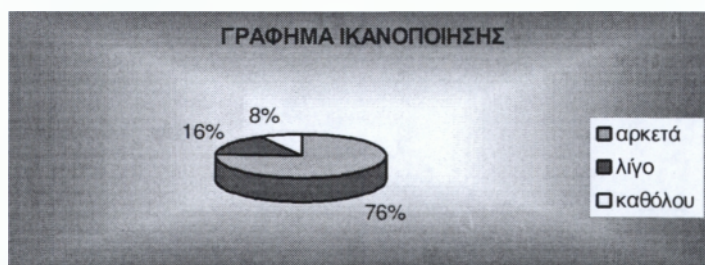
7) Στην ερώτηση «Μέσω των ευρωπαϊκών προγραμμάτων έχουν ενισχυθεί δράσεις που συμβάλλουν στην Τουριστική Ανάπτυξη;». Οι απαντήσεις που λάβαμε από τους 25 ερωτηθέντες Δήμοι και κοινότητες ήταν:

	ναι	όχι
ΣΥΝΟΛΑ	19	6
ΠΟΣΟΣΤΟ	76%	24%



8) Στην ερώτηση «Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του τουρισμού σε όλες τις μορφές του συμβάλλει στην τόνωση της τοπικής οικονομίας» Οι απαντήσεις που λάβαμε όσον αφορά το κατά πόσο είναι ικανοποιημένοι οι 25 Δήμοι και κοινότητες από την τουριστική ανάπτυξη του νομού είναι :

	αρκετά	λίγο	καθόλου
ΣΥΝΟΛΟ	19	4	2
ΠΟΣΟΣΤΟ	76	16	8

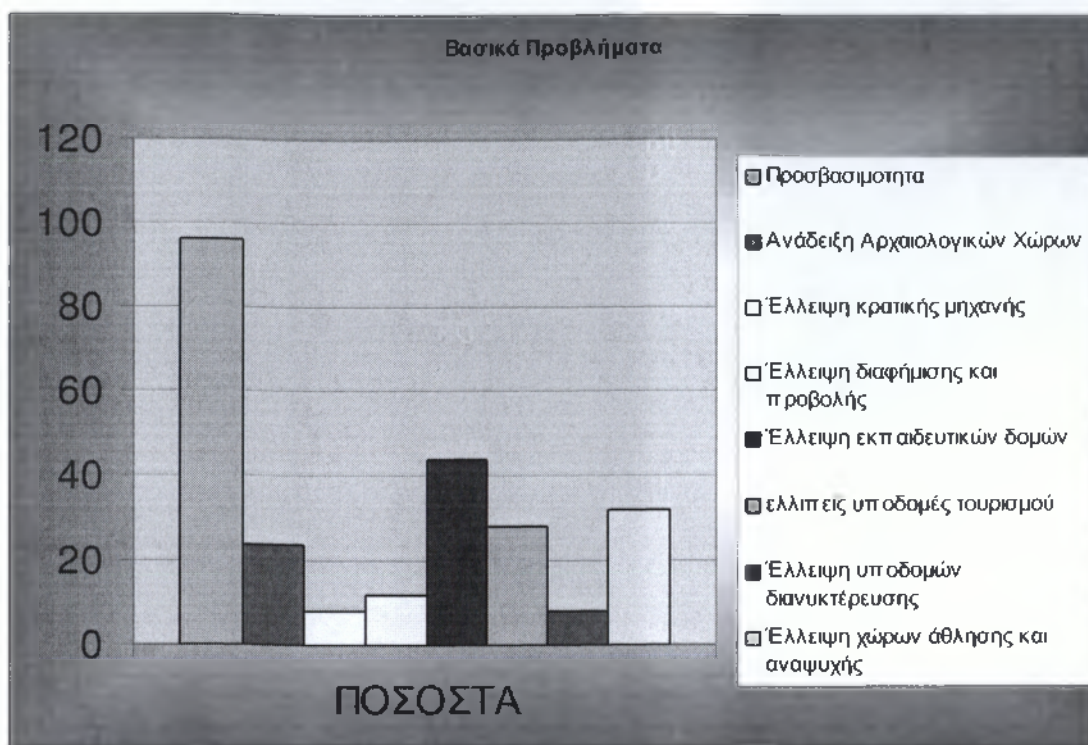


9) Στην ερώτηση «Η μη σχεδιασμένη ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή μπορεί να επιφέρει αρνητικά αποτελέσματα;» Λάβαμε τις παρακάτω απαντήσεις, η οποίες αποδεικνύουν ότι οι ερωτηθέντες Ο.Τ.Α Α βαθμού συμφωνούν.

	ναι	όχι
ΣΥΝΟΛΟ	25	0
ΠΟΣΟΣΤΟ	100%	0%

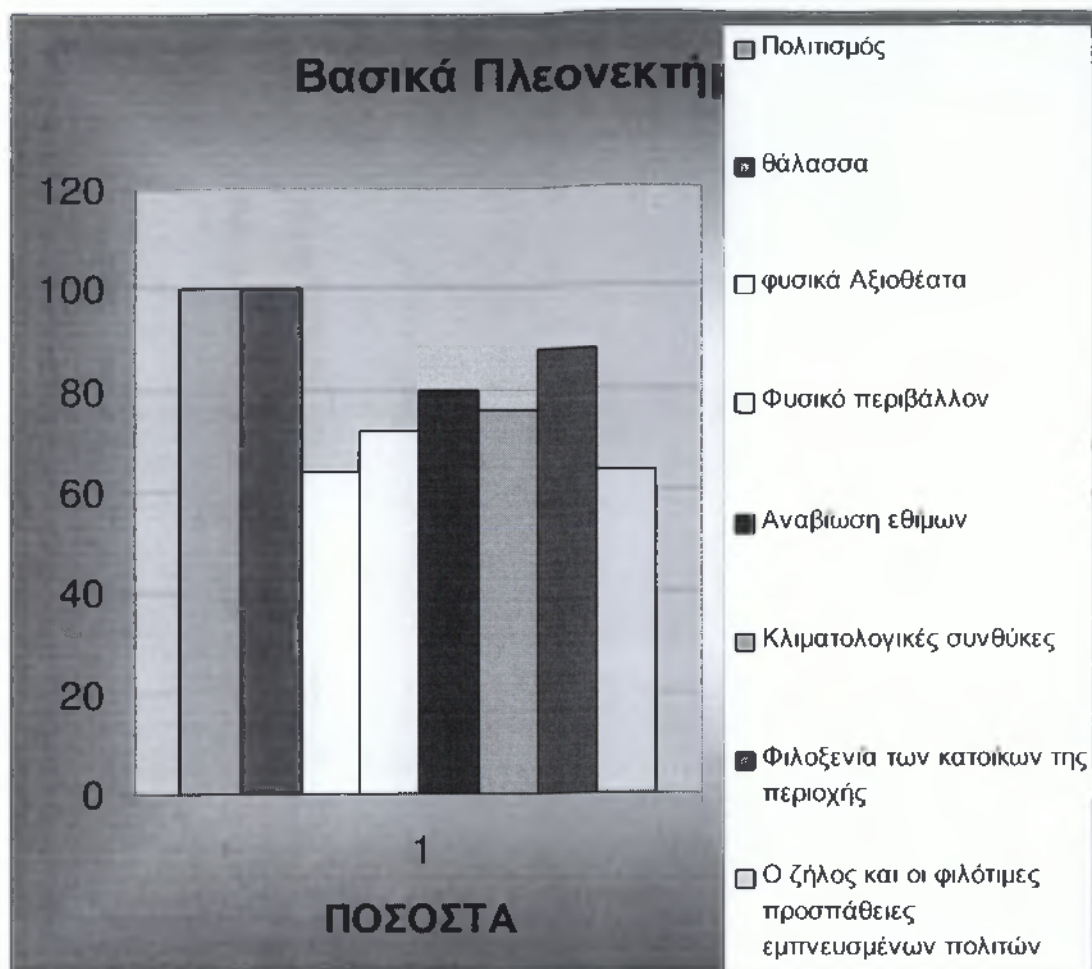
10) Στην ερώτηση «Πως θα ιεραρχούσατε τα πέντε βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η τουριστική ανάπτυξη του Νομού;» λάβαμε τις παρακάτω απαντήσεις:

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ	ΣΥΝΟΛΑ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ 25 ΔΗΜΟΥΣ/ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ	ΠΟΣΟΣΤΑ
<i>Προσβασιμότητα</i>	24	96%
<i>Ανάδειξη Αρχαιολογικών Χώρων</i>	6	24%
<i>Έλλειψη κρατικής μηχανής</i>	2	8%
<i>Έλλειψη διαφήμισης και προβολής</i>	3	12%
<i>Έλλειψη εκπαιδευτικών δομών</i>	11	44%
<i>ελλείψεις υποδομές τουρισμού</i>	7	28%
<i>Έλλειψη υποδομών διανυκτέρευσης</i>	2	8%
<i>Έλλειψη χώρων άθλησης και αναψυχής</i>	8	32%



11) Στην ερώτηση «Πως θα ιεραρχούσατε τα πέντε βασικότερα πλεονεκτήματα για την τουριστική ανάπτυξη του Νομού;» λάβαμε τις παρακάτω απαντήσεις.

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ	ΣΥΝΟΛΑ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ 25 ΔΗΜΟΥΣ/ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ	ΠΟΣΟΣΤΑ
<i>Πολιτισμός</i>	25	100%
<i>θάλασσα</i>	25	100%
<i>φυσικά Αξιοθέατα</i>	16	64%
<i>Φυσικό περιβάλλον</i>	18	72%
<i>Αναβίωση εθίμων</i>	20	80%
<i>Κλιματολογικές συνθήκες</i>	19	76%
<i>Φιλοξενία των κατοίκων της περιοχής</i>	22	88%
<i>Ο ζήλος και οι φιλότιμες προσπάθειες εμπνευσμένων πολιτών</i>	16	64%



ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Μέσα από μια κριτική θεώρηση των πορισμάτων της έρευνας που πραγματοποιήθηκε καταλήγουμε στα παρακάτω βασικό συμπέρασμα.

Ότι αφενός οι τοπικοί φορείς του Νομού αντιλαμβάνονται την σπουδαιότητα του τουρισμού και τον συνδέουν άμεσα με την Τοπική Ανάπτυξη της περιοχής και αφετέρου παραδέχονται ότι υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις από πλευράς τουριστικών υποδομών.

Ακόμα παρατηρούμε την σημασία που δίνουν οι Τοπικοί Φορείς στον Θαλάσσιο τουρισμό χωρίς όμως να αγνοούνε τις υπόλοιπες μορφές τουρισμού οι οποίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν έναν σημαντικό πυλώνα Τοπικής Ανάπτυξης.

Υπάρχει η εσφαλμένη κατά την γνώμη μας πεποίθηση ότι διαφημιζετε αρκετά το τουριστικό προϊόν και γενικότερα το τουριστικό προφίλ του Νομού. Παρόλο που υλοποιούνται σημαντικές δράσεις στον τομέα της διαφήμισης μπορούν να γίνουν ακόμα περισσότερα.

Η απόλυτη πλειοψηφία ερωτηθέντων φορέων υποστηρίζει ότι είναι απαραίτητη η οργανωμένη και σχεδιασμένη ανάπτυξη του τουρισμού για να επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα και εφόσον αποτελεί έναν κρίσιμο τομέα που συμβάλει στην τοπική ανάπτυξη επιδέχεται βοήθειας μέσω ευρωπαϊκών προγραμμάτων, τα οποία φυσικά δεν μένουν ανεκμετάλλευτα από την πλειοψηφία των Δήμων του Νομού.

Το γενικό κλίμα για την ανάπτυξη του τουρισμού στον Νομό είναι θετικό εφόσον η πλειοψηφία των ερωτηθέντων φορέων απαντάει ότι είναι αρκετά ικανοποιημένοι από την τουριστική ανάπτυξη του Νομού. Είναι αδιαμφισβήτητο ότι ο Νομός Χανίων αποτελεί έναν βασικό παίκτη στην σκακιέρα του παγκόσμιου ανταγωνισμού στον τουριστικό τομέα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συνοψίζοντας τα στοιχεία της εργασίας και μέσα από μια προσωπική κριτική των πορισμάτων της έρευνας που πραγματοποιήθηκε καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως η τουριστική διαδρομή του νομού Χανίων παρουσιάζει αρκετά θετικά στοιχεία.

Στο τριτογενή τομέα ο τουρισμός παρουσιάζει έντονη δυναμική τα τελευταία χρόνια. Στον τουρισμό έχει δημιουργηθεί οικονομία συνάθροισης και καλής ποιότητας ξενοδοχειακή υποδομή με δυνατότητα εμπλουτισμού και περαιτέρω ανάπτυξης. Η εποχικότητα και ο μονοδιάστατος προσανατολισμός στον μαζικό τουρισμό καθιστούν ασταθή και ευάλωτη την δραστηριότητα. Οι τουριστικές υπηρεσίες κινούνται σε αγορές υψηλού ανταγωνισμού και οι μεταβολές που σημειώνονται στο εξωτερικό περιβάλλον και στις προτιμήσεις των καταναλωτών καθιστούν ευάλωτη την δραστηριότητα.

Το κλίμα, το περιβάλλον, ο πολιτισμός έχουν αναδείξει την Κρήτη σε ισχυρό τουριστικό προορισμό, αποτελούν το συγκριτικό της πλεονέκτημα, που μπορεί να αποδώσει πολύ περισσότερο όταν τα στοιχεία αυτά ενσωματωθούν περισσότερο στα τουριστικά προϊόντα του νησιού και γίνουν εντονότερα τα διακριτά και ποιοτικά στοιχεία του Κρητικού τουρισμού στο διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Οι υποδομές, η γενικότερη κατάσταση και η ποιότητα του δημόσιου χώρου, έχουν καταστεί κρίσιμοι παράγοντες στήριξης και ανάπτυξης του τομέα.

Η αναβάθμιση της ποιότητας, ο εμπλουτισμός και η διαφοροποίηση των προϊόντων, η δημιουργία ειδικών υποδομών, η διασύνδεση με τον πρωτογενή τομέα, το φυσικό περιβάλλον και τον πολιτισμό είναι οι κύριοι στόχοι για την ενίσχυση του δυναμισμού του τουρισμού.

Επίσης Η Θερμοκοιτίδα νέων επιχειρήσεων Χανίων αποτελεί ένα σχετικά νέο, μη κερδοσκοπικό οργανισμό που στηρίζει τοπικά τη δημιουργία και την ανάπτυξη νέων καινοτομικών επιχειρήσεων. Μέχρι σήμερα έχει βοηθήσει την ανάπτυξη διάφορων μικρών επιχειρήσεων στο Νομό Χανίων, αλλά όχι σε τεχνολογίες αιχμής. Παράλληλα, έχει υλοποιήσει και υλοποιεί διάφορα Ευρωπαϊκά προγράμματα που σχετίζονται με την ανάπτυξη και την τεχνολογική αναβάθμιση των ΜΜΕ. Τα προσεχή χρόνια θα δοθεί έμφαση:

Α) Στην περαιτέρω στήριξη των νέων καινοτομικών επιχειρήσεων, αλλά και στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων έντασης γνώσεων, καθώς και τεχνολογικών από τα Πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα.

Β) Στη μεταφορά τεχνολογίας στις επιχειρήσεις και στους οργανισμούς του τόπου, και

Γ) Στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης του τόπου μέσω της παροχής τεχνικής βοήθειας και στήριξης σε διάφορους δημόσιους φορείς για τη συμμετοχή τους σε προγράμματα και πρωτοβουλίες της Ε.Ε.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1. Ανάπτυξη περιβαλλοντικών υποδομών, υποδομών μεταφορών
2. Η διαφύλαξη και η αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για την τουριστική οικονομία. Η τουριστική ανάπτυξη στο χώρο απαιτεί σχεδιασμό ώστε να μην επέρχεται υπερσυγκέντρωση-κορεσμός και να απαξιώνεται η βάση της. Η τήρηση της φέρουσας ικανότητας σε κάθε περιοχή αποτελεί την αρχή του σχεδιασμού.
3. Ο δημόσιος χώρος και η φύση απαιτεί ειδική διαχείριση και μεγαλύτερη φροντίδα από το σύνολο των φορέων. Τουριστικές περιοχές με άναρχη ανάπτυξη και κατά περίπτωση αστικές με τουριστικό ενδιαφέρον χρειάζονται ανάπλαση.
4. Απαιτείται δημιουργία νέων τουριστικών προϊόντων με ισχυρότερη ενσωμάτωση περιβαλλοντικών και πολιτιστικών στοιχείων της περιοχής. Προώθηση εναλλακτικού και ειδικού θεματικού τουρισμού (φυσιολατρικού, θαλάσσιου, αθλητικού, ιατρικού, κ.λ.π.), δημιουργία πακέτων ειδικού ενδιαφέροντος και διοργάνωση εκδηλώσεων με διεθνή διάσταση κτλ.
5. Απαιτούνται ειδικές υποδομές που ελλείπουν όπως μεγάλο συνεδριακό κέντρο, γκολφ, νέα μαρίνα σκαφών αναψυχής βόρεια και ολοκληρωμένες τουριστικές εγκαταστάσεις.
6. Ποιοτική αναβάθμιση καταλυμάτων, εισαγωγή συστημάτων ποιότητας και χρήση νέων τεχνολογιών.
7. Συνεχής εκπαίδευση, κατάρτιση και δημιουργία νέων επαγγελματιών στον τουριστικό τομέα.
8. Χρηματοδότηση και ενίσχυση της τουριστικής προβολής, εκθέσεις εξωτερικού εσωτερικού, έντυπη και ηλεκτρονική προβολή. Δημιουργία και υποστήριξη δικτυωμένων γραφείων πληροφόρησης και εξυπηρέτησης σε επίκαιρα σημεία.
9. Μεταφορά Πεδίου Βολής Μάλεμε εκτός τουριστικής ζώνης και αξιοποίηση του χώρου για αθλητική και ειδική τουριστική υποδομή.
10. Οργανική σύνδεση του τουρισμού με την γεωργία και μεγαλύτερη διατομεακή συνέργια. Εισαγωγή και προώθηση της Κρητικής Διατροφής στην τουριστική δραστηριότητα
11. Σύσταση Περιφερειακής Δ/σης Τουρισμού Δυτ. Κρήτης με έδρα τα Χανιά

Διαπιστώνεται η ανάγκη μιας περισσότερο εμπειριστατωμένης ανάλυσης της κατάστασης στην τουριστική οικονομία του νομού από άποψη προβλημάτων στόχων και ενεργειών μέσα από ένα ειδικό Συνέδριο για το θέμα.

Επίσης, προτείνεται το ίδιο για την προώθηση και πιστοποίηση της Κρητικής Διατροφής.

Επίσης μερικές ακόμα προτάσεις:

- Επί μέρους παρεμβάσεις χρειάζονται στη σήμανση η οποία είναι υποτυπώδης και στην ονοματολογία των δρόμων η οποία είναι ατελής ή ελλιπής.

- Η δημιουργία Συνεδριακού Κέντρου δυναμικότητας 1000-2500 ατόμων σε συνδυασμό με τουριστικό κατάλυμα 2500 κλινών ΑΑ κατηγορίας.
- Η δημιουργία Καζίνο κρίνεται απαραίτητη μια που είμαστε η μοναδική Τουριστική Περιφέρεια της Ελλάδας που δεν υπάρχει. Η δημιουργία Καζίνο αναβαθμίζει την τουριστική πελατεία με ανώτερης κατηγορίας επισκέπτες και αφορά μεγάλη γκάμα επισκεπτών.
- Η επιλογή συγκεκριμένων χωριών (π.χ. Βάμος, Βαφές που είναι κηρυγμένος διατηρητέος οικισμός) για ανάπτυξη αγροτουρισμού και ειδικού θεματικού τουρισμού (ιατρικός, αθλητικός για προετοιμασία ομάδων, φυσιολατρικός κλπ.). Έτσι θα εξασφαλίζεται η κρίσιμη μάζα κλινών, οι συμπληρωματικές υπηρεσίες και επιδοτείται από τον Αναπτυξιακό Νόμο με 45% στο μέτρο που είναι διατηρητέοι οικισμοί ή σπίτια.
- Η ανάδειξη των τειχών της παλιάς πόλης, έργο ιδιαίτερο και καθοριστικής σημασίας και θεωρούμε ότι προχωράει σε ικανοποιητικό βαθμό. Επίσης σημαντική είναι η ανάδειξη Μουσείων και άλλων σημαντικών μνημείων π.χ. Νεώρια.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η Ανάπτυξη του τουρισμού στο νομό Χανίων θεωρείται πρωταρχικός στόχος για την ανάπτυξη του νομού. Ο νομός Χανίων έχει κάνει σημαντικά βήματα ως προ την ανάπτυξη και θεωρείται ένας από τους πιο σημαντικούς σταθμούς τουριστών τόσο από το εξωτερικό όσο και από το εσωτερικό. Βέβαια χρειάζεται περαιτέρω προσπάθεια για μια περαιτέρω ανάπτυξη του νομού σε πολλά θέματα τόσο στο πρωτογενή δευτερογενή και τριτογενή τομέα όπου αυτές οι προσπάθειες συνεχίζονται.

Προβλήματα υπάρχουν ακόμα σε πολλά θέματα σε οδικές υποδομές ύδρευση αποχέτευση σε μονάδες παραγωγής όπως βιομηχανία βιοτεχνία εμπόριο ανεργία (αν και είναι σε χαμηλά επίπεδα σε σχέση με τους άλλους νομούς της Κρήτης) υγεία παιδεία κ.α. Είναι αλήθεια πάντως με τις ενισχύσεις της ευρωπαϊκής ένωσης και με την συνεργασία όλων των φορέων θα επιτευχθεί η τουριστική ανάπτυξη του νομού Χανίων και βέβαια τα μεγάλα προβλήματα που έχουν οι παραμεθόριες περιοχές του νομού Χανίων επίσης το σημαντικότερο του τουρισμού είναι και η περαιτέρω ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού που θα πρέπει να αναπτυχθούν όσο το δυνατόν περισσότερο.

Ο ρόλος και η ευθύνη του κράτους είναι να υποστηρίξει με προσοχή τον κλάδο να γίνει περισσότερο ανταγωνιστικός, περισσότερο ποιοτικός. Ο τρόπος που θα παρέμβει το Κράτος θα πρέπει να είναι ρεαλιστικός, λαμβάνοντας υπόψη τις δυνατότητές του, τα διαρθρωτικά προβλήματα του τουρισμού, τις διεθνείς προοπτικές και τις δυνατότητες των επιχειρήσεων. Το κράτος πρέπει να δρά και ως εγγυητής ποιότητας για τους επισκέπτες αλλά και ως δημιουργός της υποδομής που απαιτείται. Πρέπει να πάρει πρωτοβουλίες, να ενθαρρύνει και να διευκολύνει την ανάπτυξη των πρωτοβουλιών του ιδιωτικού τομέα. Αυτό που χρειάζεται η χώρα είναι μια ο λ ο κ λ η ρ ω μ έ ν η π ο λ ι τ ι κ ή για τον τουρισμό.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 Δήμοι και Δημοτικά Διαμερίσματα.....	146
ΠΙΝΑΚΑΣ 2 Εξέλιξη πληθυσμού	155
ΠΙΝΑΚΑΣ 3 Απασχόληση	156
ΠΙΝΑΚΑΣ 4 Βασικά στοιχεία Παραγωγής	156
ΠΙΝΑΚΑΣ 5 Πρωτογενής Τομέας	156
ΠΙΝΑΚΑΣ 6 Δευτερογενής Τομέας	157
ΠΙΝΑΚΑΣ 7 Τριτογενής Τομέας	157
ΠΙΝΑΚΑΣ 8 Νοικοκυριά κατά μέγεθος και μέλη αυτών που διαμένουν σε κανονικές κατοικίες ανάλογα με τον αριθμό των δωματίων που είναι στη διάθεση του νοικοκυριού	158
ΠΙΝΑΚΑΣ 9 Δείκτης Μέγεθος Νοικοκυριών Ν. ΧΑΝΙΩΝ	160
ΠΙΝΑΚΑΣ 10 Πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών	160
ΠΙΝΑΚΑΣ 11 Δυναμικότητα Συλλογικότητα Τουριστικών Καταλυμάτων (2003). 161	
ΠΙΝΑΚΑΣ 12 CHARTER 2003.....	161
ΠΙΝΑΚΑΣ 13 Επιβάτες πτήσεων charter κατά αερολιμένα αφίξεως αεροσκάφους: 1998-2003	163
ΠΙΝΑΚΑΣ 14 <u>ΑΦΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΑΝΙΩΝ ΑΠΟ 2001 - 2003</u>	163
ΠΙΝΑΚΑΣ 15 Κατηγορία Α'	163
ΠΙΝΑΚΑΣ 16 Κατηγορία Β'	163
ΠΙΝΑΚΑΣ 17 Κατηγορία Γ'	164
ΠΙΝΑΚΑΣ 18 Κατηγορία Δ' - Ε'	164
ΠΙΝΑΚΑΣ 19 Κατηγορία ΑΑ' - Γ'	164
ΠΙΝΑΚΑΣ 20 Κατηγορία ΑΑ' - Ε'	165
ΠΙΝΑΚΑΣ 21 Bungalows Β'	165
ΠΙΝΑΚΑΣ 22 Bungalows ΑΑ' - Γ'	165
ΠΙΝΑΚΑΣ 23 Bungalows ΑΑ' - Ε'	166
ΠΙΝΑΚΑΣ 24 Ξενώνες	166
ΠΙΝΑΚΑΣ 25 Οικοτροφεία	166
ΠΙΝΑΚΑΣ 26 Επιπλωμένα Διαμερίσματα.....	167
ΠΙΝΑΚΑΣ 27 Campings	167
ΠΙΝΑΚΑΣ 28 ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΚΡΗΤΗΣ 2003	168
ΠΙΝΑΚΑΣ 29 ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΚΡΗΤΗΣ 2004	168
ΠΙΝΑΚΑΣ 30 Διακρίσεις Τουριστικών Εγκαταστασεων	169

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Δήμος Ακρωτηρίου
Δήμος Ακρωτηρίου: Πληθυσμός: 10321 , Έκταση: 112644 στρ.
Κ. Χωρδακίου
Πληθυσμός: 375 , Έκταση: 34038 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Στερνών
Πληθυσμός: 1401 , Έκταση: 12855 στρ. , Πεδινό
Κ. Μουζουρά
Πληθυσμός: 1365 , Έκταση: 19233 στρ. , Πεδινό
Κ. Κουνουπιδιανών
Πληθυσμός: 5173 , Έκταση: 29286 στρ. , Πεδινό
Κ. Αρωνίου (Έδρα Δήμου)
Πληθυσμός: 2007 , Έκταση: 17232 στρ. , Πεδινό

Δήμος Ανατολικού Σελίνου
1. Δήμος Ανατολικού Σελίνου: Πληθυσμός: 1468 , Έκταση: 136557 στρ.
Κ. Ροδοβανίου
Πληθυσμός: 336 , Έκταση: 14758 στρ. , Ορεινό
Κ. Σκάφης
Πληθυσμός: 167 , Έκταση: 8978 στρ. , Ορεινό
Κ. Σουγιάς
Πληθυσμός: 262 , Έκταση: 49521 στρ. , Ορεινό
Κ. Τερμενίων
Πληθυσμός: 97 , Έκταση: 9277 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Επανωχωριού
Πληθυσμός: 361 , Έκταση: 47196 στρ. , Ορεινό
Κ. Καμπανού (Έδρα Δήμου)
Πληθυσμός: 245 , Έκταση: 6827 στρ. , Ορεινό

Δήμος Αρμένων
2. Δήμος Αρμένων: Πληθυσμός: 3250 , Έκταση: 55292 στρ.
Κ. Μαχαιρών
Πληθυσμός: 81 , Έκταση: 3626 στρ. , Πεδινό
Κ. Στύλου
Πληθυσμός: 484 , Έκταση: 10904 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Ραμνής
Πληθυσμός: 213 , Έκταση: 12779 στρ. , Ορεινό
Κ. Νέου Χωριού
Πληθυσμός: 615 , Έκταση: 6202 στρ. , Πεδινό
Κ. Αρμένων

Πληθυσμός: 384 , Έκταση: 4126 στρ. , Πεδινό
Κ. Καρών
Πληθυσμός: 54 , Έκταση: 8527 στρ. , Ορεινό
Κ. Καλυβών (Έδρα Δήμου)
Πληθυσμός: 1419 , Έκταση: 9128 στρ. , Πεδινό

Κοινότητα Ασή Γωνιάς
3. Κοινότητα Ασή Γωνιάς: Πληθυσμός: 586 , Έκταση: 18273 στρ.
Κ. Ασή Γωνιάς
Πληθυσμός: 586 , Έκταση: 18273 στρ. , Ορεινό

Δήμος Βάμου
4. Δήμος Βάμου: Πληθυσμός: 2932 , Έκταση: 67035 στρ.
Κ. Κεφαλά
Πληθυσμός: 410 , Έκταση: 14671 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Καλαμιτσιού Αλεξάνδρου
Πληθυσμός: 114 , Έκταση: 3752 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Κάινας
Πληθυσμός: 184 , Έκταση: 6049 στρ. , Πεδινό
Κ. Ξηροστερνίου
Πληθυσμός: 186 , Έκταση: 4551 στρ. , Πεδινό
Κ. Πλάκας
Πληθυσμός: 476 , Έκταση: 3426 στρ. , Πεδινό
Κ. Γαβαλοχωριού
Πληθυσμός: 537 , Έκταση: 10204 στρ. , Πεδινό
Κ. Σελλίων
Πληθυσμός: 127 , Έκταση: 6026 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Κόκκινου Χωριού
Πληθυσμός: 162 , Έκταση: 7877 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Βάμου (Έδρα Δήμου)
Πληθυσμός: 736 , Έκταση: 10479 στρ. , Πεδινό

Δήμος Βουκολιών
5. Δήμος Βουκολιών: Πληθυσμός: 3296 , Έκταση: 75397 στρ.
Κ. Νεριανών
Πληθυσμός: 98 , Έκταση: 1900 στρ. , Πεδινό
Κ. Κακοπέτρου
Πληθυσμός: 160 , Έκταση: 11004 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Ταυρωνίτου
Πληθυσμός: 663 , Έκταση: 2025 στρ. , Πεδινό
Κ. Πολεμαρχίου

Πληθυσμός: 169 , Έκταση: 2300 στρ. , Πεδινό
Κ. Χρυσουγής
Πληθυσμός: 300 , Έκταση: 2999 στρ. , Πεδινό
Κ. Νέου Χωριού
Πληθυσμός: 331 , Έκταση: 13605 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Ανώσκελης
Πληθυσμός: 87 , Έκταση: 2651 στρ. , Πεδινό
Κ. Παλαιών Ρουμάτων
Πληθυσμός: 472 , Έκταση: 23560 στρ. , Ορεινό
Κ. Βουκολιών (Έδρα Δήμου)
Πληθυσμός: 1016 , Έκταση: 15353 στρ. , Ημιορεινό

Κοινότητα Γαύδου
6. Κοινότητα Γαύδου: Πληθυσμός: 98 , Έκταση: 32424 στρ.
Κ. Γαύδου
Πληθυσμός: 98 , Έκταση: 32424 στρ. , Πεδινό

Δήμος Γεωργιουπόλεως
7. Δήμος Γεωργιουπόλεως Πληθυσμός: 2483 , Έκταση: 53498 στρ.
Κ. Καστέλλου
Πληθυσμός: 163 , Έκταση: 9350 στρ. , Ορεινό
Κ. Καλαμιτσίου Αμυγδαλίου
Πληθυσμός: 320 , Έκταση: 5551 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Γεωργιουπόλεως
Πληθυσμός: 806 , Έκταση: 21748 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Φυλακής
Πληθυσμός: 311 , Έκταση: 4200 στρ. , Ορεινό
Κ. Κορνά (Έδρα Δήμου)
Πληθυσμός: 883 , Έκταση: 12649 στρ. , Ορεινό

Δήμος Ελευθ. Βενιζέλου
8. Δήμος Ελευθ. Βενιζέλου: Πληθυσμός: 10586
Δ.Δ Μουρνιών
Πληθυσμός: 6481 , Πεδινό
Δ.Δ Νεροκούρου
Πληθυσμός: 4105 , Πεδινό

Δήμος Θερπίσου
9. Δήμος Θερπίσου: Πληθυσμός: 6313 , Έκταση: 74106 στρ.
Κ. Αγιάς
Πληθυσμός: 553 , Έκταση: 7784 στρ. , Πεδινό

Κ. Βαρυπέτρου
Πληθυσμός: 975 , Έκταση: 9736 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Θερίσου
Πληθυσμός: 113 , Έκταση: 40543 στρ. , Ορεινό
Κ. Περιβολίων
Πληθυσμός: 3055 , Έκταση: 13479 στρ. , Πεδινό
Κ. Βαμβακόπουλου (Έδρα Δήμου)
Πληθυσμός: 1617 , Έκταση: 2564 στρ. , Πεδινό

Δήμος Ιναχωρίου
10. Δήμος Ιναχωρίου: Πληθυσμός: 1443 , Έκταση: 136716 στρ.
Κ. Κάμπου
Πληθυσμός: 194 , Έκταση: 24194 στρ. , Ορεινό
Κ. Περιβολίων
Πληθυσμός: 38 , Έκταση: 4724 στρ. , Ορεινό
Κ. Στροβλών
Πληθυσμός: 185 , Έκταση: 27918 στρ. , Ορεινό
Κ. Κεφαλιού
Πληθυσμός: 150 , Έκταση: 10222 στρ. , Ορεινό
Κ. Βλάτους
Πληθυσμός: 191 , Έκταση: 12147 στρ. , Ορεινό
Κ. Αμυγδαλοκεφαλίου
Πληθυσμός: 156 , Έκταση: 10762 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Βάθης
Πληθυσμός: 203 , Έκταση: 35252 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Ελους (Έδρα Δήμου)
Πληθυσμός: 326 , Έκταση: 11497 στρ. , Ορεινό

Δήμος Καντάνου
11. Δήμος Καντάνου: Πληθυσμός: 1607 , Έκταση: 73814 στρ.
Κ. Πλεμενιανών
Πληθυσμός: 332 , Έκταση: 20600 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Κακοδικίου
Πληθυσμός: 308 , Έκταση: 13347 στρ. , Ορεινό
Δ. Κανδάνου (τ. Καντάνου) (Έδρα Δήμου)
Πληθυσμός: 967 , Έκταση: 39867 στρ. , Ορεινό

Δήμος Κεραμιών
12. Δήμος Κεραμιών: Πληθυσμός: 1630 , Έκταση: 89722 στρ.
Α. Κεραμιών
Πληθυσμός: 1630 , Έκταση: 89722 στρ. , Ορεινό

Δήμος Κισσάμου	
13. Δήμος Κισσάμου:	Πληθυσμός: 7463 , Έκταση: 149034 στρ.
Κ. Κουκουναράς	
	Πληθυσμός: 107 , Έκταση: 4549 στρ. , Πεδινό
Κ. Πολυρρηνιάς	
	Πληθυσμός: 119 , Έκταση: 7749 στρ. , Ορεινό
Κ. Πλατάνου	
	Πληθυσμός: 1278 , Έκταση: 40077 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Γραμβούσης	
	Πληθυσμός: 917 , Έκταση: 39126 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Λουσακιών	
	Πληθυσμός: 432 , Έκταση: 17795 στρ. , Ορεινό
Κ. Σηρικαρίου	
	Πληθυσμός: 132 , Έκταση: 20870 στρ. , Ορεινό
Κ. Καλλεργιανών (τ. Κάτω Παλαιοκάστρου)	
	Πληθυσμός: 341 , Έκταση: 5697 στρ. , Πεδινό
Κ. Καλαθενών	
	Πληθυσμός: 228 , Έκταση: 5574 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Κισσάμου (Έδρα Δήμου)	
	Πληθυσμός: 3909 , Έκταση: 7597 στρ. , Πεδινό

Δήμος Κολυμπαρίου	
14. Δήμος Κολυμπαρίου:	Πληθυσμός: 5366 , Έκταση: 149707 στρ.
Κ. Καρών	
	Πληθυσμός: 206 , Έκταση: 3501 στρ. , Πεδινό
Κ. Βασιλόπουλου	
	Πληθυσμός: 105 , Έκταση: 3650 στρ. , Πεδινό
Κ. Σπηλιάς	
	Πληθυσμός: 496 , Έκταση: 5423 στρ. , Πεδινό
Κ. Αφράτων	
	Πληθυσμός: 138 , Έκταση: 8322 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Επισκοπής	
	Πληθυσμός: 303 , Έκταση: 5923 στρ. , Πεδινό
Κ. Βουβών	
	Πληθυσμός: 371 , Έκταση: 4299 στρ. , Πεδινό
Κ. Γλώσσης	
	Πληθυσμός: 214 , Έκταση: 3299 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Πανεθήμου	
	Πληθυσμός: 145 , Έκταση: 2851 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Νοχιών	

Πληθυσμός: 256 , Έκταση: 5374 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Δελιανών
Πληθυσμός: 213 , Έκταση: 6549 στρ. , Πεδινό
Κ. Δρακόνας
Πληθυσμός: 241 , Έκταση: 2999 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Ραβδούχας
Πληθυσμός: 147 , Έκταση: 7072 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Ροδιωπού
Πληθυσμός: 505 , Έκταση: 69594 στρ. , Ορεινό
Κ. Ζυμπραγού
Πληθυσμός: 127 , Έκταση: 3826 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Καλυδονίας
Πληθυσμός: 351 , Έκταση: 7478 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Καμισιανών
Πληθυσμός: 540 , Έκταση: 3074 στρ. , Πεδινό
Κ. Κολυμβαρίου (Έδρα Δήμου)
Πληθυσμός: 1008 , Έκταση: 6473 στρ. , Πεδινό

Δήμος Κρυονερίδας
15. Δήμος Κρυονερίδας: Πληθυσμός: 2330 , Έκταση: 67561 στρ.
Κ. Νίπους
Πληθυσμός: 203 , Έκταση: 5017 στρ. , Πεδινό
Κ. Βαφέ
Πληθυσμός: 220 , Έκταση: 9978 στρ. , Ορεινό
Κ. Αλικάμπου
Πληθυσμός: 281 , Έκταση: 17480 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Μάζης
Πληθυσμός: 336 , Έκταση: 8352 στρ. , Πεδινό
Κ. Εμπρόσνερου
Πληθυσμός: 376 , Έκταση: 19832 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Βρυσών (Έδρα Δήμου)
Πληθυσμός: 914 , Έκταση: 6902 στρ. , Πεδινό

Δήμος Μουσούρων
16. Δήμος Μουσούρων: Πληθυσμός: 4755 , Έκταση: 191744 στρ.
Κ. Κουφού
Πληθυσμός: 149 , Έκταση: 3369 στρ. , Πεδινό
Κ. Ψαθογιάννου
Πληθυσμός: 175 , Έκταση: 3599 στρ. , Πεδινό
Κ. Φουρνέ
Πληθυσμός: 663 , Έκταση: 9804 στρ. , Ημιορεινό

Κ. Σκινέ
Πληθυσμός: 643 , Έκταση: 8228 στρ. , Πεδινό
Κ. Σέμπρωνα
Πληθυσμός: 131 , Έκταση: 14331 στρ. , Ορεινό
Κ. Πρασέ
Πληθυσμός: 194 , Έκταση: 27511 στρ. , Ορεινό
Κ. Ορθουνίου
Πληθυσμός: 172 , Έκταση: 20634 στρ. , Ορεινό
Κ. Μεσκλών
Πληθυσμός: 441 , Έκταση: 22435 στρ. , Ορεινό
Κ. Λάκκων
Πληθυσμός: 431 , Έκταση: 55573 στρ. , Ορεινό
Κ. Καράνου (τ. Καρών)
Πληθυσμός: 217 , Έκταση: 5777 στρ. , Ορεινό
Κ. Βατόλακων
Πληθυσμός: 754 , Έκταση: 15181 στρ. , Πεδινό
Κ. Αλικιανού (Έδρα Δήμου)
Πληθυσμός: 785 , Έκταση: 5302 στρ. , Πεδινό

Δήμος Μυθήμνης
17. Δήμος Μυθήμνης: Πληθυσμός: 2914 , Έκταση: 54535 στρ.
Κ. Περβολακίων
Πληθυσμός: 172 , Έκταση: 1700 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Δραπανιά
Πληθυσμός: 464 , Έκταση: 5273 στρ. , Πεδινό
Κ. Βουλγάρω
Πληθυσμός: 396 , Έκταση: 7998 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Ποταμιδάς
Πληθυσμός: 228 , Έκταση: 3124 στρ. , Πεδινό
Κ. Καλουδιανών
Πληθυσμός: 381 , Έκταση: 2649 στρ. , Πεδινό
Κ. Μαλάθρου
Πληθυσμός: 214 , Έκταση: 5174 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Ρόκκας
Πληθυσμός: 137 , Έκταση: 2374 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Φαλελιανών
Πληθυσμός: 190 , Έκταση: 4948 στρ. , Πεδινό
Κ. Σασάλου
Πληθυσμός: 92 , Έκταση: 4799 στρ. , Ορεινό
Κ. Χαιρεθιανών
Πληθυσμός: 89 , Έκταση: 1825 στρ. , Πεδινό

Κ. Σφακοπηγαδίου
Πληθυσμός: 177 , Έκταση: 3249 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Τοπολίων
Πληθυσμός: 374 , Έκταση: 11422 στρ. , Ορεινό

Δήμος Νέας Κυθωνίας
18. Δήμος Νέας Κυθωνίας : Πληθυσμός: 7301 , Έκταση: 21457 στρ.
Κ. Αγίας Μαρίνης
Πληθυσμός: 1448 , Έκταση: 5324 στρ. , Πεδινό
Δ. Νέας Κυθωνίας (τ.Γαλατά) (Έδρα Δήμου)
Πληθυσμός: 5853 , Έκταση: 16133 στρ. , Πεδινό

Δήμος Πελεκάνου
19. Δήμος Πελεκάνου : Πληθυσμός: 4259 , Έκταση: 166618 στρ.
Κ. Σαρακήνας
Πληθυσμός: 202 , Έκταση: 14796 στρ. , Ορεινό
Δ. Πελεκάνου
Πληθυσμός: 1504 , Έκταση: 96540 στρ. , Ορεινό
Κ. Παλαιόχωρας (Έδρα Δήμου)
Πληθυσμός: 2553 , Έκταση: 55282 στρ. , Ορεινό

Δήμος Πλατανιά
20. Δήμος Πλατανιά : Πληθυσμός: 5225 , Έκταση: 74932 στρ.
Κ. Πλατανιά
Πληθυσμός: 744 , Έκταση: 5248 στρ. , Πεδινό
Κ. Κυπαρίσσου
Πληθυσμός: 168 , Έκταση: 2899 στρ. , Πεδινό
Κ. Μανολιόπουλου
Πληθυσμός: 327 , Έκταση: 7786 στρ. , Πεδινό
Κ. Μοδίου
Πληθυσμός: 268 , Έκταση: 3599 στρ. , Πεδινό
Κ. Ντερέ
Πληθυσμός: 196 , Έκταση: 18682 στρ. , Ορεινό
Κ. Μάλεμε
Πληθυσμός: 708 , Έκταση: 3649 στρ. , Πεδινό
Κ. Σιρλίου
Πληθυσμός: 230 , Έκταση: 2650 στρ. , Πεδινό
Κ. Κοντομαρίου
Πληθυσμός: 460 , Έκταση: 4624 στρ. , Πεδινό
Κ. Ζουνακίου
Πληθυσμός: 183 , Έκταση: 5525 στρ. , Πεδινό

Κ. Ξαμουδοχωριού
Πληθυσμός: 161 , Έκταση: 3399 στρ. , Πεδινό
Κ. Βρυσών
Πληθυσμός: 413 , Έκταση: 7498 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Βλαχερωνιτίσσης
Πληθυσμός: 145 , Έκταση: 2975 στρ. , Πεδινό
Κ. Γερανίου (Έδρα Δήμου)
Πληθυσμός: 1222 , Έκταση: 6398 στρ. , Πεδινό

Λήμος Σούδας	
21. Δήμος Σούδας:	Πληθυσμός: 7840 , Έκταση: 22007 στρ.
Κ. Καλαμίου	Πληθυσμός: 337 , Έκταση: 7677 στρ. , Πεδινό
Κ. Τσικαλαριών	Πληθυσμός: 1078 , Έκταση: 5952 στρ. , Ημιορεινό
Δ. Σούδας (Έδρα Δήμου)	Πληθυσμός: 6425 , Έκταση: 8378 στρ. , Πεδινό

Λήμος Σφακίων	
22. Δήμος Σφακίων:	Πληθυσμός: 2446 , Έκταση: 467589 στρ.
Κ. Πατσιανού	Πληθυσμός: 362 , Έκταση: 29359 στρ. , Ορεινό
Κ. Σκαλωτής	Πληθυσμός: 181 , Έκταση: 30643 στρ. , Ημιορεινό
Κ. Αγίας Ρουμέλης	Πληθυσμός: 125 , Έκταση: 94941 στρ. , Ορεινό
Κ. Αγίου Ιωάννου	Πληθυσμός: 80 , Έκταση: 59966 στρ. , Ορεινό
Κ. Ανωπόλεως	Πληθυσμός: 468 , Έκταση: 99632 στρ. , Ορεινό
Κ. Ασκόφου	Πληθυσμός: 444 , Έκταση: 64670 στρ. , Ορεινό
Κ. Ασφένδου	Πληθυσμός: 362 , Έκταση: 24258 στρ. , Ορεινό
Κ. Γιπρού	Πληθυσμός: 73 , Έκταση: 18505 στρ. , Ορεινό
Κ. Χώρας Σφακίων (Έδρα Δήμου)	Πληθυσμός: 351 , Έκταση: 45615 στρ. , Ορεινό

Δήμος Φρέ	
23. Δήμος Φρέ:	Πληθυσμός: 1122 , Έκταση: 53819 στρ.

Κ. Παίδοχωρίου
Πληθυσμός: 235 , Έκταση: 5305 στρ. , Πεδινό
Κ. Περονίων
Πληθυσμός: 150 , Έκταση: 9052 στρ. , Πεδινό
Κ. Τζιτζιφέ
Πληθυσμός: 175 , Έκταση: 8752 στρ. , Ορεινό
Κ. Μελιδονίου
Πληθυσμός: 138 , Έκταση: 7077 στρ. , Ορεινό
Κ. Φρε (Έδρα Δήμου)
Πληθυσμός: 424 , Έκταση: 23633 στρ. , Ορεινό

Δήμος Χανίων
24. Δήμος Χανίων: Πληθυσμός: 53373 , Έκταση: 12564 στρ.
Α. Χανίων
Πληθυσμός: 53373 , Έκταση: 12564 στρ. , Πεδινό

Πηγή: Δήμος Χανίων (www.chania.gr)

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Εξέλιξη πληθυσμού

ΕΤΟΣ	1981	1991	2001
Πληθυσμός Νομού	125.856	133.774	150.387
% Ελλάδος	1,4%	1,4%	1,4%

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε.

Διάκριση πληθυσμού: Αστικός: 56% Ημιαστικός: 4 % Αγροτικός: 40 %

Κυριότερες πόλεις:

Πόλη	Πληθυσμός
ΧΑΝΙΑ	53.373
ΜΟΥΡΝΙΕΣ	6.426
ΣΟΥΔΑ	6.384
ΝΕΡΟΚΟΥΡΟΣ	4.105
ΚΙΣΣΑΜΟΣ	3.821

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Αριθμός απασχολουμένων: 19197

Ανεργία στο (Έτος 1998) στο Νομό: 9 %

Διάρθρωση της απασχόλησης ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας (έτος 2000)

ΤΟΜΕΑΣ	Επίπεδο Νομού	Επίπεδο χώρας
Πρωτογενής τομέας	16 %	8 %
Δευτερογενής τομέας	12 %	23 %
Τριτογενής τομέας	72 %	69 %
Σύνολο	100,0 %	100,0 %

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε.

Εξειδίκευση ανθρώπινου δυναμικού:

Επιστήμονες: 10 %

Ειδικευμένοι εργάτες: 26 %

Λοιποί: 64%

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Α.Ε.Π. Νομού (Έτος 2001): 1.725,84 εκατ. Ευρώ

Συμμετοχή στο ΑΕΠ Ελλάδας: 1,3%

Διάρθρωση του Α.Ε.Π. ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας (έτος 1998):

ΤΟΜΕΑΣ	Επίπεδο Νομού	Επίπεδο χώρας
Πρωτογενής τομέας	10%	8%
Δευτερογενής τομέας	8,4%	23%
Τριτογενής τομέας	81,6%	69%
Σύνολο	100,0 %	100,0 %

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Πρωτογενής τομέας

Κλάδος γεωργίας:

Εκταση αγροτικής γής: 523.000 στρέμματα

Από αυτήν: Πεδινή 19% Ημιορεινή 21% Ορεινή 60%

Κύρια παραγόμενα προϊόντα πρωτογενούς τομέα (έτος 2001):

Προϊόν	Ποσότης (τόννοι)
ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ	106.122
ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ	44.930
ΤΟΜΑΤΕΣ	32.881
ΠΑΤΑΤΕΣ	8.199
Γάλα	28784
ΜΗΛΑ	253
Τυρί (μαλακά-σκληρό)	2790

Ο Νομός χανίων είναι η 3η παραγωγός περιοχή ελαιολάδου της χώρας με 10% της συνολικής παραγωγής και η 4η στην παραγωγή εσπεριδοειδών με 8%, το 2001.

Παραγωγή προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας (έτος 2001):

Έκταση γής: 3.494, 33 στρ. Βασικά είδη: Ελιά, ελαιόλαδο, αμπέλι οινοποιήσιμο, πορτοκάλι, εσπεριδοειδή, υπαίθρια κηπευτικά, αβοκάντο

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Λευτερογενής τομέας:

Κυριότεροι κλάδοι (έτος 1999)

Κλάδος	Ακαθάριστη αξία παραγωγής (χιλ. Ευρώ)
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ	41.868,13
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΞΥΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΞΥΛΟ	5.333,66
ΚΑΤΑΣΚΕΥΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	48.000

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Τριτογενής τομέας:

Κυριότεροι κλάδοι (έτος 2001)

Κλάδος	Αριθμός επιχειρήσεων
Εμπόριο (Χονδρικό λιανικό)	1665
Ξενοδοχεία (κλίνες)	382 (22.226)
Υπηρεσίες	912

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

Νοικοκυριά κατά μέγεθος και μέλη αυτών που διαμένουν σε κανονικές κατοικίες ανάλογα με τον αριθμό των δωματίων που είναι στη διάθεση του νοικοκυριού

ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ	2001 Πραγματικός πληθυσμός	
	Νοικοκυριά	Μέλη
Σύνολο	49.435	134.882
1 δωμάτιο	1.167	
2 δωμάτια	3.828	
3 δωμάτια	8.931	
4 δωμάτια	16.355	
5 δωμάτια	13.169	
6 και άνω δωμάτια	5.985	
Νοικοκυριά με 1 μέλος	10.863	10.863
1 δωμάτιο	760	
2 δωμάτια	1.874	
3 δωμάτια	3.056	
4 δωμάτια	3.050	
5 δωμάτια	1.518	
6 και άνω δωμάτια	605	
Νοικοκυριά με 2 μέλη	13.910	27.820
1 δωμάτιο	258	
2 δωμάτια	1.117	
3 δωμάτια	2.991	
4 δωμάτια	4.964	
5 δωμάτια	3.196	
6 και άνω δωμάτια	1.384	
Νοικοκυριά με 3 μέλη	10.023	30.069
1 δωμάτιο	92	
2 δωμάτια	448	

3 δωμάτια	1.404	
4 δωμάτια	3.553	
5 δωμάτια	3.208	
6 και άνω δωμάτια	1.318	
Νοικοκυριά με 4 μέλη		
1 δωμάτιο	43	38.540
2 δωμάτια	277	
3 δωμάτια	968	
4 δωμάτια	3.204	
5 δωμάτια	3.522	
6 και άνω δωμάτια	1.621	
Νοικοκυριά με 5 μέλη		
1 δωμάτιο	9	16.535
2 δωμάτια	78	
3 δωμάτια	346	
4 δωμάτια	1.075	
5 δωμάτια	1.141	
6 και άνω δωμάτια	658	
Νοικοκυριά με 6 και άνω μέλη		
1 δωμάτιο	5	11.055
2 δωμάτια	34	
3 δωμάτια	166	
4 δωμάτια	509	
5 δωμάτια	584	
6 και άνω δωμάτια	399	

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

Δείκτης Μέγεθος Νοικοκυριών Ν. ΧΑΝΙΩΝ	
Μέγεθος Νοικοκυριών	Νομός Χανίων
Μέλη νοικοκυριών 2001	49.435
Νοικοκυριά με 1 μέλη	21,97%
Νοικοκυριά με 2 μέλη	28,14%
Νοικοκυριά με 3 μέλη	20,28%
Νοικοκυριά με 4 μέλη	19,49%
Νοικοκυριά με 5 μέλη	6,69%
Νοικοκυριά με 6+ μέλη	3,43%

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

**Πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών
ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ**

Ομάδες ηλικιών	2001 Πραγματικός πληθυσμός		
	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις
Σύνολο	150.387	77.255	73.132
0-4 ετών	8.230	4.279	3.951
5-9 ετών	8.240	4.347	3.893
10-14 ετών	8.665	4.586	4.079
15-19 ετών	9.814	5.461	4.353
20-24 ετών	11.278	6.572	4.706
25-29 ετών	12.132	6.427	5.705
30-34 ετών	12.911	6.669	6.242
35-39 ετών	11.397	5.861	5.536
40-44 ετών	10.822	5.541	5.281
45-49 ετών	9.213	4.749	4.464
50-54 ετών	8.657	4.421	4.236
55-59 ετών	6.854	3.408	3.446
60-64 ετών	7.620	3.635	3.985

65-69 ετών	7.610	3.610	4.000
70-74 ετών	7.058	3.232	3.826
75-79 ετών	4.673	2.159	2.514
80-84 ετών	3.016	1.330	1.686
85 ετών και άνω	2.197	968	1.229

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 11

ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ (2003)						
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ			ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΛΙΝΩΝ		
	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΟΜΟΕΙΔΗ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ CAMPINGS	ΣΥΝΟΛΟ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΟΜΟΕΙΔΗ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ CAMPINGS	ΣΥΝΟΛΟ
ΕΛΛΑΔΑ	8,689	352	9,041	644,898	93,055	737,953
ΚΡΗΤΗ	1,437	16	1,453	131,713	2,715	134,428
ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ	427	5	432	27,016	756	27,772

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 12

CHARTER 2003

ΠΕΡΙΟΔΟΣ: ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2003		
ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΕΣ	ΧΑΝΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΥΣΤΡΙΑ	10,107	1.98%
ΑΛΒΑΝΙΑ	0	0.00%
ΑΓΓΛΙΑ	64,412	12.64%
ΒΕΛΓΙΟ - ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	19,643	3.85%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	0	0.00%
ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ	0	0.00%
ΓΑΛΛΙΑ	5,815	1.14%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	70,280	13.79%
ΔΑΝΙΑ	87,531	17.18%
ΕΛΒΕΤΙΑ	0	0.00%
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	0	0.00%
ΙΣΛΑΝΔΙΑ	1,701	0.33%
ΙΣΠΑΝΙΑ	0	0.00%

ΙΤΑΛΙΑ	8,912	1.75%
ΜΑΛΤΑ	0	0.00%
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	67,739	13.29%
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	18,227	3.58%
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	4,499	0.88%
ΠΟΛΩΝΙΑ	13,383	2.63%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	0	0.00%
ΡΩΣΙΑ	0	0.00%
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	0	0.00%
ΣΟΥΗΔΙΑ	83,625	16.41%
ΤΣΕΧΙΑ	12,810	2.51%
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	37,964	7.45%
Λοιπά ΕΥΡΩΠΗΣ	2,612	0.51%
ΣΥΝΟΛΟ ΕΥΡΩΠΗΣ	509,260	99.93%
ΗΠΑ	0	0.00%
ΚΑΝΑΔΑΣ	0	0.00%
Λοιπά ΑΜΕΡΙΚΗΣ	0	0.00%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	0	0.00%
ΑΙΓΥΠΤΟΣ-ΣΟΥΔΑΝ	0	0.00%
Ν. ΑΦΡΙΚΗ	0	0.00%
Λοιπά ΑΦΡΙΚΗΣ	0	0.00%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΦΡΙΚΗΣ	0	0.00%
ΙΑΠΩΝΙΑ	0	0.00%
ΙΣΡΑΗΛ	0	0.00%
ΛΙΒΑΝΟΣ - ΣΥΡΙΑ	0	0.00%
ΤΟΥΡΚΙΑ	0	0.00%
ΙΡΑΝ	0	0.00%
Λοιπά Μ. ΑΝΑΤΟΛΗΣ	0	0.00%
ΚΥΠΡΟΣ	339	0.07%
Λοιπά ΑΣΙΑΣ	0	0.00%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΣΙΑΣ	339	0.07%
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	0	0.00%
Ν. ΖΗΛΑΝΔΙΑ	0	0.00%
Λοιπά ΩΚΕΑΝΙΑΣ	0	0.00%
ΣΥΝΟΛΟ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	0	0.00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	509,599	100.00%

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 13

Επιβάτες πτήσεων charter, κατά αερολιμένα αφίξεως αεροσκάφους: 1998-2003

αερολιμένας αφίξεως αεροσκάφους	Επιβάτες						ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ 98- 03	ΠΟΣΟΣΤΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ 03
	Passengers							
	1998	1999	2000	2001	2002	2003		
όλο	6,601,734	7,685,258	7,847,187	7,687,118	7,378,041	7,105,479	7.63%	-3.
ινών	383,171	481,588	412,018	353,137	326,730	485,120	26.61%	48.
κλειού	1,743,837	2,040,260	2,043,066	1,958,836	1,915,231	1,696,210	-2.73%	-11.
σαλονίκης	459,714	458,460	452,649	432,328	421,723	380,625	-17.20%	-9.
κύρας	784,386	880,415	964,864	913,013	887,432	872,451	11.23%	-1.
	542,528	639,461	677,773	634,105	603,747	584,657	7.77%	-3.
ου	1,113,448	1,339,994	1,338,507	1,286,004	1,242,142	1,210,498	8.72%	-2.
ίων	334,350	416,926	450,258	519,098	514,588	509,599	52.41%	-0.
τοι αερολιμένες	1,240,300	1,428,154	1,508,052	1,590,597	1,466,448	1,366,319	10.16%	-6.

η Ε.Σ.Υ.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 14

ΑΦΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΑΝΙΩΝ ΑΠΟ 2001 - 2003								
ΠΙΝΑΚΑΣ 15								
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ Α'								
	2001		2002		2003		ΠΟΣΟΣΤ.ΜΕΤ.02-0	
	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ
ΣΥΝΟΛΟ	64.968	478.331	59.235	432.534	66.852	499.436	12.86%	15.47'
ΕΛΛΑΔΑ	14.445	48.265	13.036	42.405	15.749	55.973	20.81%	32.00'
ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	44.834	413.100	41.590	372.304	44.069	411.582	5.96%	10.55'
ΑΜΕΡΙΚΗ	3.640	9.048	2.877	8.291	4.651	20.984	61.66%	153.09'
ΑΣΙΑ	1.575	7.101	1.560	7.779	2.215	10.400	41.99%	33.69'
ΑΦΡΙΚΗ	106	449	106	292	53	192	-50.00%	-34.25'
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	368	368	66	1.463	115	305	74.24%	-79.15'

ΠΙΝΑΚΑΣ 16

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ Β'								
	2001		2002		2003			
	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΠΟΣΟΣΤ.ΜΕΤ.02-0	
ΣΥΝΟΛΟ	87.969	532.869	86.265	476.727	99.924	513.875	15.83%	7.79
ΕΛΛΑΔΑ	27.799	74.352	29.148	79.235	36.780	96.172	26.18%	21.38
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	53.787	436.454	47.330	361.524	50.573	371.587	6.85%	2.78
ΑΜΕΡΙΚΗ	5.063	17.217	8.628	31.040	11.412	42.293	32.27%	36.25
ΑΣΙΑ	825	2.952	954	4.176	879	3.096	-7.86%	-25.86
ΑΦΡΙΚΗ	69	207	16	64	59	159	268.75%	148.44
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	426	1.687	189	688	221	568	16.93%	-17.44

ΠΙΝΑΚΑΣ 17

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ Γ'								
	2001		2002		2003			
	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΠΟΣΟΣΤ.ΜΕΤ.02-0	
ΣΥΝΟΛΟ	467.543	578.924	114.199	467.543	103.877	526.586	-9.04%	12.63
ΕΛΛΑΔΑ	381.781	120.377	44.598	103.326	33.639	84.245	-24.57%	-18.47
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	81.577	446.614	63.496	352.434	65.816	432.014	3.65%	22.58
ΑΜΕΡΙΚΗ	2.427	5.487	4.857	8.409	3.521	7.657	-27.51%	-8.94
ΑΣΙΑ	800	1.899	673	2.010	552	1.638	-17.98%	-18.51
ΑΦΡΙΚΗ	117	605	87	312	88	453	1.15%	45.19
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	841	3.942	488	1.052	261	579	-46.52%	-44.96

ΠΙΝΑΚΑΣ 18

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ Δ'-Ε'								
	2001		2002		2003			
	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΠΟΣΟΣΤ.ΜΕΤ.02-0	
ΣΥΝΟΛΟ	14.281	578.924	5.701	467.543	2.826	19.851	-50.43%	-95.75
ΕΛΛΑΔΑ	2.421	483.274	1.937	431.256	1.068	5.000	-44.86%	-98.84
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	11.556	94.545	3.552	35.893	1.715	14.725	-51.72%	-58.98
ΑΜΕΡΙΚΗ	137	558	133	218	5	11	-96.24%	-94.95
ΑΣΙΑ	80	370	62	148	23	42	-62.90%	-71.62
ΑΦΡΙΚΗ	4	11	9	10	3	39	-66.67%	290.00
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	83	166	8	18	12	34	50.00%	88.85

ΠΙΝΑΚΑΣ 19

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΑΑ-Γ'								
	2001		2002		2003			
	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΠΟΣΟΣΤ.ΜΕΤ.02-0	
ΣΥΝΟΛΟ	287.719	1.590.124	259.699	1.376.804	276.173	1.575.089	6.34%	14.40
ΕΛΛΑΔΑ	91.264	241.899	86.782	226.164	88.648	246.594	2.15%	9.03
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	180.198	1.296.168	152.416	1.086.262	163.194	1.238.900	7.07%	14.05
ΑΜΕΡΙΚΗ	11.130	31.752	16.362	47.740	19.763	71.707	20.79%	50.20
ΑΣΙΑ	3.200	11.952	3.187	13.965	3.747	15.512	17.57%	11.08
ΑΦΡΙΚΗ	292	1.261	209	668	204	818	-2.39%	22.46
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	1.635	7.092	743	2.005	617	1.558	-16.96%	-22.29

ΠΙΝΑΚΑΣ 20

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΑΑ-Ε'								
	2001		2002		2003		ΠΟΣΟΣΤ. ΜΕΤ. 02-01	
	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.		
ΣΥΝΟΛΟ	302.000	1.695.866	265.400	1.420.240	278.999	1.594.940	5.12%	12.30
ΕΛΛΑΔΑ	93.685	251.991	88.719	233.313	89.716	251.594	1.12%	7.84
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	191.754	1.390.713	155.968	1.122.155	164.909	1.253.625	5.73%	11.72
ΑΜΕΡΙΚΗ	11.267	32.310	16.495	47.958	19.768	71.718	19.84%	49.54
ΑΣΙΑ	3.280	12.322	3.249	14.113	3.770	15.554	16.04%	10.21
ΑΦΡΙΚΗ	296	1.272	218	678	207	857	-5.05%	26.40
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	1.718	7.258	751	2.023	629	1.592	-16.25%	-21.30

ΠΙΝΑΚΑΣ 21

BUNGALOWS Β'								
	2001		2002		2003		ΠΟΣΟΣΤ. ΜΕΤ. 02-01	
	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.		
ΣΥΝΟΛΟ	575	5.303	1.548	10.231	1.176	10.204	-24.03%	-0.26
ΕΛΛΑΔΑ	171	890	861	4.063	282	1.157	-67.25%	-71.52
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	385	4.242	663	6.076	865	8.891	30.47%	46.33
ΑΜΕΡΙΚΗ	9	61	23	85	25	125	8.70%	47.06
ΑΣΙΑ	10	110						
ΑΦΡΙΚΗ					4	31		
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ			1	7				

ΠΙΝΑΚΑΣ 22

BUNGALOWS ΑΑ-Γ'								
	2001		2002		2003		ΠΟΣΟΣΤ. ΜΕΤ. 02-01	
	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.		
ΣΥΝΟΛΟ	1.087	8.532	1.548	10.231	1.176	10.204	-24.03%	-0.26
ΕΛΛΑΔΑ	317	1.621	861	4.063	282	1.157	-67.25%	-71.52
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	743	6.725	663	6.076	865	8.891	30.47%	46.33
ΑΜΕΡΙΚΗ	14	71	23	85	25	125	8.70%	47.06
ΑΣΙΑ	11	111						
ΑΦΡΙΚΗ					4	31		
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	2	4	1	7				

ΠΙΝΑΚΑΣ 23

BUNGALOWS ΑΑ-Ε'								
	2001		2002		2003		ΠΟΣΟΣΤ.ΜΕΤ.02-03	
	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.		
ΣΥΝΟΛΟ	1.087	8.532	1.548	10.231	1.176	10.204	-24.03%	-0.26%
ΕΛΛΑΔΑ	317	1.621	861	4.063	282	1.157	-67.25%	-71.52%
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	743	6.725	663	6.076	865	8.891	30.47%	46.33%
ΑΜΕΡΙΚΗ	14	71	23	85	25	125	8.70%	47.06%
ΑΣΙΑ	11	111						
ΑΦΡΙΚΗ					4	31		
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	2	4	1	7				

ΠΙΝΑΚΑΣ 24

ΞΕΝΩΝΕΣ								
	2001		2002		2003		ΠΟΣΟΣΤ.ΜΕΤ.02-03	
	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.		
ΣΥΝΟΛΟ	14.147	92.539	11.670	65.556	12.393	77.651	6.20%	18.45%
ΕΛΛΑΔΑ	1.689	7.474	1.690	4.886	1.708	5.702	1.07%	16.70%
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	11.437	83.007	9.204	58.654	9.857	69.496	7.09%	18.48%
ΑΜΕΡΙΚΗ	581	1.292	451	1.110	520	1.306	15.30%	17.66%
ΑΣΙΑ	142	251	111	379	98	592	-11.71%	56.20%
ΑΦΡΙΚΗ	44	84	15	30	6	24	-60.00%	-20.00%
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	254	431	199	497	204	531	2.51%	6.84%

ΠΙΝΑΚΑΣ 25

ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΑ								
	2001		2002		2003		ΠΟΣΟΣΤ.ΜΕΤ.02-03	
	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.		
ΣΥΝΟΛΟ	878	7.123	624	3.759	450	3.842	-27.88%	2.21%
ΕΛΛΑΔΑ	395	3.085	223	1.625	177	1.826	-20.63%	12.37%
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	467	3.959	355	1.988	258	1.961	-27.32%	-1.36%
ΑΜΕΡΙΚΗ	9	53	15	88	4	14	-73.33%	-84.09%
ΑΣΙΑ			16	22	7	37	-56.25%	68.18%
ΑΦΡΙΚΗ	5	22	11	20	4	4	-63.64%	-80.00%
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	2	4	4	16				

ΠΙΝΑΚΑΣ 26								
ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΑ ΔΙΑΜΕΡΗΣΜΑΤΑ								
	2001		2002		2003		ΠΟΣΟΣΤ.ΜΕΤ.02-03	
	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.		
ΣΥΝΟΛΟ	90.566	711.586	86.640	690.652	92.059	728.807	6.25%	5.52%
ΕΛΛΑΔΑ	5.212	29.157	5.292	31.616	7.008	38.182	32.43%	20.71%
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	84.374	675.867	80.440	654.329	83.969	686.115	4.39%	4.80%
ΑΜΕΡΙΚΗ	345	1.971	474	2.278	278	1.478	-41.35%	-35.12%
ΑΣΙΑ	211	1.029	392	2.157	750	2.838	91.33%	31.57%
ΑΦΡΙΚΗ	9	53	13	128	8	53	-38.46%	-58.54%
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	415	3.509	29	144	46	141	58.62%	-2.08%

ΠΙΝΑΚΑΣ 27								
CAMPINGS								
	2001		2002		2003		ΠΟΣΟΣΤ.ΜΕΤ.02-03	
	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤ.		
ΣΥΝΟΛΟ	1.063	2.568	1.363	4.003	1.619	4.066	18.78%	1.57%
ΕΛΛΑΔΑ	324	712	616	1.882	551	1.642	-10.55%	-12.75%
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	729	1.843	735	2.103	1.050	2.397	42.86%	13.98%
ΑΜΕΡΙΚΗ	10	13	10	16	6	10	-40.00%	-37.50%
ΑΣΙΑ			2	2		4		
ΑΦΡΙΚΗ								
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ					12	13		

ΠΗΓΗ Ε.Σ.Υ.Ε

ΠΙΝΑΚΑΣ 28
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΚΡΗΤΗΣ 2003

ΝΟΜΟΣ	ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ			Α' ΤΑΞΕΩΣ			Β' ΤΑΞΕΩΣ			Γ' ΤΑΞΕΩΣ			Δ' ΤΑΞΕΩΣ			Ε' ΤΑΞΕΩΣ			ΣΥΝΟΛΟ		
	Ξενοδ.	Δωμ.	Κλίνες	Ξενοδ.	Δωμ.	Κλίνες	Ξενοδ.	Δωμ.	Κλίνες	Ξενοδ.	Δωμ.	Κλίνες	Ξενοδ.	Δωμ.	Κλίνες	Ξενοδ.	Δωμ.	Κλίνες	Ξενοδ.	Δωμ.	Κλίνες
ΗΡΑΚΛΕΙΟ	11	3,399	6,824	109	12,623	23,867	95	5,696	10,991	202	6,287	11,813	55	1,655	3,082	19	410	791	491	30,07	57,
ΛΑΣΙΘΙ	9	1,54	2,904	40	3,56	6,946	43	2,059	3,95	117	3,318	6,036	23	330	594	13	109	212	245	10,916	20,
ΡΕΘΥΜΝΟ	1	151	318	26	4,557	8,689	72	4,494	8,494	154	4,625	8,452	19	380	696	2	16	38	274	14,223	26,
ΧΑΝΙΑ	0	0	0	23	1,744	3,414	92	3,88	7,167	268	8,318	14,878	31	650	1,167	13	189	390	427	14,781	27,
ΣΥΝΟΛΟ	21	5,09	10,046	198	22,484	42,916	302	16,129	30,602	741	22,548	41,179	128	3,015	5,539	47	724	1,431	1,437	69,99	131,

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 29
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΚΡΗΤΗΣ 2004

ΝΟΜΟΣ	5****			4****			3***			2**			1*			ΣΥΝΟΛΟ		
	Ξενοδ.	Δωμ.	Κλίνες	Ξενοδ.	Δωμ.	Κλίνες	Ξενοδ.	Δωμ.	Κλίνες	Ξενοδ.	Δωμ.	Κλίνες	Ξενοδ.	Δωμ.	Κλίνες	Ξενοδ.	Δωμ.	Κλίνες
ΗΡΑΚΛΕΙΟ	12	3,57	7,214	114	13,085	24,77	96	5,875	11,269	198	6,392	11,971	91	2,922	5,456	511	31,844	60,68
ΛΑΣΙΘΙ	12	2,247	4,307	32	3,284	6,312	41	1,967	3,78	114	3,427	6,237	43	559	1,024	242	11,484	21,66
ΡΕΘΥΜΝΟ	6	1,709	3,281	23	3,111	5,924	72	4,499	8,482	158	4,844	8,85	22	424	816	281	14,587	27,353
ΧΑΝΙΑ	3	483	1,031	29	2,118	4,092	88	3,716	6,879	282	9,339	16,555	56	1,21	2,252	458	16,866	30,809
ΣΥΝΟΛΟ	33	8,009	15,833	198	21,598	41,098	297	16,057	30,41	752	24,002	43,613	212	5,115	9,548	1,492	74,781	140,502

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 30 Διακρίσεις Τουριστικών Εγκαταστάσεων

Αναλόγως Τύπου Ιδιοκτησίας	Αναλόγως Κατηγορίας	Αναλόγως Τόπου Εγκαταστάσεως	Αναλόγως Χρονικής Λειτουργίας	Αναλόγως Προσφερόμενων Υπηρεσιών	Αναλόγως Πελατείας
Απλή Ατομική	Υπερπολυτελείας	Ορεινές	Συνεχούς Λειτουργίας	Ξενοδοχεία	Διερχόμενων
Ατομική με Μισθωτή Εργασία	Πολυτελείας	Παραθαλάσσιες	Εποχικής Λειτουργίας	Αυτοεξυπηρετούμενα Καταλύματα	Διακοπών (Παραθεριστών)
Εθνική Εταιρική με Μισθωτή Εργασία	Κατηγορίας Α,Β,Γ,Δ,Ε	Λουτροπόλεων		Τουριστικές Εγκαταστάσεις Δημέρευσης	Εμπόρων Επιχειρηματιών
Πολυεθνική Εταιρεία με Μισθωτή Εργασία		Αστικών Κεντρων		Ενοικιαζόμενα Επιπλωμένα Δωμάτια	
		Εθνικών οδών ταχείασ κυκλοφορίας		Οργανωμένες Κατασκηνώσεις (campings)	Τουριστικά Χωριά
				Εγκαταστάσεις Ειδικών Χρήσεων	

Πηγή: ΤΟ MANAGEMENT ΤΩΝ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Ph.D ΛΕΩΝΙΔΑΣ Σ. ΧΥΤΗΡΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κουζελής Α. Κ. Η διαφημιστική δαπάνη για το τουρισμό έτος 2002
- Παπανίκος Γ.Θ. Οι ελληνικές τουριστικές εισπράξεις έτος 2005
- Παυλοπούλος Π.Γ. το μέγεθος και η δυναμική του τουριστικού τομέα έτος 1999
- Παυλοπούλος Π.Γ. – Κουζελής Α.Κ. Περιφερειακή ανάπτυξη της Ελλάδος και τουρισμός έτος 1998
- Λεωνίδας Σ. Χυτήρης Το μανατζμεντ των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων ΡΗ.Δ. εκδόσεις interbooks Αθήνα 1996 σελ 23,32.
- Ι.Τ.Ε.Π. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ & ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΤΕΥΧΟΣ 20 ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2005
- Υπουργείο Ανάπτυξης, “Τουρισμός και Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητας
- Ηγουμενάκης Ν.-Κραβαρίτης Κ.- Λύτρας Π.,(1998), ‘Εισαγωγή στον Τουρισμό’, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα
- Χατζηνικολάου Ε., ‘Η τουριστική προβολή σε επίπεδο Νομού’, Αθήνα
- Βασιλειάδης Α . Χ .,(2003), ‘Η διοικητική και το μάρκετινγκ των τουριστικών προορισμών, Μια βιώσιμη στρατηγική προσέγγιση των δραστηριοτήτων marketing-management’, Αθήνα
- Παρουσίαση στο Internet με τίτλο « ΤΑΞΙΔΙΑ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ στην ΚΡΗΤΗ» και η οποία υλοποιήθηκε σε συνεργασία του Alpin Travel και της Multimedia Systems Center ΑΕ.

- Εθνική στατιστική υπηρεσία Ελλάδος (Ε.Σ.Υ.Ε.)
- Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση Χανίων (Διαφημιστικό Φυλλάδιο)
- Αναπτυξιακή Χανίων
- ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΟΠΟΥΝΙΔΗΣ Καθηγητής και Πρόεδρος του Τμήματος Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης του Πολυτεχνείου Κρήτης (ομιλία στο αναπτυξιακό συνέδριο Ν. Χανίων 2005)
- ΧΡΥΣΟΒΑΛΑΝΤΗΣ ΓΑΓΑΝΗΣ Υποψήφιος Διδάκτωρ στο τμήμα Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης του Πολυτεχνείου Κρήτης (ομιλία στο αναπτυξιακό συνέδριο Ν. Χανίων 2005)
- Λεμονής Δημήτριος Οικονομολόγος – Πληροφορικός (ομιλία στο αναπτυξιακό συνέδριο Ν. Χανίων 2005)
- Μανουσέλης Νικόλαος Οικονομολόγος, Α.Παπανδρέου (ομιλία στο αναπτυξιακό συνέδριο Ν. Χανίων 2005)
- Μαρινάκης Εμμανουήλ Νομ.Σύμβουλος & Πρόεδρος Νομ.Επιτρ. Τουριστικής Προβολής
- European Commission, Final Report on Benchmarking and Business Incubators, February 2002
- Του Γιάννη Βουρδουμπά (ομιλία στο αναπτυξιακό συνέδριο Ν. Χανίων 2005)
- Δρ Γεώργιος Μπαουράκης Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Τμ. Δυτικής Κρήτης (ομιλία στο αναπτυξιακό συνέδριο Ν. Χανίων 2005)

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ INTERNET

- www.anxa.gr
- www.oadyk.gr
- www.chania-cci.gr
- kye.nax.gr
- www.crete-region.gr
- www.itep.gr
- www.statistics.gr
- www.chania.gr
- www.trekking.gr
- www.oadyk.gr
- www.tourism-development.gr
- www.gnto.gr
- www.grhotels.gr
- www.otek.edu.gr
- www.minagric.gr
- www.ypan.gr
- www.ecology.gr
- www.istosweb.org
- www.etasa.gr
- www.mintour.gr
- www.agis-net.gr